

หาบเร่แผงลอย : การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง

ปริญญานิพนธ์

ของ

นพพร จันทรนำชู

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์

พฤษภาคม 2550

หาบเร่แผงลอย : การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง

ปริญญาณิพนธ์

ของ

นพพร จันทรน้ำชู

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หาบเร่แผงลอย : การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง

บทคัดย่อ

ของ

นพพร จันทรนาชู

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์

พฤษภาคม 2550

นพพร จันทรนำชู. (2550). *หาบเร่แผงลอย : การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรุฒิ ปัดไธสง.

การวิจัยนี้มีความคิดเบื้องหลังว่าพื้นที่ทางกายภาพ มิใช่พื้นที่ที่เกิดขึ้นอย่างบริสุทธิ์ และเป็นกลาง หากแต่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อสร้างความหมายของสรรพสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ การวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่ทางสังคม เพื่อต้องการที่จะเปิดเผยให้เห็นถึงความแยบยลในกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองอันทำให้เมืองเป็นพื้นที่ที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง

รัฐได้ใช้อุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมือง ว่าต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เพื่อให้เมืองสามารถเติบโตได้อย่างเป็นระบบ ทำให้หาบเร่แผงลอยซึ่งมีภาพลักษณ์ของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นการค้าของคนจน ไม่ถูกนิยามให้มีความหมายอยู่ในพื้นที่เมืองและต้องถูกเบียดขับออกไป ซึ่งการวิเคราะห์ตามแนวคิดของพื้นที่ทางสังคมจะทำให้เห็นว่า หาบเร่แผงลอยสามารถสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเองขึ้นมา เพื่อตอบโต้กับการถูกเบียดขับออกไปจากความหมายของพื้นที่เมือง

STREET VENDOR : THE OTHERNESS FROM
THE PRODUCTION OF URBAN SPACE

AN ABSTRACT

BY

NOPPORN CHANTARANAMCHOO

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Education Degree in Development Education
at Srinakharinwirot University

May 2007

Nopporn Chantaranamchoo. (2007). *Street Vendor: The Otherness from the Production of Urban Space*. Dissertation, Ed.D. (Development Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Napaporn Havanon, Assist. Prof. Dr. Pensiri Jeradechakul, Assist. Prof. Dr. Surawut Pudthaisong.

This research based on the belief that physical space was not neutrality but produced to construct the meaning of things in its space. This study used the concept of the production of (social) space to reveal ingenious process in the production of urban meaning that made urban become the symbol of economic development. Through this process, street vendors have become the otherness in the urban space.

Under the capitalism ideology, the state produced the urban space by creating the perception of urban meaning and spatial practice. The street vendors being treated as disorderly and poorly trading were defined as meaning less and must be kept away from urban space. However, this study revealed that the street vendors could create the significance of their existence in urban space by producing network and good relationship with their customers.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

หาบเร่แผงลอย : การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง

ของ

นพพร จันทรนำชู

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)

(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรจณี บัดไธสง)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรจณี บัดไธสง)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. อุษณีย์ ธโนศวรรย์)

ประกาศคุณูปการ

จุดหมายปลายทางของปริญญาบัตรฉบับนี้คงเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวุฒิ ปัดโธสง ที่มีใช้เป็นเพียงคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร ที่ให้ความรู้ และคำแนะนำทางวิชาการอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยเท่านั้น หากแต่ยังเป็น ครู ผู้ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และให้โอกาสแก่ศิษย์ด้วยความอดทนและไม่เหน็ดเหนื่อย นับตั้งแต่ผู้วิจัยได้เริ่มเข้ามาศึกษาเป็นต้นมา อันเป็นแบบอย่างของครูที่ศิษย์จะขอใช้เป็นแม่แบบในการเป็น ครู ที่ดีต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ และอาจารย์ ดร. อุษณีย์ ธโนศวรรย์ ในฐานะกรรมการการสอบปริญญาบัตร และ อาจารย์ ดร. พิศมัย รัตนโรจน์สกุล ที่ให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย เพื่อให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งอาจารย์ผู้ให้ความรู้ตลอดการเรียนการสอนหลักสูตรพัฒนศึกษาศาสตร์ที่หล่อหลอมความคิดให้แก่ผู้วิจัย เพื่อทำให้ผู้วิจัยมีมุมมองใหม่ในการมองปรากฏการณ์ทางสังคม ที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์งานวิจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ผู้วิจัยขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่นพัฒนศึกษาศาสตร์รุ่น 14 ทุกคนที่ร่วมเรียนรู้กันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณบุญทิพย์ สุริยวงศ์ คุณสิริระยา สัมมาวาท และคุณณัฐกฤต ดิษฐวิรุฬห์ ที่ช่วยกระตุ้นเตือน ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่การเรียนไปจนถึงการทำปริญญาบัตร และที่สำคัญที่สุดคือ คุณพรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ ภรรยาของผู้วิจัย ที่ช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การทำงาน การเป็นผู้ช่วยวิจัยในการเก็บข้อมูล และการเป็นแม่ให้แก่บุตรชายที่กำลังจะกำลังจะเกิดมา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ คุณพ่อ พี่สาวและพี่ชาย ในครอบครัวของผู้วิจัย ที่เลี้ยงดู และสนับสนุนน้องชายคนเล็กของครอบครัวในทุกด้าน ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้กล่าวออกมาด้วยวาจาแต่น้องชายคนนี้ก็รับรู้ถึงความห่วงใยของทุกคนที่มีได้ด้วยการกระทำและความช่วยเหลือที่มีให้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ให้ตัวบททุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ค้าหาบเร่แผงลอยทุกท่าน ที่อุทิศเวลาในการให้ข้อมูล ความรู้ ที่เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างปริญญาบัตรฉบับนี้ขึ้นมา อันจะนำไปใช้ในการเปิดพื้นที่และมุมมองใหม่ในการศึกษาเรื่องของหาบเร่แผงลอย

นพพร จันทรนำชู

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ความสำคัญของปัญหา.....	1
	คำถามการวิจัย	5
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2	แนวคิด ทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย	7
	ส่วนที่หนึ่ง เมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม	8
	ส่วนที่สอง การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม	10
	ส่วนที่สาม ภาวปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการผลิตพื้นที่การรับรู้.....	15
	การสถาปนาอำนาจของความรู้และความจริงในการสร้างการรับรู้	
	ความหมายของเมือง.....	15
	การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผ่านความเป็นสถาบัน	
	และผู้เชี่ยวชาญ	17
	การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองเพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า	19
	การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสร้างความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ	21
	การสร้างพื้นที่ของการกีดกัน	22
	การจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่.....	23
	ส่วนที่สี่ การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย	27
	ส่วนที่ห้า กรอบแนวคิดในการวิจัย	30
3	วิธีดำเนินการวิจัย	33
	พื้นที่ของการศึกษา.....	35
	การเข้าสู่พื้นที่.....	39
	การวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม..... 43
	อุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา 44
	อุดมการณ์ทุนนิยมในการบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนาด้วยการ ให้โอกาสทางการค้า..... 56
5	การทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมือง 59
	การทำให้เกิดการรับรู้ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง..... 60
	การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนวิถีการผลิตแบบทุนนิยม..... 62
	การทำให้พื้นที่รับใช้เฉพาะประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระแสหลัก 64
	การผลิตความหมายของพื้นที่การค้าบนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ 66
	การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้าด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า..... 70
	การทำให้พื้นที่การค้ากลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว 73
	การทำให้เกิดพื้นที่ของการกีดกัน 75
6	การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย..... 81
	กระบวนการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย 82
	การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้าบนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่า ทางเศรษฐกิจ 83
	การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้าจากการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า 87
	การทำให้หาบเร่แผงลอยกลายเป็นผู้ผิดกฎระเบียบของเมือง..... 89
	การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีความหมายในพื้นที่ 94
	การเปิดพื้นที่ทางสังคมของหาบเร่แผงลอยเพื่อตอบโต้การกลายเป็นอื่น..... 96
7	บทสรุปของการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจากการผลิตพื้นที่เมือง 101

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	117
ภาคผนวก ก แนวทางการสนทนาผู้ให้ตัวบท	118
ภาคผนวก ข การสนทนาผู้ให้ตัวบท	128
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	142

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผู้ให้ตัวบท	41

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การค้าหาบเร่แผงลอยที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในเมือง ไม่ว่าจะเป็นผู้ค้าที่เป็นแผงตั้งขาย ผู้ค้าที่หาบกระจาด และผู้ค้าที่เป็นรถเข็นขายสินค้าอยู่บริเวณทางเท้าและริมถนนในเมือง ที่มีผู้คนสัญจรไปมา หาบเร่แผงลอยเหล่านี้มักถูกขนานนามว่าเป็นภาคเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดของคนจน เนื่องจากเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นทั้งแหล่งผลิต แหล่งกระจาย และแหล่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคราคาถูกให้แก่ผู้คนในเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีรายได้น้อย หาบเร่แผงลอยส่วนใหญ่มักเป็นการค้าขายขนาดเล็กที่ใช้เงินลงทุนต่ำ ใช้ทักษะ และความรู้น้อย ขาดประสิทธิภาพในการผลิต และไม่มีระเบียบ (Bangasser. 2000: 10) ; (Cross. 1998: 25) อีกทั้งเป็นอาชีพที่รองรับแรงงานส่วนเกินที่ย้ายถิ่นมาจากชนบทเข้าสู่เมือง ที่ไม่สามารถกลับไปเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม เนื่องจากภาคเกษตรกรรมในชนบทไม่ใช่แหล่งที่จะซึมซับแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างที่เคยมีมา การกลับไปสู่ชนบทของแรงงานไร้ฝีมือซึ่งเป็นส่วนเกินของอุตสาหกรรมไทย อาจหมายถึงการกลับไปสู่ความยากจนขั้นแค้นกว่าตอนที่จากมา (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2543: 165)

หาบเร่แผงลอยในมุมมองของการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเป็นเพียงภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (Informal Economics) เป็นการค้าขนาดเล็กที่เน้นการใช้แรงงานมากกว่าการใช้เครื่องมือเครื่องจักร ใช้ประสบการณ์มากกว่าความรู้ที่ถ่ายทอดจากระบบการศึกษาในโรงเรียน ทำหน้าที่ในการผลิตสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำและราคาถูกให้แก่แรงงาน และเป็นกำลังแรงงานที่รองานในภาคเศรษฐกิจในระบบเท่านั้น (ILO. 1991: 4); (Meier. 1984: 157); (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2538: 45) หาบเร่แผงลอยจึงหมายถึงกลุ่มคนที่ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต เป็นอาชีพที่ขาดมั่นคงในการทำงานและเป็นอาชีพที่รอการเปลี่ยนผ่านไปสู่อาชีพอื่นต่อไป ประกอบกับหาบเร่แผงลอยเหล่านี้จำเป็นต้องใช้พื้นที่สาธารณะของเมืองในการประกอบกิจกรรมทางการค้าของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นถนน ทางเท้าและทางสาธารณะอื่นๆ ทำให้หาบเร่แผงลอยถูกมองว่าเป็นสาเหตุของปัญหาในเมือง เช่น ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของหาบเร่แผงลอย เนื่องจากการตั้งแผงค้าและที่วางสินค้ากีดขวางทางเท้าและถนน สินค้าบางประเภทต้องมีโต๊ะและเก้าอี้สำหรับลูกค้า สินค้าบางประเภทต้องใช้พื้นที่ในการผลิตทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบบนท้องถนน กีดขวางการจราจร และสร้างความไม่ปลอดภัยแก่ผู้สัญจรไปมา และทำให้เกิดความสกปรกแก่เมือง (นิติ กสិโกศล. 2544: 6); (ชลิดาภรณ์

ส่งสัมพันธ์. 2543: 23) เมื่อหาบเร่แผงลอยถูกมองว่าเป็นสาเหตุของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นการค้าที่ไม่ได้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นการค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพทางการผลิต อีกทั้งยังทำลายความสวยงามและสร้างความสกปรกให้แก่เมือง หาบเร่แผงลอยจึงมีภาพลักษณ์ของความขัดแย้งกับเมืองในมุมมองของรัฐและผู้คนทั่วไป เนื่องจากเมืองในการรับรู้ของรัฐและผู้คนทั่วไปมักเป็นภาพของเมืองที่มีภูมิทัศน์สวยงาม เพียบพร้อมไปด้วยสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม อันเป็นภาคเศรษฐกิจที่แสดงถึงความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพในการผลิต

ด้วยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้การเข้ามาประกอบอาชีพการค้าหาบเร่แผงลอยต้องเป็นไปอย่างมีอุปสรรคและประสบปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการถูกห้ามไม่ให้ขายของดังที่ปรากฏเป็นข่าว เช่น จากหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 30 กันยายน 2542 “เขตพระนครห้ามหาบเร่แฟนฟาน” ปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเรียกเก็บเงินจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอย หรือ “ส่วย” โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่นำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น เช่น จากหนังสือพิมพ์ คมชัดลึก ฉบับวันที่ 29 กรกฎาคม 2546 “ไว้อาลัยเทศกาลแฟนฟาน รื้อแผงหน้า รพ.จุฬา” ปัญหาเรื่องของการถูกย้ายแผงค้าขายไปยังบริเวณอื่น ด้วยเหตุผลของความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะดวกในการสัญจร รวมไปถึงความขัดแย้งกับภาครัฐกิจที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยถูกมองจากภาครัฐกิจและคนทั่วไปว่า เป็นผู้เอาเปรียบทางการค้าเนื่องจากหาบเร่แผงลอยเป็นผู้หลีกเลี่ยงการจ่ายค่าเช่าสถานที่และหลีกเลี่ยงภาษีจากการเข้ามาทำธุรกิจ (Cross. 1998: 1) นอกจากนี้หาบเร่แผงลอยยังอาจมีความขัดแย้งกับประชาชนทั่วไปจากการกีดขวางเส้นทางสัญจร และความขัดแย้งระหว่างผู้ค้าด้วยกันจากการแย่งชิงพื้นที่ในการทำมาหากินอันเป็นปัญหาที่พบเห็นได้ทั่วไป และด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจของหาบเร่แผงลอยที่มีความคาบเกี่ยวกับการทำผิดกฎหมาย และระเบียบของเมือง ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องถูกกีดกัน ถูกจำกัดวงและทำให้อ่อนแอลง อันทำให้หมดพลังที่จะช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง และกลายเป็นคนที่ยึดถือว่าตนเองเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายและเป็นตัวปัญหา ซึ่งต้องอยู่ในสถานะที่รอรับความช่วยเหลือ การผ่อนผัน และการยินยอมจากภาครัฐและผู้คนทั่วไปอยู่ตลอดเวลา (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. 2542: 73-74)

นอกจากนี้ หากพิจารณาว่าหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่ถือกำเนิดมาพร้อมกับสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองที่มีการแบ่งงานกัน (Division of labour) เพื่อประสิทธิภาพทางการผลิต และสามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิตแบบเมืองที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบของการผลิต จากการผลิตเพื่อ

นำมาใช้ในครัวเรือนเปลี่ยนแปลงมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าและการเป็นแรงงานรับจ้างเพื่อให้ได้เงินมาเป็นสื่อกลางและปัจจัยในการซื้อสินค้าและบริการ ความสำคัญของหาบเร่แผงลอยในมุมมองนี้เป็นเพียงการค้าในระดับล่างที่ผลิตสินค้าด้วยต้นทุนต่ำและราคาถูก เพื่อให้แรงงานในเมืองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยค่าครองชีพที่ต่ำ ประกอบกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ที่หาบเร่แผงลอยเป็นเพียงอาชีพที่เป็นระบบเศรษฐกิจย่อยของระบบเศรษฐกิจหลัก ที่รอการพัฒนาเงื่อนไขในการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเมือง และความคาดหวังของรัฐที่มีต่อการดำรงอยู่ของการค้าหาบเร่แผงลอย คือการเป็นเพียงกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความอยู่รอดของคนจนในเมืองเท่านั้น โดยมีระดับรายได้พอเลี้ยงชีพที่มีได้มีเป้าหมายเพื่อการสะสมทุนและมีได้มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (นฤมล นิราทร. 2548: 8)

ด้วยความคาดหวังของรัฐที่มีต่อหาบเร่แผงลอยว่าเป็นเพียงการค้าเพื่อความอยู่รอด ที่ทำหน้าที่ผลิตสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานในเมืองได้นำไปสู่วิธีการปฏิบัติที่มีต่อหาบเร่แผงลอย ที่จะกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของหาบเร่แผงลอยให้กลายเป็นอื่น (The otherness) ที่อยู่ภายใต้วิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม (Binary opposition) ที่ตอกย้ำความเหนือกว่าของภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการในเมือง ว่าเป็นภาคเศรษฐกิจที่ทันสมัยและเป็นภาคเศรษฐกิจที่นำไปสู่การพัฒนาในระบบทุนนิยม อันเป็นการผลิตในภาคอุตสาหกรรม มีกำลังการผลิตขนาดใหญ่ที่มีรูปแบบการประกอบกิจการที่สลับซับซ้อน มีการผลิตที่เชื่อมโยงกับระบบตลาด ใช้เทคโนโลยีการผลิตสูง มีการวางแผนและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันวิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม ก็ได้กดทับความต่ำต้อยของภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการอย่างหาบเร่แผงลอยว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจขนาดเล็กที่เน้นการใช้แรงงาน ใช้ความรู้จากประสบการณ์ และวิธีการผลิตแบบง่าย ทั้งที่ในอดีตการค้าหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย ซึ่งนำไปสู่คำถามที่ว่า การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องยอมรับการถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร มีเจตน์จำนงใดที่อยู่เบื้องหลัง และมีกระบวนการของการกลายเป็นอื่นอย่างไร

การศึกษานี้มีมุมมองว่า การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยในที่นี้มิได้มีสาเหตุจากความแตกต่างในวิถีทางการผลิตกับภาคเศรษฐกิจในเมืองเท่านั้น หากแต่เกิดขึ้นจากเทคนิควิทยาในการผลิตพื้นที่ (Space) และการให้นิยามความหมายของพื้นที่ ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามกระบวนการทางอำนาจที่สร้างความรู้และความจริงของพื้นที่ โดยพื้นที่ของเมืองจะถูกสร้างผ่านกระบวนการนิยามความหมายของเมืองอันเป็นความหมายที่แอบแฝงอยู่ในอุดมการณ์ทุนนิยม เมืองที่ถูกผลิตขึ้นมาจึงเป็นเมืองที่ก่อ

รูปขึ้นมาจากเจตน์จำนงของการสะสมทุน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางของภาคอุตสาหกรรม ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยอุดมการณ์ทุนนิยมจะสร้างความหมายของเมืองที่สามารถครอบงำความคิด และวิถีการปฏิบัติของผู้คนในสังคม และความสัมพันธ์ทางการผลิตภายใต้พื้นที่นั้น (Lefebvre. 1994: 33) การผลิตพื้นที่เมืองและความหมายของเมืองในที่นี้ มิได้จำกัดอยู่เพียงแต่ขอบเขตของพื้นที่ทางกายภาพที่ผู้คนทั่วไปรับรู้เท่านั้น เนื่องจากการพิจารณาเรื่องการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจากระบวนการผลิตพื้นที่เมืองในกรอบของพื้นที่ทางกายภาพ จะทำให้เห็นเพียงแต่ภาพของหาบเร่แผงลอยที่เข้ามารุกล้ำพื้นที่สาธารณะของเมือง ภาพของวิถีชีวิตของหาบเร่แผงลอย ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของหาบเร่แผงลอยเท่านั้น และที่สำคัญคือการมองเพียงพื้นที่ทางกายภาพจะทำให้ไม่สามารถมองเห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กีดกันหาบเร่แผงลอย ให้อยู่ในฐานะที่เป็นภาคเศรษฐกิจที่ต่ำต้อย และอยู่ชายขอบของภาคเศรษฐกิจของเมือง การศึกษาการผลิตพื้นที่ในที่นี้จึงมีมุมมองของการผลิตพื้นที่เมืองที่ข้ามพ้นกรอบของพื้นที่ทางกายภาพผ่านเข้าไปยังพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ที่การผลิตพื้นที่และการสร้างความหมายของพื้นที่มิได้มีเพียงหนึ่งเดียว และเมื่อการผลิตพื้นที่เมืองเกิดขึ้น ได้นำไปสู่การสร้างการรับรู้ และความหมายของสรรพสิ่งที่อยู่ในเมือง และทำให้ความหมายของหาบเร่แผงลอยซึ่งเคยเป็นวิถีชีวิตที่มีอยู่ในอดีตต้องถูกทำให้กลายเป็นอื่น จากการถูกลดทอนพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการประกอบอาชีพ การได้รับการยอมรับ การมีเกียรติและศักดิ์ศรี เจกเช่นเดียวกับผู้อื่นในเมือง และต้องยอมรับกฎระเบียบที่กำกับควบคุมที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องถูกเบียดขับออกจากพื้นที่เมืองตลอดเวลา ซึ่งการเบียดขับหาบเร่แผงลอยออกจากพื้นที่เมืองในที่นี้มิได้มีเป้าหมายเพื่อให้หาบเร่แผงลอยต้องเลือนหายไปจากเมือง หรือต้องการให้หาบเร่แผงลอยพัฒนาศักยภาพของตนเองไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ แต่เป็นการเบียดขับที่มีเป้าหมายเพื่อให้หาบเร่แผงลอยมีฐานะเป็นการผลิตซ้ำระบบทุนนิยม ด้วยการนำเสนอสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานที่ช่วยลดค่าครองชีพ ส่งผลให้แรงงานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ภายใต้ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำและทำให้ผู้ประกอบการสามารถขูดรีดส่วนเกินจากแรงงานได้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้ การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจึงมิได้ถูกแยกออกจากภาคเศรษฐกิจของเมืองอย่างเด็ดขาด หากแต่มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่เท่าเทียมที่หาบเร่แผงลอยมีบทบาทเป็นเพียงการค้าที่สนับสนุนการขยายตัวของระบบทุนนิยมเท่านั้น

การศึกษานี้จึงชี้ชวนให้เห็นถึงความแยบยลของการผลิตพื้นที่เมือง ที่ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นด้วยการศึกษาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม ซึ่งเป็นการเปิดเผยให้เห็นว่าการสร้างผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ถูกสร้างผ่านอำนาจและความรู้ และแพร่กระจายอำนาจผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่การรับรู้ของผู้คนให้ยอมรับความหมายของเมืองและ

สรรพสิ่งในพื้นที่เมือง อีกทั้งมีอิทธิพลในการกำหนด ชี้นำ ตลอดจนควบคุมความคิด การกระทำของผู้ที่เข้ามาอยู่ภายใต้พื้นที่นั้น อันนำไปสู่การละเลยการผลิตพื้นที่เมืองที่มีความหมายในแบบที่แตกต่างออกไป นอกจากนี้ การพิจารณาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคมซึ่งความหมายของพื้นที่มิได้มีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น หากแต่มีความหมายที่หลากหลายและแปรเปลี่ยนไปตามการให้ความหมายโดยผู้คนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เหล่านั้นในแต่ละช่วงเวลา ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่เมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม จึงเป็นเงื่อนไขที่เปิดโอกาสให้หาบเร่แผงลอยสามารถใช้ในการผลิตพื้นที่ของตนเองขึ้นมา เมืองจึงเป็นอาณาบริเวณของการปะทะทางสังคมและทางการเมืองเป็นสถานที่ของการครอบงำ (Domination) และการต่อต้าน (Resistance) (Lash; & Friedmann. 1992: 10) ที่มีการผลิตความหมายเพื่อการต่อต้าน การประสานกับความหมายของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมให้เปลี่ยนไปสู่ความหมายของเมืองที่ก่อรูปขึ้นมาจากวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่หลากหลายของผู้ที่เคยถูกปฏิบัติในฐานะที่เป็นชายขอบของสังคม ซึ่งนำไปสู่การมีพื้นที่ภายใต้อาณาเขตของพื้นที่ทางสังคมในเมือง (Smith. 1995: 7) และนำไปสู่การกำหนดรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความเท่าเทียมกัน

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาจึงใช้แนวคิดการผลิตพื้นที่ (The Production of space) เพื่อเป็นการคลี่คลายให้เห็นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ระเบียบ กฎเกณฑ์ และรายละเอียดอื่นๆ ในกระบวนการผลิตพื้นที่ของเมือง และภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ใช้ในการส่งผ่านความหมายของพื้นที่ ซึ่งการศึกษการผลิตพื้นที่เมืองจะเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงอำนาจของระบบทุนนิยมที่กระทำต่อพื้นที่ อันเป็นอำนาจของการเก็บกดปิดกั้นที่ผ่านการสร้างและจัดระบบระเบียบความสัมพันธ์ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความแยบยลของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่น ในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง และการศึกษการผลิตพื้นที่จะนำไปสู่การผลิตพื้นที่เมืองในมุมมองของหาบเร่แผงลอยเพื่อให้เกิดการยอมรับความแตกต่างในวิถีชีวิตของการค้าหาบเร่แผงลอยที่อยู่ในเมือง และสามารถอยู่ร่วมกันในเมืองได้อย่างเสมอภาคกัน

คำถามการวิจัย

เมืองถูกผลิตให้เป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมได้อย่างไร และมีกระบวนการอย่างไรที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงความซับซ้อนและแบบยลในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง เพื่อให้เมืองเป็นพื้นที่ที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศภายใต้เจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยม โดยต้องการคลี่คลายให้เห็นถึงการส่งผ่านอุดมการณ์ทุนนิยม ผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ซ่อนเร้นอำนาจของการผลิตพื้นที่ ตลอดจนผลที่เกิดจากกระบวนการทางอำนาจในพื้นที่ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่อง หาบเร่แผงลอย: การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง จะเป็นการศึกษาหาบเร่แผงลอยในอีกมุมมองหนึ่ง ที่ข้ามพ้นจากมุมมองของการดำรงอยู่ของหาบเร่แผงลอยจากโครงสร้างความสัมพันธ์ทางการผลิตและพื้นที่ทางกายภาพของเมือง โดยเป็นการศึกษาที่มองหาบเร่แผงลอยในฐานะที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางสังคมของเมือง ในลักษณะของกระบวนการของการผลิตพื้นที่เมืองและวิถีปฏิบัติของผู้คนในเมือง ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่อันเป็นความแบบยลที่เกิดจากความรู้ในการจัดการพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับอำนาจ การศึกษานี้จะเปิดเผยและคลี่คลายให้เห็นถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อหาบเร่แผงลอย และช่วยทำให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับการผลิตพื้นที่ทางสังคมและความหมายของเมืองรูปแบบอื่น ที่สร้างขึ้นโดยผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการผลิตพื้นที่เมืองว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “หาบเร่แผงลอย: การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง” มีสิ่งถูกตั้งคำถามว่าเมืองถูกผลิตให้เป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมได้อย่างไร และมีกระบวนการอย่างไรที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง การศึกษานี้จึงต้องการเปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม และแสดงให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง โดยใช้แนวคิดเรื่องการผลิตพื้นที่ของ อองรี เลอแฟบร์ (Henri Lefebvre) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา เพื่อที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

ส่วนที่หนึ่ง เมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม เป็นแนวคิดในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาเมืองในมุมมองพื้นที่ทางสังคม เพื่อเผยให้เห็นถึงองค์ประกอบของพื้นที่ทางสังคมและการสร้างความหมายของพื้นที่ทางสังคม

ส่วนที่สอง การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงเบื้องหลังของอุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมือง อันเป็นอุดมการณ์ที่มีแนวคิดพื้นฐานในเรื่องของเมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในระบบทุนนิยม

ส่วนที่สาม ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการผลิตพื้นที่การรับรู้ เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงกลไกในการจัดการกับพื้นที่เมืองเพื่อสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง โดยการสถาปนาความรู้และความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผ่านความเป็นสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองเพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า การสร้างพื้นที่ของการกีดกัน และการจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่

ส่วนที่สี่ การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลที่เกิดจากการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่จัดประเภทของหาบเร่แผงลอย ด้วยประสิทธิภาพในการผลิตและความเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ อันนำไปสู่การรับรู้ในภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย การกีดกันหาบเร่แผงลอยจากพื้นที่เมือง และการสร้างพื้นที่ทางสังคมของหาบเร่แผงลอย

ส่วนที่ห้า กรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีให้เห็นถึงแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ เพื่อการตอบคำถามการวิจัย

ส่วนที่หนึ่ง เมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม

การศึกษา เรื่อง หาบเร่แผงลอย: การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง เป็นการพิจารณาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม ซึ่งมีใช่เป็นเพียงการศึกษาลักษณะทางกายภาพของเมือง เนื่องจากการศึกษาเมืองในเชิงกายภาพ จะไม่สามารถทำให้เข้าถึงอำนาจที่แอบแฝงและครอบงำอยู่ในพื้นที่ทางกายภาพของเมือง อันเป็นอำนาจที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องถูกเบียดขับให้อยูริมขอบของภาคเศรษฐกิจในเมือง การศึกษาเมืองที่เป็นพื้นที่ทางสังคมเป็นการมองว่าพื้นที่เป็นสิ่งที่สร้างจากสังคม (Social construct) ซึ่งความหมายของพื้นที่จะถูกนิยามขึ้นมาภายใต้ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อความหมายของพื้นที่ถูกนิยามขึ้นมาแล้ว ความหมายที่เกิดขึ้นมิได้หยุดนิ่ง ตายตัว มีหนึ่งเดียว หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายไปตามความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และแปรเปลี่ยนไปตามการนิยามโดยผู้คนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เหล่านั้น

การศึกษาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม ยังเป็นเรื่องการเมืองของพื้นที่ (Politic of space) เนื่องจากการผลิตพื้นที่ทางสังคมขึ้นมา จำเป็นต้องกระทำผ่านการกำหนดกฎเกณฑ์ในการให้ความหมายในพื้นที่นั้น และด้วยเหตุที่ความหมายของพื้นที่มิได้มีเพียงหนึ่งเดียวจึงต้องมีการช่วงชิงการนำในการกำหนดกฎเกณฑ์ในการสร้างและการควบคุมความหมายของพื้นที่ ที่นำไปสู่การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ การจัดลำดับและการให้คุณค่าของสรรพสิ่งในพื้นที่ วิถีชีวิตของผู้คนในเมืองจึงมีความสัมพันธ์กับพื้นที่อย่างมาก เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตที่อุดมไปด้วยการต่อสู้เพื่อช่วงชิงความหมายของพื้นที่รอบตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เมือง การศึกษาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคมจึงแสดงนัยว่าเมืองเป็นพื้นที่ที่ทับซ้อน ไขว้ไปมา คาบเกี่ยว คู่ขนานกับพื้นที่อื่นๆ หรือเป็นพื้นที่ที่สิ่งที่แตกต่างกันแต่ต้องมาอยู่ร่วมกัน พื้นที่เมืองจึงมีความหลากหลาย มีการประสานงาน มีความร่วมมือและความขัดแย้งในพื้นที่ (Massey, 1994: 3) การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ในเมืองด้วยลักษณะที่เมืองเป็นพื้นที่ทางสังคม จึงช่วยให้เกิดความเข้าใจการค้าหาบเร่แผงลอยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งของเมืองที่เป็นมากกว่าการเป็นผู้ที่บุกรุกเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะของเมือง

องรี เลอเฟบวร์ (Henri Lefebvre) มีแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคมว่า จากการที่พื้นที่ทางกายภาพมิได้เป็นพื้นที่ที่เป็นกลางและบริสุทธิ์ หากแต่ยังมีสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการผลิตพื้นที่ทางกายภาพนั้น การสืบค้นความหมายที่อยู่ในพื้นที่ทางกายภาพจะทำให้เห็นว่ามีอำนาจใดที่อยู่เบื้องหลังการผลิต

พื้นที่นั้นอันเป็นอำนาจที่ควบคุมและครอบงำคนในพื้นที่ให้เชื่อฟังและปฏิบัติตาม จะต้องศึกษาผ่านพื้นที่ทางสังคม เนื่องจากพื้นที่ทางสังคมเป็นสิ่งที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือของการคิดและการกระทำ ความหมายของพื้นที่ที่เกิดจากการผลิตพื้นที่ทางสังคมจึงเป็นความหมายของการควบคุมและครอบงำ (Lefebvre. 1994: 26) และเนื่องจากพื้นที่ทางสังคมแต่ละแบบจะสร้างวิธีการผลิตของตนเองขึ้นมา อันเป็นวิธีการผลิตที่สนับสนุนและสร้างความชอบธรรมในการผลิตพื้นที่นั้น ความหมายของพื้นที่จึงมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางการผลิต และการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิต เช่น การแบ่งงาน การกำหนดองค์กร และการกำหนดหน้าที่ในสังคม (Lefebvre. 1994: 30-32) การศึกษาหาแพร่แฝงลอยในเมืองด้วยแนวคิดพื้นที่ทางสังคม จะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางการผลิต และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการผลิตพื้นที่เมืองและการสร้างความหมายของเมือง

เมื่อมีการผลิตพื้นที่และสร้างความหมายของพื้นที่ขึ้นมาแล้ว จะต้องมีการส่งผ่านและแพร่กระจายความหมายของพื้นที่และสรรพสิ่งในพื้นที่ผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่อนุญาตให้การกระทำบางสิ่งเกิดขึ้นได้ ขณะที่ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่จะปฏิเสธการมีอยู่ของบางสิ่ง ด้วยการกีดกันและปราบปราม (Lefebvre. 1994: 73) ด้วยแนวคิดของพื้นที่ทางสังคมจึงทำให้มองเห็นว่าการที่หาแพร่แฝงลอยที่ต้องอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าภาคเศรษฐกิจแบบอื่นในเมือง ทั้งในมุมมองของรัฐ ผู้คนทั่วไป และแม้แต่ตัวของหาแพร่แฝงลอยเองนั้น มิได้เป็นเรื่องของความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจหรือความแตกต่างในวิธีการผลิต หากแต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ถูกกำหนดจากการผลิตพื้นที่ การสร้างความหมายของพื้นที่และความหมายของสรรพสิ่งในพื้นที่ ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกสร้างจากความรู้และส่งผ่านความรู้ไปยังภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ซึ่งภาคปฏิบัติการดังกล่าวจะเป็นสิ่งบังคับ ควบคุม การกระทำของหาแพร่แฝงลอยให้ปฏิบัติตามความหมายของพื้นที่ และจัดระบบระเบียบพื้นที่ที่ดำรงอยู่ (Lefebvre. 1994: 289)

การคลี่คลายให้เห็นถึงความแยบยลของการผลิตพื้นที่เมือง จากแนวคิดเรื่องการผลิตพื้นที่ของเลอแปร์ ซึ่งวิเคราะห์พื้นที่ในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม โดยพื้นที่ทางสังคมจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่ถักทอกันอยู่ในรูปของพื้นที่ 3 แบบ คือ *พื้นที่ที่มโนทัศน์ (Conceptualized space)* คือพื้นที่ที่ถูกสร้างจากความรู้ในการผลิตพื้นที่ *พื้นที่การรับรู้ (Perceived space)* คือพื้นที่ทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางสังคม อันเกิดจากภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ และ *พื้นที่ของวิถีชีวิต (Lived Space)* คือพื้นที่ที่ถูกชี้นำและเปลี่ยนแปลง มีความขัดแย้งและการต่อต้านโดยคนที่อยู่ในพื้นที่ (Harvey. 1989b: 218-219); (Lefebvre. 1994: 38-39); (Soja. 2000: 11) เพื่อเปิดเผยให้เห็นว่าการที่หาแพร่แฝงลอยต้องอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าภาคเศรษฐกิจอื่นในเมืองเป็น

เรื่องของการนิยามและช่วงชิงความหมายของเมือง ที่กระทำผ่านอำนาจที่แฝงเข้ามาในรูปของความรู้ ที่นำมาซึ่งการควบคุมทางสังคมผ่านการจัดระบบระเบียบพื้นที่ทางกายภาพของเมือง

ส่วนที่สอง การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม

การผลิตพื้นที่เมืองเพื่อที่จะนำไปสู่การสร้าง ความหมายของสรรพสิ่ง และการรับรู้ของคนในเมืองจำเป็นต้องมีอุดมการณ์ (Ideology) ซึ่งเป็นระบบความคิด การให้ความหมาย และการให้คุณค่า ที่ทำให้เกิดความเชื่อว่าเจตน์จำนงของอุดมการณ์นั้นเป็นสัจจะสากล เป็นเรื่องปกติธรรมดา หรือเป็นสามัญสำนึก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของคนในสังคมที่สะท้อนผลประโยชน์และการกระทำที่บรรลุเจตน์จำนงของอุดมการณ์ อุดมการณ์จึงเปรียบเสมือนแผนที่ของความหมายที่จะนำความคิดและความเชื่อที่สนับสนุนอำนาจของกลุ่มคนและกลุ่มสังคมบางกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ อุดมการณ์จึงมิได้แยกออกจากวิถีปฏิบัติในชีวิต แต่ผูกติดอยู่กับความประพฤติและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของผู้คน อุดมการณ์จึงเปรียบเสมือนกฎที่ใช้ควบคุมความประพฤติของผู้คน ที่ไม่แตกต่างจากหลักศีลธรรมที่ใช้ในการนับถือศาสนาแต่อย่างใด (Gramsci. 1971: 349); (Danaher; Schirato; & Webb. 2000: xii)

อุดมการณ์ทุนนิยมมีหลักพื้นฐานของระบบความคิด ความเชื่อที่ว่า การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ จะต้องสร้างกระบวนการสร้างความเป็นเมือง (Urbanization) ควบคู่กันไป โดยมีเมืองเป็นกลไกของความเจริญและศูนย์กลางของภาคอุตสาหกรรม ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ ภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา สภาพแวดล้อมในเมืองต้องสนับสนุนการแข่งขันของผู้ประกอบการในตลาดให้เป็นไปอย่างเสรี และมีกำไรเป็นแรงจูงใจในการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนภายใต้ระบบอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตและการบริโภคและต้องมีการพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพื่อสะสมทุน และนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมจึงเป็นเมืองที่ถูกก่อรูปขึ้นมาด้วยเป้าหมายของการสะสมทุน (Ritzer. 2000: 9); (Smith. 1995: 7); (ปรีชา คุวินทร์พันธุ์. 2545: 24-25)

การทำให้คนเชื่อ ยอมรับและปฏิบัติตามเจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการผลิตพื้นที่เมือง จำเป็นต้องอาศัยอำนาจที่อยู่ในรูปของความรู้ในการผลิตพื้นที่ หรือที่เลอแพบร์ เรียกว่า พื้นที่มีโนทัศน์ อันเป็นพื้นที่ที่เกิดจากการให้ความหมาย การสร้างความรู้ คำพูด และการสร้างสัญลักษณ์ภายใต้ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ที่เชื่อในความมีเหตุผล เช่น การวางผังเมือง สถาปัตยกรรมศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ อันเป็นศาสตร์ของความเชี่ยวชาญเฉพาะ ที่สร้างภาพ

ตัวแทนของพื้นที่ (Representations of spaces) ในการกำหนดการรับรู้จากการให้ความหมายที่สามารถชี้นำผู้คนในสังคม จากกำหนดอัตลักษณ์ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้น (Lefebvre. 1994: 33)

ด้วยเจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยม ได้ทำให้เกิดความรู้ที่สอดรับและสนับสนุนกับเจตน์จำนงดังกล่าวได้ โดยสร้างความเชื่อว่าเมืองที่จะเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างสังคมที่มีการจำแนกแจกแจงเชิงโครงสร้างสูง เพื่อทำให้เกิดการแบ่งงานที่สร้างความชำนาญเฉพาะด้านและความหลากหลายทางเศรษฐกิจ (Smith. 1995: 7); (ปรีชา คุวินทร์พันธุ์. 2545: 119) ซึ่งเอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) ได้อธิบายเรื่องของการแบ่งงานกันทำในสังคม (*The division of labor in society*) ว่าในสังคมเมืองเป็นสังคมสมัยใหม่ที่มีสมาชิกในสังคมจำนวนมาก จะต้องมีการแบ่งงานกันทำในสังคม เพื่อให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) โดยหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในสังคม จะเป็นไปตามความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล ทำให้สังคมต้องการคนที่มีความหลากหลายในหน้าที่ และมีการยึดเหนี่ยวในสังคมแบบ Organical solidarity โดยโครงสร้างสังคมจะรวมส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าไว้ด้วยกัน สมาชิกที่ทำหน้าที่ในแต่ละหน้าที่จึงจำเป็นต้องพึ่งพากันและกัน (Interdependence) ตามหน้าที่และความสัมพันธ์ตามหน้าที่จะเข้ามาทดแทนความสัมพันธ์ตามบรรทัดฐานและสำนึกร่วมกัน สมาชิกในสังคมจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากความสัมพันธ์กับผู้อื่นและต้องมีบทบาทหน้าที่ที่สัมพันธ์กัน เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกับการพึ่งพากันและกันของอวัยวะในร่างกาย (Ritzer. 2000: 76-78; citing Durkheim. 1893, 1964) การแบ่งงานกันทำในสังคมจึงเป็นคุณลักษณะของสังคมสมัยใหม่อย่างสังคมเมืองที่ต้องมีโครงสร้างสังคมที่มีการจำแนกแจกแจงสูง และเป็นแหล่งรวมความหลากหลายในทางเศรษฐกิจ

เมื่อมีการแบ่งงานในสังคมเกิดขึ้น จำเป็นต้องมีกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการผลิตในเมืองให้มีความทันสมัย ดังที่ นีล สเมลเซอร์ (Neil Smelser) ได้เสนอ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย (*Modernization theory*) ว่าในการสร้างความทันสมัยในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมเมือง จำเป็นต้องมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมที่ไม่ซับซ้อน เป็นรูปแบบและวิธีการผลิตที่มีความซับซ้อนและประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ด้านที่ 2 ด้านเกษตรกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพ เป็นการผลิตเฉพาะอย่างเพื่อการค้า ด้านที่ 3 ด้านอุตสาหกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงประเภทของสินค้าจากที่เน้นการใช้แรงงาน เป็นการเน้นการใช้เครื่องจักรและทุน และด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

ในการทำงานจากภาคเกษตรกรรมในชนบท เป็นภาคอุตสาหกรรมในเมือง โดยการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคชนบทให้เข้ามาอยู่ในเมือง เพื่อเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมในเมือง (Smelser. 1967: 29-48) การเข้ามาทำงานของแรงงานจากภาคชนบทจึงไม่เป็นเพียงการเพิ่มจำนวนแรงงานในเมืองเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการสร้างการจ้างงานใหม่ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้มีการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม การบริการ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่จะส่งผลให้มีการขยายความเป็นเมืองออกไป

เมื่อแรงงานจากภาคเกษตรกรรมในชนบทมีการย้ายถิ่น (Migration) โดยมุ่งหวังที่จะเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมในเมืองและมีรายได้ที่สูงกว่าการทำงานในภาคชนบท แม้ว่าในช่วงแรกผู้ย้ายถิ่นอาจเกิดปัญหาการว่างงานหรือมีการทำงานต่ำระดับ เนื่องจากแรงงานเหล่านี้ขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นจึงไม่สามารถทำงานในภาคอุตสาหกรรมได้ และต้องเข้าทำงานในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ เช่น อาชีพรับจ้างทั่วไป และหาบเร่แผงลอย ซึ่งอาจได้รับรายได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนที่พักอาศัยและปัญหาสังคมอื่นๆ ในเมือง แต่หลังจากนั้นแรงงานในส่วนที่สามารถปรับตัวและสามารถพัฒนาทักษะความรู้ของตนเอง จะสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรมได้ ขณะที่แรงงานอีกส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถพัฒนาตนเองก็จะกลับเข้าไปทำงานในภาคเกษตรกรรมในชนบทเช่นเดิม (อภิชาติ จารัสถุทธิรงค์. 2528: 441-443) ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวถือเป็นสภาพการณ์ที่ยังไม่ประสานกันได้ลงตัวเพียงชั่วคราว (Temporary mismatch) ของปัจจัยทางด้านประชากรและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และเมื่อสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมมีการปรับตัวให้ทันสมัยขึ้นตามลำดับ กระบวนการสร้างความเป็นเมืองจะแพร่กระจายออกไปและผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันระหว่างเมืองกับชนบท ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาความไม่เท่าเทียมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจะลดน้อยลงไป (เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2540: 125) ความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นระหว่างเมืองและชนบทหรือระหว่างผู้คนภายในเมืองจึงเป็นเพียงปรากฏการณ์เพียงชั่วคราว ที่รอเงื่อนไขและระยะเวลาในการแพร่กระจายความทันสมัยให้เกิดความเท่าเทียมกัน การเคลื่อนย้ายของประชากรจากภาคชนบทเข้าสู่เมืองจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา นอกจากนี้กระบวนการสร้างความเป็นเมืองยังมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแง่ที่ว่า กระบวนการสร้างความเป็นเมืองเป็นสิ่งที่สร้างความทันสมัยให้แก่คนในชนบท ผ่านทางการกระจายนวัตกรรม (Innovation diffusion) และสร้างความทันสมัยให้แก่คนในเมืองผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมแบบเมือง (ดาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล. 2539: 38) ด้วยเหตุนี้ การผลิตพื้นที่เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้ากระจุกตัวในเมืองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนา เนื่องจากเมืองหลักที่เป็นศูนย์กลางจะช่วยให้รัฐสามารถใช้งบประมาณที่จำกัดลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการลงทุนในระบบ

สาธารณูปโภคในเขตสำคัญของเมืองและลงทุนในภาคการผลิต ที่ให้ผลผลิตและประสิทธิภาพทางการผลิตสูงในพื้นที่หนึ่ง ที่มีศักยภาพต่อการขยายตัวในทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตก่อน โดยเมืองที่เป็นศูนย์กลางจะกำหนดลำดับขั้นของกลไกทางเศรษฐกิจในเมือง และพยายามสร้างลำดับขั้นของการเติบโตของเมืองเพื่อสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเงิน และเมื่อถึงจุดหนึ่งที่ทรัพยากรและองค์กรทางเศรษฐกิจขยายตัวได้มากพอ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในเมืองจะสามารถกระจายผลไปสู่พื้นที่ที่ด้อยความเจริญ (Backward region) ในภาคชนบทจะมีผลให้เกิดการกระจายตัวของรายได้ และลดช่องว่างของรายได้ระหว่างเมืองที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนากับพื้นที่อื่นๆ (Smith. 2001: 48-50); (เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2540: 124); (สุพจน์ บุรพุกศลศรี. 2531: 39)

ด้วยความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทั้งการแบ่งงานกันทำในสังคม การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยและการย้ายถิ่นเป็นการให้ความสำคัญกับวิถีการผลิตที่สนับสนุนอุดมการณ์ทุนนิยม เช่น การผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่ใช้เทคนิคการผลิตที่ทันสมัย และการผลิตที่ใช้ความชำนาญเฉพาะด้านที่เน้นการใช้ทุน เครื่องมือและเครื่องจักร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ซึ่งมีนัยว่าเป็นการยอมรับว่าการผลิตในภาคอุตสาหกรรมในเมือง มีคุณค่าเหนือกว่ารูปแบบทางเศรษฐกิจแบบอื่นอย่างการค้าหาบเร่แผงลอย ซึ่งถูกให้ความหมายจากความรู้ในการผลิตพื้นที่เมืองว่าเป็นเพียงวิถีการผลิตที่รอการเปลี่ยนผ่านไปสู่การผลิตที่ทันสมัยต่อไป โดยการสนับสนุนการผลิตแบบทุนนิยมว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การยึดถือและปฏิบัติตาม ส่วนการค้าหาบเร่แผงลอยที่มีภาพของความด้อยพัฒนา ไม่ทันสมัย ไม่มีประสิทธิภาพและไร้ระเบียบ จึงทำให้คุณค่าของการค้าหาบเร่แผงลอยเป็นสิ่งที่ด้อยค่าในการรับรู้ของรัฐ นอกจากนี้ การผลิตพื้นที่มโนทัศน์ยังทำให้คุณค่าของการผลิตตามอุดมการณ์ทุนนิยมปรากฏเป็นรูปธรรม ด้วยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางการผลิตและการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทั้งกำลังแรงงานและความสัมพันธ์ทางสังคม อันนำไปสู่การจัดระเบียบในพื้นที่ทางกายภาพของเมือง โดยกระบวนการกำหนดพื้นที่ทางกายภาพที่เหมาะสมเช่นเดียวกับเมืองในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น อาคารขนาดใหญ่ ระบบการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นจุดหมายที่สำคัญของประเทศที่จะต้องก้าวไปให้ทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว ขณะเดียวกันการจัดระเบียบในพื้นที่ทางกายภาพของเมืองจำเป็นต้องมีการผลิต การห้าม และการปราบปรามบางสิ่งที่มีไข่ป้าหมายของการพัฒนาออกไปจากพื้นที่เมือง ซึ่งผลของกระบวนการกำหนดและจัดระเบียบพื้นที่ทางกายภาพจะทำให้พื้นที่ชี้นำ (Dominant spaces) ปรากฏขึ้นมา เพื่อกดขี่พื้นที่อื่นให้เป็นพื้นที่ชายขอบต่อไป (Lefebvre. 1994: 31)

ด้วยนัยนี้ พื้นที่กายภาพของเมืองที่สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และกีดกันการปรากฏตัวของหาบเร่แผงลอย จึงมีใช้พื้นที่ที่บริสุทธิ์และเป็นกลางอย่างรับรู้และเข้าใจกัน หากแต่เป็นพื้นที่ที่ถูกจัดระเบียบในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตในระบบทุนนิยม โดยใช้ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ภายใต้กระบวนทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความเชื่อว่าความรู้แบบวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่อยู่ภายใต้หลักเหตุผลและมีความเป็นกลางอย่างภววิสัย (Objective) แต่แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) มองว่าความรู้มิได้มีความเป็นกลาง หากแต่ความรู้เป็นเพียงเกมส์ของภาษา (Language games) อันเป็นความรู้เฉพาะพื้นที่และเวลา และเป็นความรู้ที่หลากหลายและกระจาย (Barker. 2000: 146) ดังที่ มิเชล ฟูโกต์ (Michael Foucault) เสนอว่า ความรู้ที่อยู่ภายใต้วาทกรรมหลัก (Dominant discourse) แบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาที่ปิดบังอำพรางด้วยการเขียนให้มีลักษณะที่เป็นแบบแผน ต่อเนื่อง มีระบบระเบียบ และเป็นความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากเทคนิควิทยาของอำนาจ เป็นความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจในเวลาเดียวกัน ทั้งความรู้และอำนาจต่างมีเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง โดยอำนาจต้องการความรู้ในการสนับสนุนอำนาจ และความรู้ต้องการอำนาจในการขยายอาณาเขตของความรู้ เพื่อการยอมรับความรู้ชุดนั้นอย่างชอบธรรม และมีระบอบของความคิด (Regime of thought) ที่กดทับความขัดแย้งและการต่อสู้ดิ้นรนของความรู้ที่แตกต่างจากความรู้ประเภทนี้ ว่าเป็นความรู้ที่ขาดคุณสมบัติอันเหมาะสม เนื่องจากเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของบุคคลหรือชุมชน เป็นความรู้ที่ดูว่าไร้เดียงสา และเป็นความรู้ที่จัดกระจายไร้ระเบียบและต้องกลายเป็นความรู้ที่ถูกปิดกั้น (Subjugated knowledge) ให้กลายเป็นความรู้ที่ไม่ได้รับการยอมรับ (Foucault. 1972: 215-216); (Foucault. 1980: 80-81, 132-133) จนทำให้เกิดการสยบยอมและยอมรับการจัดระเบียบทางกายภาพในพื้นที่ ขณะเดียวกันการจัดระเบียบในพื้นที่ได้นำไปสู่การปฏิเสธการดำรงอยู่ของหาบเร่แผงลอย ว่ามีลักษณะไม่สอดคล้องกับพื้นที่เมือง และเบียดขับให้หาบเร่แผงลอยต้องมีฐานะที่ด้อยกว่าภาคเศรษฐกิจประเภทอื่น ซึ่งเป็นการมองว่าเมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว โดยละเลยความเชื่อมโยงของเมืองกับวิถีชีวิตที่มีความหลากหลายและเกี่ยวพันกันในสังคม โดยอุดมการณ์ที่ใช้เป็นฐานคิดในการผลิตพื้นที่เมืองจึงสร้างความเชื่อและการรับรู้แก่ผู้คนในเมือง ในเรื่องของเมืองที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และสามารถทำให้มีการขยายตัวของความเป็นเมืองอย่างระบบ

อุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองจะปรากฏอยู่ในพื้นที่ทางกายภาพ อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถสร้างการรับรู้ในความหมายของเมืองและสรรพสิ่งในเมืองแก่คนทั่วไป จะต้องกระทำผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่จะส่งผ่านและแพร่กระจายความหมายในพื้นที่ ที่นำไปสู่การควบคุมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นความประพฤติ การปฏิบัติ และความรู้สึกรับรู้เกี่ยวกับพื้นที่แก่ผู้คน

ส่วนที่สาม ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการผลิตพื้นที่การรับรู้

การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ของระบบทุนนิยม จะสามารถทำให้ผู้คนมีโลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อ และยอมรับความรู้ความจริงที่ถูกสร้างขึ้นจากการผลิตพื้นที่เมือง จำเป็นต้องมี เทคโนโลยีวิทยาการของพื้นที่ (Technologies of space) หรือภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (Material spatial practice) ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่ที่ครอบคลุมถึงการผลิตและการผลิตซ้ำทางสังคม และครอบคลุมถึง ลักษณะของการก่อรูปทางสังคมในพื้นที่ อันก่อให้เกิดความต่อเนื่องและแรงยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงกับความหมายของพื้นที่ทางสังคมและความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่นั้น พื้นที่ของการรับรู้จึงเป็น กระบวนการสร้างรูปแบบทางวัตถุของพื้นที่ทางสังคม ทำให้คนที่อยู่ในพื้นที่ยอมรับและปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ทางสังคมของพื้นที่ อันเป็นผลลัพธ์ของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่จะนำไปสู่การควบคุมกิจกรรม พฤติกรรม ประสบการณ์ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ และมีผลต่อคนที่จะปฏิบัติต่อพื้นที่เมือง (Lefebvre. 1994: 33-38); (Soja. 2000: 66) ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ได้ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนการรับรู้ของเมืองจากความหมายของเมืองในอดีต เป็นพื้นที่การรับรู้ของเมืองที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม โดยที่เมืองทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการแพร่กระจายความทันสมัย ผ่านกระบวนการสร้างความเป็นเมืองควบคู่ไปกับการสร้างสังคมสมัยใหม่ โดยการเคลื่อนย้ายแรงงาน จากภาคชนบท เพื่อให้เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมในเมือง (Goldscheider. 1983: 237); (Ritzer. 2000: 9) ซึ่งเป็นการดึงแรงงานส่วนเกินจากภาคชนบทเข้าสู่เมืองและทำให้เกิดการแบ่งงาน กันทำในเมือง อันนำไปสู่การสร้างความชำนาญเฉพาะ (Specialization) และเพิ่มประสิทธิภาพในการ ผลิต เมืองจึงเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของการพัฒนา ที่จะแพร่กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคอื่นๆ และเป็นแหล่งรวมความหลากหลายในทางเศรษฐกิจ อันเป็นลักษณะสำคัญของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุน นิยม โดยภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ซึ่งทำให้การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมสามารถเกิดขึ้น ได้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ แปรรูปได้และสามารถชี้นำความคิด ความประพฤติ และการปฏิบัติของ ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ได้ ประกอบด้วย การสถาปนาความรู้และความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมาย ของเมือง การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผ่านความเป็นสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ การสร้างความ เป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองเพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า การสร้างพื้นที่ของการกีดกัน และการจัด ระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่

การสถาปนาอำนาจของความรู้และความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมายของ เมือง

การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมได้สร้างความเชื่อ การยอมรับ และวิถีปฏิบัติของ ผู้คนในเมืองว่าเมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา พื้นที่ทางกายภาพของเมืองเป็นพื้นที่ของการผลิตที่

มีประสิทธิภาพ ภายใต้ความทันสมัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเป็นความจริงที่ถูกสร้างขึ้นด้วยอำนาจที่แฝงมาในรูปของความรู้ อันเป็นความรู้ในการผลิตพื้นที่เมืองที่ตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม และนำไปสู่การสร้างพื้นที่การรับรู้ในความหมายของเมืองว่าเป็นพื้นที่ของการพัฒนาภายใต้ความทันสมัย โดยอาศัยกระบวนการสร้างความรู้ในการจัดการพื้นที่เมือง ซึ่งเป็นความรู้ที่มีอุดมการณ์ของทุนนิยมซ่อนเร้นอยู่ ทั้งรูปของทฤษฎี สัญลักษณ์ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่เพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางการผลิตที่พิจารณาเพียงสิ่งที่สามารถวัดค่าในเชิงปริมาณ โดยตัดสิ่งที่เป็นประสบการณ์และความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ออกไปจากความรู้ในการผลิตพื้นที่เมือง (Shields. 1991: 54) ความรู้ที่อยู่เบื้องหลังการผลิตพื้นที่เมือง จึงมิใช่ความรู้ที่บริสุทธิ์และปราศจากอคติ หากแต่เป็นความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจอย่างแยกไม่ออก เมื่อความรู้มีความสัมพันธ์กับอำนาจ การได้มาซึ่งความรู้จึงเป็นเรื่องของการช่วงชิงที่มีใช้ทำเพื่อคุณธรรมหรือความจริง แต่ทำเพื่อสถานะภาพของความจริง (Foucault. 1980: 132) ซึ่งฟูโกต์ อธิบายว่าการสร้างความรู้ชุดหนึ่งให้เป็นความจริงที่คนทั่วไปยอมรับและปฏิบัติตามความรู้และความจริงนี้ต้องถูกผูกโยงกับอำนาจ ทำให้ความรู้และอำนาจจึงมิได้แยกออกจากกัน ขณะเดียวกันความรู้ และอำนาจ ต่างมีความสัมพันธ์กับความจริงคือ แต่ละส่วนจะมีระบอบของความจริง (Regime of truth) ที่ผลิตผ่านการมีอยู่ของอำนาจที่สร้างจากความรู้ด้วยเหตุนี้ ความจริงในทัศนะของฟูโกต์จึงเป็นกระบวนการที่มีระเบียบในการผลิต การกำหนดกฎเกณฑ์ การกระจาย การเผยแพร่และการจัดการในเรื่องราวทั้งปวง เพื่อให้ชุดของความรู้หลักเป็นความจริงและมีอำนาจในสังคม (Foucault. 1972: 215-216); (Foucault. 1980: 132-133) นอกจากนี้ อำนาจที่อยู่ในรูปของความรู้จะเป็นอำนาจที่กระทำต่อสังคมอย่างแยบยล เนื่องจากอำนาจในรูปของความรู้ในที่นี้มิใช่อำนาจเชิงลบที่เป็นอำนาจของการลบล้าง หากแต่เป็นอำนาจในเชิงบวกที่แทรกซึมอยู่ในสังคมผ่านกระบวนการสร้างความรู้และความจริง ให้เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมยอมรับและปฏิบัติตาม โดยไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกบังคับให้กระทำ อีกทั้งอำนาจยังใช้ความรู้ปิดบังการกระทำรุนแรงของตนเอง เพื่อให้อำนาจสามารถดำรงอยู่ได้อย่างปราศจากคำถาม และเมื่ออำนาจนั้นถูกส่งผ่านและผลิตซ้ำโดยใช้ความรู้ จนกลายเป็นความจริงในที่สุด ความรู้ อำนาจ และความจริงจึงเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ร่วมกันเสมอ (Foucault. 1980: 93)

การสถาปนาความรู้ความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง เกิดขึ้นนับตั้งแต่การขยายตัวของกรุงเทพฯ เป็นอย่างมาก ทั้งในด้านประชากรและด้านกายภาพในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การขยายตัวของกรุงเทพฯ ที่เกิดขึ้นมีรูปแบบการกระจาย (Urban sprawl) เนื่องจากระบบการจัดการและการบริหารการขยายตัวของเมืองไม่ชัดเจนและไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีการนำความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมืองในช่วงต้นของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1 เพื่อให้

เมืองมีรูปแบบของการขยายตัวของเมืองที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้ความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมือง ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเป็นเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะของประชากร ลักษณะของกระบวนการผลิต การย้ายถิ่น และสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมือง จากเมืองในอดีตที่ภาคเศรษฐกิจในเมืองมีลักษณะกระจายตัว มีการใช้แรงงานเข้มข้น และมีความหลากหลายของแรงงาน ปรับเปลี่ยนเป็นเมืองที่มีการกระจุกตัวกันของภาคเศรษฐกิจในพื้นที่มาก มีการจัดแบ่งพื้นที่เป็นเขตพื้นที่เพื่อให้ความชำนาญเฉพาะในการผลิตสูง มีการพึ่งพาต่อกันระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาลอย่างใกล้ชิด ที่สำคัญคือเศรษฐกิจในเมืองต้องมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และลักษณะการกระจุกตัวของการประกอบการในระดับสูง ซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางพื้นที่อย่างใกล้ชิดกับผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ ประกอบกับความชำนาญเฉพาะทางการผลิตในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการพึ่งพาต่อกันระหว่างผู้ประกอบการต่างๆ ในชุมชนเมือง ส่วนความหนาแน่นของประชากรทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อการใช้งบประมาณของรัฐในการลงทุนขยายโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อย่างมีประสิทธิภาพ (Hirsch, 1973: 269) อันเป็นความหมายของเมืองสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ และสร้างความเจริญให้กับประเทศ ที่เกิดจากการนำความรู้มาใช้ในการผลิตพื้นที่เมืองได้อย่างชอบธรรม อันทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมืองที่คนในสังคมยอมรับอย่างไม่ตั้งคำถามใดๆ

การสถาปนาอำนาจของความรู้ ความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง จำเป็นต้องกระทำผ่านความเป็นสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ ที่ทำหน้าที่สร้างและถ่ายทอดความรู้แบบศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากสถาบันของความรู้หลัก ที่มีความชอบธรรมในการผลิตพื้นที่เมืองที่รองรับและสนับสนุนกับอุดมการณ์ทุนนิยม

การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผ่านความเป็นสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ

การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ให้อำนาจของความรู้สามารถสร้างความจริงให้เกิดการรับรู้และการควบคุมความคิดและการกระทำของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ได้ จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญและสถาบัน อันเป็นสถาบันสาธารณะ (Public institution) ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากรัฐ และมีความชอบธรรมในการนำอำนาจที่อยู่ในรูปของความรู้เพื่อสร้างความจริงขึ้นมา มากกว่าสถาบันของครอบครัวและชุมชน (Private institution) ที่สามารถสร้างความจริงขึ้นมา แต่มิได้ถูกเรียกว่าเป็นความรู้ที่เท่าเทียมกับสถาบันสาธารณะของรัฐ อันเป็นสาเหตุให้สถาบันสาธารณะของรัฐสามารถสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ของสถาบันเพื่อควบคุมความจริงที่ความรู้ได้สร้างขึ้น สามารถแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควรปรากฏ สิ่งใดไม่ควรปรากฏ และสามารถกำหนดอัตลักษณ์

ของสรรพสิ่งที่อยู่ภายใต้อำนาจของสถาบัน โดยมีจุดมุ่งหมายของสถาบันเพื่อการควบคุมทางสังคม (Danaher; Schirato; & Webb. 2000: 36-39)

ความเป็นสถาบันของผู้เชี่ยวชาญจึงมีอำนาจในการสร้างการรับรู้ การควบคุมและการจัดระเบียบสรรพสิ่งในพื้นที่เมืองได้อย่างแยบยล ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ที่ศึกษาถ่ายทอดวิชาความรู้ต่างๆ และเป็นผู้ผลิตซ้ำความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมืองให้คงอยู่ อำนาจของความรู้ภายใต้ศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญและสถาบันที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมืองที่นำไปใช้ในการสร้างความจริงว่า เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยนำตัวเลขทางรายได้ทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นเป้าหมายในเชิงปริมาณที่ครอบงำความคิดของผู้คนว่า เมื่อเมืองมีการขยายตัวมากขึ้นเท่าใดจะแสดงถึงตัวเลขรายได้ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะแพร่กระจายไปสู่ทุกคนในสังคมอย่างทั่วถึง โดยเมืองจะทำหน้าที่ในการจัดประเภทของสรรพสิ่งที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการผลิตพื้นที่เมือง ด้วยฐานคิดของสิ่งที่สนับสนุนต่ออุดมการณ์ทุนนิยม ขณะเดียวกันความเป็นสถาบันของผู้เชี่ยวชาญได้สร้างความรู้ในการผลิตพื้นที่เมืองที่ได้กีดกัน เกือบกีด ปิดกั้นต่อบางสิ่งออกจากการผลิตพื้นที่เมือง เช่นเดียวกับการค้าหาบเร่แผงลอยที่ถูกจัดอยู่ในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ อันมิได้ถูกนับรวมอยู่ในการคำนวณของตัวเลขรายได้ทางเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นเพียงภาคเศรษฐกิจชั่วคราวของคนที่รอการทำงานในภาคอุตสาหกรรม การปรากฏตัวของหาบเร่แผงลอยจึงถูกนิยามว่าเป็นเพียงกลุ่มคนที่รอการพัฒนาให้เป็นภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการต่อไป

การจัดการผลิตพื้นที่ให้เป็นสามารถสถาปนาอำนาจในการควบคุมทางสังคม จำเป็นต้องมีสถาบันในพื้นที่เพื่อกำหนดนโยบายที่จะทำให้มีการใช้อำนาจในสังคม การจัดตั้งสถาปนาสถาบันเกี่ยวกับการจัดการผลิตพื้นที่เมือง เช่น สถาบันเกี่ยวกับการพัฒนาเมือง สำนักการโยธา สำนักผังเมือง ซึ่งสถาบันเหล่านี้จะมีบทบาทในการกำหนดหน้าที่เฉพาะของแต่ละพื้นที่ ที่มีเป้าหมายเพื่อเอื้ออำนวยต่อการผลิต การหมุนเวียนของสินค้าและบริการ และการเป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนของเมือง และการแพร่กระจายอุดมการณ์ทุนนิยม (Harvey. 1989b: 255) ซึ่งฟูโกต์มีทัศนะว่าการสถาปนาสถาบันของรัฐที่เข้ามาจัดการพื้นที่ทางกายภาพในเมือง นอกจากจะเป็นการกำหนดหน้าที่เฉพาะให้แก่พื้นที่แต่ละส่วนของเมือง ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างพื้นที่เมืองกับรัฐ อีกทั้งการจัดการผลิตพื้นที่ในกระบวนการสร้างความเป็นเมือง เช่น ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม การสื่อสาร ยังแสดงให้เห็นถึงอำนาจในการปกครองของรัฐที่มีต่ออาณาบริเวณการปกครองทั้งหมด ว่ารัฐสามารถปกครองด้วยระบบสมัยใหม่ที่เป็นเหตุเป็นผลได้ โดยใช้ความเป็นรัฐ (Governmentality) ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของรัฐในการจัดการทรัพยากรรวมทั้งประชากรของรัฐ ให้เกิดประโยชน์ทาง

เศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลสืบเนื่องในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมผ่านพื้นที่ที่รัฐสร้าง (Danaher; Schirato; & Webb. 2000: xii) พื้นที่ทางกายภาพหรือพื้นที่ทางสถาปัตยกรรมในความหมายของฟูโกต์ จึงมิใช่การสร้างพื้นที่ให้เกิดหน้าที่ที่เหมาะสมและต่อเนื่องกันของสิ่งก่อสร้างหนึ่งๆ หากแต่เป็นวิธีการของรัฐในการจัดความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมภายใต้วาทกรรม (Discourse) ชุดหนึ่ง ซึ่งพื้นที่นั้นเป็นพื้นฐานของการแสดงของอำนาจ เป็นพื้นที่ที่มนุษย์สร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน การเกิดขึ้นของสถาปัตยกรรมใหม่ในแต่ละยุคสมัยนั้นมิได้หมายความว่า มีแต่เรื่องเทคนิคของการก่อสร้างด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงวิธีการใช้อำนาจในการปกครองของรัฐและการจัดการองค์กรทางสังคมด้วย (Rabinow. 1984: 254-255) ทำให้พื้นที่มโนทัศน์เป็นพื้นที่ชี้แนะในสังคมของการควบคุมและปกครอง และกลายเป็นพื้นที่ของอำนาจและอุดมการณ์ เป็นพื้นที่ของการควบคุมและตรวจตราความประพฤติ และการปฏิบัติของคนในพื้นที่ (Soja. 2000: 67) การสถาปนาสถาบันของผู้เชี่ยวชาญเพื่อการจัดการพื้นที่เมือง จึงทำหน้าที่ทั้งผลิตความรู้และการใช้อำนาจในการควบคุมการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามความรู้ที่ได้สร้างขึ้น

การสถาปนาอำนาจของการสร้างความรู้และความจริง ในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผลิตพื้นที่เมือง โดยสถาบันและผู้เชี่ยวชาญได้ทำให้มีการยอมรับและปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกสร้างจากความรู้แบบศาสตร์ของการผลิตพื้นที่ จำเป็นต้องทำให้พื้นที่เมืองมีความเป็นนามธรรม เพื่อให้พื้นที่ที่มีความแตกต่างหลากหลายกลายเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเหมือนกัน และตัดขาดออกจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน อันทำให้พื้นที่สามารถถูกดัดแปลง ถูกจัดการ และกลายเป็นสินค้าที่สามารถตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม

การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองเพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า

การผลิตพื้นที่เมืองด้วยอุดมการณ์ทุนนิยม ที่มีเป้าหมายเพื่อการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพได้เปลี่ยนแปลงของความรู้สึกเรื่องพื้นที่ โดยทำให้ประสบการณ์ในเรื่องพื้นที่มีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract space) ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรมหลายรูปแบบ เช่น แผนที่ การวางแผนผัง โดยเปรียบเทียบแผนที่ชุมชนเมืองในอดีตกับแผนที่เมืองในปัจจุบัน พบว่ารูปลักษณะของแผนที่เมืองในอดีตจะให้ความรู้สึกเกี่ยวกับความสวยงามและความละเอียดอ่อน แผนที่เมืองบางชิ้นดูคล้ายภาพเขียนทิวทัศน์ ขณะที่แผนที่เมืองในปัจจุบันจะถูกตัดแบ่ง (Fragmentation) และบดขยี้ (Pulverization) (Lefebvre. 1994: 355) ด้วยมาตรวัดพื้นที่และความรู้เชิงเรขาคณิตจากผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักวางแผนผังเมือง วิศวกร นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ทำให้พื้นที่ถูกนำเสนอในฐานะของที่วางที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่ทางกายภาพได้ตามต้องการ ซึ่งการสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่จะทำให้พื้นที่เมือง

กลายเป็นสินค้าที่สามารถนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ โดยการสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่จะทำให้เมืองกลายเป็นพื้นที่กายภาพที่ไร้พลัง และรอการเข้าไปจัดการ ผลิตและเปลี่ยนแปลงให้มีความหมาย ที่ภาคเอกชนสามารถใช้ภาคปฏิบัติการที่ทำให้พื้นที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ไม่แตกต่างจากสินค้า สามารถแปรเปลี่ยนให้เป็นทรัพย์สินของเอกชนเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ และสามารถนำพื้นที่ที่ถูกตัดแบ่งไปใช้ประโยชน์เพื่อทำหน้าที่เฉพาะของแต่ละพื้นที่ และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายทางชนชั้นที่เป็นเจ้าของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงงานเพื่อการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม การสร้างห้างสรรพสินค้าเพื่อจำหน่ายสินค้า การสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับชนชั้นกลางในเมือง ส่วนรัฐสามารถใช้พื้นที่ที่ถูกตัดแบ่งเป็นภาคปฏิบัติการในการควบคุมทางสังคม และจัดพื้นที่เพื่อเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวภาคเศรษฐกิจที่สนับสนุนการเติบโตของระบบทุนนิยม เช่น ระบบสาธารณูปโภค ระบบคมนาคม

การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า ยังทำให้พื้นที่ที่ถูกตัดขาดออกจากประสบการณ์ ความผูกพัน และวิถีชีวิตของคนที่อยู่ในพื้นที่นั้น ทำให้พื้นที่แต่ละแห่งสูญเสียลักษณะเฉพาะตัวและพื้นที่แต่ละส่วนมีความเป็นสากล (Universal) ที่เหมือนกัน (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2543: 89); (Harvey, 1989b: 254) การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองจึงได้สร้างวิถีชีวิตแบบเมืองที่ตัดจากประสบการณ์ของผู้คนในเมืองผ่านการจัดการพื้นที่แบบต่างๆ ของเมือง ตลอดจนวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันของผู้คน ซึ่งถูกแทรกซึมด้วยอุดมการณ์ทุนนิยม การทำให้พื้นที่มีความเป็นนามธรรมและกลายเป็นสินค้า จะทำให้พื้นที่ถูกใช้ประโยชน์ตามเป้าหมายของปัจเจกบุคคล และกลุ่มทางสังคมที่มีอำนาจซื้อในพื้นที่นั้น และสามารถสร้างผลประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าของพื้นที่และขณะเดียวกันพื้นที่สามารถเป็นพื้นที่ซึ่งนำผ่านการเป็นทรัพย์สินของเอกชน การเป็นทรัพย์สินของรัฐ และการเป็นพื้นที่ในรูปแบบอื่นที่จะทำให้เกิดการควบคุมทางสังคม ทั้งการควบคุมทางความคิดและการกระทำของคนในสังคม ที่จะเบียดขับพื้นที่ของวิถีชีวิตของคนบางกลุ่มไปสู่พื้นที่อื่น

เมื่อพื้นที่ถูกทำให้มีความเป็นนามธรรม เพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกัน ตัดขาดออกจากประสบการณ์ และรอการถูกตัดแบ่งเป็นส่วนย่อยๆ ด้วยอำนาจของความรู้ในการผลิตพื้นที่เมือง รัฐจำเป็นต้องจัดระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่แต่ละส่วนที่ถูกตัดแบ่ง เพื่อพื้นที่ที่ถูกตัดแบ่งสามารถทำหน้าที่เฉพาะที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตที่สนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสร้างความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ

การสร้างระบบสาธารณูปโภคในเมือง มิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อเอื้ออำนวยต่อการผลิตในระบบทุนนิยมเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม และมีผลต่อการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างไม่เท่าเทียมกัน การสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจของเมือง และการปฏิรูปทัศนคติของเมืองเพื่อการท่องเที่ยว เช่น โรงงานในย่านอุตสาหกรรม อาคารสำนักงานขนาดใหญ่ในย่านธุรกิจ สวนสาธารณะ ไปจนถึงห้างสรรพสินค้าในย่านการค้า จะมีการสร้างสาธารณูปโภคขนาดใหญ่และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบประปา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนน ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่แสดงออกถึงความเป็นสมัยใหม่ได้อย่างชัดเจน (Lash; & Urry. 1993: 14) เนื่องจากถนนของเมืองสมัยใหม่เป็นพื้นที่ของการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง มากกว่าการอยู่อาศัยหรือการประกอบอาชีพ ขณะที่มุมมองแบบหลังสมัยใหม่มองว่า ถนนเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างเพื่อสนับสนุนการผลิตและวิถีชีวิตแบบเมืองสมัยใหม่ ที่ได้เบียดขับวิถีชีวิตแบบเดิมและทดแทนด้วยระบบการขนส่ง ภายใต้การวางแผนผังเมืองสมัยใหม่และการบริโภคในระบบทุนนิยม อีกทั้งถนนยังถูกใช้ในการแบ่งอาณาเขตของพื้นที่และขอบเขตของความเป็นเมือง (O' Connor. 1990: 60-62) ทำให้ถนนที่เคยเป็นพื้นที่ทางสัญลักษณ์สำหรับการผลิตและการถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่น เปลี่ยนผ่านถนนในเชิงสัญลักษณ์ให้เป็นพื้นที่เพื่อการบริโภค และการขนส่งและเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Edensor. 1998: 206)

ถนนจึงเป็นอาณาบริเวณของการปะทะทางสังคมและการเมือง เป็นสถานที่ของการครอบงำ การต่อต้าน ความสะดวกสบาย และความวิตกกังวล (Lash; & Friedmann. 1992: 10) และความสำคัญของถนน และระบบสาธารณูปโภคในเมือง จึงนำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และสรรพสิ่งในพื้นที่ว่า ถนนและระบบสาธารณูปโภคได้ซ่อนเร้นความคิดที่ครอบงำไว้ได้อย่างไร ถนนได้สร้างภาคปฏิบัติการทางสังคมและอัตลักษณ์ของสรรพสิ่งในสังคม ที่นำไปสู่การควบคุมทางสังคมได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้ ถนนและระบบสาธารณูปโภคจึงเป็นพื้นที่ที่จำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจความหมายของเมืองที่ถูกนิยามขึ้นมาในการแสดงให้เห็นว่าการจัดการระบบสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนน นอกจากจะเป็นการเอื้ออำนวยต่อการผลิตให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้น และเป็นการสนับสนุนภาคธุรกิจที่มีวิถีการผลิตอันสอดคล้องกับหน้าที่ของย่าน และระบบสาธารณูปโภค ขณะเดียวกันการสร้างสาธารณูปโภคยังมีเป้าหมายเพื่อควบคุมผู้คนในสังคม ให้ปฏิบัติตามหน้าที่และกิจกรรมที่สอดคล้องต่อการผลิตพื้นที่เมือง ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ขณะที่การประกอบอาชีพและกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องต่อเป้าหมายของเมือง ก็จะไม่มีการสร้างระบบสาธารณูปโภค หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะเอื้ออำนวยต่อการประกอบกิจกรรม

ดังกล่าว ซึ่งเท่ากับเป็นการกีดกันการประกอบอาชีพที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของเมืองให้ออกไปจากพื้นที่เมือง หรือไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากสาธารณูปโภคที่ถูกสร้างขึ้น อันทำให้การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในเมืองเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียม (Harvey. 1989b: 257) และเป็นการจัดชั้นชั้นให้แก่อาชีพที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของเมือง ให้มีฐานะที่ด้อยกว่าชนชั้นอื่นในเมือง

การผลิตพื้นที่เมืองด้วยอำนาจของความรู้ โดยสถาบันของผู้เชี่ยวชาญที่มีการสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่ และการสร้างระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่เมือง เพื่อการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้คนในเมืองในพื้นที่ต่างๆ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การทำหน้าที่เฉพาะของพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จำเป็นต้องมีการผลิตพื้นที่ของการกีดกันเพื่อเป็นการเบียดขับสิ่งที่มีได้อยู่ในมาตรฐาน หรือมิได้มีบทบาทหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ออกจากพื้นที่

การสร้างพื้นที่ของการกีดกัน

การผลิตพื้นที่เมืองให้สามารถทำหน้าที่เฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เมืองสามารถขยายตัวได้อย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องกีดกันสิ่งที่ไม่สอดคล้องต่อการผลิตพื้นที่เมืองในระบบทุนนิยมโดยการสร้างพื้นที่ของการกีดกัน (Exclusionary Space) ซึ่งจะแสดงความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม อันเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้อย่างเป็นรูปธรรมผ่านพื้นที่ทางกายภาพ การเบียดขับจึงเกิดขึ้นจากการสร้างภูมิทัศน์ และพื้นที่ (space) หรือที่เรียกว่าพื้นที่ของการกีดกัน ซึ่งอำนาจจะถูกแสดงออกมาผ่านการผูกขาดการควบคุมพื้นที่โดยคนบางกลุ่ม และกีดกันผู้ที่อ่อนแอกว่าหรือไม่ตรงตามมาตรฐาน และไม่สอดคล้องกับพื้นที่การรับรู้ของเมืองไปสู่พื้นที่อื่น ผ่านความรู้และระเบียบกฎเกณฑ์ที่สนับสนุนการผลิตพื้นที่ ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะปรากฏอยู่ในทุกส่วนของชีวิตประจำวัน และจำเป็นต้องสร้างกรอบ/ขอบเขต/พรมแดนให้แก่คนในสังคม เช่น การประกอบการค้าจะต้องทำในสถานที่ที่รัฐกำหนดไว้ การสัญจรจะต้องทำผ่านระบบคมนาคม เพื่อตอกย้ำความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ที่อนุญาตให้คนบางกลุ่มที่ตรงตามมาตรฐานให้เข้ามาพื้นที่ ขณะเดียวกันเป็นการปฏิเสธคนบางกลุ่มที่ไม่ตรงตามมาตรฐานให้ไปสู่พื้นที่อื่น อันเป็นมาตรฐานที่กล่าวอ้างถึงความเป็นกลาง และความมีเหตุผล แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นมาตรฐานที่มีเจตน์เจานางของอุดมการณ์ทุนนิยมซ่อนเร้นอยู่ เพื่อกีดกันสิ่งอื่นที่ไม่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทุนนิยมออกไป

เทคนิควิทยาการของการสร้างพื้นที่ของการกีดกันแบบหนึ่งคือการทำพื้นที่ให้บริสุทธิ์ (Spatial Purification) ซึ่งมีไว้เพียงการขับไล่คนบางกลุ่มที่มีภาพของความสกปรก ความยากจน ความไม่ทันสมัย และไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความเป็นเมืองออกไปเพื่อเป้าหมายให้ชนชั้นกลางและ

นักธุรกิจ ซึ่งมีหน้าที่ในการผลิตและการบริโภคในเมืองได้รับความพึงพอใจจากภาพการรับรู้ของเมือง โดยไม่มีสิ่งใดที่ขัดต่อภาพของเมืองที่สวยงาม (Sibley. 1995: 57) แต่การทำพื้นที่ให้บริสุทธิ์ยังมีเป้าหมายสำคัญต่อการควบคุมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของสรรพสิ่ง ด้วยการระบุและกำหนดบทบาทหน้าที่เฉพาะเจาะจงของพื้นที่นั้น และแพร่กระจายหน้าที่ที่แตกต่างกันไปยังส่วนต่างๆ ภายในเมือง โดยอาศัยหลักการแบ่งงานกันตามพื้นที่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิต ซึ่งเป็นความจริงที่คนในสังคมยอมรับ แต่ขณะเดียวกันการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ได้ปฏิเสธบางสิ่งที่ต่างไปจากมาตรฐาน ไม่ทันสมัย ไม่มีประสิทธิภาพทางการผลิตออกจากพื้นที่เมือง เพื่อจะนำไปสู่การควบคุมการสร้างควมหมายของพื้นที่เมืองให้เป็นหนึ่งเดียว มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในพื้นที่ (Sibley. 1995: 77) อันจะทำให้คนบางกลุ่มต้องถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่เมือง และถูกทำให้ไม่มีคุณค่า ไม่มีศักดิ์ศรี และไม่มีควมหมายในพื้นที่ ขณะเดียวกันการทำพื้นที่ให้บริสุทธิ์ เพื่อให้เมืองเป็นพื้นที่ของการกีดกันได้อย่างเข้มงวดยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการกำหนดผู้ดูแลปกป้องความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่นั้น ซึ่งเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ตำรวจ และทหารเป็นผู้ดูแลปกป้องความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ และที่สำคัญจำเป็นจะต้องมีการจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่ เพื่อให้ความรู้ความจริงในการผลิตพื้นที่เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสามารถถูกผลิตซ้ำควมหมายต่อไปได้

การจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่

ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างการรับรู้ควมหมายของเมือง คือการจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่ในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งกฎระเบียบและบรรทัดฐานที่เคยประพฤติปฏิบัติกันมาในอดีต ถูกแทนที่โดยกฎระเบียบและบรรทัดฐานการประพฤติปฏิบัติแบบใหม่ ซึ่งระเบียบกฎเกณฑ์จะเป็นสิ่งที่ควบคุมให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม ที่กำกับคนในเมืองให้ประกอบกิจกรรมตามพื้นที่ที่กำหนดและมีบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนวินัยนั้น ซึ่งระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างวินัยในเมืองนั้นมิได้ถูกสร้างขึ้นมาจากความยินยอมพร้อมใจของคนในเมือง หากแต่เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาสืบสนับสนุนอุดมการณ์ทุนนิยม ที่ทำให้กลไกของเมืองสามารถทำหน้าที่เฉพาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถกระทำหน้าที่อื่นในพื้นที่ที่กำหนดไว้ได้ เช่น ไม่สามารถนำถนนหรือทางเท้ามาทำการค้า นอกจากนี้ การกำหนดกฎเกณฑ์ยังเป็นการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พื้นที่เมืองที่มีผู้ใดล่วงละเมิดได้ (Rabinow. 1984: 239-256) ผ่านการออกกฎหมายควบคุมการใช้พื้นที่และเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ดูแลรักษาความปลอดภัยเป็นผู้ดูแลปกป้องความศักดิ์สิทธิ์ที่จะสามารถลงโทษผู้ล่วงล้ำเข้ามาในพื้นที่หวงห้าม ซึ่งระเบียบกฎเกณฑ์เหล่านี้ ได้ทำให้คนบางกลุ่มที่อยู่เพียงแค่ว่าขายของของการพัฒนาในเมืองไม่สามารถที่จะรับ

ประโยชน์จากกฎระเบียบ และในหลายครั้งต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบจากการที่กฎระเบียบใหม่แผ่อิทธิพลเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคมของพวกเขา โดยที่พวกเขายังไม่มีโอกาสตั้งตัวรับได้อย่างเต็มที่ (จามะรี เชียงทอง. 2543: 83-4) การจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่เมืองจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ของวินัยและอำนาจ ที่มีเป้าหมายเพื่อการควบคุมพื้นที่ ทำให้ระเบียบวินัยเกิดขึ้นได้ด้วยการสร้างพื้นที่เฉพาะผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระทำโดยที่ผู้ถูกกระทำไม่รู้ตัวว่ากิจกรรมที่ทำอยู่นั้นมีการควบคุมพื้นที่ต่อตัวผู้กระทำเอง (Shield. 1991: 39-40)

กฎระเบียบในพื้นที่เมืองจะถูกนำมาใช้ในการจัดประเภทของสรรพสิ่งในพื้นที่ ผ่านกลไกของอำนาจที่ให้คุณค่ากับสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยกฎระเบียบในพื้นที่เมืองจะกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนในพื้นที่ตามหลักการแบ่งงานกันในสังคม เพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันการแบ่งงานในพื้นที่เมืองที่เกิดขึ้นนั้นได้เข้ามาแทนที่ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเดิม ให้ถูกแทนที่ด้วยการก่อรูปของระบบชนชั้นทางเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมในพื้นที่นั้น การแบ่งงานกันทำในสังคมยังทำให้มีการจัดลำดับชนชั้นทางสังคมในพื้นที่ และให้คุณค่าแก่คนจากอาชีพที่ถูกจัดตามโครงสร้างของงานในพื้นที่ ทำให้มีการแบ่งแยกชนชั้นในเมืองจากเดิมที่มีการขูดรีดแรงงาน ผ่านระบบการผลิตของนายทุนจากความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต แต่ด้วยการจัดแบ่งงานตามพื้นที่ได้ทำให้เกิดการแบ่งงานออกเป็นกลุ่มที่หนึ่ง นายทุน ผู้ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ที่มีอำนาจในการตัดสินใจใช้ปัจจัยการผลิตของตน กลุ่มที่สอง ชนชั้นกลางใหม่ ที่เกิดจากการเป็นชนชั้นกลางที่มีเงินเดือนและมีความรู้ โดยเป็นชนชั้นที่อยู่ระหว่างนายทุนกับแรงงาน กลุ่มที่สาม ผู้ประกอบวิชาชีพ ที่เกิดจากสร้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญในความรู้เฉพาะด้าน กลุ่มที่สี่ ชนชั้นแรงงานที่รวมถึงแรงงานมีฝีมือ แรงงานกึ่งมีฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ กลุ่มที่ห้า กลุ่มคนจนที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากรัฐ (Crook; Pakulski; & Waters. 1993: 23) โดยคนจนที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากรัฐส่วนหนึ่ง เกิดขึ้นจากการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมในเมืองมีขนาดและการขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่เพียงพอ ที่จะรองรับแรงงานจากภาคชนบทได้ทั้งหมด อีกทั้งภาคอุตสาหกรรมในเมืองยังเน้นการใช้ทุนมากกว่าแรงงาน (Gilbert; & Gugler. 1992: 88) ส่งผลให้แรงงานจำนวนมากที่ไม่เป็นที่ต้องการของภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับสาเหตุของการขาดการศึกษา การขาดทักษะ และลักษณะที่จำเป็นที่สอดคล้องกับการทำงานในภาคอุตสาหกรรม เมื่อแรงงานเหล่านี้ไม่สามารถหางานในเมืองทำได้ แรงงานเหล่านี้จำเป็นต้องหาทางดิ้นรนหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ เช่น การค้าหาบเร่แผงลอย และเป็นกำลังสำรองแรงงานที่รอคอยงานของภาคเศรษฐกิจในระบบ (Meier. 1984: 157) การที่รัฐยินยอมและผ่อนปรนให้คนเหล่านี้สามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ตนเอง ด้วยการใช้นโยบายในการประกอบอาชีพ

อันมีเจตนาของรัฐบาลในการให้คนเหล่านี้ใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อทดแทนสวัสดิการของสังคมที่รัฐจะต้องให้แก่คนเหล่านี้ อีกทั้งการผ่อนผันให้คนเหล่านี้เข้ามาทำการค้าในพื้นที่สาธารณะยังมีเจตนาที่จะเปิดเบื่อนความล้มเหลวของการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ด้วยการให้โอกาสคนเหล่านี้ในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และทำหน้าที่ผลิตสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงาน

การกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ยังมีการแบ่งแยกระดับชั้นของหาบเร่แผงลอย ที่มีการจัดลำดับประเภทของหาบเร่แผงลอยตามขนาดของกิจการ ปัจจัยการผลิต รายได้ และระดับความเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจหลัก ซึ่งเป็นการจัดแบ่งความสำคัญของหาบเร่แผงลอยตามหลักเกณฑ์ของเศรษฐกิจทุนนิยมที่วัดความสำเร็จจากการมีผลผลิตและผลกำไรสูงสุด และการมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดดังนี้ คือ กลุ่มที่หนึ่ง ผู้ที่ขายอาหารไม่สำเร็จรูปและสำเร็จรูป (The unprocessed and prepared food sellers) เป็นกลุ่มหาบเร่แผงลอยที่มีรายได้ต่ำที่สุด โดยมีราคาและมูลค่าของสินค้าต่ำและมีผลกำไรน้อย และเป็นกลุ่มที่มีพื้นที่ทางการค้า ส่วนใหญ่จะเป็นหาบเร่แผงลอยแบบเคลื่อนที่และกึ่งถาวรที่จำเป็นต้องได้รับความไว้วางใจจากคนที่ซึ่งเป็นลูกค้าประจำ กลุ่มที่สอง ผู้ที่ขายอาหารสำเร็จรูป (The prepared food sellers) ที่มีร้านค้าถาวร ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้จะมีรายได้สูง มีสินค้าจำนวนมาก และมีราคาสูง กลุ่มที่สาม ผู้ที่ขายสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร (The non-foods sellers) เป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า และมีพื้นที่ทางการค้ามากกว่าหาบเร่แผงลอยกลุ่มที่หนึ่ง โดยทั่วไปมักจะเป็นหาบเร่แผงลอยถาวรหรือกึ่งถาวร สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่เชื่อมโยงกับสินค้าในภาคอุตสาหกรรม และภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศ การรวมกลุ่มของการค้าหาบเร่แผงลอยประเภทนี้ทำให้มีพื้นที่ทางการค้ามาก จนขยายอาณาเขตออกไปเป็นย่านการค้าที่ดึงดูดลูกค้าด้วยการเป็นย่านหรือแหล่งการค้า ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้าหาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้กับลูกค้า ไม่จำเป็นต้องใกล้ชิดเหมือนหาบเร่แผงลอยที่ไม่มีที่ทางการค้าถาวร อีกทั้งหาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้ยังมีความสม่ำเสมอและความถี่ในการซื้อของลูกค้า ต่ำกว่าหาบเร่แผงลอยที่ไม่มีที่ทางการค้าถาวรอีกด้วย (กิตติพร ใจบุญ. 2549: 30-32)

ด้วยระเบียบกฎเกณฑ์ของเมืองที่สนับสนุนอุดมการณ์ทุนนิยม ได้ให้ความสำคัญกับหาบเร่แผงลอยกลุ่มที่สาม โดยการใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เอื้อประโยชน์และให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่หาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้มากที่สุด เนื่องจากเป็นการค้าหาบเร่แผงลอยที่มีความเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมและภาคเศรษฐกิจหลักอันนำมาซึ่งรายได้รวมของประเทศจึงมักจะได้รับการยินยอม ผ่อนผันจากภาครัฐ แม้ว่าผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในกลุ่มนี้จะมีฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคม ที่เกินกว่าระดับความจำเป็นที่ต้องได้รับสวัสดิการสังคมจากรัฐก็ตาม ส่วนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่มีที่ทางการค้า

ของตนเองต้องตกไปผู้ถูกระทำจากระเบียบกฎเกณฑ์ของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่อย่างเข้มข้น อันนำไปสู่การกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง ที่ต้องถูกจัดประเภทด้วยความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจและความเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศ

การจัดประเภทของการค้าหาบเร่แผงลอยจากระดับรายได้ และความเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจหลักให้อยู่ในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ ยังเป็นการตอกย้ำความแตกต่างและความต่ำต้อยของการค้าหาบเร่แผงลอยที่มีฐานะเป็นเพียงคู่ตรงข้ามของภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ โดยจัดอยู่ในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจหลักในการพัฒนาประเทศ และมีมุมมองว่าการค้าหาบเร่แผงลอยเป็นภาคเศรษฐกิจที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านและต้องถูกเบียดขับออกไป ซึ่งแท้ที่จริงแล้วภาคเศรษฐกิจทั้งสองมิได้ถูกจำแนกแยกจากกันอย่างสิ้นเชิง แต่ภาคเศรษฐกิจทั้งสองมีความสัมพันธ์กันทั้งความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันและความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกัน (Lewin, 1985: 108-109) โดยการเกิดขึ้นของภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการจะมีบทบาทในการผลิตซ้ำระบบทุนนิยม ด้วยการทำหน้าที่ผลิตสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำและราคาถูกให้แก่แรงงานเพื่อช่วยลดค่าครองชีพ ส่งผลให้แรงงานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ภายใต้ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ และทำให้นายทุนสามารถสะสมทุนจากการขูดรีดส่วนเกินจากแรงงานได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นแหล่งผลิตสินค้าและบริการราคาถูกให้แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นกระบวนการขูดรีดส่วนเกินทางอ้อมของระบบทุนนิยม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการค้าหาบเร่แผงลอยกับภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการจึงปรากฏเป็นความสัมพันธ์อย่างไม่เท่าเทียมกัน การค้าหาบเร่แผงลอยจึงถูกจัดให้เป็นความล้มเหลวของกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่เป็นเพียงการประกอบอาชีพที่จัดการโดยระบบครอบครัวเพื่อความอยู่รอด และเป็นเพียงอาชีพที่รอกระบวนการของการพัฒนาที่จะกลายเป็นการค้าในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการเท่านั้น

ผลของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ได้ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยในเมือง มีภาพลักษณ์ในพื้นที่ของการรับรู้ของเมืองสมัยใหม่ว่า เป็นภาพลักษณ์ของความด้อยพัฒนา ไม่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถเข้ากับวิถีชีวิตของเมืองสมัยใหม่ และถูกมองว่าเป็นการประกอบอาชีพการค้าชั่วคราว เพื่อรอที่จะเข้าทำงานในภาคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมต่อไป ทำให้หาบเร่แผงลอยในพื้นที่ของการรับรู้ต้องถูกกีดกันออกจากความหมายของเมือง ด้วยการถูกมองว่าเป็นเพียงภาคเศรษฐกิจที่ดูดซับแรงงานส่วนเกินที่ไม่สามารถเข้าสู่การจ้างงานในระบบได้ อีกทั้งยังไม่สามารถสะสมทุนหรือขยายการประกอบอาชีพและถูกให้ความหมายว่าเป็นการค้าของคนจน เป็นกิจกรรมการผลิตและแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในพื้นที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐ หลีกเลียงภาษี ไม่มีสัญญาการจ้างงาน ไม่มีเงื่อนไขการทำงานภายใต้ข้อบังคับของรัฐ ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยไม่ได้รับการคุ้มครองและสิทธิประโยชน์

จากรัฐ อีกทั้งเป็นการประกอบอาชีพที่อยู่คาบเกี่ยวกับการละเมิดกฎระเบียบ ทำให้ถูกเหมารวมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าเป็นการค้าที่ผิดกฎหมาย ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจึงมักถูกรังควาน รีดไถจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งทำให้การดำรงอยู่ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเป็นไปอย่างปราศจากอำนาจและไร้คุณค่า และต้องถูกควบคุมให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพอยู่ในเมืองได้ ทั้งที่การค้าหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่ทำให้ผู้ที่เข้ามาทำงานในเมืองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และเป็นอาชีพที่เปิดพื้นที่ของคนยากจนให้สามารถเข้ามาแข่งขันท่ามกลางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และด้วยมุมมองในเรื่องของการผลิตพื้นที่ทางสังคม จะเปิดเผยให้เห็นว่าหาบเร่แผงลอยภายใต้พื้นที่การรับรู้ของเมืองเป็นผลผลิตจากการสร้างความหมายของเมือง อันเป็นเมืองที่หล่อหลอมขึ้นมาภายใต้เจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยมนั้น และอุดมการณ์ทุนนิยมมีกระบวนการและและภาคปฏิบัติการอย่างไร ที่ได้ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอยที่ถูกทำให้ด้อยค่าในการรับรู้ของเมือง

ส่วนที่สี่ การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย

ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ได้นำไปสู่การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองว่าเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของการพัฒนาภายใต้ความทันสมัย โดยการผลิตพื้นที่เมืองนี้อาศัยกระบวนการสร้างอำนาจในรูปความรู้ในการจัดการพื้นที่เมือง การสร้างวิถีการผลิตความสัมพันธ์ทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในพื้นที่ และกำหนดหน้าที่เฉพาะในพื้นที่ที่เลือกอำนาจต่อการตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม เช่น ถนน ย่านธุรกิจ ย่านการค้า อาคารสำนักงาน ด้วยการกำหนดบทบาทหน้าที่และสร้างการรับรู้ในเมืองว่าเมืองเป็นพื้นที่สำหรับการผลิต การจ้างงาน และการสะสมทุน พื้นที่เมืองถูกแปรสภาพให้เป็นทรัพย์สินของเอกชนที่สามารถนำมาซื้อขายแลกเปลี่ยน และทำให้เกิดระบบการใช้สอยพื้นที่เมืองแบบต่างๆ เช่น เขตที่พักอาศัย เขตโรงงาน อุตสาหกรรม เขตสำนักงาน เพื่อใช้อำนวยและสนับสนุนการเติบโตของระบบทุนนิยม ขณะเดียวกันการผลิตพื้นที่เมืองได้กีดกันคนบางกลุ่มที่ดำเนินชีวิตตามครรลองที่เป็นมาตรฐานเฉพาะกลุ่ม แต่อาจเป็นชุดมาตรฐานที่ถูกปฏิเสธจากความหมายของเมืองในสังคมที่ตนอยู่ ทำให้การกลายเป็นอื่นจากพื้นที่เมืองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมในเมือง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมอันโหดร้ายและไม่มีสิ่งใดที่ตรงกันข้ามกันไปมากกว่าวิถีชีวิตของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพแวดล้อมที่เกิดจากบทบาทของการวางแผนผังของเมืองเพื่อสนับสนุนระบบทุนนิยม (Lefebvre, 1994: 227)

การทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง เกิดขึ้นจากวิถีคิดแบบคู่ตรงข้ามที่ฝ่ายหนึ่งปฏิเสธความสำคัญของคู่ตรงข้าม ทั้งที่ตนเองจำเป็นต้องอาศัยคู่ตรงข้ามในการ

สร้างอัตลักษณ์ของตน เช่น ความทันสมัย/ความล้ำสมัย ความมีระเบียบ/ความไร้ระเบียบ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2542: 305-306) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตรงข้ามที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่สามารถวัดค่าได้ในเชิงปริมาณ เช่น รายได้ ประสิทธิภาพการผลิต มากกว่าสิ่งที่เป็นวิถีชีวิตทางสังคม โดยจัดภาคเศรษฐกิจในเมืองที่มีประสิทธิภาพในการผลิตสามารถสร้างผลผลิต รายได้ และการจ้างงานให้แก่ประเทศเป็นภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ และเป็นภาคเศรษฐกิจที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นภาคเศรษฐกิจที่ทันสมัย และควรให้การสนับสนุนให้เติบโตแข็งแกร่งต่อไป ในขณะที่หาบเร่แผงลอยอันเป็นวิถีชีวิตทางการค้าดั้งเดิมของเมืองกลับถูกจัดประเภทด้วยลักษณะเชิงปริมาณว่า เป็นการประกอบอาชีพที่ไม่มีประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอแก่การสะสมทุนและการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องถูกจัดประเภทให้อยู่ในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีการที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากวิธีคิดแบบคู่ตรงข้ามนี้ เป็นการทำให้สรรพสิ่งที่ถูกกระทำมีลักษณะที่แตกต่าง หรือตรงข้ามกับสิ่งที่ความรู้หลักสร้างขึ้น เมื่อต้องการให้สิ่งที่ความรู้หลักโดดเด่นเป็นที่ยอมรับมากขึ้น (McNay. 1994: 80-82) ด้วยเหตุนี้การกลายเป็นอื่นของการค้าหาบเร่แผงลอย จึงเป็นสิ่งที่ถูกกระทำให้แตกต่างจากสิ่งที่ความหมายของเมืองสร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภาพลักษณ์ของความด้อยพัฒนา ความไม่มีประสิทธิภาพในการผลิต ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย อันเป็นเทคนิควิทยาการของอำนาจด้วยการทำให้คู่ตรงข้ามของตนต้องกลายเป็นอื่นที่ต่ำต้อยกว่า โดยใช้สิ่งที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกันมาเปรียบเทียบกัน อันทำให้การกดขี่ ครอบงำ กีดกัน ชูตริต กลายเป็นเรื่องปกติที่ปราศจากข้อโต้แย้ง

การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจากการผลิตพื้นที่เมือง จึงเป็นการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของหาบเร่แผงลอยด้วยระดับรายได้ ประเภทของผลผลิต เงื่อนไขของการพัฒนาเศรษฐกิจ และกระบวนการสร้างความเป็นเมือง นอกจากนี้ การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยถูกสร้างขึ้นยังเป็นการอ้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหาบเร่แผงลอยกับภาคเศรษฐกิจในเมือง เนื่องจากการเกิดขึ้นของวิธีการผลิตแบบอุตสาหกรรมในระบบทุนนิยม ได้สร้างชนชั้นทางสังคมขึ้นมา 2 กลุ่ม คือนายทุนในภาคอุตสาหกรรม และแรงงาน (Knox; & Pinch. 2000: 28) ขณะที่นายทุนจะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ เครื่องจักร รวมไปถึงแรงงาน โดยนายทุนจะใช้ความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในการชูตริตส่วนเกินจากแรงงาน เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากแรงงานมากที่สุดโดยมีต้นทุนต่ำที่สุด ขณะที่หาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่ไม่ถูกจัดประเภทอยู่ในกลุ่มใด ทั้งกลุ่มนายทุนในภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากขาดคุณสมบัติที่จำเป็นของภาคอุตสาหกรรม เช่น การใช้เครื่องมือเครื่องจักรขนาดใหญ่ การผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งไม่สามารถจัดประเภทอยู่ในกลุ่มแรงงาน ด้วยเหตุผลของการขาดคุณสมบัติและทักษะที่จำเป็นในการทำงาน เช่น การศึกษา อายุ และ

คุณสมบัติที่จำเป็น หาบเร่แผงลอยจึงเปรียบเสมือนกลุ่มคนที่ถูกปฏิเสธภาพลักษณ์ ผ่านระบบการทำงานในภาคอุตสาหกรรม จากการเป็นแรงงานรับจ้างและนายทุนในภาคอุตสาหกรรม และผ่านการจัดระเบียบของพื้นที่เมืองและกลายเป็นสิ่งที่กีดขวางการเติบโตของเมือง หาบเร่แผงลอยจึงจำเป็นต้องแสวงหาทางเลือกในการอยู่รอดด้วยการทำหน้าที่หลักคือ การผลิตสินค้าราคาถูกเพื่อจำหน่ายให้แก่แรงงานในเมือง ประกอบกับการมีภาพลักษณ์ที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและการใช้พื้นที่สาธารณะในการประกอบอาชีพ ทำให้หาบเร่แผงลอยมีภาพลักษณ์ของการกระทำผิดกฎหมาย และส่งผลกระทบต่อพวกเขาต้องอยู่ในเงื่อนไขที่ต้องได้รับการอนุญาต อนุโลม ผ่อนผัน และการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ ซึ่งการที่รัฐอนุญาต/ผ่อนผันให้หาบเร่แผงลอยสามารถประกอบอาชีพบนพื้นที่สาธารณะได้ มิใช่การแสดงถึงความเมตตาที่รัฐมีต่อคนยากจนอย่างหาบเร่แผงลอยแต่อย่างใด หากแต่เป็นการบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนาในระบบทุนนิยม ที่ไม่สามารถทำให้มีการกระจายรายได้และความเจริญก้าวหน้าไปสู่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันตามความหมายของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม โดยปฏิเสธว่าหาบเร่แผงลอยมิใช่ความล้มเหลวของการพัฒนา แต่เป็นภาคเศรษฐกิจที่กำลังรอการพัฒนาต่อไป อันนำไปสู่การรับรู้ในภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอยและวิถีปฏิบัติที่ผู้คนในสังคมมีต่อหาบเร่แผงลอย

ด้วยมุมมองของเมืองเป็นพื้นที่ทางสังคม พื้นที่การรับรู้ของหาบเร่แผงลอยและคนทั่วไปที่มีต่อเมืองและสรรพสิ่งในเมือง มิได้มีความหมายเหมือนกันกับภาพการรับรู้ที่ถูกสร้างจากภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ หาบเร่แผงลอยจึงมิได้เป็นฝ่ายที่ยอมรับภาพลักษณ์และความหมายของเมืองที่ถูกสร้างจากการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้ความรู้ที่สนับสนุนระบบทุนนิยม และความหมายของเมืองมิได้มีความหมายของพื้นที่เพียงหนึ่งเดียวตามที่ถูกผลิตขึ้นมาจากรู้ที่สนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม หากแต่มีความหมายที่แปรเปลี่ยนไปตามการผลิตพื้นที่และความหมายของเมืองจากผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ที่เลอแพบร์เรียกว่าพื้นที่ของวิถีชีวิต อันเป็นพื้นที่ของความแตกต่าง (Differential space) ที่เกิดจากความระลึกรู้และความรู้สึกในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยภาพลักษณ์ (Images) และสัญลักษณ์ (Signs) ที่ถูกสร้างขึ้น และเป็นความหมายของพื้นที่ที่ปรับเปลี่ยนไปโดยผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น (Lefebvre, 1994: 33) พื้นที่ของวิถีชีวิตเป็นพื้นที่ที่ถูกชี้นำ (Dominated space) และถูกกีดกันจากพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ของวิถีชีวิตจึงเป็นพรมแดนที่ก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากับระเบียบที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อทำให้คนในพื้นที่ที่ถูกเบียดขับ ถูกกดทับและถูกทำให้อยู่ชายขอบของภาคเศรษฐกิจของเมือง นำมาใช้เป็นพื้นที่ของการต่อต้าน (Geographies of resistance) พื้นที่ครอบงำและการรุกรานพวกเขา ที่ต้องต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้เป็นอิสระจากกฎระเบียบที่กดขี่พวกเขาให้กลายเป็นอื่นของเมือง และแสดงให้เห็นถึงการถูกจัดตำแหน่งแห่งที่ให้อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมจากความสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจ การให้ความหมาย และการ

กำหนดอัตลักษณ์ของพวกเขา (Pile. 1997: 3) ด้วยเหตุนี้ เมืองจึงเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจ ในการนิยามความหมายของคนในสังคมอยู่ตลอดเวลา จากผู้ที่ถูกกระทำจากความหมายของเมือง ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม (Lefebvre. 1994: 33); (Soja. 2000: 67); (Urry. 2000: 438)

การต่อต้านพื้นที่ที่ครอบงำในที่นี้มิใช่เป็นการใช้ความรุนแรงในการแย่งชิงที่สาธารณะ เพื่อการประกอบการค้าของหาบเร่แผงลอย เนื่องจากรัฐได้ใช้อำนาจในรูปของความรู้ภายใต้กระบวนการทศน์แบบวิทยาศาสตร์ในการผลิตพื้นที่เมือง อันนำไปสู่ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่เป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ ในการควบคุมผู้คนที่อยู่ในเมือง หาบเร่แผงลอยจึงถูกทำให้เป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง ประกอบกับมุมมองของเมืองในฐานะพื้นที่ทางสังคม ที่ความหมายของเมืองมิใช่สิ่งที่คงที่หรือหยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Massey. 1994: 3) ด้วยเหตุนี้ การตอบโต้กับการผลิตพื้นที่เมืองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกีดกันการค้าหาบเร่แผงลอย จึงต้องกระทำโดยการผลิตและการต่อรองความหมายของเมืองที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่านิยาม การกำหนดกฎเกณฑ์ การจัดระเบียบความสัมพันธ์ใหม่ขึ้นมาผ่านการสร้างความรู้ เพื่อตอบโต้ ต่อบรอง และประสานกับความหมายของเมืองที่ครอบงำอยู่ ดังเช่น การค้าหาบเร่แผงลอยที่อยู่ข้างถนนหนทางทั่วไปที่สร้างความรู้ที่มีใช้ความรู้แบบศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญ แต่เป็นความรู้จากประสบการณ์และความวิริยะอุตสาหะชวนขยายดัดแปลงความรู้เทคนิคต่างๆ ให้สามารถใช้เป็นประโยชน์สนองความต้องการของตลาด ทั้งนี้โดยไม่ต้องอาศัยการส่งเสริมการลงทุนหรือสิทธิประโยชน์ใดๆ จากรัฐ และเป็นการประยุกต์ดัดแปลงที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง (เสน่ห์ จามริก. 2537: 271) ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างหาบเร่แผงลอย และผลิตพื้นที่เมืองจากวิถีชีวิตของผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้น เพื่อตอบโต้ ต่อบรองและประสานความหมายของเมืองที่ถูกสร้างจากอุดมการณ์ทุนนิยม ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนฐานะของหาบเร่แผงลอยจากการเป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำหน้าที่ผลิตซ้ำระบบทุนนิยม มาเป็นความสัมพันธ์ทางการผลิตที่เท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับรูปแบบทางการค้าหาบเร่แผงลอย ว่าเป็นกิจกรรมทางการค้าที่เป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งในเมือง ที่มีได้ด้อยค่ากว่าวิถีทางเศรษฐกิจแบบอื่นในเมือง

ส่วนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง หาบเร่แผงลอย : การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง โดยใช้แนวทางของการวิเคราะห์การผลิตพื้นที่ เป็นการคลี่คลายให้เห็นถึงกระบวนการที่ทำให้เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม และการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง การศึกษานี้จะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ถึงอุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมือง จากนั้นจึงเป็นการวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ซึ่งสร้างพื้นที่การรับรู้ขึ้นมาเพื่อปรับเปลี่ยนโลกทัศน์

และความคิดของคนในเมือง ให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของความรู้ที่สนับสนุนระบบทุนนิยม เพื่อนำไปสู่การสร้างความจริงเกี่ยวกับความหมายของเมืองให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างความชอบธรรม ให้กับการสร้างและการดำรงอยู่ของความหมายของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมในการเข้าไปสถาปนาอำนาจผ่านความรู้ ความจริง ความสัมพันธ์ทางการผลิตและการให้ความหมายของสรรพสิ่งในพื้นที่ เพื่อเบียดขับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยให้กลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ซึ่งแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยนั้น ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นต่างๆ ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์กระบวนการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม

การวิเคราะห์กระบวนการผลิตพื้นที่ของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม เป็นการสืบค้นให้เห็นถึงการใช้อุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่ของเมือง ให้เป็นไปตามเจตน์จำนงที่ทำให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่ทำให้ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่เชื่อฟังและปฏิบัติตาม โดยการสืบค้นในส่วนนี้จะกระทำผ่าน เอกสารที่นำเสนอแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร กฎหมาย เอกสาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพื้นที่เมืองและระเบียบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการผลิตพื้นที่เมือง

2. การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการสร้างพื้นที่การรับรู้

การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการสร้างพื้นที่การรับรู้ เป็นการสืบค้นให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย การสถาปนาความรู้และความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผ่านความเป็นสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองเพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า การสร้างพื้นที่ของการกีดกันและการจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่ ที่ได้นำไปสู่การสร้างพื้นที่การรับรู้ความหมายของเมือง และภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอยที่มีภาพของการรับรู้ว่าเป็นการค้าเพื่อความอยู่รอด ไม่มีประสิทธิภาพ และไร้ระเบียบ และมีบทบาทเป็นเพียงผู้ผลิตสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานในเมือง โดยการสืบค้นในส่วนนี้จะกระทำผ่าน เอกสารที่นำเสนอแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ กฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ระเบียบปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับหาบเร่แผงลอย และข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ในระดับลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

3. การวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย

การวิเคราะห์กระบวนการที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่น ในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง เป็นการวิเคราะห์เพื่อเปิดเผยให้เห็นว่าการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ที่มีเจตจำนงในเรื่องของประสิทธิภาพในการผลิต การแสวงหากำไรสูงสุด ความมีระเบียบเรียบร้อย และความสะอาด เพื่อให้เมืองสามารถขยายตัวได้อย่างเป็นระบบ ได้ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง โดยมีตำแหน่งแห่งที่อยู่ชายขอบของภาคเศรษฐกิจของเมือง และทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ผลิตที่เป็นระบบย่อยของระบบทุนนิยม โดยทำหน้าที่ผลิตสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงาน มากกว่าที่จะเป็นวิธีการค้าที่มีความเท่าเทียมกับวิธีการค้าแบบอื่นในเมือง และยังคงศึกษาถึงกระบวนการสร้างความหมายของพื้นที่เมืองจากการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่เมือง ด้วยการผลิตพื้นที่ทางสังคมของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเพื่อตอบโต้การกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง โดยการสืบค้นในส่วนนี้จะกระทำผ่านเอกสารทางราชการที่เกี่ยวกับหาบเร่แผงลอย และข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ในระดับลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง หาบเร่แผงลอย: การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง เป็นการเปลี่ยนมุมมองจากการศึกษาเมืองในลักษณะทางกายภาพ มาเป็นการศึกษาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม เพื่อเปิดเผยให้เห็นว่าการที่haberแผงลอยในพื้นที่ของการรับรู้ และมีภาพลักษณ์ของความไร้ระเบียบ ความล้าหลัง ความไร้ประสิทธิภาพในการผลิต ล้วนแล้วแต่เป็นภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างจากความหมายของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ซึ่งการทำให้ความหมายของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมถูกสถาปนาขึ้นมาได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยอำนาจที่แอบแฝงอยู่ในรูปของความรู้ ที่จะสามารถผลิตพื้นที่เมืองที่ตอบสนองต่อเจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยม อันมีเป้าหมายของการผลิตพื้นที่ในเรื่องของประสิทธิภาพ และความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยอุดมการณ์ทุนนิยมจะถูกส่งผ่านภาคปฏิบัติ การชิงพื้นที่ ทั้งในรูปของการสถาปนาความรู้และความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผ่านความเป็นสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองเพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า การสร้างพื้นที่ของการกีดกัน และการจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่ ที่ักทอเป็นเครือข่ายในการควบคุมทางสังคมให้ผู้คนเชื่อฟังและปฏิบัติตามที่ก่อรูปเป็นระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่ที่ทำให้haberแผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง และถูกเบียดขับให้มีตำแหน่งแห่งที่เป็นภาคเศรษฐกิจชายขอบของเมือง และด้วยการศึกษาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม ซึ่งความหมายของเมืองมิได้หยุดนิ่งตายตัวหรือมีเพียงหนึ่งเดียว หากแต่มีความหมายที่แปรเปลี่ยนไปตามอำนาจในการผลิตความหมายของเมือง ทำให้เมืองกลายเป็นพื้นที่ของการต่อสู้เพื่อช่วงชิง ต่อรอง การนิยามความหมายของเมืองระหว่างรัฐ haberแผงลอย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมือง

การศึกษา เรื่อง หาบเร่แผงลอย: การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองจึงเป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การผลิตพื้นที่อันมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสืบค้น เปิดเผย และคลี่คลายให้เห็นถึงกระบวนการทางอำนาจในรูปของความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมือง และการกลายเป็นอื่นของhaberแผงลอยจากภาคปฏิบัติการชิงพื้นที่ โดยการวิเคราะห์จำเป็นต้องอาศัยมุมมองเชิงทฤษฎีที่หลากหลายสาขาวิชา เพื่อให้เห็นถึงความซับซ้อนของกระบวนการที่เกิดขึ้น ที่จะทำให้สามารถตอบคำถามของการวิจัย ซึ่งการวิเคราะห์การผลิตพื้นที่ในที่นี้หมายถึงวิธีการวิเคราะห์ที่เปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างอำนาจและความรู้ ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาและบริบทของการใช้ภาษาที่ใช้ใน

การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการศึกษถึงความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสิ่งที่บุคคลคิดหรือรู้สึกจากเงื่อนไขและประสบการณ์ที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์การผลิตพื้นที่จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของภาษาในการสร้างสรรค์พลังของสังคม หรือเรียกว่า การวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) ซึ่งตัวบทในที่นี้หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการกระทำหรือเป็นสิ่งที่ถูกจัดวางไว้ เพื่อการสื่อความหมาย การเลือกตัวบท (Text) ในการวิเคราะห์จะให้ความสำคัญกับหลักการคัดเลือกตัวบทที่รวมถึงเอกสาร คำพูด และการสื่อสารทั่วไป (Willig, 2001: 107-8) ตัวบทจะถูกพินิจพิจารณาด้วยอำนาจ ความรู้ กฎเกณฑ์ กติกาหรือความเชื่อ การวิเคราะห์ตัวบทจึงเป็นการถอดรหัสด้วยการแยกย่อย สืบเสาะ ค้นหาความหมายที่เกิดจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง

การวิเคราะห์การผลิตพื้นที่เมืองที่ทำให้หาบเร่งแปลงลอยต้องกลายเป็นอื่น จึงมีเครือข่ายสายใยที่สลับซับซ้อนเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจของความรู้ การสร้างความจริงที่เกิดจากอุดมการณ์ทุนนิยมผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง อันนำไปสู่การกลายเป็นอื่นของการค้าหาบเร่งแปลงลอยจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง การศึกษานี้ต้องการเผยให้เห็นถึงความแยบยลในการทำให้หาบเร่งแปลงลอยต้องกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ด้วยการใช้วิธีการวิเคราะห์วิพากษ์และรื้อถอนเพื่อให้มองเห็นถึง อำนาจ ความรู้ และความซับซ้อนของภาคปฏิบัติการที่เกิดขึ้นในเมือง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การวิเคราะห์กระบวนการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในส่วนนี้ เพื่อให้เห็นถึงเบื้องหลังของเจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งตัวบทที่ใช้ในการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะได้จากการศึกษาเอกสาร ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงเจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยมดังกล่าวได้ ได้แก่ พระราชบัญญัติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร กฎหมายข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ระเบียบปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการสร้างพื้นที่การรับรู้

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในส่วนนี้ เพื่อให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการสร้างพื้นที่การรับรู้ด้วย การสถาปนาความรู้และความจริงในการสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง การสร้างการรับรู้ความหมายของเมืองผ่านความเป็นสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ การสร้างความเป็นนามธรรมให้แก่พื้นที่เมืองเพื่อทำให้พื้นที่เป็นสินค้า การสร้างพื้นที่ของการกีดกัน และการจัดระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์ในพื้นที่ ซึ่งตัวบทที่ใช้ในการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะได้จาก กฎหมาย

พระราชบัญญัติ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ระเบียบปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร สถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหาบเร่แผงลอย เช่น สำนักเทศกิจ สำนักงานเขต โดยมีผู้ให้ตัวบท เช่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน สถาบัน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในส่วนนี้ เป็นการเปิดเผยให้เห็นว่าอำนาจในรูปของความรู้ผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองอย่างไร อันเป็นการลดทอนคุณค่าและความหมายของหาบเร่แผงลอยออกไปจากพื้นที่เมือง โดยผู้ให้ตัวบทคือ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ถึงการผลิตพื้นที่เมืองโดยหาบเร่แผงลอย จากการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่ที่นำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคม ที่เกิดจากตัวของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเอง ซึ่งตัวบทที่ใช้ในการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะได้จากเอกสารทางราชการที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย และข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ในระดับลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

พื้นที่ของการศึกษา

การเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาในที่นี้ จะต้องเป็นพื้นที่ที่สามารถตอบคำถามของการวิจัย และสะท้อนปัญหาของการศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ สอดประสานระหว่างอุดมการณ์ ความรู้ และภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่เข้าไปจัดระบบระเบียบ และตำแหน่งแห่งที่ให้แก่สรรพสิ่งด้วยอำนาจที่อยู่ในรูปของความรู้ การศึกษานี้จึงได้เลือกพื้นที่การค้าของเมืองที่มีการค้าขายเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งต่อมาได้รับผลจากกระบวนการพัฒนาประเทศเข้ามาผลิตพื้นที่เมือง และสร้างความหมายของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ส่งผลให้วิถีทางการค้าอย่างหาบเร่แผงลอยต้องถูกทำให้กลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้สำรวจพื้นที่ของการศึกษาโดยเลือกตลาดแห่งหนึ่งเป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งชื่อสถานที่และชื่อบุคคลที่ใช้ในการศึกษานี้จะใช้ชื่อสมมติทั้งหมดเพื่อมิให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาส่งผลต่อผู้ให้ตัวบท ตลาดบ้านหลวงเป็นพื้นที่ที่เป็นเขตศูนย์กลางของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ (Central cultural and economic district) ที่แสดงความเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของเมือง และมีความชัดเจนทางโครงสร้าง บทบาทการใช้พื้นที่ที่มีต่อแบบแผนชีวิตพฤติกรรมของคนในย่านนั้น (พิเชฐ สายพันธ์. 2541: 50) ตลาดบ้านหลวงเป็นแหล่งค้าส่งสินค้าเกษตร ทั้งผัก ผลไม้ และดอกไม้ธูปเทียนพันธุ์ โดยมีพื้นที่ทางกายภาพประมาณ 20 ไร่ ทิศเหนือ ติดกับแม่น้ำนครหลวง มีตลาดสะพานพ่อใหญ่ ตลาดสวรรค์ และตลาดเก่าของรัฐตั้งขนานแม่น้ำนครหลวง ทิศใต้ ติดกับตลาดพืชผลชุมชน ทิศตะวันออก ติดกับถนนเอกชัยเลียบบคลองทอนน้ำ ทิศ

ตะวันตก ติดกับถนนสะพานพ่อใหญ่ โดยมีถนนบัวเพชรผ่านกลางของตลาดจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออกของตลาด

ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ตลาดบ้านหลวง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของตลาดว่า เป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณปากของคลองทดน้ำ ซึ่งจากจดหมายเหตุหอหลวงไว้ว่าคลองทดน้ำในสมัยกรุงธนบุรี เรียกว่า คลองโน ที่ขุดเมื่อปีมะโรง พ.ศ. 2315 เพื่อเป็นคูเมืองของกรุงธนบุรีจากสภาพเดิมที่เคยเป็นสวน อันเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างลักษณะทางกายภาพของเมือง เพื่อจัดระเบียบพื้นที่ให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย คลองโนถูกขุดทะลุจากแม่น้ำนครหลวงที่ทำข้างวังหน้า วกลงไปแม่น้ำนครหลวงอีกครั้งที่บริเวณตลาดบ้านหลวงในปัจจุบัน ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ได้โปรดให้ย้ายพระราชวังมาอยู่ทางฝั่งตะวันออก พื้นที่เมืองของกรุงเทพฯ ทางทิศเหนือในสมัยต้นรัตนโกสินทร์จึงล้อมรอบด้วยวัดและวังของเจ้านายฝ่ายวังหน้า และเป็นศูนย์กลางของการปกครอง คลองทดน้ำเดิมจึงกลายเป็นคลองในเมืองและทำให้เกิดท่าหน้าที่สำคัญหลายแห่งในเมือง ซึ่งท่าหน้าที่เป็นวิธีการค้าที่สำคัญคือท่าน้ำตลาดบ้านหลวงและถูกใช้เป็นตลาดค้าปลาแหล่งใหญ่ โดยมีการบรรทุกปลาทะเลมาจากแม่น้ำท่าจีนสมุทรสาคร ลงเรือแจวมาทางคลองบางกอกใหญ่แล้วนำมาขึ้นที่ตลาดบ้านหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่าสะพานปลา ต่อมากระทรวงการคลังมหาสมบัติได้ประกาศยกเลิกการใช้ตลาดบ้านหลวงเป็นพื้นที่ในการค้าปลา ภายหลังจากที่มีการย้ายตลาดปลาทำให้การค้าในพื้นที่ตลาดแห่งนี้เงียบเหงาซบเซาลง

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2496 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อประชาชนในกรุงเทพฯ มีจำนวนมากขึ้น ทำให้ความต้องการสินค้าต่างๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย พื้นที่การค้าบริเวณใจกลางเมืองที่มีอยู่เดิม เกิดความแออัดและไม่เพียงพอต่อการรองรับความต้องการของผู้ซื้อและผู้ขาย จึงมีกลุ่มแม่ค้าพ่อค้าจำนวนหนึ่งได้อาศัยบริเวณกำแพงวัดตันไทรเป็นที่จำหน่ายสินค้า และสร้างเพิงที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นด้วย รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงพิจารณาว่าบริเวณวัดตันไทร อันเป็นพระอารามหลวงและเป็นที่พักอาศัยของประชาชน อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวชมอยู่เป็นประจำ การที่พ่อค้าแม่ค้าจะนำผักผลไม้มาวางจำหน่ายในบริเวณพระอารามหลวงและสร้างเพิงที่พักอาศัยในบริเวณดังกล่าวด้วย ถือว่าเป็นการทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่สวยงามให้แก่พื้นที่ของพระอารามหลวง จอมพล ป.พิบูลสงครามจึงมีคำสั่งให้ย้ายตลาดบริเวณข้างวัดตันไทรกับตลาดอื่นๆ ในบริเวณเดียวกันนั้นมารวมอยู่ด้วยกันบริเวณตลาดบ้านหลวง เนื่องจากรัฐเล็งเห็นว่าพื้นที่ตลาดแห่งนี้อยู่ในทำเลที่อยู่ใจกลางเมืองและย่านการค้าที่

สำคัญ มีกรรมไปรษณีย์ กรรมโทรเลข การไฟฟ้า การรกร้างของไทยอยู่ในบริเวณนั้น และมีท่าจอดเรือเพื่อขนส่งสินค้าหลายแห่งอยู่บริเวณริมแม่น้ำนครหลวง ที่สะดวกในการขนส่งสินค้าจากแหล่งต่างๆ ทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งในสมัยก่อนท่าเรือของตลาดมีผู้คนสัญจรผ่านไปมาจำนวนมาก เนื่องจากสามารถใช้ท่าเรือแห่งนี้เดินทางต่อไปโดยใช้รถรางได้ แต่ด้วยเหตุที่การค้าขายบริเวณวัดต้นไทรกำลังทำมาค้าขึ้น มีลูกค้าประจำทั้งคนไทยและคนต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้คำสั่งของรัฐในการย้ายแผงค้าจากวัดต้นไทรมายังตลาดบ้านหลวง ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้ค้าในสมัยนั้นเป็นอันมาก เพราะพื้นที่ตลาดในสมัยนั้นยังเป็นพื้นที่ว่างเปล่าและพื้นที่ที่พักอาศัยและทางผ่านของคนทั่วไปเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การเคลื่อนย้ายแผงสินค้าและเพิงที่พักอาศัยของผู้ค้าจากวัดต้นไทรข้ามคลองมายังตลาดบ้านหลวงต้องเป็นไปด้วยความยากลำบาก ถึงขนาดต้องมีเจ้าหน้าที่ใช้น้ำฉีดไล่เพื่อเคลื่อนย้าย และต้องจูงใจให้ผู้ค้าที่ส่วนใหญ่เป็นชาวสวนมาทำมาค้าขายได้ โดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง การตั้งแผงค้าในตลาดบ้านหลวงในระยะแรกจึงยังไม่มีเก็บค่าเช่าแผงแต่อย่างใด

ในช่วงแรกของการผลิตพื้นที่การค้าของตลาดบ้านหลวง ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2496 จัดตั้งตลาดของรัฐ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย เป็นตลาดแห่งแรกในบริเวณตลาดบ้านหลวง ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 6 ไร่ มีแผงค้าประมาณ 1,360 แผง ด้านหน้าติดถนนเอกชัย (เลียบคลองทอดน้ำ) ด้านซ้ายติดถนนเลียบแม่น้ำนครหลวง ด้านขวาติดถนนบัวเพชร และด้านหลังติดซอยท่าน้ำกลาง บริเวณตลาดของรัฐแบ่งออกเป็น 2 อาคาร อาคารแรกเป็นตึกแถวติดกับถนนบัวเพชร ซึ่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคโดยทั่วไป ส่วนทางเพ้าหน้าตึกแถวจะเป็นแผงลอยขายผลไม้และขายอาหาร ส่วนอาคารถัดมาเป็นอาคารเปิดโล่งจนถึงท่าขึ้นสินค้าริมแม่น้ำนครหลวง การที่ตลาดบ้านหลวงมีท่าเลที่ตั้งที่อยู่ติดกับแม่น้ำนครหลวง ทำให้ท่าเรือตลาดบ้านหลวงเป็นท่าเรือที่รับส่งผลผลิตทางการเกษตร และเป็นท่าเรือที่ใช้ข้ามฟากระหว่างฝั่งธนบุรีกับฝั่งพระนคร เพื่อมาขึ้นรถรางต่อที่ฝั่งพระนคร ทำให้ตลาดบ้านหลวงกลายเป็นย่านการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ โดยมีการค้าส่งผักสดเป็นสินค้าเกษตรกรรมหลักของตลาดแห่งนี้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2506 ได้มีการจัดตั้งตลาดเอกชนขึ้นมาอีกหนึ่งแห่งคือ ตลาดสวรรค์ เป็นตลาดที่ขายส่งผักสดและผลไม้ ซึ่งอยู่ในการดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีพื้นที่ประมาณ 7 ไร่ มีแผงค้าประมาณ 1,230 แผง เพื่อสนองกับการขยายตัวของการค้าในพื้นที่ตลาดบ้านหลวง ตลาดสวรรค์ตั้งอยู่ระหว่างถนนบัวเพชรกับแม่น้ำนครหลวง ด้านหน้าของตลาดติดกับถนนบัวเพชร ด้านซ้ายติดกับซอยโรงยาเก่า ด้านขวาติดกับซอยท่าน้ำกลาง ส่วนด้านหลังติดท่าเรือที่ขึ้นสินค้าจากแม่น้ำนครหลวง เดิมที่ตั้งของตลาดสวรรค์เป็นโรงยาฝิ่น โรงเรียนไทยและโรงเรียนจีน ภายหลังมีการออกกฎหมายห้ามการสูบฝิ่นทำให้โรงยาฝิ่นต้องถูกรื้อออกไป ส่วนโรงเรียนไทยและโรงเรียนจีนในบริเวณนั้นได้ย้ายกิจการไปอยู่ในบริเวณอื่น พื้นที่ตลาด

สวรรค์แบ่งออกเป็น 2 อาคาร ด้านหน้าเป็นอาคารใหญ่ ภายในอาคารเป็นแผงลอยขายผลไม้ เช่น ส้ม มะขาม มะม่วง ทุเรียน และผลไม้อื่นๆ ตามฤดูกาล ส่วนอาคารด้านหลังเป็นอาคารขนาดเล็กภายในเป็นแผงลอยขายผัก โดยมีตึกแถวล้อมรอบตลาดส่วนใหญ่เป็นร้านขายส่งผลไม้ ส่วนที่ว่างรอบตึกแถวของตลาด ซึ่งบนทางเท้าด้านหน้าตึกแถวนอกตลาด จะมีทั้งผู้ค้าส่งที่อาศัยพื้นที่ทางเท้าในการวางแผงและตะกร้าผลไม้ รวมทั้งมีผู้ค้าที่เป็นแผงลอยขายดอกไม้ พวงมาลัย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการจัดตั้งตลาดแห่งที่สามในบริเวณตลาดบ้านหลวงคือ ตลาดพืชผลชุมชน จัดตั้งโดย บริษัท พืชผลชุมชน จำกัด มีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ มีแผงค้าประมาณ 372 แผง ตลาดพืชผลชุมชนเป็นตลาดที่มีถนนล้อมรอบทุกด้าน ด้านหน้าของตลาดติดกับถนนบัวเพชร ด้านซ้ายของตลาดติดกับถนนบ้านหม้อ ด้านขวาของตลาดติดกับถนนเอกชัย และด้านหลังของตลาดติดกับซอยท่าน้ำกลาง พื้นที่ในตลาดพืชผลชุมชนแบ่งออกเป็น 2 อาคาร อาคารด้านซ้ายติดกับถนนบ้านหม้อ ภายในอาคารเป็นแผงลอยขายดอกไม้จัดแต่ง เช่น ดอกไม้สำเร็จรูป ดอกไม้สด ดอกไม้พลาสติก ส่วนด้านขวาของอาคารเป็นแผงขายส่งผัก และบริเวณทางเท้ารอบอาคารทั้งสองจะมีหาบเร่แผงลอยดอกไม้รวมทั้งแม่ค้าที่นั่งขายบนทางเท้า โดยมีทั้งขายในจุดผ่อนผันที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเช่าที่ขายจากเจ้าของตึกแถวในบริเวณนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการจัดตั้งตลาดสะพานพอใหญ่ ซึ่งบริเวณที่ตั้งของตลาดเดิมเป็นโรงภาพยนตร์ โดยด้านหน้าของตลาดติดถนนบัวเพชร ด้านซ้ายติดตลาดสวรรค์ ด้านขวาติดถนนเลียบสะพานพอใหญ่ ด้านหลังติดท่าเรือด่วนสะพานพอใหญ่ แต่ตลาดแห่งนี้ไม่ได้รับความนิยมจากผู้ค้าเท่าใดนัก

ต่อมาภายหลังจากการจัดตั้งตลาดพืชผลชุมชน ได้ทำให้การค้าดอกไม้ในพื้นที่ตลาดบ้านหลวง ได้รับความนิยมจากผู้ซื้อเป็นอย่างมาก อันนำมาซึ่งรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้ที่เข้ามาค้าขายในพื้นที่ตลาดบ้านหลวง ไม่ว่าจะเป็นผู้ค้าส่งที่มีแผงค้าในตลาด ผู้ค้าปลีก ผู้ค้าแผงลอยดอกไม้ริมทางเท้า ร้านจำหน่ายอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับดอกไม้ ชาวสวนดอกไม้ ไปจนถึงคนเข็นรถส่งผักผลไม้และดอกไม้ ทำให้มีผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่ตลาดบ้านหลวงในการทำการค้าดอกไม้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้ที่ขยายอาณาบริเวณการค้าของตนเอง ครอบคลุมพื้นที่ถนนบัวเพชรข้ามไปยังพื้นที่ข้างโรงเรียนบริเวณข้างเคียง และเป็นการค้าหาบเร่แผงลอยที่ได้รับการผ่อนผันให้สามารถทำการค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นสาเหตุให้การค้าดอกไม้ในพื้นที่ตลาดมีความคึกคักเป็นอย่างมาก และมีผู้ซื้อผู้ขายสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาโดยตลอด ส่วนการค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าในพื้นที่ตลาดบ้านหลวง ดังเช่น หาบเร่แผงลอยอาหาร จำเป็นต้อง

เดินเร่ขายสินค้าของตนเองอยู่บริเวณทางเท้ารอบตลาดเท่านั้น และต้องคอยที่จะหลบหลีกเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาจับได้ เมื่อพวกเขาใช้พื้นที่ทางเท้าหรือพื้นที่ของผู้อื่นในการทำการค้าของตนเอง

การเข้าสู่พื้นที่

เมื่อผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่ของการศึกษา ผู้วิจัยจะ เริ่มจากการเข้าไปประสานงาน และสร้างการยอมรับโดยพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้ตัวบท บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสร้างความคุ้นเคยด้วยการพูดคุยเป็นการส่วนตัว เพื่อสร้างความไว้วางใจ และสามารถเข้าไปศึกษาชีวิตของหาบเร่แผงลอยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทำให้ได้เรื่องราวอย่างตรงไปตรงมาตามแนวทางการสนทนา ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยในการสนทนาได้เรียนรู้จากการเข้าสู่พื้นที่ว่า พื้นที่ตลาดแห่งนี้เป็นทำเลทองของการทำมาหากินโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าในตลาดดอกไม้ ซึ่งเป็นการค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษและสามารถขายสินค้าของตนด้วยความสบายใจ ไม่ต้องมาคอยระแวงระวังเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาจับกุม รบกวนการค้าขาย หรือจะมีเจ้าของที่มาจับได้ เนื่องจากผู้ค้าแผงลอยดอกไม้ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และได้ชำระค่าเช่าพื้นที่สาธารณะในการทำการค้าแล้ว ส่วนหาบเร่แผงลอยที่เป็นรถเข็นกระจาดที่เดินเร่ขายสินค้าของตน ไม่ว่าจะเป็นหมูย่าง อาหารอีสาน ไข่ปิ้ง ลูกชิ้นทอด ไส้กรอกทอด เปาะเปี๊ยะทอด ไอศกรีม น้ำดื่ม ฯลฯ ซึ่งไม่มีที่ทางของตนเองในการทำการค้าจำเป็นต้องเข็นรถเข็นหาบกระจาดไปรอบๆตลาด และดูเหมือนว่าหาบเร่แผงลอยอาหารจะเป็นการค้าที่ไม่ได้รับสิทธิพิเศษใดๆ ในพื้นที่ตลาดนี้เลย ทั้งที่ภาพลักษณ์ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเหล่านี้แตกต่างจากการค้าแผงลอยขายผัก ผลไม้ และดอกไม้เพียงแค่ว่าประเภทของสินค้าเท่านั้น อีกทั้งการทำมาหากินของหาบเร่แผงลอยอาหารเหล่านี้ยังถูกมองว่ามิได้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการค้าในพื้นที่ตลาด และได้มีความพยายามจากรัฐที่จะเบียดขับพวกเขาออกจากพื้นที่ตลาดอยู่ตลอดเวลา การตั้งแผงค้าของหาบเร่แผงลอยอาหารจึงมิได้เป็นไปโดยสะดวก และเต็มไปด้วยความระแวงระวังที่เกิดขึ้นระหว่างการขาย เนื่องจากตนเองมิได้เป็นการค้าที่ยอมรับจากรัฐว่าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ตลาด จึงไม่ได้รับอนุญาตให้ขายสินค้าในจุดผ่อนผัน ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ขายอาหารจะต้องคอยระแวงระวังการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในข้อหาทำการค้าในที่สาธารณะ เรียกได้ว่าพวกเขาพวกเขาจะต้องใช้ชีวิต “มือทำ ตาสอดสายคอยดูเจ้าหน้าที่เทศกิจ” ซึ่งจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมหลบหนีการจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐตลอดเวลา ในช่วงแรกของการลงพื้นที่ ผู้วิจัยยังไม่ทราบถึงอุปสรรคในการเข้าสู่พื้นที่ในเก็บข้อมูลส่วนนี้ ทำให้การเข้าไปสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในวันที่รัฐไม่อนุญาตให้ทำการค้าจุดผ่อนผัน จึงมักถูกปฏิเสธ ภายหลังผู้วิจัยจึงได้ทราบว่า เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะเข้าไปสัมภาษณ์พวกเขา ในวันที่รัฐไม่อนุญาตให้ทำการค้าในจุดผ่อนผัน ซึ่งเป็นวันที่เจ้าหน้าที่เทศกิจจะเข้มงวดเป็นพิเศษ ทำให้พวกเขาจะต้องคอยเข็นรถเข็นหลบหลีกเจ้าหน้าที่เทศกิจ ซึ่งเห็นว่าพวกเขาเกะกะกีดขวางทางสัญจร

นอกจากนี้ แม้ว่าผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ในวันอื่นๆ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอนุญาตให้ทำการค้าในจุดผ่อนผันได้ และผู้ค้าหาบเร่แผงลอยยินดีที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย แต่ในการสัมภาษณ์ผู้ค้าเหล่านี้ยังอาจมีอุปสรรคอยู่บ้าง เนื่องจากในเวลาที่ถูกค้ามาซื้อสินค้าในช่วงเวลาเย็น อันเป็นเวลาที่มีลูกค้ามาซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องหยุดพักการสัมภาษณ์พูดคุยเป็นระยะๆ เมื่อมีลูกค้ามาซื้อสินค้า ผู้วิจัยจึงได้พยายามที่จะหลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ในช่วงเวลาดังกล่าว และพยายามนัดสัมภาษณ์กับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในวันหยุดของพวกเขา หรือในช่วงเวลาที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีเวลาว่างเพียงพอ

นอกจากนี้ ในช่วงเริ่มแรกของการเก็บข้อมูล การเข้าสู่พื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ตัวบทในบางกรณีที่อยู่ในพื้นที่ของผลประโยชน์และความขัดแย้ง ทำให้ผู้ให้ตัวบทไม่ต้องการนำข้อมูลที่เป็นความลับออกมาเปิดเผยและกลัวว่าการให้ข้อมูลจะส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้ให้ตัวบทบางรายจึงหลีกเลี่ยงด้วยการบอกปิดด้วยคำพูดง่ายๆ ว่า “ไม่มีเวลาให้สัมภาษณ์ ต้องทำงาน เดียวถ้าจะว่า” นอกจากนี้ ผู้วิจัยมักถูกมองจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะมาสอบถามข้อมูล เพื่อใช้ในการเรียกร้องการค้าหาบเร่แผงลอยบางกลุ่มในบริเวณนี้ ทำให้ผู้วิจัยเองก็ถูกรบกวนการสัมภาษณ์ด้วยการเข้ามาแทรกแซงการให้ข้อมูล และเมื่อผู้วิจัยได้ยินคำพูดดังกล่าวทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่เป็นมิตรกับคนกลุ่มนี้ แต่เมื่อผู้วิจัยได้ลงพื้นที่นี้มาระยะหนึ่งจึงทำให้ผู้วิจัยได้รับรู้และเข้าใจได้ว่า ตลาดแห่งนี้พื้นที่ของผลประโยชน์และความขัดแย้งในระดับที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพื้นที่ทางการค้าอื่นๆ ของเมือง แต่ด้วยประเภทของสินค้าประจำพื้นที่นี้ไม่ว่าจะเป็นผัก ผลไม้ และดอกไม้ จึงทำให้ความรุนแรงในพื้นที่ถูกกลบให้กลบเกลื่อนลบเลือนลงไปด้วยรสชาติของผลไม้และความหอมของดอกไม้ แต่ในภายหลังผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการนัดพบพวกเขาภายหลังเลิกการทำงานและในวันหยุด ทำให้การเก็บข้อมูลจากการสนทนาเป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น

เมื่อผู้วิจัยได้ตัวบทแล้ว การเลือกตัวบทเพื่อวิเคราะห์นั้นพิจารณาจากหลักการสำคัญที่ว่า ตัวบทนั้นจะต้องบ่งชี้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่เข้ามากำหนดความรู้ในการผลิตพื้นที่เมือง ความหมายของเมือง และการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงคัดเลือกและกำหนดกลุ่มผู้ให้ตัวบทออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการสนทนาจะอาศัยกรอบแนวคิดของการวิจัยเป็นแนวทางการสนทนา (Guideline) ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่มีความหลากหลายเกี่ยวกับการค้าหาบเร่แผงลอย ภาควิชาปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่กระทำต่อหาบเร่แผงลอย การสร้างความเป็นอื่นให้กับหาบเร่แผงลอย และการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของหาบเร่แผงลอย ในพื้นที่เมือง ผู้วิจัยได้นำแนวทางที่ใช้ในการสนทนามาทดลองสนทนากับ

ผู้ให้ตัวบทและได้มีการปรับปรุงหลายครั้งก่อนลงพื้นที่สนทนาจริง ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนาตามเนื้อหาให้ครอบคลุมประเด็นที่จะศึกษา ทั้งนี้ก่อนการเข้าสู่สนามได้มีการปรึกษาหารืออาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโทจนตลอดเวลา นอกจากผู้วิจัยที่เป็นผู้สนทนาหลักแล้ว ผู้วิจัยยังได้รับความช่วยเหลือในการร่วมเข้าดำเนินการสนทนาจากผู้ช่วยวิจัย พร้อมทั้งได้ชี้แจงเกี่ยวกับประเด็นในการสนทนาและทำความเข้าใจกับแนวทางการสนทนา หลังจากได้เข้าสู่สนามและเก็บรวบรวมเรื่องราวจากตัวบทที่ได้จากการสนทนา นำมาสรุปและวิเคราะห์วันต่อวันควบคู่ไปกับการสนทนา เพื่อหาผู้ให้ตัวบทซึ่งมีคุณลักษณะที่หลากหลาย การสนทนาเพื่อวิเคราะห์ตัวบท ให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจากการผลิตพื้นที่เมือง และเห็นถึงภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการสร้างพื้นที่การรับรู้ของกลุ่มคนต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนและรอบด้าน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลเรื่องราวของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมและสามารถอธิบายปรากฏการณ์ในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 17 คน ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ผู้ให้ตัวบท

ผู้ให้ตัวบท	เพศ	อายุ (ปี)
1. ผู้ค้ารถเข็นอาหาร	หญิง	67
2. ผู้ค้ารถเข็นอาหาร	หญิง	45
3. ผู้ค้ารถเข็นอาหาร	หญิง	42
4. ผู้ค้ารถเข็นอาหาร	หญิง	41
5. ผู้ค้ารถเข็นผลไม้	ชาย	40
6. ผู้ค้ารถเข็นไอศกรีม	หญิง	38
7. ผู้ค้าแผงลอยผลไม้	หญิง	64
8. ผู้ค้าแผงลอยผลไม้	หญิง	36
9. ผู้ค้าแผงลอยเสื้อผ้าเด็ก	หญิง	37
10. ผู้ค้าแผงลอยดอกไม้ม	หญิง	35
11. ผู้ค้าแผงลอยดอกไม้ม	หญิง	73
12. เจ้าของร้านค้าส่งผลไม้	หญิง	40
13. หัวหน้าฝ่ายเทคนิค	ชาย	45
14. นิติกรฝ่ายเทคนิค	ชาย	42
15. เจ้าหน้าที่เทคนิค	ชาย	58
16. เจ้าหน้าที่เทคนิค	ชาย	44
17. เจ้าของบ้าน	ชาย	68

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำไปพร้อมกันกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวบท (text) จากการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการจดบันทึก และการบันทึกเสียงสนทนา ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาถอดความคำต่อคำเพื่อค้นหาและวิเคราะห์ตัวบท ซึ่งการวิเคราะห์ตัวบทนี้มีได้เป็นการวิเคราะห์ตามตัวอักษรที่ปรากฏ หากแต่เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาและเชื่อมโยงให้เห็นถึงเจตน์จำนงของอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการผลิตพื้นที่เมือง ที่ถูกทำให้เป็นรูปธรรมในรูปของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่สร้างการรับรู้ความหมายของเมือง และการสร้างความหมายของสรรพสิ่งในพื้นที่เมือง และจัดระบบระเบียบความสัมพันธ์และวิถีการปฏิบัติของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ อันนำไปสู่การจัดประเภทของหาบเร่แผงลอย ให้ต้องถูกเบียดขับให้กลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตัวบทที่ทำให้เห็นถึงกระบวนการการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย จึงจะนำมาประมวลเป็นข้อสรุปของการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามของการวิจัย โดยการรายงานผลการวิจัยจะกระทำในรูปแบบของการบรรยายที่ลงในรายละเอียด เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพและรายละเอียดของปรากฏการณ์ในพื้นที่ที่ได้

บทที่ 4

การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม

นับตั้งแต่การปรากฏขึ้นมาของวาทกรรมการพัฒนาในช่วงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ของประเทศในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้กระบวนการสร้างความเป็นเมืองได้กลายเป็นพัฒนาการที่รุนแรง รวดเร็วและสอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น อุดมการณ์ของเมืองในวาทกรรมการพัฒนาจึงเป็นตัวแทนของความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีวิทยาการ และศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และกระจายความเจริญไปสู่ชนบทที่อยู่ห่างไกล อันเป็นเหตุให้ประชากรเมืองได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยความหวังจากแรงกระตุ้นในการแสวงหาโอกาสของการมีชีวิตที่ดีกว่าในชนบท เมืองใหญ่จึงมีอัตลักษณ์ของการเป็นสังคมดูดซับแรงงานส่วนเกิน ความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่งจากภาคชนบท เพื่อผลในการสะสมทุนและความเจริญก้าวหน้าของระบบทุนนิยม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2542: 212-4) และเป็นการสนับสนุนกระบวนการสร้างความเป็นเมือง การผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมืองที่อยู่ภายใต้ฐานคิดแบบวิทยาศาสตร์ อันเป็นสิ่งที่กำหนดโลกทัศน์ของผู้คนในเมืองที่มีต่อการรับรู้ในความหมายของเมืองจึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น และเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจของการผลิตพื้นที่เพื่อให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการ และได้นำไปสู่การจัดระเบียบของสรรพสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ภายใต้ความรู้แบบศาสตร์ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมือง จนทำให้พื้นที่เมืองกลายเป็นระบอบของความจริงที่ทุกคนรับรู้ และถูกจัดระเบียบขึ้นมาภายใต้อำนาจที่แฝงเร้นอยู่ในความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่ (Lefebvre. 1994: 289) เพื่อให้พื้นที่แต่ละส่วนทำหน้าที่เฉพาะอย่างมีประสิทธิภาพในการผลิต เป็นพื้นที่ที่ถูกผลิตเพื่อสนับสนุนวิถีการผลิตแบบทุนนิยม และเป็นพื้นที่ที่จัดระเบียบความสัมพันธ์ทางผลิตของผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้น

การศึกษาเรื่องของหาบเร่แผงลอย ด้วยมุมมองของแนวคิดหลังสมัยใหม่จึงมองว่า การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยมิได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้คนที่วิถีชีวิตอยู่ในเมือง หากแต่เกิดขึ้นจากอำนาจที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ที่มีเป้าหมายในการที่จะสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม อันเป็นอำนาจที่ทำให้ผู้คนบางกลุ่มอย่างหาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่ที่ได้ถูกกำหนดหน้าที่เฉพาะไว้ และต้องถูกเบียดขับให้กลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง การวิเคราะห์ในบทนี้จึงต้องการคลี่คลายให้เห็นถึงการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม อันเป็นอุดมการณ์ที่

ได้รับการสนับสนุนด้วยอำนาจของความรู้ เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงเจตน์จำนงของรัฐในแต่ละยุคสมัย ที่ทำให้คนที่อยู่ในพื้นที่ยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมของพื้นที่ ที่จะนำไปสู่การควบคุม กิจกรรม พฤติกรรม ความสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ และมีผลต่อการรับรู้ของคนที่จะปฏิบัติต่อพื้นที่ เมือง

อุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

การผลิตพื้นที่เมืองในสังคมไทยในอดีต มีเจตน์จำนงที่มุ่งเน้นการวางแผนผังเมืองให้มีความสวยงาม ความสะอาด การมีสุขอนามัยชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นระเบียบเรียบร้อย ตามแบบอย่างประเทศตะวันตก อันทำให้ผู้คนมีการรับรู้ถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดของพื้นที่สาธารณะอย่างล้นหลามและถนนหนทาง ว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงควมมีอารยธรรม และสร้างการรับรู้ของผู้คนที่มีการค้าหาบเร่แผงลอยในอดีตที่มีภาพลักษณ์ของความไม่สะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองที่ใช้พื้นที่สาธารณะอย่างถนนในการทำการค้า แต่ด้วยจำนวนประชากรและจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยยังมีไม่มาก ทำให้การรับรู้ภาพลักษณ์การค้าหาบเร่แผงลอยจึงเป็นวิถีการค้าแบบดั้งเดิม มากกว่าที่จะเป็นความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง

เมื่อสังคมไทยได้เข้าสู่วิถีของการพัฒนาภายใต้วาทกรรมการพัฒนา เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นสังคมสมัยใหม่ ที่ได้มีการนำความรู้ตามทศนะเชิงเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้และมีบทบาทต่อความคิด ความเชื่อของผู้คนมากขึ้น อันเป็นความรู้ที่ให้คุณค่าต่อสิ่งที่สามารถวัดค่าได้ในเชิงปริมาณและควมมีประสิทธิภาพในการผลิต และได้มีการนำความรู้ตามทศนะเชิงเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ มาใช้เป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์ทุนนิยมจึงถูกทำให้กลายเป็นอุดมการณ์ของรัฐ ที่ทำให้ผู้คนในสังคมต้องปฏิบัติตามและยึดถือเป็นอุดมการณ์สูงสุดในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Danaher; Schirato; & Webb. 2000: xii) และเป็นอุดมการณ์ที่ทำให้ผู้คนเกิดความเชื่อว่า การพัฒนาเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนในสังคมได้รับประโยชน์ และทำให้คุณภาพชีวิตของทุกคนดีขึ้น โดยไม่ต้องตั้งคำถามใดๆ ต่อเจตน์จำนงของอุดมการณ์ที่รัฐใช้ในการพัฒนา

ความคิดของรัฐในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ได้ปรากฏชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม นับตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2503 รัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกาจะระบุว่าต้องการให้ประเทศไทยปฏิบัติตามข้อเสนอในรายงานของธนาคารโลก โดยให้ประเทศไทยยอมรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่ระบุไว้ในรายงานของธนาคารโลกว่า

โครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะได้ผลสูงสุด ถ้าหากว่ามีการใช้ทรัพยากรผสมกับความ
อุตสาหะให้ได้สัดส่วนเท่าที่จะทำได้ หน้าที่ของรัฐบาลควรมีเพียงส่งเสริมและช่วยเหลือการพัฒนาทางด้าน
เอกชน โดยจัดหาบริการทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น และจัดหาความสะดวกต่างๆ ที่ประชาชน
ต้องการ เช่น การขนส่ง คมนาคม พลังงาน และชลประทาน และรัฐบาลจะต้องปรับปรุงเครื่องมือใน
การบริหารให้เข้มแข็ง จึงจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นที่พอใจ (ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและ
วิวัฒนาการ. 2503: 20)

จาก รายงานของธนาคารโลกดังกล่าว ได้มีอิทธิพลต่อความคิดและการจัดการของ
เศรษฐกิจ ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นอย่างมาก อันนำไปสู่การสถาปนา “สภาพฒนาการ
เศรษฐกิจแห่งชาติ” เพื่อเป็นสถาบันหลักของผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ
ฉบับที่ 1” ในปี พ.ศ. 2504 ซึ่งมีฐานะที่เป็นแม่แบบในการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์สำหรับการ
พัฒนาเศรษฐกิจอันเป็นเจตน์จำนงที่สำคัญของรัฐในการพัฒนาประเทศ ดังที่ระบุไว้ในคำปราชัยของ
จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ว่า

ในบรรดาจุดประสงค์และโครงการทั้งหลายของงานปฏิวัติที่ได้เริ่มดำเนินมาตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม
2501 เรื่องพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดประสงค์และโครงการอันยิ่งใหญ่ที่สุด การปฏิวัติที่ดี การมีธรรมนุญ
การปกครองราชอาณาจักรและการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ซึ่งกำลังทำอยู่ในเวลานี้ก็ดี มีความมุ่งหมายอันเดียว
คือเพื่อขจัดสิ่งกีดขวางแก่การพัฒนาเศรษฐกิจ... การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหัวใจของงานปฏิวัติทั้งหมด
(สฤษดิ์ ธนะรัชต์. 2507: 458)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ได้กำหนดเส้นทางและ
ทิศทางของการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยตามแม่แบบของประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมุ่งเน้นการ
ขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม จากการส่งเสริมการลงทุนเป็นเครื่องมือที่รัฐสนับสนุนให้เอกชนเป็น
ผู้ดำเนินการ และให้อิสระแก่กลไกตลาดให้ทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากร โดยรัฐจะทำหน้าที่ช่วยเหลือ
สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอำนวยความสะดวกด้วยการ
จัดสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจทุน
นิยม ผลของยุทธศาสตร์การพัฒนาจะทำให้ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
กลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เป็นสังคมที่เจริญก้าวหน้า มีความสะดวกสบาย ได้รับประโยชน์จาก
การบริโภคอย่างเต็มที่ตามความพอใจ และมีตัวชี้วัดระดับของความทันสมัยโดยใช้ตัวเลขที่แสดงระดับ
ความก้าวหน้าของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยวัดจากปริมาณผลผลิต รายได้ประชาชาติ

อัตราการค้าเติบโตทางเศรษฐกิจและการเติบโตของเมือง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ระบุไว้ว่า

การระดมและการใช้ทรัพยากรเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นประโยชน์สูงสุด ในการขยายกำลังการผลิต และเพิ่มพูนรายได้แท้จริงของชาติให้รวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของราษฎรให้สูงขึ้น ทรัพยากรเศรษฐกิจย่อมหมายถึงทรัพยากรธรรมชาติ กำลังคน การผลิตทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมทุกประเภททุกชนิด เงินทุนของรัฐบาลและของประชาชน รวมทั้งเงินออมด้วย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2507: 21)

อุดมการณ์ทุนนิยมที่ใช้ในการพัฒนา จึงกลายมาเป็นความคิดหลักของรัฐที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจให้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ และเป็นเจตจำนงของรัฐที่มุ่งหวังที่จะทำให้ผู้คนยอมรับและเชื่อถือ โดยใช้ระดับรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายในเชิงปริมาณที่สามารถทำให้ผู้คนสามารถรับรู้ถึงผลดีที่จะได้รับ จากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกายังได้ส่งเจ้าหน้าที่ และผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเป็นที่ปรึกษาให้แก่หน่วยงานที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นมา ซึ่งมีความสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ สำนักงานประมาณ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้ เปรียบเสมือนโครงสร้างพื้นฐานในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเมือง (Muscat. 1990: 94) เนื่องจากอุดมการณ์ทุนนิยมมีเป้าหมายในการทำให้เมืองศูนย์กลางของความเจริญในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม โดยหน่วยงานที่รัฐจัดตั้งขึ้นมาจะทำหน้าที่หลักคือการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง จากการส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชนและการเข้ามาลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจในเมืองที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการค้า การลงทุน การเงิน อุตสาหกรรม ส่วนภาคเกษตรกรรมมีบทบาทเป็นเพียงพื้นที่การผลิตสินค้าและบริการ เพื่อส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเศรษฐกิจให้แก่เมือง และทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนเกินจากภาคเกษตรกรรมในเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเข้ามาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม อันนำไปสู่การขยายตัวด้านการลงทุน และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และเมื่อเศรษฐกิจในเมืองมีการขยายตัวแล้ว จะทำให้รายได้ของภาคเศรษฐกิจเมืองกระจายไปสู่คนในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2510: 34-39) แสดงถึงเจตจำนงของรัฐว่ามีเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศ ด้วยการเริ่มต้นจากการทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเมือง เพื่อให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และทำหน้าที่เป็นกลไกของความเจริญภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา และแพร่กระจายความ

เจริญไปยังส่วนอื่นๆ ของสังคม อันเป็นโลกทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่จะเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น

การที่รัฐต้องการทำให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นอกจากรัฐจะต้องส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนเพื่อให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รัฐจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้เมืองกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและมีการขยายตัวของความเป็นเมืองไปสู่ภูมิภาคอื่นในชนบท ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ในระยะแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1 รัฐจึงได้มุ่งเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ถนน น้ำ เขื่อน ซึ่งมีความจำเป็นต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยรัฐมีความเชื่อว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้จะสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน และเป็นปัจจัยอันสำคัญในท้องถิ่นที่ทางราชการและรัฐบาลนี้ จะต้องเร่งแก้ไขและกระทำให้บังเกิดขึ้นโดยด่วน เพื่อให้ประชาชนได้รับความผาสุกโดยทั่วกัน (สฤษดิ์ ธนะรัชต์. 2507: 159) โดยการลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการคมนาคมขนส่งและพลังงานที่รัฐให้ความสำคัญอย่างมาก ส่งผลให้งบประมาณของแผนพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการคมนาคมและขนส่งมีสัดส่วนมากที่สุด และเป็นรากฐานของการพัฒนาในสาขาอื่นๆ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2510: 64) การคมนาคมจึงเป็นประติสฐกรรรมสำคัญที่สนับสนุนการเคลื่อนย้ายสินค้า แรงงาน และปัจจัยการผลิตจากภาคเกษตรกรรมได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัด ซึ่งผลของการสร้างทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัด จึงเปรียบเสมือนการเปิดช่องทางให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างเมืองมากขึ้น และที่สำคัญเส้นทางการคมนาคมเหล่านี้ได้ทำให้การเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในเมืองเป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น เมื่ออุดมการณ์ของรัฐได้แพร่กระจายออกไปผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างเมืองกับภาคชนบท และสร้างค่านิยมใหม่ให้แก่คนในชนบทว่า เงินคือที่มาของความสุขของทุกคน โดยสร้างค่านิยมของความสุขในบริบทของชีวิตที่ทันสมัย ด้วยความเพียบพร้อมทางวัตถุ ความหรูหรา ความสุขสบายทางกายภาพตามแบบชีวิตในเมือง ค่านิยมในเรื่องของความสุและความสะดวกสบาย ได้เปิดโอกาสให้แรงงานจากภาคชนบทให้เข้ามาแสวงหาโอกาสในการทำงานในเมือง อันนำมาซึ่งรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เมื่อระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนเกินจากภาคชนบทเข้าสู่เมือง รัฐจึงมีการผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมืองให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ และสอดคล้องกับจำนวนประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ระยะที่สอง พ.ศ. 2507-2509 ว่า

การวางผังเมืองและการพัฒนานคร เรื่องนี้มีความสำคัญมาก มิใช่แต่เฉพาะเมืองหลวงเท่านั้น ต่างจังหวัดที่จะขยายใหญ่ออกไปในอนาคต จะต้องมีการวางแผนผังให้ถูกต้องตามหลักวิชา งานวางผังเมืองนี้เป็นเรื่องใหญ่มากรวมถึงงานถนน ไฟฟ้า ประปา ระบายน้ำ และการจัดแบ่งเมืองออกให้เป็นย่านต่างๆ ด้วยนโยบายสำคัญของรัฐ ได้แก่ การส่งเสริมให้เมืองต่างๆ ได้ขยายเพื่อรับพลเมืองเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริมกิจการอาชีพอื่นที่ไม่ใช่การเกษตร นอกจากพระนครศรีอยุธยาแล้ว จังหวัดซึ่งมีทางขยายออกมาก ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น ตาก สกลนคร บัตตานี สงขลา ชลบุรี และจันทบุรี ซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาตามแผนพัฒนาภาคต่างๆ จำเป็นต้องมีการวางผังเมืองให้ถูกต้องหลักวิชาที่สำนักผังเมืองกำลังดำเนินการอยู่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2507: 143)

แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของรัฐที่ในการวางแผนผังเมือง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายในการวางแผนผังเมือง เพื่อจัดแบ่งพื้นที่เมืองให้มีหน้าที่เฉพาะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางผังเมืองจะเป็นมาตรการที่จะป้องกันปัญหาเกษตรกรรม ที่มีมากกว่าจำนวนที่ดินทำกินในอนาคต เนื่องจากการพัฒนาตามผังเมืองจะเป็นการเปิดช่องทางอาชีพอย่างอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรให้ประชาชน การพัฒนาตามผังเมืองจะนำไปสู่ความสมดุลทางเศรษฐกิจของประเทศระหว่างภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม ผังเมืองจึงเป็นแผนแนะแนวที่รวมกิจกรรมของเอกชนและของรัฐมารวมกันไว้อย่างมีระเบียบสำหรับดำเนินการไปตามนั้นในช่วงระยะเวลาของผัง การวางผังเมืองจะเป็นการกำหนดแนวทางสำหรับการนำทรัพยากรมาใช้ให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และผังเมืองเป็นแผนประสานนโยบายและท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน และทำให้ได้เมืองและชุมชนที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เติบโตเป็นสัดส่วน สง่างาม และน่าอยู่อาศัยของประชาชน (ดำรง ไวร่อง. 2509: 148) อัตลักษณ์ของเมืองจึงเกิดขึ้นจากอุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่ที่มโนทัศน์ของเมือง ภายใต้ความรู้และทฤษฎีทางการพัฒนาเศรษฐกิจ และทฤษฎีการวางผังเมือง และจัดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นเมือง

การผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นอกจากจะทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศที่ดีขึ้นและรายได้ของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว การผลิตพื้นที่เมืองที่เกิดขึ้นยังต้องเป็น การสร้างการรับรู้ในความหมายของเมืองที่สวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งทำให้เมืองสามารถขยายตัวได้อย่างเป็นระบบ และเป็นการเชื่อมโยงเป้าหมายของการผลิตพื้นที่เมืองเพื่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับการรับรู้ในเรื่องของเมืองที่เป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงาม ซึ่งความหมายของเมืองที่ถูกสร้างจากความรู้ในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงาม เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ที่มีแนวคิดของการสร้างความเป็นเมืองอย่างเป็นขั้นตอน เนื่องจากมีพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนจากเดิมที่เป็นตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าและผลผลิตภายในประเทศ มาเป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนกับ

ต่างประเทศภายหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง ทำให้มีชาวต่างประเทศเข้ามาทำการค้าในเมืองมากขึ้น และได้เริ่มนำการก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้ามา มีการขุดลอกคลองและการพัฒนาพื้นที่ในลักษณะที่สอดคล้องกับการเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ทางกายภาพที่สำคัญคือ การสร้างถนน ซึ่งถือว่าการนำเอาเทคโนโลยี และความรู้ในการก่อสร้าง และสถาปัตยกรรมสมัยใหม่จากตะวันตกเข้ามาใช้เพื่อการสัญจร ที่แตกต่างไปจากการสัญจรในอดีต อย่างเช่น แม่น้ำ ลำคลอง ที่ใช้ธรรมชาติมาเป็นเส้นทางสัญจร ขณะที่ถนนเป็นสิ่งที่ถูกสร้างโดยใช้เทคโนโลยีโดยไม่ต้องใช้ธรรมชาติเป็นสิ่งอ้างอิง แต่การสร้างถนนในช่วงต้นรัชกาลที่ 4 ยังคงจำกัดอยู่ในเขตพระนครเป็นส่วนใหญ่ และมีเพียงถนนสำคัญรอบพระบรมมหาราชวังเท่านั้น คือถนนหน้าพระลาน ถนนท้ายวัง ถนนข้างกำแพงวังหลวง ถนนมหาราช และถนนสนามไชย เหตุผลของการตัดถนนรอบพระบรมมหาราชวังมี 3 ประการคือ *ประการที่หนึ่ง* เพื่อให้ถนนเป็นประดิษฐานกรรมที่เชิดชูแสดงถึงความภาคภูมิใจของบ้านเมือง อีกทั้งต้องการให้พระราชวังอยู่ห่างจากบ้านเรือนของราษฎรที่อยู่อย่างแออัด ไร้ระเบียบ และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากอัคคีภัย รวมทั้งถนนยังเป็นแนวกันเพื่อหลีกเลี่ยงเสียงรบกวนจากพิธีกรรมของชาวบ้าน *ประการที่สอง* เพื่อความปลอดภัยและการงานของบ้านเมือง ถนนใหญ่จะเป็นทางป้องกันพระราชวังได้ยามเมื่อมีข้าศึกศัตรู ทำให้ข้าศึกศัตรูไม่อาจแอบแฝงเข้ามาในพระราชวังได้โดยง่าย เพราะทหารที่รักษาพระราชวังจะเห็นได้ก่อน *ประการที่สาม* เพื่องานพิธีกรรมของบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมในศาสนาพุทธหรือศาสนาพราหมณ์ ในการประกอบพิธีกรรมเหล่านี้พระมหากษัตริย์จะต้องเข้าประกอบพิธีกรรมทั้งสิ้น ถนนที่ใช้จึงต้องกว้างและสะดวกต่อขบวนแห่อันยิ่งใหญ่รอบพระราชวัง (สยมพร ทองสารี. 2526: 11-12) การผลิตพื้นที่เมืองในช่วงต้นรัชกาลที่ 4 จึงมีเป้าหมายในเรื่องของการเมืองการปกครอง และการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในเมือง ดังที่รัชกาลที่ 4 ได้มีพระราชดำริต่อเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยในเมืองว่า

ชาวยุโรปที่เคยขี่รถม้าตากอากาศตามสบาย ไม่มีเจ็บไข้ เข้ามาอยู่กรุงเทพมหานคร ไม่มีหนทางที่จะขี่รถม้า พวกเข้เจ็บเนืองๆ ได้ทรงทราบหนังสือแล้ว ทรงพระราชดำริ เห็นว่าพวกยุโรปเข้ามาอยู่ในกรุงมากขึ้นทุกๆ ด้วยประเทศบ้านเมืองเขามีถนนหนทางก็เรียบรื่นสะอาดไปทุกบ้านทุกเมือง บ้านเมืองของเรามีแต่กร่อย หนทางก็เป็นตรอกเล็กตรอกน้อย หนทางก็เปราะเปื้อนไม่เป็นที่เจริญตา ขายหน้าแก่นานาประเทศ เขาว่าเข้ามาเป็นการเตือนสติ เพื่อจะที่บ้านเมืองงดงามขึ้น (พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์)

การผังเมืองได้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมุ่งการพัฒนาเมืองภายใต้ความรู้ในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดของเมือง อันเป็นความหมายของเมืองที่ถูกผลิตขึ้นในช่วงนั้น ได้มีการนำวิธีคิดแบบสมัยใหม่จากตะวันตกเข้ามาใช้ในเขตพระนครหลายอย่าง

ด้วยกัน ซึ่งเรื่องที่สำคัญอันมีผลต่อการยอมรับความรู้ในการผลิตพื้นที่เมือง คือ การสุขาภิบาล โดยได้มีพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ใน ศก 116 (พ.ศ. 2440) และกำหนดให้กระทรวงนครบาลจัดสุขาภิบาลขึ้นในกรุงเทพฯ เพื่อพัฒนานาธาณให้มีความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันเป็นตัวอย่างที่ดีของหัวเมืองต่อไป การที่รัฐซึ่งมีอำนาจสูงสุดให้ความใส่ใจต่อความสะอาด อันเป็นวิธีคิดแบบตะวันตกที่ถูกนำมาใช้เป็นกฎระเบียบที่ราษฎรต้องปฏิบัติตาม ได้นำไปสู่การทำให้พื้นที่ของเมืองเป็นพื้นที่ของส่วนรวมที่ต้องร่วมกันดูแลรักษา เพื่อให้เกิดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย และรัฐมีอำนาจสิทธิขาดในการบังคับใช้โดยการปรับเป็นจำนวนเงิน เมื่อมีการฝ่าฝืนกฎระเบียบของพื้นที่สาธารณะของเมือง และมีอำนาจสิทธิขาดในการออกกฎระเบียบที่จะอนุญาต/ไม่อนุญาตให้ผู้ใดเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะได้ อันนำไปสู่การทำให้ผู้คนยอมรับกฎระเบียบของความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่มีต่อพื้นที่สาธารณะอื่นๆ ของเมือง ไม่ว่าจะเป็นถนน สวนสาธารณะ ทางเท้า ว่าเป็นพื้นที่ที่มีกฎระเบียบซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติตาม

การผลิตพื้นที่เมืองในทัศนะของเมืองในอดีตโดยใช้ความรู้สมัยใหม่จากตะวันตก ที่มุ่งเน้นการวางแผนผังเมืองให้มีความสวยงาม ความสะอาด การมีสุขอนามัยชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นระเบียบเรียบร้อยตามแบบอย่างประเทศตะวันตก ภายใต้เจตน์จำนงของรัฐที่จะทำให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการเมืองการปกครอง ได้สร้างการรับรู้ถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดของที่สาธารณะอย่างล้าคล่องและถนอมทนทาง ว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความมีอารยธรรมและได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับการผลิตพื้นที่เมืองเพื่อเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างแยบยล ดังจะเห็นได้จากคำปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของเมืองที่ว่า “ชาติที่ให้ความสำคัญยิ่งใหญ่แก่นครของตน พยายามสร้างความสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่นคร” (สฤษดิ์ ธนะรัชต์. 2507: 295)

การผลิตพื้นที่เมืองเพื่อสอดคล้องกับการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ และเทศบาลนครธนบุรี ช่วงปี พ.ศ. 2501 เนื่องจากการขยายตัวของเมืองก่อนหน้านี้เป็นไปอย่างกระจัดกระจาย (Urban sprawl) และการบริหารการขยายตัวของเมืองที่ชัดเจน ที่ไม่ได้มีการวางแผนผังอย่างเป็นระบบ อันเป็นการขยายตัวอย่างตามธรรมชาติและขาดการจัดการที่ดี ทำให้เกิดความไม่สมดุลและขาดความสวยงาม อีกทั้งยังทำให้มีการใช้ทรัพยากรเพื่อการลงทุนด้านสาธารณูปโภคในเมืองอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การขยายตัวของเมืองในลักษณะนี้จะทำให้ยากต่อการควบคุมและการให้บริการสาธารณะต่อประชาชน และอาจนำไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมตามมา กระทรวงมหาดไทยจึงขอความร่วมมือจากองค์การให้ความช่วยเหลือของรัฐบาล

สหรัฐอเมริกา (United States Operation Mission: USOM) ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาด้านการวางผังเมืองจากประเทศสหรัฐอเมริกา คือบริษัทลิทช์ฟิลด์ (Litchfield Whiting Bowne & Associates) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวางผังเมือง ทำหน้าที่วางระบบผังเมืองและผังภาคนครหลวงภายใต้หลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นระบบ และใช้ทฤษฎีการวางผังเมืองสมัยใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการขยายตัวของเมืองแบบวงรอบ (Ribbon development) ที่ใช้ถนนเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการขยายตัวของเมืองอย่างเป็นระบบ เพื่อวัตถุประสงค์ในการคมนาคมขนส่ง การจราจร และภาคเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น การเชื่อมโยงกับการใช้ที่ดินในย่านต่างๆ เพื่อส่งผลให้การใช้งบประมาณของรัฐในการจัดการด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการในพื้นที่นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับข้าราชการไทยในการศึกษาการจัดวางผังเมืองรวมฉบับแรกในเขตกรุงเทพ-ธนบุรี และจังหวัดใกล้เคียงคือจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดนนทบุรี ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดโครงการพัฒนาเมืองทางกายภาพทุกด้าน และในปี พ.ศ. 2503 ได้เสนอแผนผังเมืองชื่อว่า *รายงานผังเมืองกรุงเทพมหานคร 2533 (The Greater Bangkok Plan 2533)* หรือ ผังลิทช์ฟิลด์ ซึ่งประกอบด้วยแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนผังระบบคมนาคมขนส่ง แผนผังระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม และโครงการต่างๆ เช่น โครงการสร้างทางหลวง โครงการจัดระบบการจราจรกรุงเทพ โครงการขยายการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแม่แบบของการจัดการที่ดิน และการวางแนวทางการขยายตัวของกรุงเทพฯ ในอีก 30 ปีข้างหน้า

รายงานผังเมืองกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2533 ได้มีข้อเสนอให้รัฐผลิตพื้นที่เมืองโดยการกระจายความเป็นศูนย์กลางของเมืองออกไป เพื่อขยายความเป็นเมืองจากเมืองที่มีศูนย์กลางเดียวเป็นเมืองที่มีหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei) โดยการจัดแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็นย่านต่างๆ ตามประเภทของการใช้ที่ดิน เพื่อให้เป็น “อภิมหานคร” ซึ่งเป็นการผลิตพื้นที่เมืองจากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่เมืองให้เป็นพื้นที่ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยมองว่าพื้นที่เมืองที่ถูกจัดการโดยกรุงเทพฯ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความซับซ้อนทางเศรษฐกิจ จึงได้มีการผลิตพื้นที่ของเมืองกรุงเทพฯ ว่าเป็นกรุงเทพและปริมณฑล (Bangkok metropolitan region) ดังที่ระบุในผังลิทช์ฟิลด์ ว่า อัตราการขยายตัวอย่างสูงของประชากรในปัจจุบันในกรุงเทพธนบุรี หากปล่อยให้เป็นอยู่ต่อไปจะก่อให้เกิดความสับสนวิสัยในความแออัดและค่าใช้จ่ายในการบริการสาธารณะใน 15-30 ปีข้างหน้า ดังนั้น นโยบายปัจจุบันของรัฐบาลในการกระจายประชากรจากพื้นที่นี้ และสนับสนุนการขยายตัวของความเจริญในพื้นที่อื่นใด จะต้องกำหนดขึ้นอย่างเป็นระบบและปฏิบัติให้เป็นจริงให้ได้ (Litchfield Whiting Bowne and Associates. 1960: 3) เพื่อสนับสนุนให้กรุงเทพฯ กลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการผลิตในภาคอุตสาหกรรม โดยรัฐกำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเมืองให้ออกไปดำเนินการอยู่ตามย่านอุตสาหกรรม (Industrial zones) ตามที่คณะผู้เชี่ยวชาญด้านวางผัง

เมืองได้กำหนดไว้ (ดำรง ไวร่อง. 2509: 185) โดยใช้ถนนในการจัดสรรการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เมือง และใช้เพื่อการติดต่อภายในของแต่ละย่าน ตามที่ระบุไว้ในรายการผังเมืองกรุงเทพมหานคร 2533 ว่า ถนนที่ใช้เพื่อการติดต่อภายในของแต่ละย่าน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ *ประเภทที่ 1* ย่านที่อยู่อาศัยเป็นถนนที่มีเลนวิ่ง 2 เลน และเลนที่จอดรถ 1 เลน มีทางเท้าที่ปลูกต้นไม้สองข้างถนน ความกว้างของถนน 17 เมตร ใช้ในย่านพักอาศัยเท่านั้น *ประเภทที่ 2* ย่านธุรกิจเป็นถนนที่มีเลนวิ่ง 2 เลน และเลนที่จอดรถ มีทางเท้าที่ปลูกต้นไม้สองข้างถนน ความกว้างของถนน 25 เมตร ใช้ในย่านธุรกิจการค้า *ประเภทที่ 3* ย่านอุตสาหกรรมเป็นถนนที่มีเลนวิ่ง 2 เลน ในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลายมีที่จอดรถเพียงพออยู่แล้ว ถนนแบบนี้อาจไม่จำเป็นต้องมีเลนจอดรถก็ได้ ความกว้างของถนน 19 เมตร ใช้สำหรับย่านอุตสาหกรรม (Litchfield Whiting Bowne and Associates. 1960: 96-98) ถนนจึงเป็นประดิษฐกรรมที่ใช้กำหนดขอบเขตของกระบวนการสร้างความเป็นเมือง และสนับสนุนการผลิตตามอุดมการณ์ทุนนิยม

การผลิตพื้นที่เมืองด้วยความรู้แบบศาสตร์จากประเทศตะวันตก ได้สถาปนาอำนาจการผลิตความหมายของพื้นที่ ที่แสดงถึงพื้นที่ของการพาณิชย์กรรม พื้นที่ที่พักอาศัย และพื้นที่อุตสาหกรรม ที่ขยายความเป็นเมืองโดยการใช้ถนน เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างความเป็นเมือง โดยถนนในเมืองจะทำให้เกิดย่านการค้าและอาคารสมัยใหม่ อันนำไปสู่การเป็นเมืองสมัยใหม่ที่เป็นมหานครของการพัฒนา ที่กำหนดหน้าที่เฉพาะของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้แต่ละพื้นที่สามารถสร้างผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับการจัดแบ่งพื้นที่เมืองเป็นพื้นที่ของการพักอาศัย การประกอบธุรกิจการค้า และอุตสาหกรรม เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มากกว่าพื้นที่ของวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ได้ถูกมาพิจารณาในรายงานผังเมืองกรุงเทพมหานคร 2533 การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมืองจึงเป็นการขยายตัวทางกายภาพตามหลักทฤษฎีการวางผังเมืองสมัยใหม่ ที่เป็นการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ โดยการทำให้พื้นที่ของเมืองถูกทำให้เป็นนามธรรมอย่างปราศจากความผูกพันในเมือง การผลิตพื้นที่เพื่อให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างความเป็นเมืองขึ้นมานี้ ซึ่งช่วยให้รัฐสามารถใช้งบประมาณในการก่อสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของเมือง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณที่จำกัดในการลงทุนในระบบสาธารณูปโภคในทุกส่วนของประเทศ และเชื่อว่าเมื่อการพัฒนาของเมืองเกิดขึ้นมากพอ จะทำให้ความเป็นเมืองและการพัฒนาเกิดขึ้นในทุกส่วนของประเทศ

รายงานผังเมืองกรุงเทพมหานคร 2533 จึงถือได้ว่าเป็นรากฐานของการวางผังเมืองสมัยใหม่ที่ทำให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งมีการกำหนดการจัดผังเมืองเพื่อให้กรุงเทพฯ เป็น

ศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกด้าน เป็นเมืองที่เป็นศูนย์รวมของธุรกิจการค้า ศูนย์กลางทางด้านสังคม การปกครอง และการคมนาคม ประกอบกับการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1 ได้ทำให้การลงทุนในระบบสาธารณูปโภคในระยะแรกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ และมีการจัดแบ่งเขตพื้นที่เป็นเขตพาณิชย์กรรม เขตอุตสาหกรรม และเขตธุรกิจ โดยใช้การส่งเสริมการลงทุนเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้เอกชนเข้าดำเนินการ โดยพื้นที่แต่ละส่วนจะถูกทำให้เป็นนามธรรม และถูกตัดแบ่งให้เป็นส่วนๆ เพื่อทำหน้าที่เฉพาะของพื้นที่เหล่านั้น อันทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้านในแต่ละพื้นที่ และความหลากหลายทางเศรษฐกิจ เมื่อมีการแบ่งพื้นที่เป็นส่วนเพื่อให้ทำหน้าที่เฉพาะตามความชำนาญของแต่ละพื้นที่แล้ว จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการผลิตที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ด้วยการเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนเกินในภาคเกษตรกรรมให้เข้ามาทำงานในเมือง ทำให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ

ด้วยผลของอุดมการณ์ทุนนิยมที่มุ่งสนับสนุนการเติบโตในภาคอุตสาหกรรม ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจที่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางของประเทศ และกระจายการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไม่เท่าเทียม ทำให้รายได้ของคนในภาคเกษตรกรรมที่ตกต่ำลง อันเป็นผลของการใช้นโยบายสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมที่กดทับภาคเกษตรกรรมให้มีขนาดเล็กลง ดังที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฯ อย่างชัดเจนว่า “จะทำให้แรงงานด้านเกษตรเปลี่ยนแปลงหันไปสู่งานในด้านอุตสาหกรรมและกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2507: 12) ความพยายามในการลดขนาดของภาคเกษตรกรรมในชนบท ได้ทำให้สภาพเศรษฐกิจและการทำงานในภาคชนบทไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน และเกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับภาคเมืองอย่างมาก ส่งผลให้มีแรงงานจากภาคเกษตรกรรมในชนบทที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองเพิ่มขึ้น เพื่อแสวงหาโอกาสในการจ้างงาน การลดขนาดของภาคเกษตรกรรมให้มีขนาดเล็กลงด้วยกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจที่เน้นการเติบโตในภาคอุตสาหกรรม จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการขยายระดับของความเป็นเมืองของกรุงเทพฯ อย่างเห็นได้ชัด และทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมและในภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม

การย้ายถิ่นมาจากภาคชนบทเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ในช่วงแรกของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1 และทำให้พื้นที่เมืองไม่สามารถตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาในเมือง ทั้งในด้านบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและโอกาสในการแสวงหารายได้เพื่อความอยู่รอด ผู้คนที่ไม่สามารถทำงานในภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องแสวงหารายได้ ด้วยการประกอบอาชีพในภาคเศรษฐกิจที่ไม่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นคนเร่ร่อน คนเก็บขยะ

รวมทั้งหาบเร่แผงลอย ทำให้พื้นที่เมืองอย่างกรุงเทพฯ ต้องกลายเป็นพื้นที่ของคนจนที่อยู่ท่ามกลางความเจริญของเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรัฐได้สร้างความจริงเพื่ออธิบายการเกิดขึ้นของคนกลุ่มนี้ว่า เกิดขึ้นจากการขยายตัวของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมที่ไม่ทันต่อการขยายตัวของจำนวนประชากรในเมือง จึงทำให้แรงงานบางส่วนต้องเข้ามาทำงานในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ แต่เมื่อใดก็ตามที่เศรษฐกิจในเมืองมีการขยายตัวมากขึ้น จะทำให้เกิดการขยายการลงทุนและการจ้างงานในเมือง การประกอบอาชีพในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการจะหายสาบสูญไปจากพื้นที่เมือง

ด้วยจำนวนผู้ย้ายถิ่นจากภาคชนบทที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และไม่มีที่ท่าที่ภาคเศรษฐกิจในเมืองจะขยายตัวเพื่อสามารถรองรับแรงงานทั้งหมดที่เข้ามาทำงานในเมือง ซึ่งรัฐระบุถึงปัญหาของการอพยพของแรงงานจากภาคชนบทที่มีมากขึ้นจนเกินความต้องการแรงงานในเมืองว่า ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติได้ตระหนักถึงปัญหาที่ประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่หลังไหลเข้ามา รวมกันอยู่อย่างหนาแน่นขึ้นทุกวันในกรุงเทพฯ ซึ่งยิ่งเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสถานการณ์เศรษฐกิจของเมืองหลวง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2507: 14) แรงงานในส่วนที่ไม่สามารถเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในเมืองได้ และแรงงานที่อพยพเข้ากรุงเทพฯ จำนวนมากเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาแก่กรุงเทพฯ ทางด้านการวางผังเมือง ที่อยู่อาศัย การประกาศการจราจร สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดทำสวนสาธารณะเพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ การที่แรงงานที่อยู่ในชุมชนแออัดและต้องประกอบอาชีพที่เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ ด้วยวิธีคิดในการผลิตพื้นที่เมืองแบบวิทยาศาสตร์มองว่า เมืองที่จะสนับสนุนการพัฒนาได้นั้นจะต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และต้องมีการจัดสรรพื้นที่ให้ทำหน้าที่เฉพาะอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดการเส้นทางการเดินทางในระยะเวลาและระยะทางที่สั้นที่สุด มีตลาดและร้านค้าที่สะดวกสบาย และสะอาดในการจับจ่ายใช้สอย มีสวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอ รัฐจึงจำเป็นต้องขจัดกวาดล้างคนจนออกจากเมือง (Cleansing the city) ด้วยวิธีการทำให้คนจนมีความหมายในพื้นที่เมืองเช่นเดียวกันกับอาชญากรรม ยาเสพติด โรคภัย ให้สูญหายไปจากพื้นที่เมือง

ความพยายามของรัฐที่จะทำให้คนจนในเมืองไม่มีความหมายในพื้นที่ ยังถูกตอกย้ำด้วยการสกัดกั้นการอพยพของแรงงานจากภาคชนบทเข้ามาในเมือง รัฐจึงได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเมืองและท้องถิ่น โดยการทำโครงการในภาคชนบท เพื่อบริการรับกับการเข้ามาของแรงงานในภาคชนบท เนื่องจากรัฐตระหนักถึงปัญหาของการพัฒนาเมืองหลักที่ต้องใช้เงินลงทุน และระยะเวลานานกว่าที่เมืองจะขยายตัวให้ทันต่อการรองรับแรงงานจากภาคชนบทได้ทั้งหมด อันจะนำมาซึ่งปัญหาและผลเสียแก่ประชาชนทั้งประเทศ รัฐจึงกำหนดนโยบายพัฒนาเมืองที่มุ่งกระจายความเจริญออกไปจาก

กรุงเทพฯ โดยพัฒนาเมืองหลักขึ้นในส่วนภูมิภาคต่างๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเมืองหลักคือ ขอนแก่น อุดรธานี นครราชสีมาและอุบลราชธานี ภาคเหนือตอนบน เมืองหลักคือเชียงใหม่ ภาคเหนือตอนล่าง เมืองหลักคือพิษณุโลก ภาคตะวันออก เมืองหลักคือ ชลบุรี และภาคใต้ เมืองหลักคือภูเก็ต สงขลา และหาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งสกัดกั้นการอพยพคนจากชนบทเข้าสู่เมือง และเพื่อเป็น ศูนย์กลางที่จะกระจายความเจริญออกไปยังชนบทและลดขนาดของกรุงเทพฯ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อลดความแออัดและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมืองให้สวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยและกำหนดแนวนโยบายและมาตรการในการพัฒนาเมืองหลัก ด้วยการควบคุมการใช้ที่ดินในเมือง โดยการเร่งรัดการจัดทำแผนการใช้ที่ดิน การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ การพัฒนาบริการขั้นพื้นฐานของเมือง ทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ นโยบายการมีงานทำ การจัดให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างงานให้ผู้อยู่อาศัยในเขตเมือง โดยเร่งรัดการพัฒนาอุตสาหกรรมในเมืองหลักและพัฒนาทางด้านสาขาพาณิชยกรรมและบริการ การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายจะใช้นโยบายภาษีและการส่งเสริมการลงทุนเป็นแรงจูงใจในการลงทุนในเขตนิคมอุตสาหกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2520)

การสกัดกั้นการย้ายถิ่นของแรงงานจากภาคชนบทที่เข้ามาสู่กรุงเทพฯ ด้วยการการพัฒนาเศรษฐกิจในเมืองและการพัฒนาเมืองหลักในภูมิภาคต่างๆ ในชนบท มิได้ทำให้จำนวนผู้ย้ายถิ่นลดลงแต่อย่างใด แต่กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2503-2513) ประกอบกับการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจเมือง ซึ่งไม่สามารถขยายตัวได้ทันต่อจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามามากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้จำนวนผู้ที่เข้ามาอยู่ในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการในพื้นที่เมืองอย่างหาบเร่แผงลอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความล้มเหลวของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ทำให้คนเชื่อถึงผลดีของการพัฒนา และสร้างความจริงว่าทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง และภาพของคนจนในเมืองที่ต้องมาประกอบการค้าในพื้นที่สาธารณะ จะต้องไม่ปรากฏอยู่ในเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้ว การพัฒนาภายใต้แนวนโยบายแบบเศรษฐกิจทุนนิยมกลับไม่สามารถทำให้คนจนหมดลงไปได้ตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยส่งผลให้ภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอยภายใต้พื้นที่เมืองที่ถูกสร้างจากอุดมการณ์ทุนนิยม จึงไม่ได้เป็นเพียงการค้าที่ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น หากแต่การค้าหาบเร่แผงลอยยังเป็นอาชีพที่แสดงถึงความด้อยพัฒนาอีกด้วย รัฐจึงต้องพยายามขจัดคนจนในเมืองออกไปจากพื้นที่เมือง ด้วยสาเหตุของการที่คนเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมในเมือง รัฐจึงได้มีความพยายามที่จะผลักดันหาบเร่แผงลอยออกจากพื้นที่เมืองอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร

ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่จัดทำโดยกรุงเทพมหานคร เพื่อกำหนดแนวนโยบายในการพัฒนากรุงเทพฯ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ในช่วงนั้นว่า ในทัศนะของกรุงเทพมหานคร หาบเร่แผงลอยเป็นปัญหาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เป็นสิ่งที่ขัดต่อกระบวนการทัศน์สากลของการพัฒนาเมืองที่ว่าเมืองจะต้องเติบโตอย่างเป็นระบบ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม น่าอยู่ และมองว่า หาบเร่แผงลอยเป็นปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง ที่ใช้พื้นที่ทางเท้าและทางสาธารณะในการทำการค้าของตนเอง รัฐจึงกำหนดเป้าหมายของแผนพัฒนากรุงเทพมหานครด้วยการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ควบคุมพื้นที่การค้า และลดจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยลง (กรุงเทพมหานคร. 2530: 6-47) รวมไปถึงการตั้งเป้าหมายในการลดพื้นที่การค้าของหาบเร่แผงลอยลงอย่างเป็นระบบเพื่อให้หาบเร่แผงลอยหมดไปจากเมืองภายใน 10 ปี โดยผู้ค้าจะต้องยอมรับมาตรการ และได้รับการช่วยเหลือให้มีสถานประกอบการค้าเป็นหลักแหล่งเป็นของตนเอง โดยมีเป้าหมายที่จะลดจำนวนผู้ค้าลงปีละ 10% (สำนักเทศกิจ. ม.ป.ป.: 8)

อุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ที่กำหนดหน้าที่เฉพาะให้แก่พื้นที่ต่างๆ ในเมือง ได้ทำให้หาบเร่แผงลอยกลายเป็นความด้อยพัฒนาของเมือง ที่ไม่มีความหมายอยู่ในพื้นที่เมือง และต้องถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่เมือง ทั้งที่เป็นความล้มเหลวของการพัฒนาภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมในการทำให้คนเหล่านี้อยู่ดีมีสุขได้ตามเป้าหมายของการพัฒนา ที่ได้ทำให้คนเหล่านี้ต้องสูญเสียศักยภาพการทำงานในภาคชนบท และต้องย้ายถิ่นเข้ามาแสวงหาโอกาสในการทำงานในเมืองเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ด้วยการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย แต่กลับถูกให้ความหมายว่าเป็นความด้อยพัฒนาของเมืองที่ต้องถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่เมือง

อุดมการณ์ทุนนิยมในการบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนาด้วยการให้โอกาสทางการค้า

การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ของประเทศที่ผ่านมาในการผลิตพื้นที่กรุงเทพฯ ให้กลายเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยความหวังว่าเมื่อความเป็นเมืองขยายตัวออกไปยังส่วนภูมิภาคแล้ว ความเจริญและรายได้จะแพร่กระจายออกไปตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ทำให้คนในประเทศได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นคือการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ย้ายถิ่นจากภาคชนบท ที่เข้ามาแสวงหาโอกาสในการทำงานและแสวงหารายได้ในเมืองที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกินขีดความสามารถของภาคอุตสาหกรรมและบริการในเมืองที่จะรองรับแรงงานที่เข้ามาทำงานได้ทั้งหมด ทำให้แรงงาน

บางส่วนต้องแสวงหาความอยู่รอดให้กับตนเองและครอบครัว ด้วยการอยู่อาศัยในย่านคนจนในเมือง และประกอบอาชีพการค้าหาบเร่แผงลอย

แม้ว่ารัฐจะมีความพยายามในการลดจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยลง ไม่ว่าจะเป็นการสกัดกั้นการย้ายถิ่นของผู้ค้ารายใหม่โดยใช้นโยบายการสร้างงานในเมืองหลักในส่วนภูมิภาค และการใช้มาตรการทางกฎหมายและกำหนดนโยบายในการควบคุมจำนวนหาบเร่แผงลอย แต่จำนวนหาบเร่แผงลอยที่เข้ามาประกอบอาชีพในเมืองกลับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อรัฐไม่สามารถที่จะชะลอการย้ายถิ่นของคนจากภาคชนบทที่เข้ามาทำงานในเมือง รัฐจึงปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อหาบเร่แผงลอย ในฐานะที่เป็นอาชีพของความด้อยพัฒนา ทำให้รัฐจำเป็นต้องยินยอม ผ่อนผัน ให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยสามารถทำการค้าในจุดที่รัฐผ่อนผันให้ทำการค้าได้ ซึ่งเป็นการใช้มายาคติแห่งรัฐในการบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนาตามอุดมการณ์ทุนนิยมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่ไม่สามารถทำให้ทุกคนสามารถมีรายได้และความมั่งคั่งขึ้นมาได้อย่างเท่าเทียมกัน ด้วยการผ่อนปรนให้คนกลุ่มนี้สามารถประกอบอาชีพที่มีภาพลักษณ์ของความด้อยพัฒนาในพื้นที่สาธารณะของเมือง และควบคุมคนกลุ่มนี้ให้อยู่ในพื้นที่ที่รัฐกำหนดไว้ และสร้างความจริงที่ทำให้เชื่อว่าการผ่อนผันของรัฐที่มีต่อหาบเร่แผงลอย เพื่อให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองของหาบเร่แผงลอย แต่แท้ที่จริงแล้วรัฐต้องการให้หาบเร่แผงลอยทำหน้าที่ตามหลักการแบ่งงานกันทำในเมือง โดยใช้ประโยชน์จากการที่หาบเร่แผงลอยเป็นการค้าที่มีต้นทุนในการประกอบการต่ำ ทั้งต้นทุนในด้านทำเลที่ตั้งวางสินค้า ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยสามารถผลิตสินค้าราคาถูกให้แก่ผู้คนในเมือง และทำให้ต้นทุนในการครองชีพของคนในเมืองอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นการลดแรงกดดันต่อการเรียกร้องค่าจ้างแรงงาน ทำให้ผู้ผลิตสามารถขูดรีดส่วนเกินจากแรงงานได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลดแรงกดดันทางสังคมและค่าใช้จ่ายที่เป็นสวัสดิการสังคมที่รัฐต้องจ่ายเพื่อช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ด้วย เจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยมจึงสามารถบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนา ด้วยการให้โอกาสทางการค้าแก่หาบเร่แผงลอย ซึ่งทำให้เมืองสามารถทำหน้าที่ในการสนับสนุนอุดมการณ์ทุนนิยม ด้วยการหน้าที่เฉพาะของแต่ละพื้นที่ ทำให้หาบเร่แผงลอยที่เคยถูกมองว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมของเมืองสามารถทำหน้าที่ตามหลักการแบ่งงานกันในเมือง ด้วยการเป็นผู้ผลิตสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานในเมือง

การผลิตพื้นที่มโนทัศน์ที่ถูกสร้างจากความรู้ที่สนับสนุนอุดมการณ์ทุนนิยม และเป็นความรู้ถูกพัฒนาขึ้นมาจากความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ได้ถูกทำให้เป็นความจริงที่คนต้องยอมรับและสร้างภาพตัวแทนของพื้นที่เมือง ที่ทำให้คนมีการรับรู้และเชื่อว่าการทำให้เมืองกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานั้นเป็นสิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้การขยายตัวของเมือง สามารถ

แพร่กระจายความเจริญไปสู่ทุกส่วนของสังคมได้ อีกทั้งยังทำให้สิ่งที่ถูกให้มีความพัฒนา
 ของเมือง สามารถที่จะมีหน้าที่เฉพาะเพื่อการสนับสนุนอุดมการณ์ทุนนิยมได้อย่างแนบเนียน ซึ่งการที่
 อุดมการณ์ทุนนิยมจะสามารถปรากฏเป็นรูปธรรมได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ที่จะ
 ทำหน้าที่สร้างการรับรู้ความหมายของเมืองจากการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม และ
 ขณะเดียวกันภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่จะต้องจัดสิ่งที่มีใช้เป้าหมายของการพัฒนา ไม่ให้มีความหมาย
 ในพื้นที่ ส่งผลให้หาบเร่แผงลอยเป็นผลผลิตจากการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ที่ถูก
 ทำให้มีตำแหน่งแห่งที่ของการประกอบอาชีพที่เป็นชายขอบของทุนนิยม และทำหน้าที่เป็นเพียงภาค
 การผลิตที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของระบบทุนนิยมเท่านั้น

บทที่ 5

การทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมือง

การผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ได้ทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมืองว่าเป็นเมืองในสังคมที่ทันสมัย มีการแบ่งงานตามหน้าที่เฉพาะของแต่ละส่วน เพื่อให้มีการสร้างผลผลิตจากการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การใช้งบประมาณของรัฐในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน รัฐจำเป็นต้องทำให้เมืองเป็นศูนย์กลางของความก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และเทคโนโลยี และจำเป็นต้องมีการแบ่งพื้นที่เป็นย่านการค้า ย่านธุรกิจ เพื่อให้พื้นที่เหล่านั้นสามารถเป็นศูนย์กลางการผลิตและการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสวยงามของเมือง ซึ่งนอกจากจะเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้เมืองขยายตัวและพัฒนาอย่างเป็นระบบแล้ว ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสวยงามยังแสดงถึงความเจริญของเมือง เทียบเท่าและตามแบบอย่างเมืองของประเทศตะวันตก อีกทั้งยังสร้างความจริงจากความรู้ในเรื่องของการพัฒนาว่า เมื่อมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเมืองอย่างเต็มที่ภายใต้กระบวนการแข่งขันตามเศรษฐกิจทุนนิยมแล้ว ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะได้รับประโยชน์จากการแข่งขันอย่างเท่าเทียมกัน การปรากฏตัวของหาบเร่แผงลอยในเมืองจึงมีฐานะเป็นสิ่งที่แปลกปลอม เนื่องจากหาบเร่แผงลอยมีภาพลักษณ์ของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ด้วยการใช้ถนนและทางเท้าอันเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการสัญจรมาเป็นพื้นที่ทำการค้าของตนเอง หาบเร่แผงลอยจึงถูกควบคุมและทำให้เป็นภาคเศรษฐกิจชายขอบของเมือง จากการถูกกำหนดตำแหน่งหน้าที่ ให้เป็นเพียงภาคเศรษฐกิจที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของภาคเศรษฐกิจในเมืองเท่านั้น และเป็นเพียงภาคเศรษฐกิจที่รอการถูกกำจัดออกไปจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง โดยต้องอยู่ในสถานะที่ต้องยอมรับความช่วยเหลือ การผ่อนผัน และการผ่อนปรนจากรัฐและผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่การผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนานั้นเป็นตัวเร่งที่ทำให้เกิดการค้าหาบเร่แผงลอย ที่ทำให้พวกเขาถูกมองว่าเป็นตัวต้นเหตุของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและความไม่สวยงามในเมือง ทั้งในด้านจำนวนของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และความต้องการบริโภคสินค้าหาบเร่แผงลอย และอีกทั้งรัฐยังบิดเบือนปัญหาของหาบเร่แผงลอยว่าเป็นเรื่องของความไม่เป็นระเบียบ และการให้โอกาสในการประกอบอาชีพ เพื่อมิให้มองเห็นว่าการเกิดขึ้นของหาบเร่แผงลอยเป็นความผิดพลาดของการพัฒนาและกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม

การทำความเข้าใจถึงความซับซ้อนของการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย ในกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม จำเป็นต้องศึกษาผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการทำให้เกิดการรับรู้ในความหมายของเมืองให้แก่ผู้คน ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ทุนนิยมได้ทำให้หาบเร่แผงลอยกลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองได้อย่างไร การวิเคราะห์ในบทนี้จึงเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ทำให้เกิดการรับรู้ในพื้นที่ให้เป็นไปตามที่อุดมการณ์ทุนนิยมกำหนดไว้ อันทำให้ผู้คนมีโลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อ และยอมรับระบอบของความจริงที่ถูกผลิตขึ้นมาภายใต้พื้นที่เมือง

การทำให้เกิดการรับรู้ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง

การผลิตพื้นที่เมืองด้วยอุดมการณ์ทุนนิยม ที่มีเป้าหมายเพื่อการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่รัฐจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและการรับรู้ในพื้นที่ โดยการทำให้ประสบการณ์ในเรื่องของพื้นที่กลายเป็นนามธรรม และทำให้คนเกิดการรับรู้ในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย ด้วยการทำให้หน้าที่ของการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของรัฐ และยกตัวอย่างเมืองในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นต้นแบบของเมืองที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ที่สังคมไทยจะต้องปฏิบัติตามแบบอย่าง รัฐในอดีตจะเป็นรัฐที่มีอำนาจสิทธิขาดในการออกกฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง อันเป็นภาพตัวแทนของพื้นที่ที่แสดงถึงความมีอารยธรรมทัดเทียมกับประเทศตะวันตก ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เริ่มมีการนำวิธีคิดสมัยใหม่ในเรื่องของความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยเข้ามาในประเทศ ได้มีพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2440 โดยมอบหมายให้กระทรวงนครบาลจัดสุขาภิบาลขึ้นในกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาในเรื่องของความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบ้านเมืองให้เป็นตัวอย่างแก่เมืองอื่นๆต่อไป ด้วยนโยบายดังกล่าวได้เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย หลังจากนั้นได้มีการจัดการสุขาภิบาลตามท้องถิ่นต่างๆ โดยมีการออกพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พ.ศ. 2441 กำหนดให้นายอำเภอบังคับบัญชาราษฎรให้รักษาความสะอาด ตลอดจนการจับกุมผู้ละเมิดพระราชบัญญัติที่ทำความสกปรกแก่บ้านเมือง และต่อมาได้มีการจัดตั้งกรมสุขาภิบาลขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด อันนำไปสู่การรับรู้ของคนในการรักษาของความสะอาดของเมือง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะแสดงความเจริญก้าวหน้าของเมือง

ในอดีตการค้าหาบเร่แผงลอยไม่ถูกมองเป็นปัญหาของความไม่สะอาด หรือความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเนื่องจากยังมีจำนวนผู้ค้าและผู้ซื้อไม่มากนัก ประกอบกับเทศบาลนครกรุงเทพ และกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาที่และทางสาธารณะยังสนับสนุนวิธีการค้า

อย่างหาบเร่แผงลอย ด้วยการให้เอกชนเช่าที่หรือทางสาธารณะเพื่อค้าขายในลักษณะหาบเร่แผงลอยได้ (สฤณี ณัฐพูลวัฒน์. 2541: 18) แต่เมื่อมีผู้คนที่ย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองมากขึ้นได้ทำให้ความต้องการบริโภคสินค้าและจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมากขึ้นตามไปด้วย อันทำให้เกิดความสกปรก ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและความไม่สวยงามในเมือง ทำให้รัฐจำเป็นต้องออกกฎระเบียบหลายฉบับเพิ่มเติม อันเป็นความพยายามของรัฐในการจัดระเบียบการค้าหาบเร่แผงลอย ด้วยมาตรการทางกฎหมายที่ปรากฏขึ้นในปี พ.ศ. 2484 เมื่อเทศบาลนครกรุงเทพฯ ตราเทศบัญญัติ เรื่อง การควบคุมแผงลอยและเทศบัญญัติการเร่ขาย ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุขพุทธศักราช 2484 เป็นพระราชบัญญัติที่ได้ให้ความหมายของแผงลอยและการเร่ขาย รวมทั้งมีบทบัญญัติว่าด้วยการกำกับดูแลการค้าหาบเร่แผงลอย ที่มีเป้าหมายเพื่อต้องการควบคุมการค้าหาบเร่แผงลอยให้อยู่ในกฎระเบียบของรัฐด้วยการห้ามทำการค้าในสถานที่ที่ห้ามไว้ การทำการค้าในพื้นที่สาธารณะจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และจะต้องทำการค้าในวันและเวลาที่กำหนดเท่านั้น กฎระเบียบของรัฐจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมืองที่ใช้ควบคุมทางสังคม ในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ต่อมาเมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 ที่มุ่งพัฒนาประเทศให้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย โดยการทำให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และทำให้เกิดการย้ายถิ่นของแรงงานจากชนบทเข้ามาทำงานในเมืองเป็นจำนวนมาก แรงงานบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในเมือง ต้องหาทางออกให้แกชีวิตด้วยการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย ซึ่งรัฐไม่ได้มองหาบเร่แผงลอยที่เพิ่มมากขึ้นว่าเป็นความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น หากแต่ยังเป็นสิ่งที่แสดงถึงความด้อยพัฒนาของเมือง รัฐจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2503 รวมทั้งคำสั่งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ออกคำสั่งให้ยกเลิกการค้าหาบเร่แผงลอยทั้งหมดในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ในปี พ.ศ. 2504 รวมไปถึงกฎระเบียบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่องควบคุมผู้ค้าเร่ และข้อบัญญัติควบคุมแผงลอยในปี พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎระเบียบข้างต้นที่ถูกสร้างขึ้นมา โดยให้เหตุผลว่าการค้าในลักษณะหาบเร่แผงลอยทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างความสกปรกให้กับถนนหนทางและยังเป็นอุปสรรคต่อการจราจร จากกฎระเบียบที่รัฐใช้ในการควบคุมหาบเร่แผงลอย แสดงให้เห็นว่ารัฐบิดเบือนปัญหาหาบเร่แผงลอยให้เป็นเรื่องของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ที่เกิดจากความไม่มีศักยภาพของปัจเจกบุคคลที่ขาดทักษะความรู้ในการทำงานมากกว่าที่จะ

มองว่าหาบเร่แผงลอยเป็นวิถีการค้าแบบหนึ่งของคนจนในเมือง ที่แสวงหาทางดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดของตนเอง จากการถูกกระบวนการพัฒนาที่ดึงดูดให้พวกเขาต้องเข้ามาดิ้นรนหาโอกาสในการทำงานในเมือง

กฎระเบียบที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการหาบเร่แผงลอย แสดงให้เห็นถึงมุมมองของรัฐ ที่มีต่อการทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมืองว่าต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และมีถนนหนทางที่ใช้สำหรับการสัญจร การออกกฎระเบียบผ่านกลไกทางด้านกฎหมาย ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์การควบคุมทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้ของคนจากความจริง โดยใช้ความรู้ทางนิติศาสตร์และการสาธารณสุขเข้ามารองรับความชอบธรรมของความรู้นั้น และการที่รัฐใช้ความรู้ทางนิติศาสตร์และการสาธารณสุขมาออกเป็นกฎระเบียบที่มีความชอบธรรม และสามารถสร้างการรับรู้ว่ากฎระเบียบเหล่านั้นตั้งอยู่พื้นฐานแห่งความเป็นจริงและสร้างความเชื่อให้แก่คนให้คล้อยตาม และเชื่อฟังความจริงที่ถูกผลิตโดยกฎระเบียบของรัฐเหล่านั้น กฎระเบียบที่รัฐบังคับใช้ในการควบคุมหาบเร่แผงลอยจึงมีเจตนารมณ์ในการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยการอนุญาต/ไม่อนุญาตให้หาบเร่แผงลอยทำการค้าในพื้นที่และเวลาที่กำหนด และการตั้งเป้าหมายของการบังคับใช้กฎระเบียบเหล่านี้เป็นตัวเลขในเชิงปริมาณที่สามารถวัดค่าได้ ไม่ว่าจะเป็น การลดจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอย การลดจำนวนจุดผ่อนผันที่รัฐอนุญาตให้ทำการค้า การกำหนดขนาดของแผงค้า การกำหนดเวลาอนุญาตให้ทำการค้า อันสะท้อนถึงการใช้วิธีคิดเชิงปริมาณที่นำมาใช้ในการควบคุมหาบเร่แผงลอย และกำหนดบทลงโทษผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบดังกล่าว การทำให้การรับรู้เกี่ยวกับเมืองและหาบเร่แผงลอยเป็นเพียงเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง จึงเท่ากับการเป็นการบิดเบือนปัญหาหาบเร่แผงลอยให้เป็นเพียงเรื่องความล้มเหลว ในการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเหล่านี้ต้องยอมที่จะเป็นผู้กระทำการละเมิดกฎระเบียบของเมือง โดยการใช้พื้นที่สาธารณะของเมืองในการประกอบอาชีพของตนเอง

การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนวิถีการผลิตแบบทุนนิยม

พื้นที่เมืองที่ถูกผลิตขึ้นมาภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม จะสามารถทำให้เกิดคุณค่าและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ตามความหมายของเมืองที่ถูกสร้างขึ้นมานั้น จำเป็นต้องสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนวิถีการผลิตแบบทุนนิยม ขณะเดียวกันรัฐจะใช้สาธารณูปโภคในเมืองนั้นเพื่อการกีดกันสิ่งที่ไม่ต้องการให้ปรากฏในพื้นที่เมือง โดยมีสำนักการโยธาเป็นสถาบันของผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ผลิตพื้นที่ทางกายภาพด้านระบบสาธารณูปโภคและทำนุปรับปรุงบำรุงเมือง เช่น ถนน สะพาน ทางเท้า และสาธารณูปโภคอื่นๆ ที่สอดคล้องและสนับสนุนการขยายตัวของเมือง และทำหน้าที่

ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานโยธา การเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดมาตรฐานด้วยระบบคอมพิวเตอร์ การวางแผนงานระบบโครงข่ายถนน และโครงการเพื่อการคมนาคมและขนส่ง นอกจากนี้สำนักโยธายังเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ควบคุมความหมายของเมืองในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการใช้พื้นที่เมืองให้เป็นไปความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมือง ที่อยู่ในรูปของข้อบังคับ พระราชบัญญัติและเทศบัญญัติ เพื่อควบคุมรูปแบบของสถาปัตยกรรม ควบคุมความหนาแน่นของเมือง ควบคุมรูปแบบของสิ่งปลูกสร้าง ควบคุมประเภทของการใช้ที่ดิน ซึ่งสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้คนที่ถึงพื้นที่ทางกายภาพของเมืองว่าต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถส่งเสริมสวัสดิภาพและความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สมบูรณ์ สมฐานะเมืองหลวงของประเทศ (กรุงเทพมหานคร. 2542: 5) และที่สำคัญคือพื้นที่ทางกายภาพจะต้องสนับสนุนการขยายตัวของเมืองและภาคเศรษฐกิจในเมือง นอกจากนี้การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนวิธีการผลิตแบบทุนนิยมยังต้องเป็นไปตามที่สำนักผังเมือง ซึ่งเป็นสถาบันของผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลด้านผังเมือง เพื่อสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้สนับสนุนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของพื้นที่แต่ละส่วนที่ถูกจัดการโดยสำนักผังเมือง

ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันเหล่านี้จะใช้ความเป็นสถาบันและความรู้แบบศาสตร์ ที่ปฏิเสธการมีอยู่ของประวัติศาสตร์ ความรู้ และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ สร้างความจริงให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมืองว่า การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อให้พื้นที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยจะเอื้ออำนวยต่อวิถีการผลิตของภาคเศรษฐกิจในเมือง และทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจในเมืองสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ และจะมีรายได้กระจายไปสู่ทุกคนที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน และทำให้รัฐสามารถใช้งบประมาณที่จำกัดในการลงทุนด้านสาธารณูปโภค ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่แท้ที่จริงแล้ว การวางแผนผังเมืองและการลงทุนด้านสาธารณูปโภคของรัฐเพื่อมุ่งหวังความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ กลับทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากการใช้งบประมาณลงทุนด้านสาธารณูปโภคของรัฐมุ่งทำให้เกิดการเติบโตของเศรษฐกิจในภาคเมือง และลดทอนขนาดของภาคเกษตรกรรมในชนบท อันเป็นสิ่งดึงดูดให้แรงงานจากภาคชนบทต้องย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองโดยมาเป็นแรงงานราคาถูกในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตสามารถขูดรีดส่วนเกินจากแรงงานได้มากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการสามารถผลิตสินค้าและบริการได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำและมีกำไรมากขึ้น อันนำไปสู่การขยายตัวของเศรษฐกิจทุนนิยมต่อไป

การทำให้พื้นที่รับใช้เฉพาะประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระแสหลัก

การผลิตพื้นที่เมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และผู้ผลิตทำให้ได้รับกำไรสูงสุดด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด และเป็นพื้นที่ที่สนับสนุนวิธีการผลิตแบบทุนนิยม ด้วยการจัดแบ่งพื้นที่เป็นเขตต่างๆ โดยการตัดขาดประสบการณ์ ความผูกพัน และวิถีชีวิตของคนที่อยู่ในพื้นที่ออกจากพื้นที่นั้น อันทำให้พื้นที่ที่มีความเป็นนามธรรมและสามารถตัดแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามศักยภาพของการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากพื้นที่นั้นโดยเปลี่ยนแปลงความรู้สึก และการรับรู้ในความหมายของพื้นที่ ด้วยจัดระเบียบความสัมพันธ์ของคนที่อยู่พื้นที่และทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ เป็นผลให้การผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลผลิตขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจในรูปของรายได้และความมั่งคั่ง การตัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ จะทำให้การใช้งบประมาณของรัฐสามารถถูกนำมาใช้ในพื้นที่ต่างๆ อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดระบบถนน ไฟฟ้า ประปา และสาธารณูปโภคในเขตพื้นที่นั้นให้สามารถใช้ร่วมกัน ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดการประหยัดจากขนาด (Economies of scale) โดยมีเป้าหมายว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในพื้นที่เหล่านั้น จะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และทำให้เมืองเป็นมหานครที่มีความน่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี มีระบบคมนาคมขนส่งที่คล่องตัว มีความสะดวกสบาย มีความโดดเด่นในด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและวิทยาการของประเทศ และเป็นศูนย์กลางการบริหารและสถาบันทางสังคมที่สำคัญ การทำให้พื้นที่รับใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระแสหลัก จึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากความรู้แบบศาสตร์สมัยใหม่ในเรื่องของการวางผังเมืองที่มุ่งผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมือง ระบบสาธารณูปโภคของเมืองเพื่อสนับสนุนวิธีการผลิตแบบทุนนิยม และการแบ่งแยกทางชนชั้นในเมือง และมีเป้าหมายในการผลิตพื้นที่เมืองเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาด ที่สะท้อนถึงควมมีประสิทธิภาพและความเจริญของเมือง อีกทั้งยังกีดกันและปิดกั้นความแตกต่างหลากหลาย ที่ถูกมองว่าเป็นความไม่มีระเบียบอันเกิดจากความหมายของเมืองที่ถูกสร้างขึ้น

การทำให้พื้นที่รับใช้เฉพาะประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระแสหลัก ด้วยการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้ความรู้แบบศาสตร์สมัยใหม่ ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่มีการตราพระราชบัญญัติการผังเมืองและผังชนบท พ.ศ. 2495 และการจัดตั้งแผนผังเมือง สังกัดกองโยธา ในปี พ.ศ. 2496 เป็นสถาบันที่นำความรู้แบบศาสตร์ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมือง เพื่อควบคุมกำหนดผังเมืองให้สอดคล้องกับการขยายตัวของเมือง จากการอพยพย้ายถิ่นของคนจากภาคชนบทที่มีมากขึ้น โดยการวางผังเมืองในช่วงนั้นได้ใช้เหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ใช้ในการจัดสรรพื้นที่ โดยตัดแบ่งพื้นที่โดยอาศัยความรู้แบบศาสตร์ในเรื่องของทฤษฎีวางผังเมือง ที่ทำให้เกิดการรับรู้ว่างกรุงเทพฯเป็นศูนย์กลางของการ

พัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการเมืองการปกครอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญจาก องค์การให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา (USOM) ได้ส่งวิศวกรที่ปรึกษาด้านผังเมืองจาก ประเทศสหรัฐอเมริกา คือบริษัทลิทช์ฟิลด์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวางผังเมือง มาช่วยวางรากฐาน ของผังเมืองและผังภาคนครหลวงภายใต้หลักการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ และใช้ทฤษฎีการ วางผังเมืองสมัยใหม่ เพื่อให้การใช้งบประมาณของรัฐในการจัดการด้านสาธารณูปโภค และ สาธารณูปการในพื้นที่นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานของบริษัทลิทช์ฟิลด์เสนอให้จัดตั้งสำนักผังเมือง สังกัดกระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2505 เพื่อเป็นสถาบันของผู้เชี่ยวชาญที่ผลิตความรู้แบบศาสตร์ในการวางแผนและวิเคราะห์ทางด้าน ผังเมืองที่จัดแบ่งพื้นที่เมืองออกเป็นส่วนๆ และตราพระราชบัญญัติการผังเมืองเพื่อช่วยให้สำนักผัง เมืองมีอำนาจเพียงพอในทางกฎหมายและการงบประมาณ (Litchfield Whiting Bowne and Associates. 1960: 11-12) และสามารถพัฒนาเมืองให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละย่าน เช่น เขตเมืองชั้นในที่ถูกจัดให้เป็นเขตพื้นที่พาณิชยกรรม และเป็นเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูงในบริเวณใกล้ แหล่งงาน ส่วนรอบนอกเมืองเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง และชานเมืองเป็นเขต หนาแน่นต่ำซึ่งมีโรงงานตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีถนนสายหลักจากใจกลางเมืองเชื่อมต่อไปยังชาน เมือง โดยการจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครขึ้นมา ซึ่งเป็นประกาศเขตผังเมืองครอบคลุมทั่วเขต กรุงเทพมหานครใช้เป็นแนวทางการพัฒนากรุงเทพมหานครในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคม การขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาระบบ เมืองในภาคต่างๆ และในเขตบริเวณเขตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีแนวคิดใน การวางผังเมืองที่มุ่งสร้างความคุ้มค่า และการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจตามวิถีการผลิตแบบทุนนิยม มากกว่าความอยู่รอดของคนจนในเมือง และความแตกต่างหลากหลายในพื้นที่ ด้วยการตัดแบ่งพื้นที่ ให้เป็นชิ้นส่วนย่อยๆ และจัดแบ่งพื้นที่เมืองตามผังเมืองรวมออกเป็นผังประเภทต่างๆ คือ *ประเภทที่ 1 ผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน* อันเป็นแผนผังที่แบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวมออกเป็น ประเภทต่างๆ โดยใช้สีเป็นสัญลักษณ์และมีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประกอบพื้นที่แต่ละ ประเภท นอกจากนั้นยังแบ่งพื้นที่ในเขตผังเมืองรวมออกเป็นพื้นที่ย่อยเพื่อประโยชน์ในการควบคุมการ ใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยใช้ความรู้ในการวางผังเมืองแบบหลายศูนย์กลาง ที่มีย่านธุรกิจกลางเป็นศูนย์ พาณิชยกรรมหลักบริเวณใจกลางเมือง และมีศูนย์พาณิชยกรรมระดับชุมชนกระจายอยู่บริเวณชาน เมือง *ประเภทที่ 2 ผังโครงการระบบคมนาคมขนส่ง* เป็นแผนผังแสดงโครงการด้านจราจรและระบบ คมนาคมขนส่งประกอบด้วย แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน คือ ระบบทางด่วน ระบบขนส่งมวลชนและ โครงการถนนสายหลักและถนนสายรอง *ประเภทที่ 3 ผังแสดงที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษา*

คุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นแผนผังที่แสดงที่โล่งประเภทต่างๆ องค์ประกอบของผังแสดงที่โล่งมี 2 ประเภท คือ ที่โล่งเพื่อนันทนาการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และที่โล่งพักน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม (ภาสมา สุทธิพงศ์. 2548: 87) อันเป็นการจัดแบ่งพื้นที่ภายใต้หลักการทางวิทยาศาสตร์และความรู้ในการวางแผนผังเมือง เพื่อเอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนระบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตามศักยภาพทางการผลิตของพื้นที่

ด้วยอำนาจของความรู้ในการผลิตพื้นที่เมือง ทำให้เกิดการตัดแบ่งพื้นที่เมืองให้เป็นส่วนๆ และสร้างระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับและสนับสนุนการผลิตพื้นที่แต่ละส่วน เพื่อให้พื้นที่แต่ละส่วนสามารถทำหน้าที่ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อทำให้พื้นที่รับใช้เฉพาะประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระแสหลักได้ทำให้พื้นที่ที่ดูเหมือนเป็นสถานที่ที่ว่างเปล่า กลายเป็นสิ่งที่มีความหมายที่แปรเปลี่ยนไปตามการให้ความหมายของเมืองโดยรัฐ ที่ผูกติดอยู่กับความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมือง อันทำให้พื้นที่แต่ละส่วนมีคุณค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้น อันนำมาซึ่งตัวเลขทางเศรษฐกิจที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา

การผลิตความหมายของพื้นที่การค้าบนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนวิธีการผลิตแบบทุนนิยม และการทำให้พื้นที่รับใช้เฉพาะประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระแสหลัก ทำให้มีการผลิตความหมายของพื้นที่การค้าขึ้นมา แทนที่ความหมายของพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ ซึ่งได้ถูกเปลี่ยนแปลงให้มีความหมายเป็นพื้นที่การค้าที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทุนนิยม ดังที่ผู้ที่เคยอาศัยในตลาดเล่าให้ฟังว่า

สมัยก่อนเมื่อประมาณ 50 กว่าปี ตลาดนี้มีอะไรที่ไหน บริเวณตลาดบ้านหลวงเป็นย่านที่อยู่อาศัยของคนไทย มีบ้านเจ้านายอยู่เป็นหลังๆ และมีเรือนไม้เป็นแถวยาวขนานไปกับถนนบัวเพชร สภาพโดยทั่วไปยังรกร้าง ตอนกลางคืนเปลี่ยวมาก ไม่ค่อยมีผู้คนสัญจรไปมา ร้านค้าขายก็ไม่มีกี่ร้าน เป็นพวกขายอาหาร ขายของชำเล็กๆ น้อยๆ ถ้าต้องการซื้อสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างอาหารการกิน ต้องไปซื้อที่ตลาดเวียงนครเกษมหรือตลาดท่าเตียน ซึ่งเป็นแหล่งที่มีสินค้าหลากหลายชนิด การเดินทางสมัยนั้นจะนั่งรถรางกันมาจากวัดผ่านตลาด คนที่ลงรถรางที่ตลาดจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ที่นี้ แต่ส่วนใหญ่จะนั่งผ่านตลาดไปลงที่เวียงนครเกษม ไปกลับไม่กี่สัปดาห์

การผลิตความหมายของพื้นที่ให้เป็นพื้นที่การค้าเพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของความรู้ในการวางแผนผังเมืองในการตัดแบ่งพื้นที่ ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ถูกสร้างขึ้นจากการผลิตพื้นที่ทางกายภาพโดยรัฐ ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมขึ้นในพื้นที่ตลาด

บ้านหลวงในช่วง พ.ศ. 2496 เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามได้มีคำสั่งให้ให้ย้ายพ่อค้าแม่ค้าจากตลาดในวัดต้นไทร ให้มาขายสินค้าในตลาดของรัฐบริเวณตลาดบ้านหลวงในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการผลิตความหมายใหม่ของพื้นที่โดยรัฐจากพื้นที่ของการอยู่อาศัยมาเป็นพื้นที่การค้า เนื่องจากพื้นที่ตลาดอยู่ในทำเลที่มีสาธารณูปโภคพื้นฐานรองรับ ไม่ว่าจะเป็น ถนน รถราง ท่าจอดเรือหลายแห่งสำหรับการคมนาคมและการขนส่งสินค้า ที่สามารถขนส่งสินค้าจากแม่น้ำนครหลวงมาจำหน่ายยังตลาดประกอบกับสถานที่ตั้งของตลาดยังอยู่บริเวณใจกลางเมือง ตลาดแห่งนี้จึงมีความเหมาะสมต่อการเป็นศูนย์กลางของการจำหน่ายสินค้าเกษตรกรรม และสามารถสร้างรายได้ที่เชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

การผลิตความหมายของพื้นที่การค้าบนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากจะทำให้พื้นที่มีลักษณะเป็นนามธรรมที่รอการเข้าไปจัดการแล้ว ความหมายของพื้นที่ยังสามารถปรับเปลี่ยนให้มีความหมายตามที่รัฐต้องการโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากการค้าผักและผลไม้ในพื้นที่ตลาดที่เคยคึกคักเป็นอย่างมาก ได้เริ่มซบเซาลงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา สาเหตุของความซบเซาของการค้าผักและผลไม้ที่ตลาดมาจากการเกิดขึ้นของตลาดชานเมืองทำให้ผู้ซื้อไม่ต้องเดินทางเข้ามาใจกลางเมืองถึงตลาดแห่งนี้ รวมทั้งผู้ค้าบางส่วนได้ย้ายไปยังตลาดชานเมืองเนื่องจากไม่ต้องประสบกับปัญหาการเข้าแผง การเสียค่าใช้จ่ายให้แก่ตำรวจและเจ้าหน้าที่เทศกิจ ส่งผลให้จำนวนผู้ค้าและผู้ซื้อผักและผลไม้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังที่เจ้าของร้านขายส่งผลไม้รายหนึ่งเล่าให้ฟังถึงความซบเซาของพื้นที่ตลาดแห่งนี้ว่า “เมื่อก่อนที่ร้านต้องรับผลไม้จากรถบรรทุก วันละ 4 รอบ แต่เดี๋ยวนี้เหลือแค่วันละ 2 รอบ ผลไม้จะเข้ามาส่งตั้งแต่ตี 2 จนถึงตี 5 ก็หมดแล้ว ลูกค้าที่มาซื้อส่วนใหญ่ก็จะอยู่แถวนี้ บางแค วงเวียนใหญ่ เดิมนี่ตลาดค้าส่งผักผลไม้มันมีอยู่ทั่วไป ทั้งตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ที่นี้ก็เลยเงียบไป”

นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของตลาดพืชผลชุมชนในปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นตลาดขายส่งผักและดอกไม้ ทำให้ตลาดแห่งนี้กลายเป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมสินค้าเกษตรครบวงจร ทั้งผัก ผลไม้ และดอกไม้ และเนื่องจากดอกไม้เป็นสินค้าที่มีอายุการใช้งานสั้นและบอบช้ำได้ง่าย ทางตลาดพืชผลชุมชนจึงต้องมีการจัดแผงดอกไม้ไว้ส่วนหน้าของตลาด เพื่อให้สะดวกในการขนส่งและจำหน่ายให้แก่ผู้ค้าปลีก นอกจากนี้ผู้ค้าส่งดอกไม้จำเป็นต้องอาศัยผู้ค้าปลีกจำนวนมาก เพื่อเป็นผู้รับดอกไม้ไปจำหน่ายให้หมดอย่างรวดเร็ว ซึ่งในช่วงแรกของการเปิดตลาดพืชผลชุมชน ผู้ค้าปลีกจะมารับดอกไม้บริเวณหน้าตลาดแล้วจะนำไปจำหน่ายที่อื่นต่อ รูปแบบของการค้าในพื้นที่ตลาดบ้านหลวงในอดีตที่เป็นการค้าในลักษณะเร่ขายสินค้าไปเรื่อยๆ เมื่อสินค้าหมดก็จะเดินทางกลับที่พัก หรือจะมีการตั้งแผง

ลอยในบางช่วงเวลาเท่านั้นและจะเก็บแฉกค้าเมื่อขายเสร็จ การค้าขายบนทางเท้าจะมีขึ้นในช่วงเวลา กลางวัน ส่วนการค้าขายในช่วงเวลากลางคืนจะมีอยู่ในตลาดเท่านั้น

ต่อมาในภายหลังที่การค้าดอกไม้ที่ตลาดได้รับความนิยมมากขึ้น ทำให้จำนวนผู้ซื้อผู้ขาย เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้พื้นที่บริเวณหน้าตลาดพืชผลชุมชนมีไม่เพียงพอต่อการจัดส่งดอกไม้ ทำให้ รูปแบบการค้าเปลี่ยนจากการรับดอกไม้แล้วนำไปขายที่อื่น กลายมาเป็นเมื่อรถบรรทุกนำดอกไม้มาส่ง ยังริมถนนแล้ว ผู้ค้าก็นำดอกไม้มาขายบริเวณทางเท้าแทนเลย ผู้ค้าปลีกบางส่วนก็จะใช้วิธีการรับ ดอกไม้จากชาวสวนมาจำหน่าย ผู้ค้าบางรายเป็นชาวสวนที่นำดอกไม้จากสวนมาจำหน่ายบนทางเท้า ด้วยตนเองที่ตลาด ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แฉกลอยดอกไม้จำนวนมากต้องล่องล้าลงไปทำการค้าในพื้นที่ทาง เท้าและถนน และขยายพื้นที่การค้าบนทางเท้าตั้งแต่ริมถนนหน้าตลาดทั้งสองฝั่ง ต่อเนื่องไปยังถนน ข้างโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางกายภาพในตลาดจึงถูกทำให้มีความหมายเชื่อมโยงกับการค้า ดอกไม้ ทำให้ร้านค้าในบริเวณนั้นได้เปลี่ยนแปลงกิจการจากหน้ามือเป็นหลังมือ ดังที่คนเก่าแก่ท่าน หนึ่งเล่าให้ฟังว่า “เดี๋ยวนี้ ร้านแถวนั้น มันเปลี่ยนเป็นร้านดอกไม้ไปหมดแล้ว อย่างเพื่อนเคยเปิดร้าน หมอพื้น ร้านขายใบชา อีก็แข่งต่อให้คนอื่นเช่าเปิดร้านขายดอกไม้ ร้านจัดดอกไม้กันหมด” พื้นที่ทาง เท้าที่ไม่เคยมีใครเป็นเจ้าของกลับถูกจับจองด้วยผู้ค้าดอกไม้จำนวนมาก

รัฐในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมือง จึงต้องพยายาม จัดระเบียบพื้นที่ของเมือง เนื่องจากเมืองในพื้นที่การรับรู้จะต้องเป็นเมืองที่มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย และมีถนนเป็นสาธารณูปโภคที่ถูกกำหนดหน้าที่ไว้เพื่อการสัญจรของรถยนต์ พื้นที่การค้าจึง ต้องอยู่ในบริเวณที่ถูกกำหนดไว้ และไม่สามารถทำการค้าในบริเวณที่รัฐไม่อนุญาต ส่งผลให้การค้า หาบเร่แฉกลอยจึงกลายเป็นความไม่มีระเบียบเรียบร้อยในการประกอบอาชีพ ที่เกิดจากเป็นความ บกพร่องของปัจเจกบุคคลที่ไม่สามารถเข้ามาสู่ระบบอุตสาหกรรมและบริการ ตามที่ได้กำหนดไว้ใน พื้นที่ของการพัฒนาประเทศ ด้วยวิธีคิดของรัฐที่มีทัศนคติว่าความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยถือว่า การ เป็นกระทำผิดกฎหมายของบ้านเมือง และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้กระบวนการกีด กันผู้ค้าหาบเร่แฉกลอยจึงเกิดขึ้น ด้วยการเข้าจับกุมผู้กระทำผิดที่เข้ามาทำการค้าบนถนนและทางเท้า

การกีดกันหาบเร่แฉกลอยที่เข้ามาทำการค้าบนทางเท้าและถนน โดยใช้กฎระเบียบของเมือง ไม่สามารถทำให้จำนวนผู้ค้าหาบเร่แฉกลอยลดลงได้ แต่ด้วยจำนวนผู้ค้าหาบเร่แฉกลอยที่เข้ามาทำ การค้าในพื้นที่ตลาดมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งจากความเป็นศูนย์กลางทางการค้าดอกไม้ ที่จูงใจให้คนเข้ามา แสวงหาโอกาสทางรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น และจากความล้มเหลวของกระบวนการพัฒนาประเทศที่ไม่

สามารถกระจายรายได้ให้เข้าไปสู่ทุกส่วนของสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้รัฐจำเป็นต้องผ่อนปรนกฎระเบียบจากเดิมที่มีความเข้มงวด มาเป็นการอนุญาตให้หาบเร่แผงลอยสามารถทำการค้าในเวลาและสถานที่ที่รัฐเป็นผู้กำหนด ซึ่งแสดงถึงการใช้อำนาจโดยรัฐที่จะพิจารณาตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถอนุญาต ผ่อนผันให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่รัฐเป็นผู้กำหนด สามารถทำการค้าได้ในจุดที่รัฐผ่อนผันตามความเหมาะสมในการใช้ถนนและทางเท้าเป็นพื้นที่การค้า กฎระเบียบดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความอำนาจที่ชอบธรรม ในการที่จะอนุญาตให้ผู้ใดสามารถเข้าไปทำการค้าในพื้นที่สาธารณะในจุดที่ได้รับการผ่อนผัน แม้ว่าจะมีสินค้าหลากหลายประเภทที่ทำการค้าอยู่บนทางเท้า เหตุผลที่รัฐนำมาใช้กล่าวอ้างจนกลายเป็นความจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ เพื่อการอนุญาตให้การค้าดอกไม้มีสิทธิพิเศษเหนือสินค้าอื่นๆ คือการค้าแผงลอยดอกไม้เป็นการค้าที่มีความเชื่อมโยงกับธุรกิจการค้าดอกไม้ของประเทศ อันเป็นการจัดประเภทของสรรพสิ่งด้วยฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ว่าการค้าดอกไม้มีความเชื่อมโยงต่อภาคเศรษฐกิจรวมของประเทศ ตั้งแต่กลุ่มชาวสวนดอกไม้ ซึ่งเป็นผู้ที่นำดอกไม้จากสวนดอกไม้ในต่างจังหวัดมาจำหน่าย กลุ่มพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งรวบรวมรับซื้อดอกไม้จากชาวสวนโดยตรง กลุ่มนายหน้า ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการซื้อหาดอกไม้จากสวนให้แก่ผู้ค้าส่งในตลาด ตามความต้องการของผู้ค้าส่งและเจ้าของร้านดอกไม้ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด กลุ่มพ่อค้าส่ง ซึ่งซื้อขายดอกไม้จากพ่อค้าในตลาดท้องถิ่น นายหน้า และชาวสวน กลุ่มพ่อค้าปลีก ซึ่งเป็นพ่อค้าแม่ค้ารายย่อยแก่ผู้ค้าห้องแถว ร้านรับจัดดอกไม้ หาบเร่แผงลอยดอกไม้ รวมไปถึงร้านจำหน่ายอุปกรณ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และกลุ่มพ่อค้าส่งออก ซึ่งจะรับซื้อดอกไม้ทั้งจากพ่อค้าท้องถิ่น ผู้ค้าส่ง นายหน้า และชาวสวน เพื่อการส่งออกดอกไม้ไปยังผู้ซื้อในต่างประเทศ

นอกจากนี้ ดอกไม้เป็นสินค้าที่มีอายุการใช้งานสั้นจำเป็นต้องให้ผู้ค้าต้องจำหน่ายให้รวดเร็วที่สุด ขณะที่พื้นที่ในตลาดมีไม่เพียงพอและไม่สะดวกต่อการที่ลูกค้าจะเข้ามาเลือกซื้อสินค้า จึงจำเป็นต้องมีแผงลอยดอกไม้เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้แพร่กระจายสินค้าไปสู่ลูกค้า เพื่อมิให้สินค้าบอบช้ำและเสียหาย ทำให้ลูกค้าไม่มาซื้อดอกไม้ที่ตลาดและส่งผลกระทบต่อธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้ในย่านนั้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ผู้ขายอุปกรณ์จัดดอกไม้ สร้างรายได้จากการจำหน่ายในประเทศและรายได้จากการจำหน่ายในต่างประเทศ รวมไปถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวชมตลาดดอกไม้ที่ตลาดบ้านหลวงด้วย ซึ่งเป็นเพราะการสนับสนุนของภาครัฐที่พยายามทำให้ตลาดแห่งนี้กลายเป็น “ตลาดดอกไม้” ที่เป็นแหล่งรวมของดอกไม้นานาชาติ เพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของตลาด อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของคนไทยและคนต่างชาติแห่งใหม่ในเมือง การค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้จึงเป็นการค้าสำคัญที่รัฐสนับสนุน ซึ่งทำให้วิถีการค้าในตลาดดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง การค้าหาบเร่แผง

ลอยดอกไม้งีได้รับสิทธิพิเศษในการค้ามากกว่าสินค้าชนิดอื่น ความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้งีจึงถูกผลิตขึ้นมา ภายใต้ฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ด้วยการที่รัฐผลิตพื้นที่การค้าดอกไม้งีที่สามารถให้แผงลอยดอกไม้งี สามารถทำการค้าบนพื้นที่ทางเท้าและถนนได้ตลอดเวลา ทำให้ผู้ค้าแผงลอยดอกไม้งีสามารถใช้ทางเท้าริมถนนเป็นพื้นที่ที่จำหน่ายสินค้า และในที่สุดก็ขยายอาณาบริเวณไปยังพื้นที่ส่วนอื่นๆ บนทางเท้าตลอดแนวถนนของตลาดบ้านหลวง ที่ทำให้พื้นที่ทางสังคมของผู้ค้าดอกไม้งีปรากฏขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าดอกไม้งี ที่เปลี่ยนแปลงความหมายของพื้นที่ทางเท้าและถนนที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยรัฐกำหนดหน้าที่ให้เป็นพื้นที่เพื่อการสัญจร เปลี่ยนมาเป็นความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้งี

การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้าด้วย การทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า

การตัดแบ่งพื้นที่ให้มีความหมายอยู่ในระนาบเดียวกัน และกลายเป็นพื้นที่แบบเดียวกันทั้งหมด โดยเป็นพื้นที่ที่ตัดขาดจากประสบการณ์ ความแตกต่างหลากหลายในเชิงพื้นที่ ความแตกต่างทางประวัติศาสตร์และความแตกต่างในวิถีชีวิตของผู้คน ให้กลายเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะ เนื้อหา ในแบบเดียวกัน ขณะเดียวกันการตัดแบ่งพื้นที่ได้กลบเกลื่อนกระบวนการเชิงอำนาจที่ทำให้พื้นที่มีความหมายตามที่รัฐกำหนด ด้วยการใช้อำนาจของความเป็นวิทยาศาสตร์ในการตัดทอนความหลากหลายในพื้นที่ออกไป และมีคุณค่าเป็นเพียงพื้นที่ที่สนับสนุนวิธีการผลิตในระบบทุนนิยมและสนับสนุนสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยการเป็นแหล่งพาณิชยกรรมเพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้านในแต่ละพื้นที่ การตัดแบ่งพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อวิถีการผลิตแบบทุนนิยมยังขยายอาณาบริเวณออกไปถึงทางเท้า สำหรับการค้าที่ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ในการเป็นทำเลเพื่อการค้าถาวร พื้นที่ทางเท้าที่เคยเป็นพื้นที่ที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวไร่แผงลอย และเป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีความหมายของวิถีการค้าแบบดั้งเดิมจากเดิมที่ผู้ค้าจะนำสินค้ามาขายเพียงช่วงเวลาหนึ่ง พอขายสินค้าหมดก็จะเก็บสัมภาระกลับไปอยู่ที่พัก แต่เมื่อพื้นที่ทางเท้าอันเป็นพื้นที่จำกัด ขณะที่มีความต้องการจับจองเป็นเจ้าของพื้นที่เพื่อทำการค้ามากขึ้น ส่งผลให้ทางเท้าถูกนิยามความหมายใหม่ให้เป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ และสามารถตัดแบ่งเป็นชิ้นส่วนย่อยๆ ได้ตามช่วงเวลา ดังเช่น เจ้าของแผงค้าดอกไม้งีที่ไม่ต้องการขายดอกไม้งีด้วยตนเองจะสามารถตัดแบ่งซอยย่อยแผงค้าบนทางเท้า 1 แผง ที่ทางการอนุญาตให้แก่ผู้ค้า 1 รายขนาด 1 เมตร คูณ 1.5 เมตร แบ่งซอยย่อยออกเป็น 3-4 รอบ ช่วงเวลาละ 6-8 ชั่วโมง แล้วแต่ตกลงค่าเช่ากันว่ากันว่าแผงขนาด 1 เมตร คูณ 1.5 เมตร สามารถนำมาแบ่งเช่าได้ในราคารอบละ 4,500 ถึง 10,000 บาทต่อเดือน แล้วแต่ช่วงเวลาและทำเลที่ตั้งของแผง และหากผู้เช่ารายใดที่ติดภาระไม่สามารถมาขายดอกไม้งีได้ก็สามารถนำพื้นที่แผงค้าในช่วงเวลาของตน มาเช่าต่อให้แก่ผู้ค้ารายอื่นต่อไปได้ หรือผู้เช่าอาจจะให้ผู้ค้าหน้าใหม่ที่ยังไม่มีที่ทางขายดอกไม้งีของตนเองสามารถมานั่งร่วมขาย

ด้วย โดยผู้ค้ารายเก่าจะขอค่าเช่าที่จำนวนหนึ่งจากผู้ค้ารายใหม่ นอกจากนี้เจ้าของพื้นที่แผงค้าที่ไม่ต้องการเสียเวลาเก็บค่าเช่าจากผู้ค้ารายย่อยที่มาเช่าพื้นที่ของตน เจ้าของพื้นที่แผงค้านั้นก็สามารถให้เช่าต่อพื้นที่ของตนแก่ผู้ค้ารายอื่นได้ ซึ่งพื้นที่การค้าเล็กๆ บนทางเท้าจะมีมูลค่าในการขายถึง 3 แสนบาท ผลจากภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า ทำให้การค้าดอกไม้บนทางเท้าสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และทำให้ความหมายของพื้นที่การค้าสร้างระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่ให้ปรับเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์จากการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นกระบวนการที่ทำให้หาบเร่แผงลอยที่ไม่ได้ถูกจัดประเภท และไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าบนทางเท้าในพื้นที่การค้าได้ คือ การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่ดอกไม้ที่รัฐได้สร้างขึ้นมา เพื่อให้ความหมายของพื้นที่ดอกไม้ดำรงอยู่ด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า อันทำให้พื้นที่ทางเท้าซึ่งเคยเป็นพื้นที่วิถีชีวิต มีประสบการณ์ของผู้คนอยู่รวมในพื้นที่ และมีความแตกต่างหลากหลายในพื้นที่ และพื้นที่ที่ผู้คนสามารถใช้พื้นที่ในการทำการค้าเพื่อความอยู่รอดของตนเองได้ กลับถูกลดทอนโดยรัฐให้ความหมายใหม่ให้เป็นพื้นที่สำหรับการค้าดอกไม้ อันเป็นพื้นที่ที่ถูกทำให้มีความเป็นนามธรรม ไร้ชีวิตชีวา เพื่อที่จะสามารถตัดแบ่งออกเป็นชิ้นส่วนย่อยๆ เพื่อจัดสรรให้แก่ผู้ที่จะได้รับอนุญาตจากรัฐให้มีสิทธิ์ทำการค้าในบริเวณนั้น แต่ด้วยจำนวนพื้นที่ที่รัฐอนุญาตให้ทำการค้าดอกไม้มีน้อยกว่าจำนวนผู้ที่ต้องการใช้พื้นที่ในการทำการค้า ทำให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตในการใช้พื้นที่นั้นสามารถนำพื้นที่ที่ได้ไปขายต่อให้แก่ผู้อื่นในราคาที่สูงขึ้น แม้ว่าจะมีกฎระเบียบในการห้ามการขายพื้นที่การค้าต่อให้ผู้อื่นก็ตาม แต่ด้วยผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้ที่มีจำนวนมากและไม่ชำนาญกันในแต่ละช่วงเวลา ทำให้เกิดความยากลำบากต่อการจัดสรรและควบคุมการขายต่อในพื้นที่การค้า ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐคนหนึ่งได้เล่าให้ฟังถึงความซับซ้อนของรายชื่อผู้ค้าในจุดผ่อนผัน ที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า

ขณะนี้ปัจจุบันนี้รายชื่อผู้ค้ามันมีหลายชุด ชุดที่ 1 อยู่ที่สำนักเขต ชุดที่ 2 อยู่ที่สำนักงานสิ่งแวดล้อม ชุดที่ 3 อยู่ที่สำนักงานเทศกิจ ชุดที่ 4 อยู่กับรองผู้ว่า ชุดที่ 5 อยู่กับ สน.พื้นที่ ชุดที่ 6 อยู่ที่เราตำรวจ ยิ่งสมัยก่อนนั้นมันมีประมาณ 7 ชุดถึง 8 ชุดอะครับ รายชื่อทั้งหมดนี้ถ้าจะแก้ทั้งหมดคงเป็นไปไม่ได้ แม้จะห้ามแข่งต่อ แต่การแข่งต่อก็ยังมี แต่เราต้องดูตามหลักการปกครอง คือต้องดูว่าเขาสร้างผลกระทบไหม ถ้าสร้างก็เขาไปควบคุม แต่ถ้าไม่ ก็ไม่ต้องควบคุม ก็คือเราให้เขาขายแต่คุณต้องอยู่ในกรอบในระบบเหมือนกัน ก็คือถ้าคุณจะขายข้าวคุณก็ขายได้ตลอด แต่ถ้าคุณจะเปลี่ยนคุณต้องมาแจ้งขออนุญาต เราก็ต้องทำตามนโยบายเดิมคือไม่ให้มีการเพิ่มจำนวนผู้ค้า แต่เราก็ไม่ได้เพิ่มแค่เปลี่ยนคน ถ้าถามว่าการแข่งนี้เจ้าหน้าที่รับรู้ไหม รับรู้ แต่เราไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง

ความซับซ้อนของจำนวนผู้ค้าที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปไม่ซ้ำหน้าในแต่ละช่วงเวลา จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้พื้นที่ทางเท้ากลายเป็นสินค้าที่สามารถทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ ด้วยการขายพื้นที่การค้าที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ต่อ ให้แก่ผู้อื่นที่สามารถใช้ประโยชน์จากการแสวงหารายได้จากการค้าและการแบ่งให้ผู้อื่นเช่าต่อได้มากกว่าตนเอง โดยตนเองยินยอมที่จะใช้พื้นที่ริมถนนในการทำการค้าแทนที่เดิม ด้วยราคาของพื้นที่ทั้งราคาขายต่อที่สูงถึง 3 แสนบาทและราคาเช่าแผงสำหรับขายสินค้าที่สูงถึง 1 หมื่นบาทต่อเดือน สำหรับการขายในระยะเวลา 6 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเป็นราคาที่ผู้ค้าดอกไม้ขายส่ง เช่น ดอกไม้จากต่างประเทศ และดอกไม้ที่มีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศ และมีรายได้ในแต่ละวันสูงเพียงพอที่จะจ่ายค่าเช่าที่ได้ แต่ราคาดังกล่าวเป็นราคาเช่าที่สูงเกินไปสำหรับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยรายเล็กรายน้อยที่ขายดอกมะลิ ร้อยพวงมาลัย อันเป็นการค้าดอกไม้แบบดั้งเดิมซึ่งมีรายได้วันละ 300-500 บาทจะสามารถจ่ายได้ การทำพื้นที่ให้กลายเป็นสินค้าจึงเป็นการกีดกันการค้าแผงลอยประเภทอื่น ด้วยการใช้อำนาจของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

เมื่อความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้ ได้ถูกผลิตขึ้นมาจากการใช้กฎระเบียบของรัฐที่ทำให้พื้นที่ทางเท้าที่รัฐอนุญาตให้ทำการค้าเป็นสินค้าที่มีราคาส่งสำหรับการซื้อขายแลกเปลี่ยนแล้ว การทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้ายังทำให้พื้นที่ที่รัฐไม่ได้จัดสรรเป็นพื้นที่ผ่อนผัน ให้สามารถทำการค้าได้ ดังเช่นพื้นที่ทางเท้าด้านหน้าของอาคารพาณิชย์ ที่เจ้าของร้านค้าจะนำพื้นที่ทางเท้าหน้าร้านมาวางสินค้าของตนเองในช่วงเวลากลางวัน และสามารถนำพื้นที่ทางเท้าหน้าร้านมาจัดสรรขอย่อยให้ผู้อื่นเช่าตั้งวางสินค้าในช่วงกลางคืน และในวันที่เจ้าหน้าที่ของรัฐห้ามไม่ให้ตั้งวางสินค้าในจุดผ่อนผัน ร้านค้าริมทางเท้าก็สามารถนำพื้นที่หน้าร้านของตนเองมาจัดสรรให้ผู้อื่นเช่าต่อเพื่อทำการค้าได้อีก ทำให้พื้นที่การค้าดอกไม้แพร่กระจายออกไป และมีการผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้ได้อย่างต่อเนื่อง

ความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้ไม่อาจที่จะถูกผลิตซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง หากผลประโยชน์จากการทำให้พื้นที่ทางเท้าเป็นสินค้าตกอยู่ในความเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิต ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้จำเป็นต้องเชื่อมโยงและส่งผ่านผลประโยชน์จากการทำให้พื้นที่ทางเท้าให้เป็นสินค้า ไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ออกกฎระเบียบซึ่งมีอำนาจในการผลิตพื้นที่การค้าดอกไม้ และมีอำนาจในการอนุญาต/ไม่อนุญาตให้ทำการค้าแก่ผู้ค้าได้รวมไปถึงการอนุญาตให้ทำการขายต่อพื้นที่ และการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่ การเชื่อมโยงและส่งผ่านผลประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเกิดขึ้นในขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิในบัญชี

ผู้ค้า ว่าผู้ใดจะได้รับใบอนุญาตในการได้รับสิทธิทางการค้าที่มีจำนวนผู้ค้ามากกว่าจำนวนพื้นที่ที่ผ่อนผันที่รัฐอนุญาตจึงเป็นการยากที่จะตรวจสอบความถูกต้องของการพิสูจน์สิทธิ์ อีกทั้งการส่งผ่านผลประโยชน์ไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐยังผ่านตัวแทนผู้ค้าและผู้ดูแลพื้นที่การค้า ด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและรักษาความสะอาดให้แก่พื้นที่ โดยจัดตั้งผู้ดูแลผลประโยชน์ในพื้นที่ในแต่ละช่วงถนนที่คอยดูแลและบอกสัญญาณให้ผู้ค้าจอดไม่รื้อตัว เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมาตรวจความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดกไม้สามารถเคลื่อนย้ายสินค้าที่กีดขวางทางเดินเท้าและถนนได้ทัน การเชื่อมโยงผลประโยชน์จากการผลิตพื้นที่การค้าดกไม้จึงเป็นการผลิตซ้ำความหมายให้แก่พื้นที่การค้าดกไม้ให้สามารถทำการค้าได้อย่างถาวร และทำให้การกีดกันการค้าหาบเร่แผงลอยประปรายให้ออกจากพื้นที่การค้า

การทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้าได้ทำให้พื้นที่สูญเสียความเป็นพื้นที่ทางสังคม และกลายเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนกันทางเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่ที่ตัดขาดออกจากประสบการณ์ความผูกพัน และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้น แสดงให้เห็นการใช้อำนาจของรัฐผ่านความรู้ในการวางผังเมืองที่ทำให้เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่ตายด้าน ขาดความเชื่อมโยงกับประสบการณ์และวิถีชีวิตของผู้คน และรอคอยการถูกตัดแบ่งเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยมีวิธีคิดที่มีเป้าหมายในเรื่องของรายได้ทางเศรษฐกิจของประเทศมากกว่าชีวิตของคนเล็กน้อยอย่างหาบเร่แผงลอย ที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพื้นที่การค้าของตนเองและเคยอยู่อาศัยและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่งถูกมองว่าไม่มีประโยชน์และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจจึงถูกกีดกันออกจากพื้นที่ทางกายภาพ และต้องเบียดขับออกไปจากพื้นที่ทางสังคม

การทำให้พื้นที่การค้ากลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว

การทำให้พื้นที่ถูกใช้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่เรื่องของการทำให้พื้นที่กลายเป็นพื้นที่การค้าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังเป็นการทำให้พื้นที่กลายเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในเมือง จากการทำเมืองมีการขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่เมืองในเขตชั้นใน ทำให้ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ถนน ทางเท้า สะพาน การไฟฟ้า การประปา ไม่สามารถรองรับกับการขยายตัวของเศรษฐกิจได้ หรือเกิดการไม่ประหยัดจากขนาด (Diseconomies of scale) ที่ทำให้พื้นที่ไม่สามารถสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านผังเมือง สำนักการโยธา รวมไปถึงสำนักสิ่งแวดล้อมได้ร่วมกันกำหนดนโยบายทำกรุงเทพฯ ให้หลวม โดยกำหนดแนวทางการกระจายความเจริญของเมืองออกไปสู่ศูนย์กลางย่อยในพื้นที่ต่างๆ รอบกรุงเทพฯ และลดจำนวนกิจกรรม

ทางเศรษฐกิจที่สร้างความแออัดให้แก่เมือง เช่น โรงงานอุตสาหกรรม เห็นควรที่จะให้ออกไปอยู่บริเวณชานเมืองหรือพื้นที่รอบนอกจากกรุงเทพฯ ส่วนพื้นที่เมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพฯ ซึ่งถูกมองว่าขาดศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นพื้นที่พาณิชยกรรม และพื้นที่อุตสาหกรรม ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักผังเมืองจึงได้กำหนดความหมายใหม่ให้แก่พื้นที่เมืองเขตชั้นใน ให้มีความหมายเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า ศูนย์กลางการบริหารราชการ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สำนักผังเมืองจึงได้จัดโครงการวางผังปรับปรุงฟื้นฟูเมืองบริเวณตลาด เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณดังกล่าวให้ดีขึ้น และจัดทำโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ ดังที่ปรากฏในรายงานของสำนักผังเมืองในเรื่องของการลดความหนาแน่นของเมืองว่า

ปรับปรุงตลาดให้เป็นศูนย์ท่องเที่ยวทางน้ำและตลาดดอกไม้สำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะอาดสวยงาม การจัดทำมาตรการทางผังเมือง ชี้นำการอนุรักษ์ปรับปรุงฟื้นฟูเมือง และกำหนดมาตรการควบคุมการก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้ หรือเปลี่ยนการใช้อาคารที่ควรแก่การอนุรักษ์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ และพื้นที่ต่อเนื่องที่สมควรรักษาเป็นกรณีพิเศษ เช่น บริเวณท่าเตียน-ตลาดบ้านหลวง ดำเนินการปรับปรุงท่าเรือและศาลาท่าเรือ ปรับปรุงทางเดินเท้า จัดเก็บสิ่งรกรุงรัง เพื่อเปิดมุมมองโบราณสถานและจัดทำเขื่อนกันน้ำ ทำทางเดินริมน้ำ ลดกิจกรรมการค้าส่งและค้าผัก เน้นการค้าดอกไม้และสินค้าที่ระลึก (สำนักผังเมือง, 2544: 18-19)

ผลของการผลิตความหมายใหม่ให้แก่พื้นที่ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว จะเห็นได้จากในช่วงปี พ.ศ. 2542 ภาครัฐต้องการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และทัศนียภาพบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์ โดยการย้ายตลาดออกไปยังโรงซ่อมของการรถไฟแห่งประเทศไทย โดยเป้าหมายของรัฐคือ การร่วมกับกองอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในการกำหนดระเบียบผังเมือง และรื้อทำลายร้านค้า บ้านที่อยู่อาศัยที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของการอนุรักษ์ออกไป ซึ่งนโยบายนี้ทำให้พื้นที่เมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพฯ มีความหมายเป็นพื้นที่ของนักท่องเที่ยวและชนชั้นกลางเพื่อการพักผ่อน ซึ่งสะท้อนอิทธิพลทางความคิดจากความรู้ในการวางแผนผังเมืองจากตะวันตก ที่เมืองต้องมีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ โดยทำให้พื้นที่ทางประวัติศาสตร์กลายเป็นพื้นที่เพื่อการบริโภค และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันนั้นเองก็ได้มองข้ามและมองไม่เห็นความรู้และวิถีชีวิตของคนเล็กคนน้อยที่ถูกมองว่าไม่มีความสำคัญใดๆ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นทีปรึกษาของโครงการคนหนึ่งมองเรื่องของการย้ายตลาดออกไปว่า

รายได้ของตลาดเฉลี่ยปีละ 5-6 ล้านบาท ซึ่งหากเปรียบเทียบกับผลกระทบเช่นเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ตลาดเป็นสาเหตุแล้ว ตนคิดว่าน่าจะย้ายตลาดออกไปน่าจะสร้างประโยชน์ให้กับบริเวณนี้ไม่น้อย ที่เราเห็นเป็นประจำคือเรื่องของจราจรที่รถติดเกือบทั้งวันทั้งคืน เนื่องจากการจอดรถซื้อขายกันริมถนน นอกจากนี้

ยังมีเรื่องรถกระบะบรรทุกขนผักขนดอกไม้มาส่ง ซึ่งทำให้การจราจรบริเวณนี้คับคั่งมาก ที่สำคัญยังมีพวก รถนักท่องเที่ยวนมาเที่ยวชมวัดพระแก้วแต่ไม่มีที่จอด ต้องขับวนมาเรื่อยๆ ทำให้เกิดผลกระทบเรื่องมลพิษทางอากาศ ดังนั้น หากเราต้องการปรับปรุงสภาพเกาะรัตนโกสินทร์เพื่อการอนุรักษ์ ประโยชน์ที่อาจตามมาคือรายได้จากการท่องเที่ยว ผมคิดว่าการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวจึงควรมีการแปรเป็นรูปธรรมและผลักดันให้เกิดขึ้น

เมื่อความหมายของพื้นที่ถูกสร้างจากฐานคิดในเรื่องของรายได้ ส่งผลให้ ในปี พ.ศ. 2545 คณะกรรมการอนุรักษ์เกาะรัตนโกสินทร์ ได้มีโครงการย้ายตลาดไปยังพื้นที่ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้บริเวณถนนพระราม 3 เพื่อแก้ปัญหาเรื่องการจราจรที่แออัดในพื้นที่ตลาด และเป็นการใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าด้วยการเป็นสวนหย่อม สวนสาธารณะ ให้เห็นทิวทัศน์สวยงามหลายแห่งของเมือง เช่น สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา วัดสมัยตันกรุงรัตนโกสินทร์ ยิ่งไปกว่านั้นในปี พ.ศ. 2547 รัฐยังได้มีความพยายามที่จะไล่อี้อู้อค้าในพื้นที่ตลาด เพื่อทำให้พื้นที่เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยการทำให้พื้นที่ตลาดแบบดั้งเดิมที่ขายผักและผลไม้ ให้เป็นศูนย์การค้าสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเป็นการทำให้สินค้าในตลาดมีมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ และทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตลาดได้มากกว่าสินค้าเกษตรอย่างผักและผลไม้ที่ขายในตลาด ซึ่งวิธีคิดในเชิงปริมาณดังกล่าวที่ให้ความสำคัญกับตัวเลขรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ และใช้ผลประโยชน์เป็นสิ่งจูงใจที่ควรให้ความสำคัญ มากกว่าวิถีชีวิตของผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์ทางการค้า และความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่การเรียกร้องความชอบธรรมจากรัฐในการย้ายพื้นที่

การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในความพยายามที่จะไล่อี้อู้อค้า และผู้ค้าหาบเร่แผงลอย จึงเป็นการใช้อำนาจของความรู้ในการสร้างพื้นที่ของการกีดกัน ด้วยการทำให้พื้นที่ที่มีความบริสุทธิ์จากกลุ่มคนที่มีภาพลักษณ์ของความไม่มีระเบียบเรียบร้อย อันทำให้ชนชั้นกลางได้รับความพึงพอใจจากภาพของการรับรู้ของเมืองที่สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งยังเป็นการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของหาบเร่แผงลอยให้อยู่ชายขอบของพื้นที่เมือง อันเป็นการควบคุมความหมายของการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นหนึ่งเดียว คือเพื่อการสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยม

การทำให้เกิดพื้นที่ของการกีดกัน

เมื่อรัฐยินยอมให้หาบเร่แผงลอยสามารถเข้ามาทำการค้าในพื้นที่เมือง เพื่อเป็นการบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนา รัฐจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กร/ สถาบัน ที่จัดประเภทของสรรพสิ่งที่ควรอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ใดของพื้นที่สาธารณะของเมือง ขณะเดียวกันรัฐจะกีดกันและปฏิเสธบางสิ่งไม่ให้มีความหมายอยู่ในพื้นที่เมือง โดยสถาปนาสถาบันขึ้นเพื่อจัดประเภทของสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องและ

สัมพันธ์กับวิธีการผลิตแบบทุนนิยม ซึ่งสามารถส่งเสริมการขายตัวของเมือง ขณะเดียวกันสถาบันที่สถาปนาขึ้นมาจะต้องกีดกันสรรพสิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานออกไป ด้วยเหตุผลของความเป็นอาชีพที่ไม่อยู่ในการรับรู้ความหมายของเมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม เนื่องจากเมืองที่ถูกผลิตขึ้นมาในการรับรู้ของผู้คน เป็นเมืองที่สร้างความได้เปรียบในการแสวงหาโอกาสในการทำงาน มีถนนเพื่อการเดินทางสัญจรได้ในช่วงเวลาสั้นและสะดวกสบาย มีตลาดและร้านค้าให้จับจ่ายใช้สอย มีสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสะอาดสวยงาม อันเป็นความหมายของเมืองที่ถูกสร้างจากความรู้ทางนิติศาสตร์ การสาธารณสุขและการวางแผนผังเมือง ที่ถูกผลิตซ้ำจนกลายเป็นความจริง และทำให้คนรับรู้ในความหมายของเมืองดังกล่าว อีกทั้งการทำให้เกิดพื้นที่ของการกีดกันยังมีเป้าหมายให้พื้นที่เมืองดำรงความศักดิ์สิทธิ์และความบริสุทธิ์ที่ผู้ใดจะมาล่วงละเมิดมิได้ และกีดกันสิ่งที่ถูกรับรู้ว่าไม่เกี่ยวข้อง ไม่สัมพันธ์กับวิธีการผลิตแบบทุนนิยมออกไปจากพื้นที่เมือง

สำนักเทศกิจเป็นสถาบันของรัฐที่มีสิทธิขาด และมีความชอบธรรมในการทำให้เกิดพื้นที่ของการกีดกัน ในการที่จะอนุญาต/ไม่อนุญาตให้ผู้ใดเข้ามาในพื้นที่การค้า เนื่องจากในปี พ.ศ. 2480 ได้มีการจัดตั้งเทศบาลนครกรุงเทพมหานครขึ้นมา เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครกรุงเทพมหานครได้ร่วมกับตำรวจนครบาลในการบังคับใช้กฎระเบียบที่ใช้ในการควบคุมหาบเร่แผงลอย ซึ่งการนำเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาร่วมบังคับใช้กฎระเบียบ เป็นการทำให้กฎระเบียบมีอำนาจในการบังคับใช้มากขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่เป็นผู้ที่พิทักษ์ความถูกต้องในสังคม การนำเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้สร้างพื้นที่ของการกีดกันและบังคับใช้กฎระเบียบของเมือง ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้เกิดผู้ดูแลปกป้องความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่เมือง ที่คอยกีดกันมิให้หาบเร่แผงลอยเข้ามาในพื้นที่หวงห้ามของเมือง อันจะทำให้บ้านเมืองเกิดความสกปรกและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย การสร้างพื้นที่ของการกีดกันหาบเร่แผงลอยในอดีตจึงมีตำรวจกรุงเทพมหานคร หรือที่หาบเร่แผงลอยเรียกกันว่า ตำรวจ 3 ดาว เนื่องจากจะมีเครื่องหมายดาว 3 ดวงบริเวณแขนเสื้อ ทำหน้าที่ปราบปรามหาบเร่แผงลอยที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าการกระทำผิดกฎหมายของบ้านเมืองที่ไม่แตกต่างไปจากผู้ที่กระทำผิดกฎหมายคนอื่น ๆ แม้ว่าต่อมาในภายหลังทางกรุงเทพมหานครจะได้จัดตั้งเจ้าหน้าที่เทศกิจขึ้นมา แต่ความหมายของเจ้าหน้าที่เทศกิจที่อยูในการรับรู้ของผู้คนรวมทั้งผู้ค้าหาบเร่แผงลอย คือผู้ดูแลปกป้องรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง ซึ่งมีอำนาจในการตรวจตราและจับกุมผู้ฝ่าฝืนข้อบัญญัติและกฎระเบียบของกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่เทศกิจในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตามความจริงในรูปของกฎหมายจึงมีความชอบธรรมในการสร้างพื้นที่ของการกีดกัน ด้วยการบังคับใช้กฎระเบียบในการจัดระเบียบในพื้นที่เมือง การเข้าจับกุมหาบเร่แผงลอยของเจ้าหน้าที่เทศกิจในระยะแรกจึงมักไม่มีการตักเตือน และจะเข้าจับกุมทันทีที่เจ้าหน้าที่เทศกิจออกตรวจแล้วพบเห็นการกระทำผิด เมื่อผู้ค้าหาบเร่

แผงลอยรายใดที่ไหวตัวและหลบหนีเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่ทัน ก็จะถูกจับกุมและต้องถูกยึดของกลางทั้งหมดขึ้นรถของสำนักเทศกิจโดยปราศจากการต่อรองใดๆ และต้องไปเสียค่าปรับเพื่อไถ่ของกลางของตนคืนจากสำนักงานเขต และมีหลายครั้งที่เกิดความขัดแย้งในการจับกุม เนื่องจากของกลางที่ถูกยึดไปนั้นรวมไปถึงเงินค่าปรับ แม้ว่าจะเป็นมูลค่าที่ดูเหมือนไม่มากนัก แต่มีความหมายถึงรายได้สำหรับเลี้ยงดูครอบครัวในวันนั้นทีเดียว จึงทำให้เกิดการโต้เถียงและยื้อแย่งของกลางถึงขั้นเพชงกลางทิ้งกลางถนน หรือมีการทำร้ายเจ้าหน้าที่เทศกิจระหว่างการยื้อแย่งของกลางก็มี ส่วนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไหวตัวทันก็就会被ตามรวี ตามไล่จับเหมือนกับตำรวจจับผู้ร้ายคดีอุกฉกรรจ์ ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องทำทุกวิถีทางที่จะจับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยทั้งหมดที่กระทำผิดให้ได้ ไม่ว่าด้วยการวิ่งไล่และการขับรุดตาม ทำให้เกิดความหลบจำแก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

แม้ว่าในระยะหลัง ท่าทีของความรุนแรงในการยื้อแย่งของกลางระหว่างเจ้าหน้าที่เทศกิจกับหาบเร่แผงลอยจะลดน้อยลง ทำให้ดูเหมือนว่าเจ้าหน้าที่เทศกิจมีความเมตตาปราณี และยินยอมผ่อนผันแก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย แต่แท้ที่จริงแล้ว ความรุนแรงของการยื้อแย่งของกลางที่ดูว่าลดน้อยลงเป็นกระบวนการกีดกันหาบเร่แผงลอยซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแยบยลยิ่งขึ้น และเป็นการใช้อำนาจเชิงบวกที่สามารถบังคับความคิดของหาบเร่แผงลอยโดยไม่ต้องใช้ความรุนแรง ดังที่เจ้าหน้าที่เทศกิจได้เล่าให้ฟังถึงวิธีการยึดของกลางจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยว่า

เราจะไม่ยึดของขายทั้งหมด เพราะว่ามันมีผู้ค้าที่ถูกจับหลายเจ้า ของมันมีเยอะ บางทีเรายึดของกลางไปแล้ว ปรากฏว่าผู้ค้าไม่ยอมมาไถ่ของคืนก็มี เพราะของกลางที่เรายึดมา พอไถ่คืนก็เอาไปขายไม่ได้ของมันเสียหาย หรือบางทีเอาเงินที่จะเสียค่าปรับ ไปซื้อของมาขายใหม่ดีกว่า แล้วเดี๋ยวนี้ผู้ค้ามันเยอะขึ้นด้วย เราจะยึดทั้งหมดไม่ได้ เราก็มักใช้วิธีการยึดอุปกรณ์การทำมาหากิน ยิ่งงี้เค้าก็ต้องมาไถ่คืนแน่นอน เก็บรักษาก็ง่าย ไม่เน่าไม่เสีย เหมือนพวกสินค้า ถ้าเป็นหาบ เราก็มึดไม้คาน ตาซัง ยึดมีดบ้าง รถเข็นบ้าง เอาขึ้นรถกระบะแล้วให้ไปเสียค่าปรับที่เขต

การยึดอุปกรณ์การขายเป็นของกลางจึงเป็นวิธีการที่สามารถใช้กีดกันหาบเร่แผงลอย ที่จะเข้าทำการค้าในพื้นที่เมืองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเจ้าหน้าที่เทศกิจไม่ต้องเสียเวลาในการยกสินค้าทั้งหมดไปยังสำนักงานเขต อีกทั้งการยึดอุปกรณ์การขายเป็นของกลางยังเป็นการเร่งเวลาให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยต้องรีบจ่ายเงินค่าปรับเพื่อนำอุปกรณ์ไปทำมาหากินต่อไป และด้วยจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีมากขึ้น ประกอบกับการที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยซึ่งอาศัยทางเท้าและถนนเป็นที่ทำการค้าของตนเองเป็นผู้ที่มีการศึกษา และมีเครือข่ายทางการค้า ทำให้หาบเร่แผงลอยเหล่านี้เลือกที่จะยอมรับความผิดและยินยอมที่จะจ่ายค่าปรับ ณ พื้นที่ที่ทำการค้า เพื่อให้ตนเองสามารถกลับมาทำการค้า

ต่อไปได้ แทนที่จะต้องถูกยึดของกลางและต้องเสียเวลาทำการค้าในการไปไถ่ของกลางออกมา ดังที่เจ้าหน้าที่เทศกิจบอกว่า “บางทีนะรถเข็น ถังแก๊ส อุปกรณ์ใส่อาหาร สิ่งที่ทำผิด บางทีไม่ต้องเอาอะไรมาด้วย บอกเค้าว่าต้องเสียค่าปรับนะก็ถือว่าจบ แต่ถ้าพูดไม่รู้เรื่องก็ต้องเอาของกลางมา แทนที่จะจ่ายค่าปรับเฉยๆ ก็ต้องเสียเวลา เสียค่าธรรมเนียมของกลางกลับ คือเราอะลุ่มอล่วย คุยกันรู้เรื่องก็อนุโลมได้ บางทีจ่ายค่าปรับแล้ว ก็ยังกลับมาขายใหม่ได้” ประกอบกับการตอกย้ำการรับรู้ของหาบเร่แผงลอยในความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่บ้านเมือง ผ่านกฎระเบียบของรัฐที่สามารถปรับบทลงโทษตามเงื่อนไขและระดับของการต่อสู้ขัดขืนที่หาบเร่แผงลอยมีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยรายใดยินยอมที่จะเสียค่าปรับแต่โดยดีก็จะเสียค่าปรับในอัตราต่ำสุด แต่หากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยรายใดที่ได้เถียงและขัดขืนก็จะต้องจ่ายค่าปรับในอัตราสูง ดังที่เจ้าหน้าที่เทศกิจได้กล่าวถึงกฎระเบียบในการตอกย้ำการรับรู้ของหาบเร่แผงลอยจากพื้นที่การค้าของเมืองที่ว่า

บทลงโทษจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมในการกระทำความผิด เราจะดูว่าจงใจฝ่าฝืนหรือไม่ พูดตรงๆ คือมีปัญหากับเจ้าหน้าที่หรือไม่ เช่น ด่าทอ ต่อสู้ กับเจ้าหน้าที่หรือไม่ เราไม่ได้มองที่ราคาสินค้าที่ขายว่าเป็นปากกา เป็นผลไม้ แต่จะดูจากพฤติกรรมของผู้ค้าที่ต่อสู้ ขัดขืน ตอบโต้หรือไม่ เราจะต้องแจ้งแก่ผู้ค้าก่อนว่าผู้ค้าทำผิดอะไรแล้วจะยึดของกลางมาที่เขต เพื่อทำการเปรียบเทียบปรับ แล้วเชิญตัวผู้ค้ามาที่เขต แต่ผู้ค้าจะมาหรือไม่เป็นเรื่องของผู้ค้า แต่ส่วนของกลางเราจะยึดไว้ แต่ถ้าผู้ค้ายื่นของกลางจะเข้าช่วยความผิดทางอาญาคือการต่อสู้ขัดขวางเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าเราจำนำได้ เป็นเจ้าประจำที่ฝ่าฝืนกฎ เราก็จะไม่เตือนแล้ว เราก็จะจับเลย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ต้องการพื้นที่การค้าที่แน่นอน เพื่อให้มีรายได้จากการค้าที่คุ้มค้ำกับค่าปรับและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเหล่านี้จึงเลือกที่จะจ่ายค่าปรับให้แก่เจ้าหน้าที่เทศกิจ ขณะที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่มีรายได้จากการค้าเพียงพอกับค่าปรับจำเป็นที่จะต้องหลบหนีเจ้าหน้าที่เทศกิจและไม่มีทำเลสำหรับทำการค้าที่แน่นอน จะเห็นได้ว่ากฎระเบียบที่รัฐสร้างขึ้นมาสืบสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่พื้นที่เมือง ได้สร้างพื้นที่การกีดกันให้แก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีรายได้ต่ำ มีความสำคัญทางเศรษฐกิจน้อย และไม่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ให้ออกไปจากพื้นที่การค้าของเมือง

แม้ว่ารัฐจะบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนา ด้วยการให้โอกาสทางการค้าแก่หาบเร่แผงลอย แต่การให้โอกาสทางการค้าที่ให้นั้นยังมิได้เป็นอย่างเสมอภาค เนื่องจากการสร้างพื้นที่การกีดกันได้ตอกย้ำ และแบ่งแยกหาบเร่แผงลอยที่ควรได้รับอนุญาตให้ทำการค้าในพื้นที่ โดยใช้กฎระเบียบที่ถูกใช้เพื่อสนับสนุนความชอบธรรมของรัฐในการจัดระเบียบพื้นที่ ดังเช่น พระราชบัญญัติรักษาความ

สะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 ที่ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใด (1) ปิ้งอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานที่สาธารณะ (2) ใช้รถยนต์หรือล้อเลื่อนเป็นที่ ปิ้งอาหารเพื่อขายหรือจำหน่ายให้แก่ประชาชนบนถนนหรือสถานที่สาธารณะ ความในวรรคหนึ่งมิให้ ใช้บังคับแก่การปิ้งอาหารหรือการขายสินค้าตาม (1) หรือ (2) ในถนนส่วนบุคคลหรือในบริเวณที่ เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผ่อนผันให้กระทำได้” ได้นำสู่การให้อำนาจที่ชอบธรรมแก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถที่จะอนุญาต ผ่อนผัน ให้แก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยบางกลุ่มให้เข้ามาทำการค้าได้ และสามารถกีดกันผู้ค้าหาบเร่แผงลอยบางกลุ่มออกไป ด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกับการขยายตัวของเมือง อย่างเป็นระบบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสวยงาม ซึ่งทำให้การเสียค่าปรับถูกแปรเปลี่ยน เป็นการเสียค่าเช่าในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตทางการค้าจากรัฐ

การใช้กฎระเบียบของรัฐที่ดูเสมือนว่าเป็นการให้โอกาสทางการค้า นอกจากจะนำมาปฏิบัติ เพื่อกีดกันหาบเร่แผงลอยบางกลุ่มออกไปจากพื้นที่เมืองแล้ว กฎระเบียบที่ถูกสร้างขึ้นมายังมีเป้าหมาย ที่จะควบคุมการค้าหาบเร่แผงลอย ให้ทำหน้าที่เป็นเพียงการขายสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานในเมือง มากกว่าที่จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของหาบเร่แผงลอย ดังที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งทำหน้าที่ เกี่ยวกับกฎระเบียบในการจัดการหาบเร่แผงลอยได้กล่าวว่า

ถ้าพวกผู้ค้าหาบเร่แผงลอยนอกจุดผ่อนผัน เค้าเซ็นหนีไปแล้ว เราก็จะไม่ตามไล่จับ เพราะภาพที่ ออกมามันจะดูไม่ดี อีกอย่างเนี่ยการที่เราจะไปจับก็ต้องจับเมื่อเค้ากระทำความผิด พอเค้าเซ็นหนีก็ไม่ได้ แสดงว่าเค้ากระทำความผิด การจะจับรถเข็นต้องทำเมื่อเค้ากำลังขายอยู่กับที่ เหมือนกับว่าใครผลอกีโดน พวกที่ไม่โดนจับก็คือพวกที่ขายในเขตผ่อนผัน

หาบเร่แผงลอยที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้า จึงจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายสินค้าของตนไปยัง แหล่งชุมชนที่มีผู้ซื้อชื้อมาก แม้ว่าในช่วงหลังจะมีพัฒนาการในการนำสินค้าไปขายด้วยการใช้รถเข็น แทนที่หาบเร่ ซึ่งเป็นพัฒนาการทางการค้าที่มีได้มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มยอดขายสินค้า หากแต่เป็น พัฒนาการทางการค้าที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการหลบหนีการจับกุมเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผง ลอยรายหนึ่งเล่าว่า “รถเข็นมันดีกว่าหาบตรงที่เซ็นหนีไปไหนต่อไหนได้ มันสะดวกกว่า รถเข็นถ้าเซ็นไป เรื่อยๆ เค้าก็จับเราไม่ได้ แต่ถ้าเป็นหาบ ถ้าวางหาบลงกับพื้นเมื่อไหร่ เทศกิจเค้ามีสิทธิ์จับเราได้เมื่อนั้น” นอกจากนี้ รัฐยังได้นำความรู้ทางด้านสาธารณสุขเข้ามาควบคุมหาบเร่แผงลอย โดยผู้ที่ได้รับ อนุญาตให้ทำการค้าหาบเร่แผงลอยอาหารในจุดผ่อนผัน จะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการสุขาภิบาล อาหารตามโครงการกรุงเทพเมืองอาหารปลอดภัย และจะต้องแขวนประกาศนียบัตรการอบรมหลักสูตร การสุขาภิบาลอาหาร ไว้คู่กับใบอนุญาตให้ทำการค้าในจุดผ่อนผัน เพื่อเป็นการจัดประเภทของหาบเร่

แผงลอยอาหารที่ได้รับอนุญาตจากรัฐให้ทำการค้าในจุดผ่อนผัน ว่าเป็นหาบเร่แผงลอยอาหารที่มีความสะอาดและได้รับอนุญาตให้ทำการค้าได้ ส่วนหาบเร่แผงลอยที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าในจุดผ่อนผัน จะไม่มีสิทธิ์ที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรสุขภาพอาหาร ซึ่งเป็นต่อยอดภาพลักษณ์ของการเป็นผู้ประกอบการค้าที่ผิดกฎหมาย ไม่สะอาด และไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพ

การใช้อำนาจของรัฐในการเป็นผู้ผูกขาดการผลิตพื้นที่เมือง ด้วยการสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่อยู่ภายใต้วิธีคิดในเรื่องของความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในการควบคุมหาบเร่แผงลอยไม่ให้อำนาจที่จะล้มตาอำปากได้ อันเป็นกฎเกณฑ์ที่มุ่งแสดงความชอบธรรมให้แก่รัฐในการผลิตพื้นที่มากกว่าวัตถุประสงค์อื่นใด ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎระเบียบให้หยุดขายในวันที่รัฐเป็นผู้กำหนด การออกกฎระเบียบในการตั้งวางสินค้า อันทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่มีรายได้สำหรับการกินการใช้ในแต่ละวันเท่านั้น ต้องประสบกับความเดือดร้อนในการแสวงหารายได้มารองรับกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นทุกวันไม่เว้นวันหยุด และมีได้มีเป้าหมายที่จะทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดสามารถที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะเข้าไปสู่การค้าในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการได้ การทำให้เกิดพื้นที่ของการกีดกัน ได้ทำให้แรงงานส่วนเกินที่ย้ายถิ่นมาจากภาคชนบทจำเป็นต้องเข้ามาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย ด้วยการยินยอม ผ่อนผัน และให้โอกาสทางการค้า ซึ่งการสร้างพื้นที่ของการกีดกัน ยังได้ลำดับความสำคัญของสินค้าที่จะได้รับอนุญาตให้ทำการค้าได้ จากตัวเลขของรายได้ที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจของประเทศ และความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจหลักของเมือง มากกว่าการพิจารณาจากความผูกพัน ความสัมพันธ์ ประสพการณ์ และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ การให้โอกาสแก่หาบเร่แผงลอยในการทำการค้าในเมืองจึงเป็นเพียงการอนุญาตด้วยความสงสาร และหวังว่าจะทำให้คนเหล่านี้เกิดความสำนึกในบุญคุณของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการอนุญาตให้ทำการค้า และเป็นกฎระเบียบที่ทำให้หาบเร่แผงลอยเป็นแหล่งสินค้าและบริการราคาถูกแก่คนในเมืองเท่านั้น และต้องรอการถูกเบียดขับให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ที่ต้องยอมรับกฎระเบียบของเมือง และยอมรับการถูกกำหนดให้มีตำแหน่งแห่งที่เป็นเพียงภาคเศรษฐกิจที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของระบบทุนนิยม มากกว่าที่จะทำให้หาบเร่แผงลอยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคม

บทที่ 6

การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย

การกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง เป็นกระบวนการที่เกิดจากภาคปฏิบัติเชิงพื้นที่ที่สร้างการรับรู้ความหมายของเมือง และความหมายของสรรพสิ่งในพื้นที่เมือง ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยที่มีภาพลักษณ์ของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และไม่สวยงาม และไม่มีพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ในเมือง หาบเร่แผงลอยจึงต้องถูกเบียดขับออกไป ด้วยการปฏิเสธไม่ยอมรับคุณค่าของหาบเร่แผงลอย โดยมองว่าหาบเร่แผงลอยเป็นสิ่งที่เป็นอย่างอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง อันเป็นด้านลบ เป็นความไร้ระเบียบ และเป็นความล้มเหลวของการพัฒนาภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ด้วยการใช้อำนาจของความรู้ในการวางผังเมืองสมัยใหม่ในการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ในการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของหาบเร่แผงลอย ให้มีภาพลักษณ์ของสิ่งที่กีดขวางการพัฒนา ด้วยการประกอบอาชีพที่ลดทอนความสวยงามของเมืองลง และสร้างความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่เมือง หาบเร่แผงลอยต้องถูกกระทำในฐานะที่เป็นผู้บุกรุก และต้องถูกเบียดขับออกจากพื้นที่ทางกายภาพของเมือง รวมทั้งถูกเบียดขับหาบเร่แผงลอยออกจากพื้นที่ทางสังคมด้วย

หาบเร่แผงลอยเป็นกลุ่มชนชั้นระดับล่างของสังคมเมือง ที่ถูกจัดให้เป็นความแปลกแยกและเป็นส่วนเกินของเมือง เนื่องจากแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย มองว่า การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเป็นเมืองควบคู่กันไป โดยมีเมืองเป็นกลไกของความเจริญก้าวหน้า และเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ที่จะนำทรัพยากรส่วนเกินจากภาคชนบทเข้าสู่เมือง เพื่อที่จะสะสมทุนและสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และกระจายความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจไปยังส่วนอื่นของประเทศต่อไป อันทำให้ทุกคนในสังคมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน ภาพของคนจนที่ต้องอาศัยพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนนและทางเท้าของเมืองในการทำมาหากินจึงมิใช่เป้าหมายของอุดมการณ์ทุนนิยม ด้วยเหตุนี้ การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจึงมิใช่เป็นเรื่องของการค้าที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่สวยงามในพื้นที่เมืองเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องของความด้อยพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้วิธีคิดแบบสมัยใหม่ ขณะเดียวกันก็ได้แยกความแตกต่างให้แก่วิถีชีวิตของเมืองแบบดั้งเดิม ด้วยการแสดงให้เห็นว่าการผลิตพื้นที่เมืองด้วยวิธีคิดแบบสมัยใหม่เป็นเมืองที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้า อันนำไปสู่การรับรู้ในความหมายของเมืองในสังคม ขณะเดียวกันการผลิตพื้นที่เมืองยังได้ให้ความหมายของหาบเร่แผงลอย ว่าเป็นความล้มเหลวของปัจเจกบุคคลในการพัฒนาตาม

เศรษฐกิจทุนนิยม ที่ทำให้คนเหล่านี้ต้องใช้พื้นที่สาธารณะในการทำมาหากิน ดังที่การค้าหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่ผู้คนทั่วไปรับรู้ “เป็นอาชีพการค้าชั่วคราวที่ขายสินค้าและบริการราคาถูกให้แก่คนทั่วไป” “เป็นคนจากต่างจังหวัดที่เข้ามาหางานทำในเมือง ถ้าไม่ให้ค้าขายของที่นี่ จะให้เค้าไปทำอะไรล่ะ” “เป็นอาชีพที่อาศัยพื้นที่ริมถนนเป็นสถานที่ทำการค้าของตนเอง ผู้ค้าบางรายที่ไม่มีที่ทางของตนเองก็ต้องเร่ขายสินค้าของตนเองไปตามทางเท้าริมถนน” ขณะที่ผู้คนทั่วไปบางคนกลับมีภาพของหาบเร่แผงลอยในการรับรู้ “การทำมาหากินบนทางสาธารณะ ยึดที่ของสาธารณะเป็นที่ค้าขายมานาน มีการขายแข่งกันมาเป็นทอดๆ คนที่เข้าไปค้าขายไม่ใช่คนจนด้วยซ้ำไป ภาษีก็ไม่เสียมานานนี้ได้ทำให้เป็นปัญหากับประชาชนทั่วไป ทำให้รบกวนสัญจรไม่ได้ คนเดินต้องไปเดินบนถนนแทน” อันแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอยที่ถูกมองด้วยความรู้สึกที่แตกต่างกัน และเป็นการรับรู้ภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอยในลักษณะที่เหมารวม ตายตัว และมีหนึ่งเดียว อันแสดงถึงการขาดความเข้าใจในวิถีชีวิตของหาบเร่แผงลอยของผู้คนในเมือง ทั้งที่การค้าหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับเมืองอย่างยาวนาน ด้วยมุมมองดังกล่าวได้นำไปสู่การปฏิบัติของรัฐและคนทั่วไปที่มีผู้ค้าหาบเร่แผงลอยว่า เป็นผู้ที่ทำผิดกฎหมายของบ้านเมืองจากการทำให้เมืองไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และการเรียกร้องพื้นที่การค้าของหาบเร่แผงลอยถูกเหมารวมว่าเป็นเรื่องของการสูญเสียผลประโยชน์ในพื้นที่

การวิเคราะห์ในบทนี้ต้องการเปิดเผยให้เห็นถึงผลของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ที่สร้างพื้นที่ของการรับรู้ ที่อยู่ภายใต้อำนาจของความรู้ ซึ่งทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง ต้องยอมรับผลของการรับรู้ของผู้คนที่ติดหาบเร่แผงลอย แต่ด้วยมุมมองในเรื่องของพื้นที่ที่มองว่าความหมายของพื้นที่ไม่ได้มีรูปแบบเฉพาะตายตัว หากแต่ความหมายของพื้นที่สามารถแปรเปลี่ยนไปได้ โดยการให้คำนิยามใหม่โดยหาบเร่แผงลอย อันเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้แก่หาบเร่แผงลอยในเมืองที่ใช้ในการตอบโต้การกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง

กระบวนการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย

ในอดีตพื้นที่ของตลาดส่วนใหญ่ จะเป็นที่พักอาศัยและเป็นพื้นที่ที่ผู้คนใช้เป็นทางผ่านไปซื้อของที่ตลาดบริเวณใกล้เคียง การค้าหาบเร่แผงลอยในสมัยนั้นจะเป็นการค้าขายทางเรือ ที่ลงเรือขายตามบ้านไปเรื่อยทั้งวัน จนกว่าสินค้าจะหมด เช่น ขายข้าวสาร ขายปลา ขายหมู ขายผัก ขายขนมจีน ขายข้าวเหนียว ขายข้าวหมก ขายอ้อย ขายขนม ขายของกินเล่น และขายของเล่น ส่วนการค้าหาบเร่บนบกส่วนใหญ่จะเป็นการค้าอาหารของคนจีน เช่น ข้าวแกง ข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว ผัดไท โดยขายสินค้าให้กับผู้ที่พักอาศัยอยู่บริเวณนั้น ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีผู้คนเข้ามาทำการค้าขายมากนัก การค้าหาบเร่

แผงลอยในขณะนั้นจึงไม่ได้ถูกมองว่าเป็นการค้าที่ไร้ระเบียบ แต่เป็นวิธีการค้าดั้งเดิมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยที่กินอยู่ง่าย เหมาะกับพื้นที่ที่มีถนน ตรอก ซอกซอยจำนวนมาก การเดินทางเพื่อจับจ่ายซื้อสินค้าในตลาดดูจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ทำให้ผู้คนไม่อยากจะออกไปซื้อของที่ใด การค้าหาบเร่แผงลอยจึงเป็นรูปแบบการค้าที่เข้ามาตอบสนองความจำเป็นของคนกรุงเทพฯ ได้เป็นอย่างดี ด้วยการนำเสนอสินค้าและบริการถึงหน้าบ้านของลูกค้า

เมื่อมีการใช้นโยบายการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย และการผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมืองโดยใช้ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ได้ทำให้เมืองในการรับรู้ของผู้คน มีความหมายที่เปลี่ยนจากพื้นที่ที่แสดงความสัมพันธ์ของผู้คน กลายเป็นพื้นที่ของความเป็นระเบียบเรียบร้อย และแสดงถึงความเจริญก้าวหน้า และทำให้ความหมายของการค้าหาบเร่แผงลอยเปลี่ยนไปจากการค้าดั้งเดิม กลายเป็นการค้าที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองและแสดงถึงความด้อยพัฒนา อันทำให้หาบเร่แผงลอยต้องถูกเบียดขับออกไปจากพื้นที่การค้าของเมือง ด้วยการทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้าบนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้าจากการทำให้พื้นที่เป็นสินค้า การทำให้หาบเร่แผงลอยเป็นผู้ผิดกฎระเบียบของเมือง และการทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีความหมายในพื้นที่

การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้าบนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

การผลิตความหมายของพื้นที่การค้า เป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ที่กำหนดความหมายของพื้นที่ตลาดบ้านหลวงให้เป็นพื้นที่ทางพาณิชย์กรรมของสินค้าทางเกษตรกรรม ที่จะสามารถทำรายได้ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศ ประกอบกับการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 1 ที่มีเจตนารมณ์ให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและความเจริญในทุกด้าน และสร้างการรับรู้ให้แก่คนในชนบทว่าการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองจะทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น และการทำงานกับครอบครัวในภาคเกษตรกรรมในภาคชนบทถือว่าไม่ใช่งานและเป็นสิ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ อีกทั้งความแตกต่างของรายได้ของคนในเมืองกับคนจากชนบทที่เหลื่อมล้ำกัน สิ่งเหล่านี้ได้เป็นแรงดึงดูดคนจากภาคชนบทให้เข้ามาแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจในเมือง

การย้ายถิ่นของคนจากชนบทที่เข้ามาแสวงหางานทำในเมือง แรงงานที่มีทักษะ ความรู้ และคุณสมบัติในการทำงานจะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ส่วนแรงงานจากชนบทที่ขาดทักษะ คุณสมบัติที่จำเป็นในการทำงานภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องใช้พื้นที่สาธารณะของ

เมืองเป็นพื้นที่ในการทำมาหากิน ดังที่แม่ค้าจากต่างจังหวัดคนหนึ่งอย่างป้าหนู ได้เล่าประวัติชีวิตว่า เข้ามาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยที่ตลาดบ้านหลวงมากกว่า 40 ปี ป้าหนูเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ตั้งแต่อายุ 17 ปี ด้วยเหตุที่การทำงานในภาคเกษตรกรรมที่จังหวัดสิงห์บุรี และการจบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่สามารถทำให้ตอบสนองความต้องการของความอยู่รอดของชีวิต ทางเลือกเดียวที่จะทำให้ตัวเองสามารถมีรายได้ในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดได้ คือการติดตามญาติพี่น้องที่มีที่พัก และมีงานในกรุงเทพฯ ให้ทำ ซึ่งการมาพักอยู่อาศัยกับญาติพี่น้องจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ในกรุงเทพฯ ให้แก่ผู้ย้ายถิ่น และไม่ต้องดิ้นรนที่จะหาที่พักอาศัยของตนเอง ป้าหนูเริ่มต้นการประกอบ อาชีพที่ตลาดแห่งนี้ด้วยการช่วยพี่สาวหาบเร่ขายข้าวแกง โดยลูกค้าที่ซื้อข้าวแกงส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ พักอาศัยและทำมาค้าขายอยู่ในบริเวณนั้น ดังที่ป้าหนูเล่าว่า “มาหากินกันไปแถวตลาดนี้ ตรงนี้ใกล้ๆ หน่อย ตรงหน้าตลาดนี้ก็ไม่มีเป็นที่ของใคร ก็ทำมาหากินขายกัน มีขายของกันไม่กี่เจ้า ข้าวแกงก็มีสอง เจ้า เมื่อก่อนแถวนี้มีอะไรที่ไหนละ ตรงนี้แทบไม่มีคนเลย” การค้าหาบเร่แผงลอยจึงเป็นการค้ารูปแบบ หนึ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ทางการค้าในพื้นที่ตลาดแห่งนี้ ที่ทำหน้าที่จำหน่ายสินค้า ต่างๆ ให้แก่ผู้คนที่ย้ายมาอยู่ที่นี่ ผู้ที่จะมาทำมาค้าขายบนทางเท้าหรือถนนก็สามารถทำได้โดย ไม่มีอุปสรรคมากนัก ตลาดจึงเป็นเสมือนพื้นที่ทางการค้าที่ให้โอกาสแก่คนจนในการทำมาหากิน ท่ามกลางการค้าสินค้าเกษตรกรรมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการค้าผัก การค้าผลไม้ และการค้าดอกไม้ใน พื้นที่ตลาด และด้วยรูปแบบของการค้าหาบเร่แผงลอยที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย ไม่ต้องใช้ทุน แรงงานและ เทคโนโลยีที่ซับซ้อน ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยในตลาดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตลาดจึงกลายเป็นพื้นที่วิถี ชีวิตที่ผู้คนจากทุกสารทิศ คนหลากหลายระดับชนชั้นได้เข้ามาอยู่ร่วมกันในพื้นที่ตลาดจนเกิดเป็น ความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน และก่อรูปจนกลายเป็นวิถีทางการค้าในพื้นที่นั้น

การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าหาบเร่แผง ลอยอาหารที่เคยทำมาหากินในพื้นที่เมือง ต้องกลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองด้วยการ ทำให้หาบเร่แผงลอยอาหารไม่มีพื้นที่ในการทำมาหากิน คือการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผง ลอยในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหาบเร่แผงลอยดอกไม้ที่เข้ามาทำการค้าในตลาด เนื่องจากการค้า ดอกไม้จำเป็นต้องอาศัยผู้ค้าแผงลอยดอกไม้ในการทำหน้าที่เป็นผู้แพร่กระจายดอกไม้ไปยังลูกค้า ไม่ ว่าจะเป็นผู้ค้าปลีกที่นำดอกไม้จากชาวสวน และผู้ค้าที่เป็นชาวสวนที่นำดอกไม้มาตั้งแผงค้าบนทาง เท้าและถนน เพื่อให้การจำหน่ายดอกไม้เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุด เนื่องจากดอกไม้เป็นสินค้าที่ เสื่อมสภาพอย่างรวดเร็วและบอบช้ำได้ง่าย ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้จำนวนมากต้องนำแผง ดอกไม้มาตั้งบนทางเท้าและถนนตลอดแนวตลาด และด้วยเหตุที่ผู้ซื้อดอกไม้จำนวนมากเป็นผู้ค้าจาก ต่างจังหวัดที่จะเข้ามาซื้อดอกไม้ในช่วงเวลากลางคืน เพื่อที่จะนำไปจำหน่ายให้แก่ลูกค้าในจังหวัด

ต่างๆ ในช่วงเช้า รูปแบบการค้าหาบเร่แผงลอยในพื้นที่จึงเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นผู้ที่อยู่ในอาศัยในบริเวณนั้น มาตั้งแผงค้าเพื่อจำหน่ายสินค้าของตนเองในบางช่วงเวลาและจะเก็บแผงค้ากลับที่พักเมื่อขายสินค้าของตนเองเสร็จ ได้เปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบการค้าดอกไม้ในพื้นที่ทางเท้าและถนนที่เกิดขึ้นตลอดเวลา รัฐในฐานะที่เป็นผู้กำหนดความจริง ด้วยกฎระเบียบที่ถูกสร้างเพื่อสนับสนุนการผลิตในระบบทุนนิยม จึงต้องพยายามจัดระเบียบพื้นที่เมืองด้วยการกีดกันผู้ที่เข้ามาทำการค้าบนถนนและทางเท้า แต่ด้วยจำนวนของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่เข้ามาทำการค้ามากขึ้นเรื่อยๆ จากการเป็นตลาดดอกไม้ และการบิดเบือนความล้มเหลวของกระบวนการพัฒนาที่ไม่สามารถกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการพัฒนาให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รัฐจึงต้องยินยอมผ่อนปรนระเบียบกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด มาเป็นการอนุญาตให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยสามารถทำการค้าบนทางเท้าได้ตามวันและเวลาที่รัฐเป็นผู้กำหนด ด้วยกฎระเบียบที่ใช้อำนาจอันชอบธรรมให้แก่รัฐในการให้สิทธิขาดที่จะอนุญาตให้แก่หาบเร่แผงลอยประเภทที่รัฐต้องการกำหนด ให้มีพื้นที่ทางการค้าได้ตามเหตุผลที่รัฐเห็นสมควร ด้วยความสำคัญของการค้าดอกไม้ซึ่งเป็นสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจรวมของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นชาวสวน ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก รวมไปถึงผู้ที่ขายปุ๋ย ขายยาปราบศัตรูพืช และขายอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้ เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้รัฐให้สิทธิแก่การค้าดอกไม้ให้สามารถทำการค้าบนทางเท้าได้ตลอดเวลา ขณะเดียวกันรัฐได้สร้างความจริงในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการกีดกันหาบเร่แผงลอยประเภทอื่นๆ ที่มีใช้การค้าดอกไม้ให้ออกไปจากพื้นที่การค้าของเมือง ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยที่มีได้ถูกจัดประเภทให้ได้รับอนุญาตในการทำการค้า ถูกอำนาจของการผลิตพื้นที่ทำให้ไม่มีความหมายในพื้นที่และไม่มีพื้นที่การค้าของตนเอง ที่ต้องถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่การค้าดอกไม้ด้วยกฎระเบียบของรัฐ และต้องหลบซ่อนอยู่ในบริเวณริมถนนรอบๆ ตลาด

การที่หาบเร่แผงลอยเหล่านี้ไม่ได้ถูกให้ความหมาย ให้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่การค้าของเมือง พวกเขาจึงไม่มีที่ทางทางการค้าในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และตกอยู่ในฐานะที่ต้องยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ที่รัฐสร้างขึ้นมา เพื่อควบคุมพวกเขามีให้กลายเข้ามาในพื้นที่การค้าที่รัฐเป็นผู้ผลิต และการผลิตพื้นที่การค้าของรัฐได้นำไปสู่การกำหนดกฎเกณฑ์ในการให้ความหมายในพื้นที่นั้น ซึ่งนำไปสู่การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ การจัดลำดับ และการให้คุณค่าของสรรพสิ่งในพื้นที่ อันทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่ของการค้าดอกไม้ ดังที่ป่าหมีได้ให้เล่าถึงการถูกกีดกันให้ออกจากพื้นที่ขายด้วยกฎระเบียบของรัฐว่า

เมื่อก่อนป่าก็ขายอยู่ตรงที่พวกขายดอกไม้ตั้งแผงนี้แหละ เมื่อก่อนไม่มีดอกไม้ด้วยซ้ำ มีแต่ขายกล้วยไม้ จะมีรถขนกล้วยไม้มาขาย คนซื้อก็ซื้อกันไป ไม่มีมาตั้งแผงขายริมทางเท้าแบบนี้หรอก แล้วมีป่าขายหมูปิ้งอยู่หน้าโรงเรียนี๊ พอพวกขายดอกไม้มันชวนกันมาขายเรื่อยๆ ตอนหลังมันมีเทคนิค เทคนิคมันก็มาสั่งให้ป่ากระเถิบมา กระเถิบมา เทคนิคเค้าเก็บเงินค่าที่จากพวกแผงขายดอกไม้ เค้าก็ให้ตั้งแผงได้ ป่าไม่ได้จ่าย เค้าก็ไม่ได้ตั้ง จนต้องมานั่งตากแดดกะกะอยู่ที่หน้าโรงเรียนนี้แหละ

เมื่อหาบแร่แผงลอยที่ไม่มีพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐให้สามารถทำการค้า และไม่มีรายได้จากการขายในระดับที่เพียงพอต่อการจ่ายค่าเช่าที่ต่อจากผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้า ทำให้หาบแร่แผงลอยเหล่านี้จำเป็นต้องเคลื่อนย้ายสินค้าของตนไปยังแหล่งชุมชนที่มีผู้ซื้อจำนวนมาก แต่การนำสินค้าจากที่พักของหาบแร่แผงลอยไปจำหน่ายยังแหล่งชุมชนต่างๆ มิใช่เรื่องที่เป็นไปด้วยความสะดวก เนื่องจากการบรรทุกสินค้าจำนวนมากๆ รวมทั้งอุปกรณ์ ใส่หาบแร่และรถเข็น จะทำให้หาบแร่และรถเข็นมีน้ำหนักมากเกินไป และไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้ายสินค้าไปขายที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ค้าหาบแร่แผงลอยซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่มีอายุมาก ดังที่ป่าหมูได้เล่าให้ฟังถึงการเคลื่อนย้ายสินค้าจากที่พักมาจำหน่ายว่า

ถ้าเป็นสมัยก่อน ป่าจะใช้หาบกระจาด กระจาดนี้ใส่หมู อีกกระจาดใส่เตาปิ้งหมู แล้วเมื่อก่อนไม่ได้ขายแค่ 8-9 กิโล เหมือนสมัยนี้ สมัยก่อนป่าขายวันละไม่ต่ำกว่า 20 กิโล แล้วเดินจากตลาดฝั่งตรงข้ามข้ามสะพานข้ามแม่น้ำลงตั้งที่หน้าโรงเรียนี๊ข้างโรงเรียน แต่ตอนนี้ดีหน่อยใช้รถเข็น แต่ก็ยังลำบากตอนขึ้นลง เวลาเคลื่อนย้ายระหว่างฟุตบอลกับถนน

ผู้ค้าหาบแร่แผงลอยจึงไม่สามารถใช้หาบแร่และรถเข็นบรรทุกสินค้าจำนวนมากๆ เพื่อเพิ่มยอดขายของตนเอง เนื่องจากการบรรทุกสินค้าที่มีน้ำหนักมากจะทำให้การหาบและเข็นสินค้ามาจำหน่ายจากที่พักมายังพื้นที่การค้าเป็นไปด้วยความยากลำบาก และไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้ายหาบแร่และรถเข็นเพื่อหลบหนีเจ้าหน้าที่เทคนิค การนำสินค้าไปขายด้วยการใช้รถเข็นแทนการนำสินค้าใส่กระจาดหาบแร่ จึงเป็นพัฒนาการทางการค้าที่มีได้มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มยอดขายสินค้าและเพิ่มรายได้ของผู้ขาย หากแต่เป็นพัฒนาการทางการค้าที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการหลบหนีการจับกุมเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังที่ผู้ค้าที่เคยใช้กระจาดหาบแร่รายหนึ่งเล่าว่า “รถเข็นมันดีกว่าหาบตรงที่เข็นหนีไปไหนต่อไหนได้ มันสะดวกกว่า รถเข็นถ้าเข็นไปเรื่อยๆ เค้าก็จับเราไม่ได้ แต่ถ้าเป็นหาบ ถ้าเราวางหาบลงกับพื้นเมื่อไหร่ เทคนิคเค้าก็มีสิทธิ์จับเราได้เมื่อนั้น”

ผลของการทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่ทางการค้า ยังทำให้ผู้ค้าหาบเร่รถเข็นไม่มีที่ทางการค้าที่แน่นอน จึงเป็นการยากที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจะสามารถหาลูกค้าประจำที่จะมาซื้อสินค้าของพวกเขาได้อย่างต่อเนื่อง การที่ผู้ค้าจะนำสินค้ามาขายเป็นจำนวนมากและสินค้าที่มีราคาสูงมาจำหน่ายแก่ลูกค้าจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากจะทำให้ขายสินค้าได้ยาก ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่มีที่ทางการค้าที่แน่นอน จึงจำเป็นต้องขายสินค้าที่มีราคาที่ไม่สูงนักและสามารถจำหน่ายได้ง่าย เพื่อให้ผู้ที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยสามารถตัดสินใจซื้อได้อย่างรวดเร็วขึ้น ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยไม่ต้องนำสินค้าซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นอาหารและสินค้าที่มีอายุการใช้งานสั้น ที่เหลือจากการขายกลับที่พักรของตนเอง การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่ทางการค้าด้วยฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ จึงเป็นกระบวนการของอำนาจในการผลิตพื้นที่ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องทำหน้าที่ของการเป็นผู้ผลิตสินค้าราคาถูกเพื่อจำหน่ายให้แก่แรงงานในเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และได้ทำให้หาบเร่แผงลอยอาหารที่เคยเป็นวิถีการค้าแบบดั้งเดิม ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการค้าในพื้นที่ตลาดกลับถูกเบียดขับออกจากพื้นที่ทางกายภาพของตลาด โดยไม่ได้รับการผ่อนผันและการอนุญาตให้ทำการค้าในพื้นที่ทางเท้าอย่างถูกระเบียบ อีกทั้งต้องกลายเป็นผู้ค้าที่ทำผิดกฎระเบียบของรัฐที่ใช้พื้นที่สาธารณะในการทำการค้าของตนเอง และที่สำคัญคือต้องกลายเป็นเหยื่อของการถูกเอารัดเอาเปรียบ การขูดรีด ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องมาทำการค้าอย่างหลบๆ ซ่อน ๆ และทำให้หาบเร่แผงลอยถูกจัดประเภทและทำหน้าที่ตามหลักการแบ่งงานในสังคม ด้วยการเป็นผู้ผลิตสินค้าให้แก่แรงงานในเมือง เพื่อให้การขูดรีดส่วนเกินของแรงงานสามารถเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นเรื่องปกติในสังคม

การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้าจากการทำให้พื้นที่เป็นสินค้า

เมื่อรัฐได้กำหนดความหมายของพื้นที่ จากระเบียบกฎเกณฑ์ที่รัฐได้สร้างขึ้น เพื่อสนับสนุนการผลิตในระบบทุนนิยม และเป็นการผลิตความหมายของพื้นที่ที่อยู่บนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ได้ทำให้หาบเร่แผงลอยอาหารที่ถูกให้ความหมายว่าเป็นการค้าที่ไม่ได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และไม่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพื้นที่การค้าดอกไม้ ทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้าในเมือง ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อความหมายของพื้นที่การค้าถูกผลิตขึ้นมาแล้วยังได้มีการผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้า ด้วยการทำให้พื้นที่ทางเท้ากลายเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ จากจำนวนผู้ค้าที่มีมากกว่าจำนวนพื้นที่ที่รัฐอนุญาต ทำให้ราคาเช่าพื้นที่ทางเท้าเพื่อทำการการค้าสูงเกินระดับรายได้ของหาบเร่แผงลอยดอกไม้ราคาถูกจะสามารถจ่ายค่าเช่าพื้นที่ได้ ทางเท้าที่รัฐอนุญาตให้ทำการค้าจึงกลายเป็นพื้นที่การค้าดอกไม้ที่มีกำลังทางการเงินในการชำระค่าเช่าที่ในราคาสูงได้ ซึ่งเป็นการค้าดอกไม้ที่มีราคาและมูลค่าทางการค้าสูง การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้าด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้าจึงเป็นการกีดกันหาบเร่แผงลอยดอกไม้ ที่มีมูลค่าทางการค้า

ต่ำออกไปจากพื้นที่การค้าดอกไม้ และทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้ที่มีมูลค่าทางการค้าต่ำ และมีรายได้ไม่มากนัก ต้องถูกกีดกันออกจากพื้นที่ทางเท้าให้ต้องมาอาศัยหลบๆ ซ่อนๆ ตามทางเท้าและถนนซึ่งพอจะมีที่ตั้งวางแผงค้าอยู่บ้าง

การทำให้พื้นที่ทางเท้ากลายเป็นสินค้า ยังทำให้ความหมายของพื้นที่การค้า มิได้ผูกติดอยู่บนทางเท้าที่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าจากรัฐเท่านั้น หากแต่ยังถูกแพร่กระจายไปยังพื้นที่ทางเท้าที่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐด้วย เช่น พื้นที่ทางเท้าด้านหน้าของอาคารพาณิชย์ ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ที่หาบเร่แผงลอยที่ไม่มีรายได้มากนักสามารถอาศัยเป็นที่ทำมาหากินได้ แต่เมื่อความหมายของพื้นที่การค้าถูกสร้างขึ้นมา ทางเท้าจึงถูกทำให้เป็นสินค้าซึ่งทำให้คนเล็กคนน้อยที่ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะคุ้มค่ากับค่าเช่าที่ทางร้านเรียกเก็บได้ และไม่มีคุณค่าและความสำคัญใดๆ ที่จะอยู่บนพื้นที่ทางเท้าได้ ก็จะถูกขับไล่ออกไปจากพื้นที่การค้าได้ทุกเมื่อ ดังที่แม่ค้าขายศรีอย่างแม่ศรีเล่าประวัติชีวิตให้ฟังว่า แม่ศรีย้ายจากจังหวัดลพบุรีเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 อาชีพเริ่มแรกของแม่ศรีคือการซื้อลอนตาล มะพร้าว กระจับ จากตลาดแถวบ้านพักที่จังหวัดนนทบุรี ไล่หาบมาขายในกรุงเทพฯ ตั้งแต่สนามหลวงไปจนถึงตลาดบ้านหลวง แต่ต่อมาแม่ศรีประสบกับปัญหากับผู้เช่าบ้านที่ทำให้ไม่สามารถพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดนนทบุรีได้ และจำเป็นต้องหนีมาอาศัยอยู่หลังตลาดบ้านหลวง แม้ว่าในช่วงนั้นแม่ศรีจะไม่มีเงินติดตัวเพื่อที่จะมาทำทุนในการทำมาหากิน แต่แม่ศรีก็ได้รับความช่วยเหลือจากคนขายดอกมะลิที่ให้ดอกมะลิมาขาย พร้อมทั้งอุปการะในการรื้อยพวงมาลัยโดยไม่คิดสตางค์จากแม่ศรีเลย แม้ว่าในช่วงแรกที่แม่ศรีจะยังรื้อยพวงมาลัยไม่เป็น แม่ศรีก็จะอาศัยดวงดอกมะลิขายให้แก่ลูกค้าเพื่อหารายได้มาประทังชีวิต ต่อมาภายหลังด้วยความเป็นคนช่างสังเกตการรื้อยพวงมาลัยแม่ค้ารายอื่นในบริเวณนั้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์และความพยายามในการฝึกฝนตัวเองโดยไม่มีสถาบันการศึกษาในระบบรับรองความรู้ ทำให้แม่ศรีสามารถพัฒนาฝีมือในการทำพวงมาลัย และสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ แม่ศรีจึงย้ายแผงขายดอกมะลิและพวงมาลัยมาอยู่บนทางเท้าหน้าร้านค้าพาณิชย์ริมถนน ซึ่งในสมัยนั้นความเข้มงวดของกฎระเบียบและความเข้มงวดของการนำพื้นที่ทางเท้ามาเป็นสินค้ายังไม่มากนัก อีกทั้งแม่ศรียังได้รับความเมตตาจากเจ้าของร้านค้าพาณิชย์ริมถนนที่เห็นว่าแม่ศรีไม่มีที่ขายของ จึงไม่คิดค่าเช่าที่ขายสินค้าจากแม่ศรีแม้แต่บาทเดียว

แต่เมื่อการค้าดอกไม้เป็นที่นิยมในพื้นที่ตลาด และมีผู้ซื้อผู้ขายเข้ามาทำการค้าเป็นจำนวนมาก ได้ทำให้ทางเท้าทั้งที่ได้รับอนุญาตจากรัฐ และไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐถูกนำมาซื้อขายให้เช่าต่อกันได้ ไม่แตกต่างจากสินค้าทั่วไป ซึ่งได้ส่งผลให้แม่ค้าขายพวงมาลัยอย่างแม่ศรี ที่ทำมาหากินอยู่บนทางเท้าหน้าร้านค้าพาณิชย์เกือบ 30 ปี ต้องเลิกขายพวงมาลัยไปเกือบ 2 ปีโดยไม่มีรายได้ใดๆ และ

ต้องอาศัยให้ลูกหลานเลี้ยงดู เนื่องจากเจ้าของร้านค้าพาณิชย์ที่แม่ศรีเคยตั้งแผงหน้าร้านได้ย้ายออกไปแล้วเช่าร้านให้แก่เจ้าของร้านรายใหม่ ซึ่งเจ้าของร้านรายใหม่ต้องการใช้ทางเท้าหน้าร้านเป็นที่วางสินค้าของตนเองเพื่อเกัดกันมิให้ผู้ใดมาตั้งวางสินค้าเพื่อทำการค้าได้ และให้ผู้อื่นเช่าทำการค้าในช่วงกลางคืนที่ร้านตัวเองปิด ทำให้แม่ศรีไม่สามารถทำมาหากินบนทางเท้าหน้าร้านค้าพาณิชย์ได้อีกต่อไป และต้องย้ายไปอยู่ในบริเวณอื่นๆ ดังที่แม่ศรีเล่าให้ฟังถึงการถูกขับไล่ออกจากทางเท้าที่เคยเป็นที่ทำการค้ามานานว่า

เคยเห็นร้านสังฆภัณฑ์ใหม่ เมื่อก่อนยายนั่งร้อยมาลัยอยู่หน้าร้านนั้นนั่นแหละ แต่ก่อนเจ้าของเดิมเค้าเคยให้ยายขายหน้าร้านเค้า ไม่คิดเงินเลย บางทีเค้าก็เอาข้าวมาให้ยายกินด้วยซ้ำ แต่ตอนหลัง เมื่อ 2 ปีที่แล้ว เจ้าของเก่าเค้าเช่าห้องแถวต่อให้ร้านทัศนีย์ เจ้าของร้านมันมาไต่ยายเลย ไม่ให้ยายขายมาลัยหน้าร้านมัน ยายบอกยายให้เค้าเช่าเดือนละ 5 พันก็ได้ ให้ยายขายเหอะ ลูกค้าประจำยายอยู่ที่นี่ มันก็ไม่ยอมให้ยายขาย มันบอกมันจะเอาที่ไว้วางของหน้าร้านมัน จนผู้จัดการธนาคารที่อยู่ข้างร้านมัน เค้าเห็น เค้าก็เลยส่งสารยาย เลยให้ยายไปขายมาลัยหน้าธนาคารได้ แต่มันก็ยังตามมาแก้งยาย แก้งสารพัด บางทีแก้งเอาของร้านมันมาวางหน้ายาย ให้ลูกค้ามายายไม่เจอ เรียกเทศกิมมาจับยายก็มี แก้งบอกลูกค้าว่าร้านอื่นถูกกว่าร้านยายก็มี ตอนหลังยายทนไม่ไหว ยายต้องเลิกขายไปสองปี นี่เพิ่งกลับมาขายที่ใหม่ ตอนหลังลูกค้าเก่าที่เคยซื้อประจำ เค้าเจอยายที่นี่ เค้าทักยายว่า ยายยังอยู่หรือ ไปถามยายที่ร้านสังฆภัณฑ์ เค้าบอกยายตายไปแล้ว

การถูกขับไล่ออกจากพื้นที่การค้าด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า เป็นอำนาจของกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยที่มีรายได้น้อย ปราศจากอำนาจใดๆ ที่จะต่อรองในการได้มาซึ่งพื้นที่ในการทำมาหากิน การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่ทางการค้าจากการที่พื้นที่ทางเท้ากลายเป็นสินค้า จึงถือว่าเป็นความทุกข์ยากของหาบเร่แผงลอยในการถูกทำให้ไม่มีที่ทำมาหากิน และต้องแสวงหาที่ทำการค้าอื่น ที่ต้องใช้เวลานานกว่าที่จะมีผู้ยอมรับในคุณค่าของสินค้าที่นำมาจำหน่าย ซึ่งคนทั่วไปอาจมองว่าการขับไล่หาบเร่แผงลอยจากพื้นที่เป็นสิ่งปกติธรรมดา ที่กลไกตลาดจะต้องทำงานรับใช้ผู้ที่มีอำนาจซื้อสูงกว่า และมีให้ผู้ที่มิอำนาจซื้อต่ำเข้ามาจับจองเป็นเจ้าของพื้นที่ การทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า จึงได้ทำให้ความผูกพันและประสบการณ์ในพื้นที่ไม่มีคุณค่าใดๆ ภายใต้กลไกตลาดที่ถูกผลิตซ้ำ และแพร่กระจายออกไปทั่วทั้งพื้นที่ของเมือง

การทำให้หาบเร่แผงลอยเป็นผู้ผิดกฎระเบียบของเมือง

การสร้างความจริงและการรับรู้ในความหมายของเมือง ผ่านการใช้อำนาจของรัฐในการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ได้เบียดขับวิถีการค้าแบบอื่นอย่างการค้าหาบเร่แผงลอย ให้กลายเป็นส่วนเกินของพื้นที่ตลาด ทำให้ตลาดเต็มไปด้วยผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเป็นจำนวนมาก ที่ถูกมอง

ว่าเป็นผู้ที่กระทำผิดกฎหมายและเป็นต้นเหตุของความไร้ระเบียบ และความไม่สวยงามในพื้นที่เมือง การกลายเป็นอื่นจากความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหาบเร่แผงลอย จึงมิได้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นผลมาจากการที่รัฐทำให้ตลาดกลายเป็นพื้นที่ของการค้าดอกไม้ ที่นำมาซึ่งรายได้รวมของประเทศจากการค้าและการส่งออก รวมทั้งรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้าชมดอกไม้ในตลาด จึงได้ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจำนวนมากได้เข้ามาทำการค้าดอกไม้ รัฐจึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบในการควบคุมผู้ค้าหาบเร่แผงลอย โดยจัดประเภทของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจากความเหมาะสมของสินค้า ด้วยการเชื่อมโยงสินค้าที่ขายให้ประสานเข้ากับเป้าหมายของการผลิตพื้นที่ โดยรัฐได้ผลิตความหมายของพื้นที่ของการค้าดอกไม้ โดยใช้ฐานคิดในเรื่องของสิ่งที่สามารถสร้างมูลค่าต่อเศรษฐกิจรวมได้ และผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้ ด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ และสามารถถูกตัดแบ่งและจัดสรรเพื่อให้พื้นที่เหล่านั้นทำหน้าที่สนับสนุนวิธีการผลิตในระบบทุนนิยม ด้วยการเป็นพื้นที่ของการค้าดอกไม้ ส่วนหาบเร่แผงลอยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหาบเร่แผงลอยอาหารต้องอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากการค้าหาบเร่แผงลอยที่ประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอดของปัจเจกบุคคล ไม่ได้มีความเชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจรวมเท่ากับการค้าดอกไม้ และเป็นเพียงการค้าที่จำหน่ายสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานในเมือง ตามหลักการแบ่งงานกันทำในสังคมเท่านั้น อันเป็นความจริงที่รัฐเป็นผู้สร้างขึ้น ที่ไม่มีผู้ใดสามารถปฏิเสธได้ และทำให้หาบเร่แผงลอยต้องยอมรับการกลายเป็นอื่นที่รัฐเป็นผู้กำหนดให้ ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้พูดถึงการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยเป็นเสียงเดียวกันว่า “มันเป็นหน้าที่ของเทศกิจเค้า เราเข้ามาอาศัยที่เค้าขายของ เรายังต้องยอมเค้า จะจับก็จับ จะปรับก็ยอมง่าย” แสดงให้เห็นถึงผลของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องยอมรับกฎระเบียบที่ถูกสร้างขึ้น โดยไม่ได้ตั้งคำถามแต่อย่างใด

แม้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย จะยอมรับกฎระเบียบของเมืองถูกสร้างขึ้นมา เพื่อจัดระเบียบพื้นที่ทางกายภาพให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้เมืองขยายตัวอย่างเป็นระบบ แต่ด้วยความขาดแคลนของรายได้ที่ไม่สมดุลกับรายจ่าย ทำให้หาบเร่แผงลอยจำเป็นต้องละเมิดกฎระเบียบของเมืองที่กำกับควบคุมพวกเขาให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ดังที่แม่ค้ารถเข็นขายเนื้ออย่างอีสานอย่างพีสมพิศ ซึ่งตั้งรกรากอยู่บริเวณสะพานย่านตลาดของรัฐ อันเป็นพื้นที่ปลายสุดของตลาดมาเกือบ 20 ปี พีสมพิศเล่าประวัติชีวิตให้ฟังว่า เดิมประกอบอาชีพทำนาอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม แต่ด้วยการขายข้าวไม่ได้ราคา และการได้ผลผลิตที่ไม่เพียงพอต่อการขาย พีสมพิศจึงจำเป็นต้องย้ายถิ่นจากจังหวัดมหาสารคามเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ และจะกลับไปทำนาระยะหนึ่งเมื่อถึงหน้าทำนา ในระยะแรกพีสมพิศเริ่มเข้ามาทำงานเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงาน แต่ด้วยทักษะและความรู้ตามการศึกษาในระดับที่มีอยู่ ไม่เป็นที่ต้องการของนายจ้าง ทำให้พีสมพิศได้รับค่าจ้างเพียงเดือนละ 300 บาท พีสมพิศจึงเป็นแรงงานใน

โรงงานได้ไม่นานนัก และต้องเปลี่ยนอาชีพเป็นหาบเร่แผงลอยปลาหมึกปิ้งอยู่ที่ตลาดตามคำแนะนำของเพื่อนที่จังหวัดเดียวกันที่เคยทำอยู่ก่อน ด้วยความหวังว่าการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยจะทำให้ตนเองมีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงดูบุตรทั้ง 2 คนที่กำลังเรียนหนังสือ แต่การประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยปลาหมึกปิ้งมิได้มีความราบรื่น เนื่องจากในช่วงนั้นมีผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยจำนวนมาก ประกอบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องการให้ตลาดเป็นพื้นที่การค้าดอกไม้มากกว่าพื้นที่การค้าอาหาร ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเข้มงวดในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ด้วยการจับและปรับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่กระทำผิดกฎหมาย พืชมพิศเล่าให้ฟังถึงการเป็นผู้ผิดกฎระเบียบของเมืองในขณะนั้นว่า

พี่มาขายตั้งแต่สมัยจำลองเป็นผู้ว่ากทม. เมื่อ 20 ปีที่แล้ว ก็มีเทศกิมมาไล่จับแล้ว ขึ้นสามล้อหนีก็ตามไปจับ ขึ้นรถเมล์หนีก็ตามไปจับ พวกนี้เค้าจะนั่งรถกระบะไปจับ ตอนนั้นพี่มีรถเข็นแบบนี้ พอเทศกิมเค้ามา เราก็งี้หนี พอสมัยพิจิตรเป็นผู้ว่า เค้าจะมีรถมอเตอร์ไซด์มาก่อน แล้วมีรถปิคอัพตามหลัง พอเค้าจะมาจับ พี่วิ่งหนีหลบเข้าไปในตลาดก็วิ่งตามเข้าไปจับ สมัยพิจิตร เราเข็นหนีเข้าไปในซอยก็ยังตามจับ เอารถจัมโบ้ (รถสามล้อ) มาค้น แล้วเอามอเตอร์ไซด์นำหน้า บางวันโดนจับวันละ 3 ครั้ง ก็ยังมี

จากการขับไล่โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้พืชมพิศต้องยอมรับการถูกกีดกันออกจากพื้นที่การค้าในตลาด แม้ว่าตนเองจะขายอยู่บริเวณนั้นเป็นเวลานานก็ตาม แต่ด้วยการค้าหาบเร่แผงลอยอาหารไม่ได้ถูกให้ความหมายในพื้นที่การค้า ทำให้พืชมพิศต้องออกมาอยู่ด้านนอกสุดของตลาดที่มีผู้คนผ่านไปมาไม่มากนัก ทำให้การค้าขายของพืชมพิศเต็มไปด้วยความยากลำบาก รายได้จากการขายไม่เพียงพอกับรายจ่าย ประกอบกับมีผู้ค้าปลาหมึกปิ้งที่เป็นคู่แข่งจำนวนมาก ทำให้พืชมพิศต้องเลิกขายปลาหมึกปิ้งไป ต่อมาในภายหลังก็ได้เปลี่ยนประเภทของสินค้าเป็นหมูย่างเนื้ออย่างอีสาน ด้วยความคาดหวังว่าการขายหมูย่างเนื้ออย่างอีสาน ซึ่งเป็นอาหารยอดนิยมสำหรับแรงงานรับจ้างชนสินค้าเกษตรที่อยู่บริเวณตลาด และมีกำไรวันละ 400-500 บาท จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิม และพืชมพิศก็ยังตั้งความหวังที่จะมีที่ทำการค้าอย่างถาวรในพื้นที่ตลาด ซึ่งจะช่วยให้ตนเองไม่ต้องค้าขายแบบหลบซ่อน และต้องคอยหลบหนีการจับกุมและการรื้อไถจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกต่อไป

การผลิตพื้นที่ตลาดให้มีความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้ ได้เบียดขับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยให้กลายเป็นอื่นจากพื้นที่การค้าของเมือง และทำให้หาบเร่แผงลอยต้องอยู่ในฐานะที่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ทำผิดกฎระเบียบของเมืองจากการใช้พื้นที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตในการทำการค้า การสร้างความหมายของพื้นที่การค้าดอกไม้ ที่ให้สิทธิพิเศษแก่การค้าดอกไม้ในการทำการค้าในจุดที่ได้รับ

อนุญาตจากรัฐ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอาหารที่ถูกมองว่าไม่ได้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการค้าในตลาด ต้องมาขายสินค้านอกจุดที่ได้รับอนุญาตจากรัฐและจำเป็นต้องขายในทำเลที่มีลูกค้ามากๆ เพื่อที่จะเพิ่มโอกาสที่ลูกค้าจะพบเห็นสินค้าของตนมากขึ้น ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอาหารจำเป็นต้องมาขายบนถนน อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาพของความไม่มีระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยคนหนึ่งกล่าวว่า “บนทางเท้า เทศกิจเค้าไม่ให้พวกขายอาหารไปขาย เค้าบอกว่าให้ขายเฉพาะดอกไม้ เรายุ่กก็ขายที่นี้มานานแล้ว ลูกค้าเราก็อยุ่กที่นี้ทั้งนั้น เรายุ่กก็ต้องมาขายตรงถนนนี้แหละ แต่เราก็อพยายามไม่ให้มันเกะกะถนน เรายุ่กก็มาขายตรงถนนฝั่งที่รถไม่ค่อยผ่านจะได้ไม่เกะกะคนอื่น” ผู้ค้าบางรายที่ไม่สามารถเข้าไปอยู่บนพื้นที่ถนนได้ เนื่องจากพื้นที่ที่มีลูกค้าจำนวนมากมักจะมีเจ้าของจับจองเป็นประจำอยุ่แล้ว หาบเร่แผงลอยที่ไม่มีที่ทางการค้าประจำจึงจำเป็นต้องเข็นรถเข็นเดินหาทำเลและเปลี่ยนที่ขายไปเรื่อยๆ ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยรายหนึ่งกล่าวถึงการเลือกทำเลทางการค้าไว้ว่า “วันหนึ่งเราก็อจะเข็นไปเรื่อยๆ พอเราจะจอดที่ไหนที่น่าจะพอมีลูกค้า เรายุ่กก็ต้องดูก่อนว่ามีคนอื่นจอดหรือเปล่า ถ้ามีเราเ้าเดียว เรายุ่กก็จอด หรือถ้ามีคนจอดอยุ่แล้ว เวลาเราไปจอดด้วย เรายุ่กก็จะดูหน้าเขา ถ้าหน้าเขาหวง เรายุ่กก็จะเข็นไปจอดที่อื่น”

การทำให้หาบเร่แผงลอยต้องยอมรับว่าตนเองเป็นผู้กระทำผิดกฎระเบียบของเมือง ได้ถูกผลิตซ้ำและส่งผ่านไปยังหาบเร่แผงลอยหลายรายที่เข้ามาทำมาค้าขายในพื้นที่เมือง แม้กระทั่งหาบเร่แผงลอยที่ไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมเลยก็ตามอย่างพี่แดง ที่เริ่มเข้ามาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยอาหารที่ตลาดแห่งนี้ได้เพียง 3 เดือน แม้ว่าพี่แดงจะย้ายถิ่นจากจังหวัดบุรีรัมย์เข้ามาทำงานรับจ้างเด็ดพริก ปอกผักไม่ว่าจะเป็นกะหล่ำปลี ผักกาดขาว อยุ่กที่ตลาดแห่งนี้มากกว่า 10 ปี แต่ด้วยค่าจ้างเพียงวันละ 200 บาท แลกกับการทำงานรับจ้างเด็ดผักตั้งแต่ 5 ทุ่มถึง 7 โมงเช้า ซึ่งแทบจะไม่เพียงพอกับการใช้ชีวิตในเมืองที่ค่ากิน ค่าอยุ่กซึ่งสูงเกินกว่าระดับรายได้ และยังไปกว่านั้นเมื่อพี่แดงมีบุตรที่กำลังจะเข้าโรงเรียนและจะมีรายจ่ายในการเลี้ยงดูเพิ่มขึ้นมาก ทำให้รายได้ของพี่แดงและสามีที่ขายผักอยุ่กในตลาดแทบจะไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน การหางานใหม่ที่มียาได้ดีกว่าการปอกผักคงเป็นไปได้สำหรับระดับการศึกษาที่เป็นอยุ่ก และอายุที่มากเกินกว่าที่นายจ้างต้องการ จนกระทั่งวันหนึ่งพี่แดงได้พบกับแม่ค้าขายไส้กรอกทอดรถเข็นรายหนึ่ง ซึ่งเป็นคนบ้านเดียวกันโดยบังเอิญ เมื่อคุยกันไปคุยกันมา พี่แดงได้เ้าถามถึงการประกอบอาชีพขายอาหารรถเข็น การพูดคุยกันในวันนั้นจึงได้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ที่ทำให้พี่แดงเข้าสู่วิถีชีวิตการค้าหาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพเสริมของตนเองนอกเหนือจากการปอกผัก โดยมีเพื่อนช่วยเหลือทางการค้าในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการจัดหาอุปกรณ์ การจัดหาวัตถุดิบ การประกอบอาหาร รวมไปถึงการเลือกทำเลทางการค้า

หลังจากที่คุยกันในวันนั้น พี่แดงจึงตัดสินใจใช้เงินเก็บจากการทำงานที่มีอยู่เกือบ 3,000 บาท ลงทุนซื้อรถเข็นพร้อมอุปกรณ์การทำอาหาร โดยพี่แดงจะใช้วิธีซื้ออาหารกึ่งสำเร็จรูป เช่น กุยช่าย ไข่กรอก จากตลาดสาละวินร้อนมาทอดขายเพื่อประหยัดเวลาในการเตรียมสินค้าตามคำแนะนำของเพื่อน แม้ว่าพี่แดงจะทำงานปอกผักอยู่ที่ตลาดแห่งนี้มานาน แต่การมาขายอาหารรถเข็นของพี่แดงในช่วงแรกยังมีความตื่นเต้นและกลัวการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เพื่อความอยู่รอดของชีวิตครอบครัว พี่แดงจึงจำเป็นต้องเข็นรถขายของออกมาหาลูกค้า ดังที่พี่แดงเล่าประสบการณ์เมื่อต้องพบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า

ตอนนี้แม้ยังไม่โดนจับ เราก็กลัวไว้ก่อน ขายของยังไม่ได้ เราก็ต้องกลัวเทศกิจไว้ก่อน ปรับทีละ 500 บาท แต่นี่ยังไม่เคยโดนเลย มีเมื่อก่อนนี่เกือบโดนตรงหน้าโรงเรียน เพื่อนใกล้ๆ กัน คำขายขนมโตเกียว คำเห็นเทศกิจ คำสะกิดเรา รีบหนีกันเลย เห็นคำมาไกลๆ ก็ต้องรีบหนี ไม่ได้มาจับก็ต้องรีบหนี แต่ถ้าเค้าจะจับ เราก็ยอมเสียนะ

นอกจากนี้ การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยยังถูกตอกย้ำเข้าไปในการรับรู้ของหาบเร่แผงลอย ด้วยการใช้บทลงโทษที่มีความรุนแรงตามระดับการต่อต้านการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย ด้วยโทษของผู้ค้าที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบในการควบคุมหาบเร่แผงลอย ถ้าถูกจับจะต้องถูกปรับครั้งละไม่ต่ำกว่า 200 บาท ไปถึง 2,000 บาท ขึ้นกับพฤติกรรมของผู้ค้า หากผู้ค้าไม่มีทำที่ใดเถียง และยอมรับความผิดแต่โดยดี ก็จะถูกปรับประมาณ 200 บาท หรืออาจจะไม่ปรับเลยก็ได้ แต่ถ้าผู้ค้ามีท่าทีต่อสู้ขัดขืนอาจจะถูกปรับ 2,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นเงินจำนวนมากสำหรับผู้ค้าเหล่านี้ เพราะผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอาหารส่วนใหญ่จะมีรายรับหลังจากหักค่าใช้จ่ายเพียงประมาณ 300 - 500 บาท ด้วยเหตุนี้การต่อสู้ขัดขืนเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่งจึงเป็นการกระทำที่ได้ไม่คุ้มเสีย ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจำเป็นต้องยอมรับการกลายเป็นอื่นจากการค้าที่ไร้ระเบียบที่ถูกสร้างจากระเบียบของภาครัฐต่อไป ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยหน้าใหม่อย่างพี่แดงกล่าวถึงการจับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ว่า

พวกเทศกิจเค้าต้องทำตามหน้าที่ของเขา พอเราเห็นเค้าเดินมา เราก็เข็นแอบไปหลบตามตลาด หรือไม่ก็ เข็นไปเรื่อยๆ พอเค้าไป เราก็ค่อยเข็นกลับมาขายใหม่ เราก็ไม่ต้องไปต่อล้อต่อเถียงกับเค้า ไม่งั้นไม่จบ ถ้าเรามัวแต่เถียง ไม่ยอมเข็นไปที่อื่น เค้าก็จะเอารถกระบะมายกไปเลย เราก็ต้องตามไปไล่ที่สำนักงานเขต แต่เราไม่เคยโดนจับหรอกนะ เพื่อนเค้าบอกมา ยังไงเราก็ต้องระวังไว้ก่อน เพราะถ้าถูกจับไปแล้ว จะต้องเสียค่าปรับ มันไม่คุ้มกับเงินที่ได้จากการขายมาทั้งวัน

การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจึงถูกผลิตซ้ำ เข้าไปสู่การรับรู้ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ด้วยการยอมรับว่าตนเองไม่มีระเบียบ และเป็นสิ่งที่ไม่มีความสำคัญและไม่มีคุณค่าใดๆ และเป็น

ผู้กระทำผิดกฎระเบียบของเมือง และต้องยอมรับกฎระเบียบที่ถูกผลิตออกมา ด้วยการจัดสิ่งที่ไม่ได้มาตรฐาน/ไม่ต้องการให้ปรากฏออกไปจากพื้นที่เมือง อีกทั้งยังเป็นกฎระเบียบเพื่อแสดงอำนาจของความเป็นรัฐ ที่มีสิทธิ์ขาดในการแสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ทั้งหมดของเมือง อันทำให้พื้นที่ทางการค้าแบบดั้งเดิมสูญสิ้นไปและต้องถูกสวมรอยเข้ามาแทนที่ ด้วยรูปแบบการค้าที่ตอบสนองต่ออุดมการณ์ทุนนิยมได้มากกว่าจากการทำรายได้ให้แก่ภาคเศรษฐกิจโดยรวมมากกว่า การผลิตพื้นที่เมืองเพื่อสนองต่อการผลิตที่สอดคล้องรองรับกับอุดมการณ์ทุนนิยม จึงไม่มีพื้นที่กายภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อวิถีการค้าแบบดั้งเดิมอย่างหาบเร่แผงลอย อันทำให้หาบเร่แผงลอยไม่สามารถที่จะสะสมทุน และไม่สามารถสะสมรายได้ในระดับที่เพียงพอในการหลุดพ้นจากการถูกจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางการผลิตให้เป็นภาคเศรษฐกิจขายของของระบบทุนนิยมได้ และต้องอยู่ในฐานะที่ยอมรับการกลายเป็นอื่นจากพื้นที่การค้าของเมือง

การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีความหมายในพื้นที่

การทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง มิได้ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องไม่มีพื้นที่การค้าอันเป็นพื้นที่กายภาพของเมืองเท่านั้น หากแต่ผลของกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองยังได้ทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีความหมายใดๆในพื้นที่ และถูกทำให้ไม่มีความสำคัญใดๆ ในพื้นที่อย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุรัฐให้ความหมายแก่พื้นที่ตลาดให้เป็นพื้นที่การค้าดอกไม้ ที่ทำให้เกิดการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการค้าด้วยการแนะนำและรับรองผู้ค้าดอกไม้รายใหม่ที่ต้องการจะเข้ามาขายดอกไม้ การให้ความช่วยเหลือทางการเงินการค้าด้วยการแบ่งที่ตั้งแผงค้าให้ขายดอกไม้โดยคิดค่าเช่าที่ตามสมควร ซึ่งทำให้เจ้าของแผงค้ามีรายได้เพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากรายได้จากการขายดอกไม้ รวมไปถึงการอาศัยพื้นที่หน้าร้านค้าพาณิชย์เป็นที่หลบหลีกเจ้าหน้าที่เทศกิจ ดังที่แม่ค้าขายดอกไม้บนทางเท้าคนหนึ่งกล่าวว่า “ยายก็อาศัยขายบายศรีหน้าร้านแค่นี้แหละ แค่นี้ยายไม่มีที่ขาย ไปนั่งตากแดดเปียดคนอื่นเค้าก็ไม่ได้ เค้าก็เลยให้ยายมานั่งขายหน้าร้านเค้า เค้าไม่ได้คิดค่าเช่ายายหรอก พอวันไหนที่เทศกิจเค้าจะมาตรวจ ยายก็อาศัยเอาของไปไว้ในร้านเค้าได้” การสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่เป็นกระบวนการที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้ใช้ในการตอบโต้และประสานความหมายของพื้นที่เมืองของรัฐ ด้วยการผลิตพื้นที่ทางสังคม จากการสร้างความร่วมมือกันกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยด้วยตนเอง และสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้ค้าในระดับอื่น เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองมีวิถีชีวิตและวิถีการค้าร่วมในพื้นที่นั้น ดังเช่น ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้ที่มีความร่วมมือกันระหว่างผู้ค้าหาบเร่แผงลอยด้วยตนเอง เนื่องจากพื้นที่หมายถึงโอกาสทางการค้า ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้จึงมีปฏิบัติการต่อรองเพื่อสร้างสรรค์ ปกป้องพื้นที่ทางการค้าของตน และรักษาผลประโยชน์ในพื้นที่ของตนเอง ทำให้ผู้ค้าหาบเร่

แฝงลอยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าดอกไม้ จะมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมกับผู้ค้าดอกไม้ ทั้งในระดับเดียวกันหรือระดับที่สูงกว่าอย่างผู้ค้าปลีกและผู้ค้าส่ง ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ค้า หาบเร่แฝงลอยมีพื้นที่ทางสังคมที่ถูกนิยามขึ้นมา จากการผลิตพื้นที่การค้าดอกไม้

ด้วยกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ในพื้นที่เพื่อผลิตพื้นที่การค้าดอกไม้ ได้ทำให้ความหมาย ของพื้นที่การค้าแบบอื่นที่ไม่ถูกนิยาม หรือไม่ได้รับการให้คุณค่าใดๆ อย่างหาบเร่แฝงลอยอาหารต้อง ถูกทำให้ไม่มีความหมายใดๆ ในพื้นที่ และต้องถูกกีดกันออกจากพื้นที่ทางกายภาพ ด้วยเหตุที่ กระบวนการทางอำนาจของรัฐในการผลิตพื้นที่เมือง ที่ทำให้หาบเร่แฝงลอยมีฐานะเป็นเพียงการค้าที่ ทำหน้าที่จำหน่ายสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานในเมือง และไม่ได้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาค เศรษฐกิจหลักของพื้นที่ รัฐจึงมีความชอบธรรมที่จะไม่อนุญาตให้หาบเร่แฝงลอยอาหารมีพื้นที่การค้า บนทางเท้า ทำให้หาบเร่แฝงลอยอาหารจำเป็นต้องหลบซ่อน และเคลื่อนย้ายสินค้าของตนไปยังที่ ต่างๆ รอบตลาดเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การที่หาบเร่แฝงลอยอาหารไม่มี พื้นที่การค้าที่แน่นอน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้าหาบเร่แฝงลอยด้วยกัน ไม่มีความเชื่อมโยงกัน เหมือนกับหาบเร่แฝงลอยดอกไม้ที่มีความสัมพันธ์ ในลักษณะที่พึ่งพากันระหว่างผู้ค้าหาบเร่แฝงลอย ด้วยกัน และระหว่างผู้ค้ารายย่อยกับผู้ค้าส่ง

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับหาบเร่แฝงลอยอาหาร จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้าด้วยกันจะ ที่อยู่ในระนาบเดียวกัน แต่อาจจะเป็นผู้ขายสินค้าคนละประเภท เช่น ผู้ค้าอาหารอีสานกับผู้ค้าผลไม้ ที่จะมีการช่วยเหลือพึ่งพาในรูปแบบอย่างผิวเผิน มากกว่าที่จะเป็นการช่วยเหลือกันในลักษณะของ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างผู้ค้าหาบเร่แฝงลอยดอกไม้ ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แฝงลอยอาหารรายหนึ่ง เล่าให้ฟังว่า “คนขายที่รู้จักกัน ก็มีแต่ที่ขายของด้วยกัน เจอกันก็คุยกันเฉยๆ ทักทายกันบ้าง ขายดีไหม ไม่ได้ช่วยเหลืออะไรอย่างอื่น ต่างคนต่างขาย ยิ่งเรื่องเงินยิ่งไม่มีช่วย ไม่ต้องมาพูดถึง จนด้วยกัน ทั้งนั้น” การผลิตพื้นที่เมืองที่ไม่มีที่ทางให้แก่ผู้ค้าหาบเร่แฝงลอยอาหารยังได้เป็นการตอกย้ำให้ผู้ค้า หาบเร่แฝงลอยอาหาร ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ค้าด้วยกันได้ เนื่องจากการ ทำเลการค้าที่มีลูกค้าจำนวนมาก และสามารถหลีกเลี่ยงเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีอยู่ไม่มากนัก ทำให้ผู้ค้า หาบเร่แฝงลอยต้องการจับจองแสดงความเป็นเจ้าของที่ และบ่อยครั้งที่ผู้ค้าหาบเร่แฝงลอยอาหารถูก เจ้าหน้าที่ของรัฐขับไล่ จนต้องมาหลบซ่อนและมากระจุกตัวอยู่ในบริเวณอันจำกัด ทำให้เกิดการ กระทบกระแทกกันระหว่างผู้ค้าด้วยกัน และระหว่างผู้ค้ากับผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ผู้ค้า รายหนึ่งเล่าให้ฟังว่า “แถวนี้ก็มีทะเลาะกันบ่อย ส่วนใหญ่เกิดจากคนขายที่ขายของอย่างเดียวกัน แล้ว มาตั้งรถเข็นใกล้ๆ กัน แย่งที่ขายก็มี คนที่เคยตั้งที่ประจำก็อยากจะตั้งตลอด พอมีคนมาตั้งทับที่

เจ้าของที่ก็จะไล่ บางทีไล่ไม่ยอมไป ก็เลยทะเลาะกัน พอทะเลาะกันเสร็จก็จับไป แยกย้ายกันไป แต่เดี๋ยวก็จะมีมาทะเลาะกันเรื่อย” การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีที่ทำการค้าของตนเอง และการใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ของรัฐ จึงมิได้เป็นเพียงเรื่องของการถูกขับไล่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ให้มีพื้นที่ทางกายภาพในการทำการค้าเท่านั้น หากแต่เป็นการทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยต้องสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ค้าในพื้นที่ ต้องถูกปิดกั้นกีดกันออกจากพื้นที่ทางสังคม ถูกทำให้อ่อนแอและกลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย ไม่มีประโยชน์ และไม่มีคุณค่าใดๆ ในพื้นที่การค้าของเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเปิดพื้นที่ทางสังคมของหาบเร่แผงลอยเพื่อตอบโต้การกลายเป็นอื่น

ด้วยแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่มองว่า พื้นที่ทางกายภาพมิใช่พื้นที่ที่เป็นกลาง หรือพื้นที่ที่บริสุทธิ์ หากแต่เป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความสัมพันธ์ทางอำนาจในการผลิตพื้นที่ เพื่อสนองต่อเป้าหมายของผู้ที่มีอำนาจนั้นที่ปรากฏออกมาอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะของพื้นที่กายภาพแบบต่างๆ ที่แวดล้อมอยู่ ด้วยเหตุนี้ การมองให้เห็นถึงอำนาจที่ใช้ในการผลิตพื้นที่ทางกายภาพจำเป็นต้องมองทะลุกรอบของพื้นที่ในลักษณะของพื้นที่ทางสังคม และด้วยมุมมองของเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่สร้างพื้นที่การรับรู้ในความหมายของเมืองของหาบเร่แผงลอย ในลักษณะที่แตกต่างจากความหมายของเมืองที่รัฐ โดยเป็นความหมายของพื้นที่ที่แปรเปลี่ยนไปตามการผลิตพื้นที่ และสร้างความหมายของพื้นที่โดยผู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ หรือที่เรียกว่าพื้นที่วิถีชีวิต อันเป็นอาณาเขตที่ก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากับกฎระเบียบที่ควบคุมพวกเขา เพื่อทำให้คนในพื้นที่ถูกเบียดขับและถูกกดทับให้กลายเป็นอื่นที่ไม่มีความหมายอยู่ในพื้นที่ทางกายภาพ สามารถใช้เป็นพื้นที่ของการต่อต้านการครอบงำ ด้วยการไม่ยอมถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด และทำให้ระเบียบกฎเกณฑ์ของรัฐอันเป็นเส้นแบ่งที่จัดประเภทหาบเร่แผงลอยให้อยู่ในพื้นที่/ ไม่มีพื้นที่ที่กำหนด เกิดความเลือนราง คลุมเครือ สับสน เพื่อช่วงชิงการนำในการผลิตความหมายของพื้นที่เมือง หรือที่เรียกว่า การเมืองของพื้นที่ ที่การต่อต้านและการไม่ยอมรับ มิได้เป็นเรื่องของการเป็นคู่ตรงข้ามหรือเป็นปฏิปักษ์หรือเป็นการต่อต้านเพื่อโค่นล้มอำนาจเดิมที่ครอบงำความหมายของพื้นที่ หากแต่การเมืองของพื้นที่อยู่ที่การสร้างพลังของการต่อต้านเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของหาบเร่แผงลอย โดยการสร้างพื้นที่ทางสังคมขึ้นมาอันเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความสัมพันธ์ทางสังคม และเมื่อพื้นที่ทางสังคมถูกผลิตขึ้นมาแล้วจะนำไปสู่การกำหนดกฎเกณฑ์ในการให้ความหมายแก่พื้นที่นั้น และเป็นความหมายที่สามารถแปรเปลี่ยนไปตามการสร้างอำนาจของความรู้ในการช่วงชิงความหมายของพื้นที่นั้น

เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กำหนดกฎเกณฑ์ ที่ใช้ในการควบคุมการใช้พื้นที่ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ตั้งแผงค้า ก็มีได้ยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาแต่เพียงฝ่ายเดียว และมักจะมีการตอบโต้กับกฎระเบียบของเมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากอุดมการณ์ทุนนิยม เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้ ซึ่งการตอบโต้กับกฎระเบียบที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมืองของหาบเร่แผงลอยอาหาร มักจะเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของปัจเจกบุคคล ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเล่าให้ฟังถึงการหลีกเลี่ยงกฎระเบียบว่า “เวลาเราขายของอยู่ พอเทศกาลมาตรวจ เราก็จะเข็นรถของเราไปเรื่อยๆ ถ้าเราไม่จอดรถเข็น มันก็ไม่มีสิทธิ์จับเราหรือถ้าเราไม่ยอมเข็นหนีไปเรื่อยๆ เราก็เข็นรถเข้าไปหลบในตลาด มันก็เข้าไปตามจับในตลาดไม่ได้ พวกนี้มันมาตรวจแป๊ปปๆ พอมันไปตรวจที่ไหนต่อไหน เราก็กลับมาขายของเราใหม่”

การสูญเสียพื้นที่การค้าของหาบเร่แผงลอยจากการไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้า ทำให้การสร้างพื้นที่ทางสังคมจากความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยด้วยกัน เพื่อตอบโต้การกลายเป็นอื่นจะเกิดขึ้นได้ยาก อีกทั้งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในแนวตั้งระหว่างหาบเร่แผงลอยกับผู้ขายปัจจัยการผลิตมักจะเกิดขึ้น กับผู้ขายปัจจัยการผลิตที่อยู่นอกพื้นที่ตลาดมากกว่าผู้ขายปัจจัยการผลิตในตลาด เช่น ผลไม้จากตลาดรถไฟบางกอกน้อย หมูเนื้อที่ตลาดวงเวียนใหญ่ ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยคนหนึ่งเล่าให้ฟังถึงความสัมพันธ์กับผู้ขายปัจจัยการผลิตว่า

ไปซื้อที่วงเวียนใหญ่ แรกๆ ไปซื้อเองทุกวันเลย นั่งสามล้อไปกับน้องชาย น้องชายเค้าขายหมูย่างอยู่ในตลาด ตระกูลชั้นค้าขายหมดทุกคน ตอนหลังมันเริ่มมีมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ปากก็เริ่มจ้างมอเตอร์ไซด์ เห็นคนไหนนิสัยดีหน่อย เราก็จ้างเค้า เราก็บอกลุงมาประจำนะ ลุงไปเอาหมูอย่างนี้ อย่างนั้นนะ เราก็บอกทางเสียงหมูว่าให้ลุงเค้ามาประจำ ต้องหมูดีๆ นะ แบบนั้น แบบนั้นนะ (มอเตอร์ไซด์) เค้าเป็นคนจีน เค้าก็คุยภาษาจีนกัน เราบอกให้เค้าไปที่ร้านนี้นะ เรายกซื้อหมูมาเป็นสิบๆ ปี แล้ว เรายกบอกว่าอ้าวชอบหมูแบบนี้ละ ลือต๊ตดีๆ นะ ถ้าตัดหมูไม่สวยมา อ้าวตีกลับทันทีนะ ต้องสวย และสะอาด และล้างให้สะอาดด้วย หมูมันต้องผ่านการตรวจให้เรียบร้อย ร้านมันเป็นหมูเขียงใหญ่ ไม่เอาหมูก๊ากก็อกมาให้ เราชอบหมูแบบไหน ร้านเค้าก็เอาหมูแบบนี้มาให้ เค้าก็เอาให้ตลอด

การมีความสัมพันธ์กับผู้ขายปัจจัยการผลิตภายนอกตลาด ที่อาจทำให้มองไม่เห็นความเชื่อมโยง และความสำคัญของหาบเร่แผงลอย ที่มีต่อคนในเมือง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยใช้ในการสร้างความมั่นใจและความเชื่อถือให้แก่สินค้าของตน ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นสินค้าที่ไม่สะอาด ไม่ปลอดภัย เนื่องจากหาบเร่แผงลอยเหล่านี้ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้า จึงไม่มีสิทธิ์ใดๆ ที่จะได้รับใบประกาศนียบัตรอาหารปลอดภัยจากรัฐ อันเป็นใบอนุญาตที่แสดงถึงความปลอดภัยในการ

บริบทที่รัฐสร้างจากความรู้ทางด้านสาธารณสุข ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจึงจำเป็นต้องใช้ความสัมพันธ์กับผู้ขายปัจจัยการผลิตในการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพดีให้แก่ลูกค้า อันทำให้ผู้ค้าได้รับการยอมรับจากคนที่อยู่ในพื้นที่เมือง

นอกจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจะสร้างความสัมพันธ์กับผู้ขายปัจจัยการผลิต เพื่อให้ได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพแล้ว ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า อันเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้หาบเร่แผงลอยอาหารแตกต่างไปจากหาบเร่แผงลอยดอกไม้มาก เนื่องจากความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้มากับลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้มักจะเช่าที่อยู่ ในจุดผ่อนผัน มักจะมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับลูกค้าในลักษณะฉิวฉินมากกว่าที่จะเป็นความสัมพันธ์อย่างไวใจกัน เนื่องจากผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้มักจะพบกับลูกค้าหลากหลายประเภท และไม่ได้คาดหวังว่าลูกค้าจะมาซื้อสินค้าของตนอีกต่อไป และลูกค้าที่ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าชาวกร ก็ไม่ได้คาดหวังที่จะซื้อสินค้าจากผู้ค้าคนใดคนหนึ่งเป็นประจำเช่นกัน ประกอบกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้มักขายในจุดผ่อนผันที่ต้องจ่ายค่าเช่าที่ขายในราคาสูง และมีระยะเวลาในการขายที่สั้น จึงจำเป็นต้องมุ่งหวังที่จะขายสินค้าของตนให้ได้รับกำไรมากที่สุด และขายสินค้าให้หมดเร็วที่สุด มากกว่าที่จะต้องคำนึงถึงการเสียลูกค้าจากการขายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ และไม่จำเป็นต้องรักษาลูกค้าให้มาซื้อของตนเป็นประจำ เนื่องจากผู้ค้าเหล่านี้รับรู้ว่าเป็นพื้นที่ทางการค้าของตนเป็นพื้นที่ของการค้าดอกไม้ที่สามารถดึงดูดลูกค้าให้มาซื้อสินค้าของตน ได้มากกว่าการที่จะมาเสียเวลาในการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าประจำ ดังที่ลูกค้าคนหนึ่งซื้อดอกไม้จากตลาดไปร้อยพวงมาลัยเป็นประจำแล้วให้ฟังว่า “พี่ไม่มีร้านที่ซื้อประจำหรอก พอพี่ซื้อของมันประจำแล้ว มันบอกไม่ต้องเลือกให้ซื้อไปได้เลย แล้วมันชอบยัดได้ เอาของไม่ดีมาให้พี่ อย่างพี่ซื้อดาวเรืองใส่ถุง มันก็เอาดอกไม้ใหม่ๆ สด ๆ ไว้ด้านนอก แล้วเอาดอกไม้ไม่สดไว้ด้านใน เราเลือกเองดีกว่าจะได้ของดีกว่า”

ส่วนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอาหาร ซึ่งไม่สามารถใช้ความหมายของพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้จากจำนวนลูกค้าที่มีอย่างสม่ำเสมอได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยความไวเนื้อเชื้อใจของลูกค้าในคุณภาพของสินค้าของตน ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอาหารจึงต้องพยายามทำให้สินค้าที่ตนเองขายมีประโยชน์ และสะอาด เพื่อลบภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของหาบเร่แผงลอยอาหารที่ถูกสร้างขึ้นมาจากรัฐ โดยการเลือกอุปกรณ์และภาชนะใส่อาหารที่สะอาดและปลอดภัย แม้ว่าจะมีราคาแพงกว่าแบบธรรมดา การเลือกใช้วัตถุดิบที่คำนึงถึงความปลอดภัยของลูกค้ามากกว่าผลกำไร การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด การรักษาความสะอาดของร่างกาย ผม และเล็บ การรักษาความสะอาดของพื้นที่ขายด้วยการใช้ถุงขยะ อันเป็นวิธีการปฏิบัติของหาบเร่แผงลอยอาหารที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของผู้ค้า โดย

ไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งหรือมาตรการของรัฐมาบังคับใช้ แต่เป็นวิถีปฏิบัติที่มุ่งหวังจะได้รับความไว้วางใจจากลูกค้าให้ยอมรับหาบเร่แผงลอยเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่การค้าในเมือง

การเปิดพื้นที่ทางสังคมของหาบเร่แผงลอยเพื่อตอบโต้การกลายเป็นอื่น นอกจากจะเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางการค้าแล้ว การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่ได้ใช้ผลกำไรเป็นเป้าหมายทางการค้ายังเป็นสิ่งที่หาบเร่แผงลอยอาหารใช้ในการเปิดพื้นที่ทางสังคมของตนเอง ดังเช่นแม่ค้าขายไอติมหลอดจากจังหวัดกาฬสินธุ์อย่างพี่ป้อม ที่ติดตามสามีเข้ามาขายไอติมหลอดในกรุงเทพฯ เนื่องจากรายได้จากการทำนา ไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายของตนเอง สามี และลูกสาวอีก 2 คน ที่กำลังเรียนอยู่ระดับมัธยมศึกษาที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ แม้ว่าพี่ป้อมจะมีโอกาสไปเป็นแรงงานรับจ้างทำถูงมือในต่างประเทศและมีโอกาสทางด้านการรายได้ที่มากกว่า แต่ด้วยความเป็นห่วงลูกสาว 2 คนที่ต้องอยู่บ้านตามลำพัง พี่ป้อมจึงเลือกที่จะเข้ากรุงเทพฯ มาช่วยสามีขายไอติมหลอด เพื่อหารายได้ที่จะมาจุนเจือครอบครัว ดังที่พี่ป้อมบอกว่า

พ่อค้าขายไอติมตรงราชินีคะ มีคนเค้าถ่ายรูปไป เอามาให้รูปหนึ่ง ก็เลยเอาไปให้ลูกสาวดู ว่านี่แหละชีวิตของพ่อแม่ขายไอติม ลูกเห็นแล้วก็ยิ่งสงสารพ่อแม่ แล้วเค้าบอกว่าหนูจะตั้งใจเรียนนะพ่อนะแม่ นะ พ่อแม่ขายไอติมก็ลำบาก หนูเรียนไปหนูก็จะทำงาน แล้วก็จะเลี้ยงพ่อแม่ เค้าพูดอย่างนี้ เราก็มีกำลังใจใช้มัย ลูกพูดเราก็มีกำลังใจ เราก็ให้กำลังใจลูก ให้ตั้งใจเรียนนะลูกนะอะไรอย่างนี้

แม้ว่าพี่ป้อมกับสามีจะมีที่พักอาศัย และซื้อน้ำหวานสำหรับทำไอติมหลอดจากร้านค้าบริเวณโรงเรียนแห่งหนึ่งย่านฝั่งธนบุรี ซึ่งถือว่าเป็นบริเวณที่มีลูกค้าเป้าหมายหลักของการขายไอติมหลอด แต่ตนเองก็ไม่สามารถที่จะนำไอติมหลอดไปขายหน้าโรงเรียนนั้นได้ เนื่องจากมีแม่ค้าที่ขายไอติมหลอดอยู่แล้ว พี่ป้อมจึงไม่ต้องการที่จะสร้างศัตรูทางการค้า พี่ป้อมจึงจำเป็นต้องเข็นรถเข็นข้ามสะพานมาขายยังตลาด และต้องเริ่มต้นหาลูกค้าประจำที่จะมาซื้อไอติมหลอดของตน ด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับลูกค้าทุกระดับ และ ด้วยความมีอัธยาศัยไมตรีที่พี่ป้อมมีให้กับลูกค้า ที่มากเกินไปกว่าราคาของไอติมหลอดแต่ละ 2 บาท ทำให้ลูกค้าทั้งหลายต่างพอใจที่จะซื้อไอติมหลอดจากพี่ป้อม โดยเฉพาะเด็กนักเรียนทั้งหลายรอคอยเวลาเลิกเรียนเพื่อจะได้กินไอติมหลอดของพี่ป้อม และพี่ป้อมก็พยายามไม่ทำให้เด็กๆ ผิดหวังกับการรอคอย ไม่ว่าจะเป็นการให้ไอติมหลอดแก่เด็กที่ไม่มีเงินซื้อ การใช้น้ำอัดลมแทนน้ำหวานประเภทอื่นที่อาจจะทำให้ท้องเสีย การเปลี่ยนถึงไอติมหลอดที่สุกก่อนเพราะน้ำเกลือกัด เพื่อไม่ให้ไอติมหลอดสกปรก และหากวันใดที่ไอติมหลอดเหลือ เช่น ช่วงที่โรงเรียนปิดเทอม พี่ป้อมก็จะนำไอติมหลอดไปแจกจ่ายให้แก่เพื่อนๆ ที่อาศัยอยู่ที่พักเดียวกัน และการเก็บไอติมหลอดไว้ขายให้เด็กๆ ที่รอคอยพี่ป้อมในที่ต่างๆ ดังที่พี่ป้อมบอกว่า “ต้องเหลือไอติมไปขายตรงหน้าสถานีตำรวจ

ที่สถานีตำรวจตรงนั้นเด็กเยอะคะ ตอนเย็นแล้ว เราก็จะไปขายตรงนั้น เด็กก็ติดก็ชอบกินตรงนั้น เด็กบอกป้าไม่มาไม่ได้นะ หนูจะไม่มีไอติมกิน” การขายไอติมหลอดของพี่ป้อมจึงมิได้เป็นเรื่องของการค้าที่ผิดกฎระเบียบของเมือง หากแต่เป็นการค้าที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่วิถีชีวิต และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความหมายของหาบเร่แผงลอยและความหมายของพื้นที่เมือง ที่สร้างขึ้นมาเพื่อตอบโต้กับระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อกีดกันพวกเขาออกไปจากพื้นที่เมือง

การสร้างเครือข่ายและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอาหาร เพื่อผลิตความหมายของพื้นที่การค้าขึ้นมาใหม่ และเปิดพื้นที่ทางสังคมของตนเอง เพื่อตอบโต้การกลายเป็นอื่นยังไม่เพียงพอที่จะช่วงชิงความหมายของพื้นที่เมืองจากรัฐและผู้ค้าหาบเร่แผงลอยดอกไม้ เนื่องจากความหมายของพื้นที่แบบอื่นๆ จะถูกสร้างและผลิตซ้ำขึ้นมาอยู่ตลอดเวลา ความหมายของพื้นที่การค้าที่หาบเร่แผงลอยอาหารสร้างขึ้นมาก็จะถูกตอบโต้และต้านทานจากความหมายของพื้นที่การค้าที่รัฐสร้างขึ้นผ่านความรู้ในการผลิตพื้นที่เมือง อันทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเหล่านี้ไม่สามารถที่จะช่วงชิงพื้นที่ทางกายภาพของเมืองและมีพื้นที่ทางกายภาพที่ถาวร และสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านการรายได้ให้แก่ตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเหล่านี้ จำเป็นต้องเดินเร่ขายสินค้าเพื่อความอยู่รอดในชีวิตของตนเอง บนพื้นที่ที่พวกเขาไม่ได้ถูกนิยามว่าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคม หากแต่เป็นเพียงคนจากภาคชนบทที่ไม่สามารถเข้าทำงานในภาคเศรษฐกิจในระบบ และจำเป็นต้องแสวงหาโอกาสในการทำงานในเมืองด้วยการประกอบอาชีพการค้าชั่วคราวอย่างหาบเร่แผงลอย และทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมืองด้วยการอยู่ในฐานะที่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการใช้พื้นที่สำหรับประกอบการค้าของตนเอง และทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเหล่านี้เกิดการยอมรับ และสำนึกในความเมตตาจากภาครัฐในการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ทางกายภาพในการทำมาหากิน ทั้งที่ผู้คนเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีบทบาทความสำคัญ และความหมายที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้ใดเลย

บทที่ 7

บทสรุปของการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจากการผลิตพื้นที่เมือง

การศึกษา เรื่อง “หาบเร่แผงลอย: การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง” เป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงความแยบยลของกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม ที่ทำให้เกิดมุมมองที่มีต่อหาบเร่แผงลอย ที่มีใช่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่ขาดศักยภาพเฉพาะตัวจากการทำงานในภาคอุตสาหกรรมในเมือง และจำเป็นต้องกระทำผิดกฎหมายและกฎระเบียบของเมือง ด้วยการใช้พื้นที่สาธารณะมาประกอบอาชีพของตนเอง แต่ด้วยมุมมองเชิงพื้นที่ทางสังคมที่ข้ามพ้นกรอบของพื้นที่ทางกายภาพ ที่มองว่าพื้นที่ทางกายภาพที่ถูกสร้างขึ้นมา นั้น มีสิ่งที่เกิดขึ้นมาอย่างปราศจากเจตน์จำนงอยู่เบื้องหลัง หากแต่เป็นพื้นที่ที่ถูกผลิตด้วยเจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยม และพื้นที่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกสร้างจากความสัมพันธ์ระหว่างความู้และอำนาจ ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปของพื้นที่ทางกายภาพของเมือง การทำให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาของประเทศ ด้วยความรู้ในเรื่องการวางผังเมืองสมัยใหม่ จึงเป็นอุดมการณ์ที่จะทำให้เมืองสามารถทำหน้าที่ในการศูนย์กลางในการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อเมืองเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่แล้ว ความเป็นเมืองจะถูกแพร่กระจายออกไปยังทุกส่วนของสังคม อันนำมาซึ่งรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

เมื่อรัฐได้ผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมืองขึ้นมาแล้ว รัฐจำเป็นต้องสร้างการรับรู้ในความหมายของเมือง ผ่านภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ นับตั้งแต่ การทำให้เกิดการรับรู้ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง การทำให้พื้นที่ถูกใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยการตัดแบ่งพื้นที่เมืองเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนวิถีการผลิตแบบทุนนิยม การผลิตความหมายของพื้นที่การคำนวณฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่ด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า การทำให้พื้นที่การค้ากลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว การทำให้เกิดพื้นที่ของการกีดกัน ภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการรับรู้ในความหมายของเมือง ที่ผู้คนในเมืองถูกทำให้เชื่อว่า เมืองจะต้องมีภาพของการรับรู้ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสวยงาม เพื่อให้เมืองสามารถขยายตัวได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพได้กลายเป็นความจริง ที่มีเหตุผลของความรู้อ้างอิงความจริงนั้นอยู่ และกลายเป็นสิ่งถูกปลูกฝังไว้ในความคิดของผู้คนอย่างปฏิเสธไม่ได้ ขณะที่การรับรู้ในความหมายของเมืองปรากฏขึ้น ได้ทำให้การคำหาบเร่แผงลอยอันมีภาพลักษณ์ของความไม่มีระเบียบ ไม่สวยงาม และเป็นการค้าของคนจนที่ไม่มีที่ทางมาหากิน ต้องถูก

เบียดขับให้ต้องกลายเป็นอื่น ด้วยการทำให้เป็นอาชีพที่ไม่มีคุณค่า ไม่ได้สร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ทำให้การค้าหาบเร่แผงลอยบางกลุ่มไม่มีพื้นที่ทางสังคม อันนำไปสู่การกีดกันหาบเร่แผงลอยออกไปจากพื้นที่การค้าของเมือง ที่ทำให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่รัฐเห็นว่าไม่มีความสำคัญและไม่มีคุณค่าต่อภาคเศรษฐกิจต้องอยู่ในฐานะที่ต้องหลบหนี และหลบซ่อน อย่างไรก็ตามวิธีคิดที่ดีศรีของความเป็นมนุษย์ในสังคม และต้องยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อกีดกันหาบเร่แผงลอย ให้เป็นเพียงภาคเศรษฐกิจชายขอบของเมือง

พื้นที่ทางกายภาพของเมืองที่ไม่มีที่ทางให้แก่การค้าหาบเร่แผงลอยนี้ เป็นแนวคิดที่รัฐต้องการจัดกระทำกับพื้นที่เมืองโดยใช้มายาคติของความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสวยงามของเมืองสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองที่มีเป้าหมายของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ด้วยการลงทุนด้านสาธารณูปโภคในเมืองในเขตพื้นที่ต่างๆ ที่ถูกตัดแบ่งตามศักยภาพทางการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ อันจะทำให้แต่ละพื้นที่สามารถเพิ่มศักยภาพทางการผลิต ด้วยการให้ทรัพยากรทางการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมืองที่ถูกสร้างจากอุดมการณ์ทุนนิยมจึงเป็นเมืองที่มีระเบียบวินัยที่ห้อมล้อมด้วยสภาพแวดล้อมของเมืองที่ทันสมัย ตามทฤษฎีการวางผังเมืองแบบสมัยใหม่ที่เป็นการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่เพื่อชนชั้นกลางให้ได้รับความสะดวกสบายในการมีวิถีชีวิตแบบเมือง การพัฒนาเมืองแบบสมัยใหม่จึงต้องกีดกันสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาออกไป โดยสร้างการรับรู้ว่าเมื่อเมืองมีความเจริญมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าจะแพร่กระจายออกไปสู่ผู้คนในทุกส่วนของสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ภาพของคนจนในเมืองจึงมิใช่สิ่งที่พึงปรารถนาของรัฐ

แต่ด้วยผลของการผลิตพื้นที่เมืองเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ของทุนนิยม กลับมิได้ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในทุกส่วนของสังคม ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างเท่าเทียมกัน หากแต่สิ่งที่ปรากฏขึ้นมากลับกลายเป็นความแตกต่างทางรายได้ระหว่างเมืองกับชนบท ที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จากการที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่กลับตกอยู่กับชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในเมือง ทำให้ผู้ที่ไม่สามารถแสวงหารายได้ในกรอบอาชีพในภาคชนบท และต้องเข้ามาเป็นคนจนในเมืองที่ประกอบอาชีพการค้าหาบเร่แผงลอยกลับเพิ่มมากขึ้น การผลิตพื้นที่สมัยใหม่ที่มีรูปแบบของสภาพแวดล้อมในเมืองที่เต็มไปด้วยอาคารสูง ถนนและระบบสาธารณูปโภคที่ถูกกำหนดหน้าที่เฉพาะไว้สำหรับเชื้ออำนาจต่อการใช้ชีวิตของคนในเมือง ด้วยวิธีคิดดังกล่าวจึงไม่มีพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ให้แก่คนจนในเมืองอย่างหาบเร่แผงลอย ยิ่งไปกว่านั้น การให้โอกาสแก่หาบเร่แผงลอยด้วยการอนุญาตให้หาบเร่แผงลอยสามารถทำการค้าในพื้นที่ที่กำหนดไว้ ยังเป็นการควบคุมให้หาบเร่แผงลอยกลายเป็น

ภาคเศรษฐกิจขายของที่ไม่สามารถจะพัฒนาศักยภาพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ ทั้งจากระเบียบกฎเกณฑ์ที่ควบคุมเวลา สถานที่ที่เข้มงวด นอกจากนี้ เมื่อพื้นที่ถูกสร้างขึ้นจากอุดมการณ์ทุนนิยม ได้ทำให้พื้นที่การค้าถูกทำให้มีราคาและกลายเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ หาบเร่แผงลอยที่มีสิทธิใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้สามารถทำการค้าได้นั้น กลับกลายเป็นหาบเร่แผงลอยที่มีความเชื่อมโยงกับธุรกิจหลักและสร้างรายได้ให้แก่ภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มิได้เป็นคนจนในเมือง หากแต่เป็นผู้ที่ใช้ช่องว่างทางกฎหมายในการทำให้ตนเองได้รับสิทธิทางการค้าจากรัฐ และสามารถนำพื้นที่การค้านั้นไปสร้างผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ทำให้คนจนในเมืองที่ประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยที่ถูกพิจารณาจากรัฐว่าไม่มีความเชื่อมโยงกับธุรกิจหลัก และไม่สร้างรายได้ให้แก่ภาคเศรษฐกิจของประเทศ จึงถูกกีดกันและไม่ได้รับการอนุญาตให้สามารถทำการค้าในพื้นที่ที่กำหนดได้อีกทั้งหาบเร่แผงลอยเหล่านี้ยังถูกเหมารวมจากคนทั่วไปว่าเป็นผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย และสร้างความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่เมือง

การศึกษานี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเปิดมุมมองในเรื่องของหาบเร่แผงลอย ที่แตกต่างจากงานศึกษาอื่นที่ผ่านมา ซึ่งมักมีมุมมองต่อหาบเร่แผงลอย ด้วยคำถามที่เกี่ยวกับลักษณะของปัจเจกบุคคลที่เข้ามาใช้ชีวิต และประกอบการค้าในเมืองในรูปแบบต่างๆ กันไป ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย และมุมมองของหาบเร่แผงลอยที่มีต่อนโยบายจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ที่มองหาบเร่แผงลอยเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ส่วนการศึกษาในบางกรณีที่เน้นในเรื่องการให้สวัสดิการและความช่วยเหลือของรัฐที่มีต่อหาบเร่แผงลอย ซึ่งมักมองปัญหาของหาบเร่แผงลอยในเชิงโครงสร้างที่ปราศจากความเชื่อมโยงกับหาบเร่แผงลอย แต่การศึกษานี้มีมุมมองของการศึกษาอยู่ที่การผลิตพื้นที่ทางกายภาพที่ได้เบียดขับหาบเร่แผงลอยออกจากพื้นที่ทางกายภาพ และลดทอนพื้นที่ทางสังคมของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยลงไป ด้วยการวิเคราะห์จากมุมมองในเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงว่าการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยนั้น เกิดจากกลไกอำนาจของความรู้ที่จัดประเภทของคนในสังคม จากภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ทำให้เกิดการรับรู้ว่า หาบเร่แผงลอยเป็นผู้ที่ไม่มีส่วนใดที่เกี่ยวข้องกับภาคเศรษฐกิจในเมือง และต้องถูกกำกับควบคุมจากรเบียบกฎเกณฑ์ให้ไม่มีพื้นที่ทางการค้าของตนเองที่สามารถทำการค้าได้อย่างถาวร ด้วยมุมมองของพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้พื้นที่การรับรู้ของหาบเร่แผงลอยที่มีต่อเมืองและสรรพสิ่งในเมือง มิได้มีความหมายเหมือนกันกับภาพการรับรู้ที่ถูกสร้างจากภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ และความหมายของเมืองมิได้มีเพียงหนึ่งเดียวตามที่ถูกสร้างขึ้นจากการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยม หากแต่เป็นความหมายที่แปรเปลี่ยนไปได้โดยผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ด้วยเหตุนี้ หาบเร่แผงลอยซึ่งไม่มีที่ทางของตนเองจึงมีความพยายามที่จะสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเองขึ้นมา ด้วยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่ให้เป็นทางเลือกเพื่อ

ความอยู่รอดของพวกเขา โดยเผชิญหน้ากับระเบียบกฎเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเบียดขับพวกเขาออกจากพื้นที่เมือง และเพื่อสร้างพื้นที่เล็กๆ ขึ้นมาเพื่อที่จะทำให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ในเมืองได้อย่างมั่นคง โดยพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นมานี้ใหม่ไม่จำเป็นต้องอยู่นอกกรอบของพื้นที่ของอำนาจและการกดขี่ เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจใดที่จะมีอำนาจอย่างสมบูรณ์โดยปราศจากการต่อต้าน พื้นที่ของอำนาจที่ถูกสร้างขึ้นมามีช่องว่าง ที่ทำให้เกิดการต่อต้านด้วยการไม่ยอมรับการถูกจัดระเบียบกฎเกณฑ์ในพื้นที่นั้น แต่อย่างไรก็ตามการต่อต้านและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยด้วยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่และสร้างความหมายใหม่ให้แก่พื้นที่นั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้หาบเร่แผงลอยมีพื้นที่ทางกายภาพของตนเองอย่างมั่นคงถาวร เนื่องจากความหมายของพื้นที่จะถูกผลิตและสร้างใหม่ขึ้นมาตลอดเวลา ความหมายของเมืองที่หาบเร่แผงลอยสร้างขึ้นมาจะต้องถูกตอบโต้และต้านทานจากความหมายของเมือง ที่ถูกสร้างโดยรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไม่หยุดหย่อน อันทำให้หาบเร่แผงลอยไม่สามารถที่จะมีพื้นที่การค้าได้อย่างมั่นคง

ข้อเสนอของงานศึกษาในอดีตที่ผ่านมา จึงมุ่งที่จะนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้แก่หาบเร่แผงลอยด้วยการจัดหาแหล่งที่ขายประจำ การจัดหาแหล่งเงินกู้ยืม การทบทวนนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ซึ่งผู้วิจัยมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นข้อเสนอที่ยังคงติดกับดักของมุมมองที่หาบเร่แผงลอยเป็นผู้กระทำผิดกฎระเบียบของเมืองจึงจำเป็นที่จะต้องรอคอยความช่วยเหลือจากรัฐ และถูกมองว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมของเมือง ข้อเสนอข้างต้นจะไม่สามารถที่ทำให้หาบเร่แผงลอยสามารถปรากฏตัวได้อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และต้องกลายเป็นผู้ที่รอคอยความช่วยเหลืออย่างไม่รู้จบสิ้น เนื่องจากการมองว่าหาบเร่แผงลอยเป็นปัจเจกบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ และไม่มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นเป็นการมองที่ปลายเหตุของปัญหา ซึ่งทำให้การช่วยเหลือหาบเร่แผงลอยไม่อาจประสบผลสำเร็จได้ เพราะการค้าหาบเร่แผงลอยจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ ความผูกพันและใช้ประสบการณ์ในพื้นที่ อีกทั้งด้วยเจตน์จำนงของอุดมการณ์ทุนนิยมที่ต้องการให้คนเหล่านี้ เป็นเพียงแหล่งสินค้าและบริการราคาถูกให้แก่คนในเมือง มากกว่าที่จะทำให้หาบเร่แผงลอยสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองต่อไปได้ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาหาบเร่แผงลอยจึงเป็นไปอย่างเหมาวม และไม่ได้เป็นการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

ข้อเสนอของการศึกษานี้จึงมิได้มุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาของหาบเร่แผงลอยโดยตรง หากแต่มุ่งที่จะเสนอให้ปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ในการมองเมืองที่แตกต่างไปจากเดิมที่ผ่านมา โดยเปลี่ยนจากโลกทัศน์ของเมืองอันเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่บริสุทธิ์ หยุดนิ่ง และทุกสิ่งทุกอย่างในพื้นที่เมืองถูกจัดการด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุมีผลอย่างไม่มีผู้ใดสามารถปฏิเสธได้ ข้อเสนอของการศึกษานี้จึง

ต้องการให้ทุกคนตั้งคำถามกับพื้นที่ทางกายภาพที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน ด้วยมุมมองที่ว่าสรรพสิ่งในขอบเขตของพื้นที่ล้วนแล้วแต่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างมีเจตน์จำนงแห่งอำนาจครอบงำอยู่เสมอ เพื่อเปิดเผยว่ามีสิ่งใด มีเส้นแบ่งใดที่เคยถูกทำให้เป็นธรรมชาติ ถูกทำให้เป็นความเคยชินด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวอ้างถึงความบริสุทธิ์และเป็นกลาง จนไม่มีใครรู้สึกสำนึกในความไม่ปกติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางกายภาพเหล่านั้น และตั้งคำถามกับสิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นเพื่อรับใช้ใคร มีเป้าหมายเพื่อสิ่งใด และได้มีการเก็บกด ปิดกั้น สิ่งใดเอาไว้ในซอกหลืบของพื้นที่ทางกายภาพเหล่านั้น

เมื่อการตั้งคำถามถึงสิ่งที่เมืองได้สร้างขึ้น และสิ่งที่ถูกเก็บกด ปิดกั้นจากภายใต้อำนาจของความรู้ในพื้นที่ทางกายภาพ จะนำไปสู่การตั้งคำถามถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความด้อยพัฒนาของหาบเร่แผงลอย ว่าแท้ที่จริงแล้วเป็นความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยที่เกิดหาบเร่แผงลอย หรือเกิดขึ้นการผลิตพื้นที่เมืองที่สนองต่อการผลิตแบบทุนนิยม ได้ทำให้เกิดการรับรู้ต่อหาบเร่แผงลอย เช่นนั้น การรื้อถอนอุดมการณ์ทุนนิยมที่ครอบงำการผลิตพื้นที่เมืองมาอย่างยาวนาน จึงต้องการเสนอทางเลือกที่แตกต่างและให้คุณค่ากับชีวิตของคนเล็กคนน้อยอย่างหาบเร่แผงลอย ที่ดำรงชีวิตอยู่ในเมือง ว่าเป็นวิถีชีวิตที่มีคุณค่าของชีวิตและการประกอบอาชีพที่ไม่แตกต่างจากอาชีพอื่นในเมือง และยอมรับความหมายของเมืองที่มีใช้เมืองในรูปแบบของทุนนิยม ที่แวดล้อมไปด้วยถนน อาคาร สาธารณูปโภค ที่ผู้คนต่างคนต่างอยู่ต่างประกอบอาชีพทำมาหากินโดยไม่สนใจใคร เร่งรีบ ปีบคั้น เคร่งเครียด และอัดอัด แต่ก็มีใช้การกลับไปย้อนอดีตเพื่อหาวันวานที่สวຍงามของเมืองที่มีผู้คนอยู่อาศัยแบบชุมชนดั้งเดิม ผู้คนมีการพึ่งพาอาศัย โอบอ้อม เอื้ออาธรรมน้ำใจต่อกัน

ความหมายของเมืองแบบใหม่จะต้องเป็นเมืองที่ยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย อันเป็นวิถีของเมืองที่รวมของความหลากหลาย ความแตกต่าง ความขัดแย้ง ความไม่มีระเบียบเข้ามาอยู่ร่วมกัน และให้ความสำคัญกับความหลากหลายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นพื้นที่ที่ผู้คนสามารถแสดงตัวตนในพื้นที่ได้อย่างอิสระไม่ต้องถูกปิดกั้นจากเส้นแบ่งในการจัดประเภทใดๆ อันทำให้หาบเร่แผงลอยสามารถประกอบอาชีพของตนเองได้อย่างเท่าเทียม และมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น และเมื่อการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยมีความมั่นคงในพื้นที่ทำการค้า และไม่ต้องพะวักพะวนกับการถูกจัดระเบียบและถูกขับไล่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ถูกมองว่าเป็นผู้ที่กระทำผิดกฎหมายและเป็นผู้ที่เอาเปรียบสังคมด้วยการรุกล้ำพื้นที่สาธารณะ ย่อมทำให้หาบเร่แผงลอยมีความตระหนักรู้ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของตนเอง มีความตั้งใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้หลุดพ้นจาก

การเป็นเพียงผู้ผลิตสินค้าราคาถูกในเมือง และหลีกเลี่ยงจากการเป็นผู้ประกอบอาชีพเพียงเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตวันต่อวัน และมีศักดิ์ศรีเพียงพอที่จะไม่รอคอยการช่วยเหลือจากผู้อื่น

แม้ว่าการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของผู้คนให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมือง ที่ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของผู้คนที่เข้ามาอยู่ในเมือง และการดำรงอยู่ของหาบเร่แผงลอย จึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ด้วยเหตุที่การรับรู้ในความหมายของเมืองสมัยใหม่ที่มีหนึ่งเดียว และมีลักษณะเฉพาะตัว ได้ถูกปลูกฝังอยู่ในความคิดและถูกผลิตซ้ำเข้ามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่การจุดประกายที่เป็นจุดเริ่มต้นของการมีโลกทัศน์ที่ยอมรับว่าความหมายของพื้นที่มีใช้สิ่งที่ยุติหนึ่ง แต่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวจากความสัมพันธ์ที่ผสมผสานกัน พื้นที่จึงต้องเปิดรับผู้คนที่มีความคิดที่แตกต่างและมีความหลากหลาย รวมทั้งเปิดโอกาสให้พวกเขาสามารถปรับความเป็นตัวเขาภายในพื้นที่ได้

การศึกษา เรื่อง หาบเร่แผงลอย: การกลายเป็นอื่นในกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง จึงเป็นงานวิจัยที่ต้องการเปิดมุมมองทางความรู้ตามแนวคิดในเชิงพื้นที่ ด้วยการรื้อถอนกระบวนการที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากความแยบยลของอุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมือง อันเป็นมายาคติที่ซ่อนเร้นอำนาจในการจัดกระทำกับพื้นที่ของเมืองด้วยความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้เท่าทัน และมีความเข้าใจในอำนาจที่ครอบงำการรับรู้ของผู้คนและหาบเร่แผงลอย ผ่านการจัดการในพื้นที่ทางกายภาพ และเกิดการตั้งคำถามในสิ่งที่ไม่เคยถูกถาม หรือ สิ่งที่ไม่คิดไม่ถึง ที่ถูกทำให้เป็นเรื่องปกติในสังคม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กนก วงษ์ตระหง่าน. (2525). *การเกิดและขยายเมืองกรุงเทพฯ: การศึกษาทางการเปลี่ยนแปลง*.

เอกสารวิชาการหมายเลข 21. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพมหานคร. (2520). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

_____. (2530). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน
กรุงเทพมหานคร.

_____. (2534ก). *ประมวลพระราชบัญญัติ ข้อบัญญัติและระเบียบของกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับ
งานเทศกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ สำนักเทศกิจ.

_____. (2534ข). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน
กรุงเทพมหานคร.

_____. (2538). *22 ปี กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ดี.แอล. เอส.

_____. (2539). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน
กรุงเทพมหานคร.

_____. (2542). *100 ปี สำนักโยธา กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักโยธา.

_____. (2544). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 6*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน
กรุงเทพมหานคร.

_____. (2549ก). *คู่มือหลักเกณฑ์ แนวทางในการจำหน่ายสินค้าและอาหารในที่หรือทาง
สาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักอนามัย.

_____. (2549ข). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่*. กรุงเทพฯ: สำนักผังเมือง.

กาญจนาคนพันธุ์. (2519). *เมื่อวานนี้ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เรื่องศิลป์.

_____. (2520). *เมื่อวานนี้ ตอน กรุงเทพฯ เมื่อ 70 ปีก่อน*. กรุงเทพฯ: เรื่องศิลป์.

_____. (2542). *กรุงเทพฯ เมื่อวานนี้*. กรุงเทพฯ: สารคดี.

กิตติพร ใจบุญ. (2549). ตลาดกับวิถีชีวิต: บทสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องตลาดใน
สังคมไทย. ใน *ตลาดในชีวิต ชีวิตในตลาด*. หน้า 19-102. สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์,
บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

เกียรติ จิระกุล; และคณะ. (2525). *ตลาดในกรุงเทพฯ : การขยายตัวและพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2540). *ประชากรและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2536). *โครงสร้างและการเข้าถึงเครือข่ายเศรษฐกิจนอกระบบในชนบท: กรณีรับจ้างเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เขตพระนครห้ามหาบเร่เฟ้นฟ่าน. (2542, 30 กันยายน). *เดลินิวส์*. หน้า 34.
- จามะรี เชียงทอง. (2543). การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมกับไทยศึกษา. ใน *สถานภาพไทยศึกษา: การสำรวจเชิงวิพากษ์*. วัชรทิพย์ นาถสุภา และคณะ, บรรณาธิการ. หน้า 82-122. เชียงใหม่: ตรัสวิน.
- เฉลิมศักดิ์ รามโกมุท. (2537). *เกิดกลางกรุง*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2543, 11 กันยายน). เรื่องของแม่ค้า: โศกนาฏกรรมของ SMEs ในพื้นที่สาธารณะ. *เนชั่นสุดสัปดาห์*. 9(432): 23
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล. (2539). *กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรง ไหววอง. (2509). *ผังเมืองกับการพัฒนาเศรษฐกิจ*. วิทยานิพนธ์ ศ.ม.(เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เดอ โซโต, เออร์นันโด. (2542). *ปฏิรูปเส้นทางการเศรษฐกิจนอกระบบ*. แปลโดย ภควดี วีระภาสพงษ์. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2539). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2534). *วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศ์วิทยา (Genealogy)*. ใน *รายงาน โครงการวิจัยเสริมหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ. (2503). *โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย (คำแปล) รายงานของคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ*. พระนคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ.
- นฤมล นิราทร. (2548). *หาบเร่แผงลอยอาหาร: ความสำเร็จและด้อย*. วิทยานิพนธ์ ปรัช. (สหวิทยาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นภาพร หะวานนท์. (2540). *เอกสารคำสอน วิชา สังคมวิทยาสำหรับการพัฒนาประเทศ (พม710)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิติ กสិโกศล. (2543, พฤศจิกายน - 2544, มกราคม). หาบเร่แผงลอยท่าพระจันทร์.

จุลสารไทยคดีศึกษา. 2: 3-14.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). คีนถนนแก่คนเดินเท้า. ใน *สองหน้าสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
 เนรมิตถนนสายดอกไม้ กำหนดถนนราชินี โละปากคลองตลาด. (2549, 21 กุมภาพันธ์). *แนวหน้า*.
 หน้า 23.

ประชุม สุวดี ; และคณะ. (2523). *หาบเร่ในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: คณะสถิติประยุกต์
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปราณี กล้าส้ม. (2545). *ย่านเก่าในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

ปรีชา คุณินทร์พันธุ์. (2545). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2535). หนู นิด น้อย และภาคเศรษฐกิจนอกระบบกับการพัฒนาของไทย.

วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. 10(2) : 33-52.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร ; และคริส เบเกอร์. (2539). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ*. เชียงใหม่:
 ตรัสวิน.

พัฒนา บุญอ่ำ. (2537). *การปรับตัวของสตรีชนบทต่อวิถีชีวิตในกรุงเทพมหานคร: ศึกษาเฉพาะกรณี
 แม่ค้าดอกไม้ย่านตลาดบ้านหลวง*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

พิเชฐ สายพันธ์. (2541, สิงหาคม-ตุลาคม). ชีวิตเมือง: โลกทัศน์ที่แปรเปลี่ยนจากการขยายเมืองของ
 กรุงเทพมหานคร. *จุลสารไทยคดีศึกษา*. 15: 48-59.

_____. (2542). *จินตภาพบางลำพู*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์. (2546). ความเป็นเมืองกับนิเวศวิทยาแนวลิ้งค์และอุดมการณ์ของสุขภาพ.

วารสารสังคมศาสตร์. 16(1): 112-141.

ภาวดี ทองอุไทย; และเมธี ครองแก้ว. (2526, ธันวาคม). การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร: ตัวอย่าง
 ของความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาเศรษฐกิจ. *วารสารธรรมศาสตร์*. 12(4): 198-222.

ภาสมา สุทธิพงศ์. (2548, มกราคม). ร่างผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับใหม่. *วารสารการจัดการ
 สมัยใหม่*. 3 (1): 85-102.

มนูญ ปุณณกริยากร. (2545). การค้าหรือการค้าแผงลอย. *วารสารแรงงานสัมพันธ์*. 43: 7-16.

ยศ สันตสมบัติ. (2539). *ท่าเกวียน บทวิเคราะห์เบื้องต้นว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชนบทไทย*

ท่ามกลางการปิดล้อมของวัฒนธรรมอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2538). *อนิจลักษณะของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

- ลิม, วิลเลียม. (2549). (โพสต์) *โมเดิร์นทางเลือก: มุมมองของเอเชีย*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณ (นามปากกา) (2534, มกราคม). 24 ชั่วโมงทองที่ตลาดปากคลองตลาด. *สารคดี*. 71(6): 104-119.
- วิมลศรี ลิ้มธนากุล. (2537). *ผลกระทบจากระบบเมืองสมัยใหม่ที่มีต่อระบบย่านของคนในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศค.ม. (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ไวยส่วยเทศกิจพันธ์ รื้อแผงหน้า รพ. จุฬา. (2546, 29 กรกฎาคม). *คมชัดลึก*. หน้า 8.
- ศรีศักดิ์ วลลิโภคม; และคณะ. *วัฒนธรรมเมือง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สฤณี ณัฐพลวัฒน์. (2541). *ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตพ่อค้า-แม่ค้าไทย*. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี.เวิลด์ มีเดีย.
- สฤษดิ์ ธนะรัชต์. (2507). *ประมวลสุนทรพจน์ พ.ศ. 2502-2504*. พระนคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สมบุญ ศรีประชัย. (2543, กรกฎาคม-สิงหาคม). การเมืองเรื่องหาบเร่ : สังคมแห่งการขู่ราชฎีบังหลวง. *ชีพจรเศรษฐกิจ*. 8(4): 19-23.
- สยามพร ทองสารี. *ผลกระทบจากการตัดถนนในกรุงเทพฯ ในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2453)* วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2503-2513). *รายงานผลการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2520). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. (2507). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2504-2506-2509 ระยะที่สอง*. พระนคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2510). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สอง พ.ศ. 2510-2514*. พระนคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2515). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สาม พ.ศ. 2515-2519*. พระนคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักเทศกิจ. (ม.ป.ป.). *ยุทธศาสตร์ในการจัดระเบียบหาบเร่ แผงลอย กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักผังเมือง. (2544). *ยุทธศาสตร์ผังเมือง นำการพัฒนากรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. (2540). *การก่อรูปและการเปลี่ยนแปลงสำนักเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินส่วนรวมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- _____. (2542). ปฏิบัติการทางสังคมบนพื้นที่ทางสังคม: วิถีชีวิตชาวสวนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล. *รัฐศาสตร์สาร*. 21(3) :197-234.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2538, พฤษภาคม). ใน “ตลาด” มี “หาบเร่” กับ “แผงลอย”. *ศิลปวัฒนธรรม*. 16(7): 49-69.
- สุดสวาท ดิศจิโรจน์. (2533). แรงงานภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการของกรุงเทพมหานคร. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการประจำปี ครั้งที่ 1 เรื่อง คุณภาพชีวิตของคนเมืองหลวง*. หน้า 435-464. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธาริน คุณผล. (2541). บทสำรวจ “พื้นที่สาธารณะ”. *รัฐศาสตร์สาร*. 20(3): 167-214.
- สุนันทา สุวรรณโณดม; และคณะ. (2531). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเมืองกับการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์.
- สุพจน์ บุรพุกศลศรี. (2531). *สถิติวัดสภาวะชุมชนเมือง*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาคณิตศาสตร์.
- สุรัชย์ ห้วนแก้ว. (2544). *การกลายเป็นชายขอบ (Marginalization)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- เสนห์ จามริก. (2537). *สังคมไทยกับการพัฒนาที่ก่อปัญหา*. กรุงเทพฯ: คปไฟ.
- อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รักษ์. (2528). *เอกสารประกอบชุดวิชา ประชากรศาสตร์และประชากรวิทยา* หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมวิราช.
- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2543). “พื้นที่” ในทฤษฎีสังคมศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์*. 12(2): 65-101.
- อมรรัตน์ หมุดทอง และนันท์ขว้าง สิริสุนทร. (2538, กุมภาพันธ์ 27). ย้ายแผงลอยท่าพระจันทร์: วิถีไทยที่สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลง. *กรุงเทพธุรกิจ ฉบับจุลประจำวัน*. 8(2351): 1
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2542, ตุลาคม). จากคนนอกสู่คนชายขอบ. *ศิลปวัฒนธรรม*. 20(12) : 69-76.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2530). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจ: การพึ่งพาอาศัยกันหรือการพึ่งพิง ศักยภาพแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1*. วิทยานิพนธ์ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เออร์นันโด เดอ โซโต. (2542). *เปรียบบนเส้นทางเศรษฐกิจนอกระบบ: การปฏิบัติที่มองไม่เห็นในโลกที่สาม*. แปลโดย ภัคดี วีระภาสพงษ์. กรุงเทพฯ: คปไฟ.

- Askew, Marc. (2002). *Bangkok: Place, Practice and Representation*. London and New York: Routledge.
- Bangasser, Pual E. (2000). *The ILO and the Informal Sector : an Institutional History*. Geneva: ILO Publications Bureau.
- Crook, Stephen.; Pakulski, Jan.; & Waters, Malcolm. (1993). *Postmodernization Change in Advanced Society*. London: Sage Publications.
- Cross, John C. (1998). *Informal Politics: Street Vendors and the State in Mexico City*. California: Standford University Press.
- Danaher, Geoff.; Schirato, Tony; & Webb, Jen. (2000). *Understanding Foucault*. London: Sage Publications.
- Dear, Michael. (1997). Postmodern Bloodlines: From Lefebvre to Jameson. In *The Postmodern Urban Condition*. Dear, J. Michael, editor. Oxford: Blackwell Publisher.
- Edensor, Tim. (1998). Control and Resistance: Policing contested space. in *Images of the Street: Planning, Identity, and Control in Public Space*. Fyle, Nicholas. R., editor. London: Routledge.
- Fairclough, Norman. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge UK: Polity Press.
- Foucault, Michel. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. New York: Pantheon Books.
- _____. (1977). *Discipline and Punish : The Birth of the Prison*. London: Penguin Books.
- _____. (1980). *Power/Knowledge : Selected Interviews and Other Writings. 1972-1977*. Gordon, Colin., editor. New York: Pantheon Books.
- Frederique, Marglin A.; & Marglin, Stephen A., editors. (1990) *Dominating Knowledge Development, Culture and Resistance*. New York: Clarendon Press Oxford.
- Friedman, John.; & Alonso, William. (1975). *Regional Policy : Reading in Theory and Application*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Gilbert, Alan G.; & Gugler, Josef. (1992). *Cities, Poverty, and Development: Urbanization in the Third World*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Goldscheider, Calvin. (1983). *Urban Migrants in Developing Nations : Patterns and Problems of Adjustment*. Boulder, Colo: Westview Press.

- Gramsci, Antonio. (1971). *Selections from the prison notebooks*. London: Lawrence and Wishart.
- Hall, Stuart., editor. (1997). *Representation : culture representations and signifying practices*. London: Sage Publications.
- Harvey, David. (1989a). *The Urban Experience*. Oxford: Basil Blackwell.
- _____. (1989b). *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Oxford: Basil Blackwell.
- Hirsch, Werner Z. (1973). *Urban Economic Analysis*. New York: McGraw-Hill.
- International Labour Organization. (1991). *The Dilemma of the Informal Sector*. Geneva: International Labour Office.
- Knox, Pual.; & Pinch, Steven. (2000). *Urban Social Geography: An Introduction*. 4th ed. London: Prentice Hall.
- Korff, Rudiger. (1986). *Bangkok and Modernity*. Bangkok: Chulalongkorn University Sociology Research Institute.
- Lash, Scott.; & Friedman, Jonathan. (1992). *Modernity and Identity*. London: Blackwell.
- Lash, Scott.; & Urry, John. (1993). *Economies of Sign and Space*. London: Blackwell.
- Lefebvre, Henri. (1994). *The Production of Space*. Translated by Donald, Nicholson-Smith. Oxford: Blackwell.
- Lewin, A.C. (1985). The Dialectic of Dominance : Petty Production and Peripheral Capitalism. in *Planning for Small Enterprises in Third World Cities*. Bromley, Ray (editor). P. 107-136. Great Britain: Pergamon Press.
- Litchfield, Whiting, Bowne and Associates. (1960). *Greater Bangkok 1990*. Bangkok: Ministry of Interior.
- Massey, Doreen. (1994). *Space, Place and Gender*. 3rd ed. Cambridge: Polity Press.
- Mcnay, Lois. (1994). *Foucault: a Critical Introduction*. Cambridge: Polity Press.
- Meagher, Kate.; & Bello, Mohammed. (1996). *Passing the Buck : Structural Adjustment and the Nigerian Urban Informal Sector*. Gevena: United Nations Research Institute for Social Development.
- Meier, Gerald. M. (1984). *Emerging from Poverty : the Economics that Really Matter*. New York: Oxford University Press.

- Muscat, Robert. J. (1990). *Thailand and the United States*. New York: Columbia University Press.
- O' Connor, Richard. (1990). Place, Power and Discourse in the Thai Image of Bangkok. *Journal of The Siam Society*. 78(2)
- Peet, Richard. (1997). Social Theory, Postmodernism, and the Critique of Development. In *Space and Social Theory Interpreting Modernity and Postmodernity*. Benko, Georges.; & Strohmayr, Ulf, editors. Oxford: Blackwell.
- Pile, Steve. (1997). *Geographies of Resistance*. London: Routledge.
- Portes, Alejandro.; & Walton, John. (1981). *Labor Class and International System*. New York: Academic Press.
- Punch, Keith F. (1998). *Introduction to Social Research Quantitative and Qualitative*. London: Sage Publications.
- Rabinow, Paul., editor. (1984). *The Foucault Reader*. New York: Pantheon.
- Ritzer, George. (2000). *Sociological Theory*. 5th ed. Singapore: McGraw-Hill, Inc.
- Rostow, W.W. (1971). *The Stages of Economics Growth: A Non-Communist Manifesto*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sarup, Madan. (1993). *An Introductory Guide to Post-Structuralism and Postmodernism*. 2nd ed. Singapore: Harvester Wheatsheaf.
- Sassen, Saskia. (1996). Rebuilding the Global City: Economy, Ethnicity and Space. In *Re-Presenting the City*. King, Anthony D., editor. Hampshire: Macmillan.
- Savage, Mike.; & Warde, Alan. (1993). *Urban Sociology, Capitalism and Modernity*. New York: Continuum.
- Shields, Rob. (1991). *Places on The Margin*. London: Routledge.
- Sibley, David. (1995). *Geographies of Exclusion: Society and Difference in the West*. London : Routledge.
- Smelser, Neil. J. (1967). Toward a Theory of Modernization. in *Tribal and Economics*. Dalton, G., editor., London: University of Texas Press.
- Smith, Michael Peter. (1995). Cities After Modernism. in *After Modernism : Global Restructuring and the Changing Boundaries of City Life*. Smith, Michael Peter., editor. New Jersey: Transaction Publishers.

- Smith, Michael Peter. (2001). *Transnational Urbanism: Locating Globalization*.
Oxford: Blackwell.
- Soja, Edward. (1989). *Postmodern Geographies: The Reassertion of Space in Critical
Social Theory*. London: Verso.
- _____. (1996). *Third Space: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-
Imagined Places*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Urry, John. (2000). Sociology of Time and Space. in *The Blackwell Companion to Social
Theory*. 2nd ed. Turner, Bryan S., editor. Blackwell: Oxford.
- Willig, Carla. (2001). *Introduction Qualitative Research in Psychology Adventures in
Theory and Method*. Buckingham & Philadelphia: Open University Press.
- Wirth, Louis. (1938). Urbanism as a Way of Life. *American Journal of Sociology*. 44: 1-24
- Woodward, Kathryn., editor (1997). *Identity and Difference*. London: Sage Publications.

ภาคผนวก

แนวทางสนทนาผู้ให้ตัวบท

ชุดที่ 1 กลุ่มหาบเร่แผงลอย

1. เริ่มการสนทนา

1.1 เริ่มการสนทนาด้วยการแนะนำตัว และสร้างความคุ้นเคย

1.2 บอกวัตถุประสงค์ของการสนทนา

- ต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการของการพัฒนาเมืองโดยรัฐ เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และผลกระทบที่มีต่อหาบเร่แผงลอย จึงขอให้ท่านเล่าประสบการณ์ชีวิตในการประกอบอาชีพการค้าหาบเร่แผงลอย
- ขอให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ในการตอบคำถามตามประเด็นที่เป็นหัวข้อของการพูดคุย รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ที่ผู้ตอบเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นความคิดเห็นโดยรวม โดยมีได้จำแนกว่าบุคคลใดมีความคิดเห็นอย่างไร นอกจากนี้ ชื่อบุคคลและสถานที่ที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดจะเป็นชื่อสมมติทั้งสิ้น เพื่อมิได้ส่งผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบคำถาม
- ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนา เนื่องจากผู้วิจัยอาจจดบันทึกไม่ทัน โดยผู้วิจัยจะนำเสียงที่บันทึกนี้มาฟังเพื่อสรุปเป็นความคิดเห็นของผู้ให้ตัวบท และจะไม่นำเสียงที่บันทึกนี้ไปเผยแพร่ใดๆ

2. เรื่องราวทั่วไป/ประวัติส่วนตัวของผู้ให้ตัวบท

ขอให้ท่านเล่าประวัติ ความเป็นมาของท่าน เริ่มตั้งแต่ มีพื้นเพเป็นคนที่ไหน ได้เรียนถึงระดับใด เป็นคนกรุงเทพฯ หรือคนต่างจังหวัด เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันพักอยู่ที่ใด มีสมาชิกในครอบครัวกี่คน

3. การประกอบอาชีพ

3.1 การประกอบอาชีพตั้งแต่อดีตก่อนเข้ากรุงเทพฯ

ขอให้ท่านช่วยเล่าประวัติการประกอบอาชีพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

- ก่อนเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ท่านเคยทำงานอะไรบ้าง ทำหน้าที่อะไร
- ช่วงไหนที่ท่านตัดสินใจเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ทำไมท่านจึงตัดสินใจเช่นนั้น

คนในครอบครัวรู้สึกอย่างไรกับการตัดสินใจของท่าน

- ในตอนนั้นท่านคาดหวังว่าเมื่อเข้ามาในกรุงเทพฯ จะประกอบอาชีพอะไร เพราะเหตุใด

3.2 การประกอบอาชีพตั้งแต่เข้ากรุงเทพฯ

ขอให้ท่านช่วยเล่าประวัติการประกอบอาชีพตั้งแต่เข้ากรุงเทพฯ

- เมื่อเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ท่านประสบปัญหาในการหางานทำหรือไม่ มีปัญหาอะไรบ้าง
- เมื่อเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ให้ท่านเล่าประสบการณ์ว่า ท่านประกอบอาชีพอะไรบ้าง ก่อนที่จะประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย

3.3 การเข้าสู่อาชีพหาบเร่แผงลอย

- ท่านเข้ามาประกอบอาชีพการค้าหาบเร่แผงลอยตั้งแต่เมื่อไหร่ เพราะสาเหตุอะไร ใครเป็นผู้ชักชวนท่านเข้าสู่อาชีพหาบเร่แผงลอย
- ท่านประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยที่นี้ตั้งแต่เริ่มแรกหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ ท่านย้ายที่ขายเพราะเหตุใด
- ขอให้ท่านเล่าความรู้สึกและประสบการณ์ เมื่อเข้ามาประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4. ความรู้ในอาชีพหาบเร่แผงลอย

- ขอให้ท่านเล่าว่าการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยต้องทำอะไรบ้างในแต่ละวัน (การจัดเตรียมสินค้า การซื้อสินค้า/วัตถุดิบ เงื่อนไขในการซื้อ เวลาที่จัดเตรียม)
- ท่านขายสินค้าอะไรบ้าง ทำไมท่านถึงเลือกขายสินค้าเหล่านี้ เคยขายสินค้าอย่างอื่นหรือไม่
- ท่านเรียนรู้วิธีประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยจากใคร/ที่ใด และท่านมีวิธีการเรียนรู้อย่างไร

- ลูกค้าของท่านเป็นใครบ้าง (เป็นคนย่านนั้นหรือคนที่สัญจรไปมา/ เป็นลูกค้าประจำหรือลูกค้าขาจร/ เป็นคนกลุ่มไหน คนทำงานบริษัท หรือแรงงาน)
- ความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นอย่างไร ท่านมีกระบวนการอย่างไรในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองและหาบเร่แผงลอย

- ขอให้ท่านเล่าวิธีการค้าหาบเร่แผงลอยในอดีตของที่นี่ (จำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอย สถานที่ทำการค้า ผู้ซื้อ/ผู้ขายเป็นใคร ค้าขายอะไร)
- หาบเร่แผงลอยทำให้เกิดปัญหาในเมืองหรือไม่ มีปัญหาอะไรบ้าง (เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย กีดขวางทางจราจร ความสะอาด ความรำคาญ)
- ในอดีต มีปัญหาหาบเร่แผงลอยหรือไม่ มีมากน้อยเท่าใด (ปัญหาความเป็นระเบียบ ปัญหาความสะอาด) เปรียบเทียบกับในปัจจุบัน (ลักษณะ ปริมาณ และความรุนแรงของปัญหา)
- ท่านคิดว่าในเมืองจำเป็นต้องมีหาบเร่แผงลอยหรือไม่ เพราะเหตุใด

6. การจัดการหาบเร่แผงลอย

- ใคร/หน่วยงานใดบ้างที่เข้ามาทำหน้าที่ในการจัดการหาบเร่แผงลอย มีหน้าที่อะไรบ้าง มีวิธีการอะไรบ้างในการจัดการหาบเร่แผงลอย มีการชี้แจงกับท่านหรือไม่ ชี้แจงอย่างไร
- ในอดีตมีการจัดการหาบเร่แผงลอยหรือไม่ เปรียบเทียบกับปัจจุบัน (เริ่มใช้เมื่อไหร่ วิธีการ และความเข้มงวดของวิธีการ)
- หน่วยงาน/ใคร เป็นผู้กำหนด ระเบียบ/กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดการ/ควบคุมหาบเร่แผงลอย (เช่น การกำหนดสถานที่ให้ตั้งขาย/ การแบ่งเขตช่องค้าโดยการตีเส้นแบ่ง/ การกำหนดระยะเวลาขาย) และระเบียบ/กฎเกณฑ์เหล่านั้นมีผลต่อท่านอย่างไร กฎเกณฑ์นั้นถูกใช้อย่างเท่าเทียมหรือไม่
- นอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว ยังมีบุคคลภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลในการจัดการหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้ามี เข้ามาจัดการอย่างไร และมีผลต่อท่านอย่างไร (เช่น การซื้อวัตถุดิบ การตั้งที่ค้า การขายสินค้า)
- ระหว่างที่ขายสินค้า ท่านต้องใช้สาธารณูปโภคในด้านใดบ้าง (ไฟฟ้า/ ประปา/ ห้องน้ำ/ ที่ทิ้งขยะ) ใช้อย่างไร จากใคร ถ้าไม่มี ท่านทำอย่างไร

- มีหน่วยงานของรัฐจัดสาธารณูปโภคให้แก่ท่านหรือไม่ (ไฟฟ้า/ ประปา/ ห่อน้ำ/ ที่ทิ้งขยะ)

7. ภาพลักษณ์ของhabenเร่แผงลอย

- ท่านรู้สึกว่าคุณทั่วไปมองท่านในฐานะของhabenเร่แผงลอยอย่างไร มีคนรู้สึกไม่พอใจ/รังเกียจหรือไม่ เขาแสดงออกอย่างไรกับท่าน ท่านจึงรู้สึกว่าเขาไม่พอใจ/รังเกียจ ความรู้สึกนั้นเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต
- ท่านรู้สึกอย่างไรในการประกอบอาชีพhabenเร่แผงลอย (ภูมิใจหรือไม่ เปรียบเทียบกับการประกอบอาชีพอื่นในอดีต)

8. การกลายเป็นอื่นของhabenเร่แผงลอย

- ท่านยอมรับกฎ/ระเบียบ ในการจัดการhabenเร่แผงลอยหรือไม่
- ท่านเคยถูกไล่/ถูกกีดกันออกจากที่ขายหรือไม่ ใครเป็นผู้ไล่ และขับไล่อย่างไร
- ท่านเคยถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม/ ยึดสินค้าหรือไม่ ท่านแก้ปัญหามาอย่างไร
- ท่านเคยมี/เคยเห็น ปัญหาหรือความขัดแย้งในการประกอบอาชีพhabenเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้ามี เป็นอย่างไร (เช่น ความขัดแย้งกับผู้ค้า ความขัดแย้งกับลูกค้า ความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ)
- เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้น (ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ /คนทั่วไป /ผู้ค้าด้วยกัน) ท่านจะมีการแก้ไขอย่างไร

9. การต่อต้าน/ ต่อรองของhabenเร่แผงลอย

- ท่านมีกระบวนการเจรจาต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการขายสินค้าหรือไม่ และความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างไร
- ท่านมีคนช่วยเหลือ/ สนับสนุนการทำการค้าหรือไม่ เป็นใคร เกี่ยวข้องกับท่านอย่างไร มีการสนับสนุนอย่างไร
- มีการรวมกลุ่มหรือแบ่งกลุ่ม ในกลุ่มhabenเร่แผงลอยหรือไม่ อย่างไร (ในเขตผอนผัน/นอกเขตผอนผัน) ถ้ามี ความสัมพันธ์กับกลุ่มhabenเร่แผงลอยเป็นอย่างไร ท่านมีกระบวนการอย่างไรในการสร้างความสัมพันธ์กับhabenเร่แผงลอยในกลุ่ม

- แต่ละกลุ่มมีผู้นำกลุ่มหรือไม่ มีการช่วยเหลือกันในกลุ่มและระหว่างกลุ่มหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะในเรื่องอาชีพ เช่น การตกลงกันระหว่างผู้ค้าในเรื่องประเภทของสินค้า คุณภาพของสินค้า ราคาของสินค้า)
- ท่านมีกระบวนการอย่างไรให้คนทั่วไปยอมรับการค้าหาบเร่แผงลอย

10. ความคาดหวังในอาชีพ

- รายได้จากการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยเพียงพอกับภาระความรับผิดชอบในครอบครัวหรือไม่ (ถามรายได้ทางอ้อม โดยคำนวณจากจำนวนของที่นำมาขาย)
- นอกจากการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยแล้ว ท่านยังประกอบอาชีพอื่นๆ เสริมด้วยหรือไม่ ถ้าทำ อาชีพเสริมนั้นคืออาชีพอะไร และใช้เวลาในช่วงใด ถ้ารวมกับอาชีพเสริมแล้วมีรายได้ประมาณเท่าใด (พอใช้หรือไม่)
- ท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกเหนือจากค่าสินค้าหรือไม่ และเสียให้แก่ใคร
- ถ้ารายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ท่านจะแก้ปัญหาอย่างไร
- ท่านมีความรู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่ายในการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยหรือไม่
- ท่านคิดที่จะประกอบอาชีพนี้ตลอดไปหรือไม่ เพราะเหตุใด
- หากท่านไม่เลิกอาชีพหาบเร่แผงลอย ท่านคิดจะพัฒนาอาชีพนี้อย่างไร หรือถ่ายทอดอาชีพนี้ให้ใคร หรือไม่
- ท่านอยากให้ลูกหลานหรือญาติมีอาชีพนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- หากมีคนที่ท่านรู้จักต้องการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย ท่านจะสนับสนุนหรือไม่ เพราะเหตุใด ถ้าท่านสนับสนุน ท่านจะแนะนำอย่างไร
- มีหน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำในด้านต่างๆ หรือไม่
- ท่านต้องการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในด้านใดมากที่สุด เช่น สิทธิพิเศษ การรักษาพยาบาล และสวัสดิการสังคมต่างๆ

แนวทางสนทนาผู้ให้ตัวบท

ชุดที่ 2 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับหาบเร่แผงลอย

1. เริ่มการสนทนา

1.1 เริ่มการสนทนาด้วยการแนะนำตัว และสร้างความคุ้นเคย

1.2 บอกวัตถุประสงค์ของการสนทนา

- ต้องการศึกษาวิถีชีวิตเกี่ยวกับ กระบวนการของการพัฒนาเมืองโดยรัฐ (ดูความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน) และผลกระทบที่มีต่อหาบเร่แผงลอย
- ขอให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ในการตอบคำถามตามประเด็นที่เป็นหัวข้อของการพูดคุย รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ที่ผู้ตอบเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นความคิดเห็นโดยรวม โดยมีได้จำแนกว่าบุคคลใดมีความคิดเห็นอย่างไร นอกจากนี้ ชื่อบุคคลและสถานที่ที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดจะเป็นชื่อสมมติทั้งสิ้น เพื่อมิได้ส่งผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบคำถาม
- ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนา เนื่องจากผู้วิจัยอาจจดบันทึกไม่ทัน โดยผู้วิจัยจะนำเสียงที่บันทึกนี้มาฟังเพื่อสรุปเป็นความคิดเห็นของผู้ให้ตัวบท และจะไม่นำเสียงที่บันทึกนี้ไปเผยแพร่ใดๆ

2. เรื่องราวทั่วไป/ประวัติส่วนตัวของผู้ให้ตัวบท

ขอให้ท่านเล่าประวัติ ความเป็นมาของท่าน เริ่มตั้งแต่

2.1 ชื่อ นามสกุล อายุ และภูมิลำเนา

2.2 การประกอบอาชีพและรายได้ ขอให้ท่านช่วยเล่าประวัติการทำงานในอดีตถึงปัจจุบัน ว่าท่านมีตำแหน่งหน้าที่อะไรในที่ทำงาน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการหาแร่แฝงลอย

- ขอให้ท่านอธิบายโครงสร้างการทำงานของหน่วยงานของท่าน ที่เกี่ยวกับการจัดการหาแร่แฝงลอย (การทำหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ เช่น ผู้อำนวยการสำนักเทคนิค ผู้ตรวจการเทคนิค กองนโยบายและแผนงาน กองตรวจและปฏิบัติการ ฝ่ายเทคนิคของสำนักงานเขต)
- หน่วยงานของท่าน ทำหน้าที่อะไรบ้าง วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานของท่านคืออะไร
- ใคร/หน่วยงานใดที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายจัดการหาแร่แฝงลอย และมีกระบวนการกำหนดอย่างไร
- ที่นี้เริ่มมีการจัดการหาแร่แฝงลอยตั้งแต่เมื่อไหร่ เพราะเหตุใด
- ขอให้ท่านเปรียบเทียบนโยบายจัดการหาแร่แฝงลอยในปัจจุบันกับในอดีต (ลักษณะ/ความเข้มงวด)
- ขอให้ท่านเล่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทคนิคในแต่ละวัน ที่เกี่ยวกับหาแร่แฝงลอย มีใครทำหน้าที่อะไรบ้าง มีวิธีการอะไรบ้างในการจัดการหาแร่แฝงลอย มีการชี้แจงกับผู้ค้าหาแร่แฝงลอยหรือไม่ ชี้แจงอย่างไร
- ระเบียบ/กฎเกณฑ์อะไรที่ใช้ในการจัดการ/ ควบคุมผู้ค้าหาแร่แฝงลอย มีเขียนเป็นเอกสารหรือไม่
- หน่วยงานของท่านมีการกำหนดคุณสมบัติ และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหาแร่แฝงลอยหรือไม่ อย่างไร
- มีเจ้าหน้าที่เทคนิคที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือไม่ ไม่ปฏิบัติในเรื่องใดบ้าง มีการลงโทษหรือไม่ (เกี่ยวกับหาแร่แฝงลอย)
- การจัดแบ่งพื้นที่เป็นเขตผ่อนผัน เริ่มตั้งแต่เมื่อไหร่ มีวิธีการจัดแบ่งพื้นที่และการกำหนดสถานที่ในการตั้งแผงค้าอย่างไร การขออนุญาตตั้งแผงค้าทำอย่างไร ผู้ค้าต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง (เปรียบเทียบกับอดีตกับปัจจุบัน)
- ในแผงค้าหนึ่งๆ มีเจ้าของแผงค้าคนเดียวหรือไม่ ถ้ามีเจ้าของหลายคน จะมีการจัดสรรเวลาและพื้นที่ขายอย่างไร
- การให้ผู้อื่นเช่า (เช่า) พื้นที่ตั้งแผงค้า ทำได้หรือไม่ จะต้องทำอย่างไร
- การเช่าแผงค้าก่อให้เกิดปัญหาอะไรบ้าง

4. ภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย

- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับหาบเร่แผงลอย และทำไมเขาต้องประกอบอาชีพนี้
- หาบเร่แผงลอยเป็นอาชีพที่มีประโยชน์หรือไม่ ถ้ามี ในด้านใดบ้าง
- ท่านคิดว่าที่นี่ควรมีหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้าควรมี ควรให้ขายที่ใด (ควรอยู่บนทางเท้าหรือไม่) ควรมีรูปแบบ/ลักษณะแบบใด
- ท่านคิดว่าหาบเร่แผงลอยจัดเป็นกลุ่มคนจน หรือคนด้อยโอกาสในสังคมหรือไม่ (ชีวิตความเป็นอยู่ของหาบเร่แผงลอย)

5. การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย

- หาบเร่แผงลอยทำให้เกิดปัญหาอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
- ท่านคิดว่า หาบเร่แผงลอยยอมรับในระเบียบของเทศกิจหรือไม่ พวกเขาปฏิบัติอย่างไร ท่านจึงทราบว่ายอมรับ/ไม่ยอมรับ
- ท่านเคยมี/เคยเห็น ปัญหาหรือความขัดแย้งระหว่างหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้ามี เป็นอย่างไร
- ท่านเคยรู้สึกไม่พอใจหาบเร่แผงลอยหรือไม่ เพราะเหตุใด แล้วท่านทำอย่างไร

6. การต่อต้าน/ ต่อรองของหาบเร่แผงลอย

- เมื่อท่านพบหาบเร่แผงลอยที่ผิดระเบียบ ท่านจะทำอย่างไร เพราะเหตุใด
- เมื่อท่านมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้นกับหาบเร่แผงลอย ท่านจะมีการแก้ไขอย่างไร
- ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยท่านมีกระบวนการเจรจาต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องพื้นที่ขายหรือไม่ มีกระบวนการอย่างไร
- ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับหาบเร่แผงลอยเป็นอย่างไร

แนวทางสนทนาผู้ให้ตัวบท

ชุดที่ 3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหาบเร่แผงลอย

1. เริ่มการสนทนา

1.1 เริ่มการสนทนาด้วยการแนะนำตัว และสร้างความคุ้นเคย

1.2 บอกวัตถุประสงค์ของการสนทนา

- ต้องการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการของการพัฒนาเมืองโดยรัฐ (ดูความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน) และผลกระทบที่มีต่อหาบเร่แผงลอย
- ขอให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ในการตอบคำถามตามประเด็นที่เป็นหัวข้อของการพูดคุย รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ที่ผู้ตอบเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นความคิดเห็นโดยรวม โดยมีได้จำแนกว่าบุคคลใดมีความคิดเห็นอย่างไร นอกจากนี้ ชื่อบุคคลและสถานที่ที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดจะเป็นชื่อสมมติทั้งสิ้น เพื่อมิได้ส่งผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบคำถาม
- ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนา เนื่องจากผู้วิจัยอาจจดบันทึกไม่ทัน โดยผู้วิจัยจะนำเสียงที่บันทึกนี้มาฟังเพื่อสรุปเป็นความคิดเห็นของผู้ให้ตัวบท และจะไม่นำเสียงที่บันทึกนี้ไปเผยแพร่ใดๆ

2. เรื่องราวทั่วไป/ประวัติส่วนตัวของผู้ให้ตัวบท

ขอให้ท่านเล่าประวัติ ความเป็นมาของท่าน เริ่มตั้งแต่ ท่านอายุเท่าใด มีพื้นเพเป็นคนไหน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองและหาบเร่แผงลอย

- เมืองในทัศนะของท่านควรมีลักษณะอย่างไร
- เมืองที่มีความเจริญก้าวหน้า ควรมีลักษณะอย่างไร มีรูปแบบเศรษฐกิจ/ ธุรกิจแบบใด
- เมืองในปัจจุบันมีความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือไม่ เพราะเหตุใด
- การดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรเป็นหน้าที่ของใคร และควรทำอย่างไร
- ถนนและทางเท้าควรใช้ทำหน้าที่อะไร ควรเป็นที่ขายของหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอย

- ท่านเคยซื้อของจากหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ท่านซื้อบ่อยแค่ไหน
- ท่านคิดว่า หาบเร่แผงลอยเป็นสาเหตุของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ท่านคิดว่าหาบเร่แผงลอยมีประโยชน์ในด้านใดบ้าง
- ท่านคิดว่าหาบเร่แผงลอยควรอยู่ในเมืองหรือไม่ ถ้ามี ควรอยู่ในลักษณะใด หรือเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใด
- ท่านคิดว่า หาบเร่แผงลอยมีกี่ประเภท และขอให้ท่านลองจัดลำดับ และบอกภาพลักษณ์ของหาบเร่แผงลอยแต่ละประเภท
- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับอาชีพการค้าหาบเร่แผงลอย และทำไมเขาต้องประกอบอาชีพนี้
- ท่านคิดว่า หาบเร่แผงลอยเป็นการค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ทันสมัย เป็นการค้าของคนจน หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ท่านเคยรู้สึกไม่พอใจ/ไม่ชอบหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้าเคย ท่านแสดงออกอย่างไร

5. สวัสดิการของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

- ท่านคิดว่าความเป็นอยู่ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเป็นอย่างไร
- ท่านคิดว่าผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจัดเป็นกลุ่มคนจน หรือคนด้อยโอกาสในสังคมหรือไม่
- ท่านคิดว่าวิธีการใดที่จะสามารถช่วยเหลือผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในด้านบ้าง และการช่วยเหลือควรทำอย่างไร เช่น การได้รับการรักษาพยาบาล ได้เรียน และควรมีสวัสดิการพิเศษแบบอื่นหรือไม่ อย่างไร

6. การกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย

- ท่านคิดว่า หาบเร่แผงลอยมีประโยชน์ต่อท่าน และประเทศในด้านเศรษฐกิจ และสังคมหรือไม่ อย่างไร
- ท่านเคยรู้สึกไม่พอใจ/ไม่ชอบหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้าเคย ท่านแสดงออกอย่างไร
- ท่านเคยมี/เคยเห็น ปัญหาหรือความขัดแย้งในการประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้ามี เป็นอย่างไร (เช่น ความขัดแย้งกับผู้ค้า ความขัดแย้งกับลูกค้า ความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ)
- ถ้าท่านมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น ท่านจะซื้อสินค้าจากหาบเร่แผงลอยหรือไม่
- ท่านเคยคุยกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยหรือไม่ ถ้าเคย เคยคุยในเรื่องใด

การสนทนาผู้ให้ตัวบท

ถ

ป้าเป็นคนที่นี่หรือ

เปล่าครับ

ต เป็นคนสิงห์บุรี

ถ ป้ามากรุงเทพตั้งแต่เมื่อไหร่

ต นานแล้ว มาตั้งแต่อายุน้อยไม่ถึง 20 เลย (16-17 ปี)

ถ แล้วป้าอายุเท่าไรแล้วล่ะ

ต 60 กว่า ปีมะเมีย (67 ปี)

ถ ก็แสดงว่ามาที่กรุงเทพฯ 40 กว่าปีแล้วสิ แล้วป้าพักที่อยู่นั่น

ต เข้าเขาอยู่ หลังตลาดฝั่งตรงข้าม แถวโรงเรียนหญิงเลยไปหน่อย

ถ ป้าอยู่คนเดียว หรือมีครอบครัวแล้ว

ต มีแล้ว แต่ไม่อยู่ด้วยกันหรอก มีลูกคนหนึ่ง มีหลาน 3 คน อยู่ที่สิงห์บุรี

ถ แล้วลูกทำอะไรอยู่

ต เค้ายอยู่บ้านนอก ที่เพชรบูรณ์

ถ ตอนที่ป้าอยู่สิงห์บุรี ป้าทำอะไร

ต ก็ไม่ได้ทำอะไร พ่อแม่ทำนา ก็ช่วยเค้าทำ ทำมั่ง ไม่ทำมั่ง เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ อะไรพวกนี้

ถ คิดอย่างไรถึงย้ายเข้ามาทำงานในกรุงเทพ

ต มาทำงานไง ทำเป็นลูกจ้างเค้า ทำงานบ้าน เลี้ยงเด็กบ้าง

ถ ใครเป็นคนชักชวนป้าเข้ามาทำงานในกรุงเทพ

ต ก็มีพี่น้องเค้าเข้ามาก่อนอยู่กรุงเทพฯ เยอะ เค้าก็มาชวน

ถ แล้วป้าทำงานเป็นลูกจ้างหลายปีไหม

ต นาน ทำจนถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ตาย (พ.ศ. 2506)

ถ แล้วทำไมถึงเลิกเป็นลูกจ้างล่ะ

ต เมื่อก่อนทำงานอยู่กรมทหาร ตรงสวนลุม พออายุ 25 ก็แต่งงาน มีลูกคนหนึ่ง แล้วเลิกกับแฟน
ก็เลยออกมาขายของ

ถ แล้วใครชักชวนให้ป้ามาขายของแบบนี้

ต มีพี่สาวขายของแกงอยู่ก่อน

ถ ขายที่ไหน

ต ที่นี้แหละ เค้าขายข้าวแกง เราก็ขายหมูย่าง

- ถ แสดงว่าป่าขายของแบบนี้มานานแล้ว
- ต ขายแบบนี้ไหน เริ่มแรกก็ขายตรงนี้ ตั้งแต่ตรงนี้ (ลานหน้าอนุสาวรีย์) ยังมีโทรทัศน์ขาวดำ ตั้งอยู่ มีป้อมตำรวจตรงกลาง แต่ก่อนแถวนี้มีคนที่ไหน สมัยก่อนยังไม่มีคนเลย จะมีแต่คนเดินมาเที่ยว
- ถ แล้วเมื่อก่อนมีหาบเร่แผงลอย รถเข็น เยอะอย่างนี้ไหม
- ต มาแรกๆ นี่ รถเข็นน้อย ที่เป็นหาบเยอะ แต่เดี๋ยวนี้ หาบไม่มี แต่รถเข็นเยอะ
- ถ เมื่อเข้ามาทำอาชีพนี้ในตอนแรก มีความรู้สึกอย่างไร
- ต ตอนนั้นก็กลัวว่าจะขายดีหรือไม่ดี เพราะฝีมือเรายังคงไม่ร่อย
- ถ แรกๆ มีใครสอนป่าทำหมีปิ้ง
- ต มีคนเค้าสอน เป็นพี่น้องเค้าขายหมีย่างอยู่ที่พระประแดง เค้าสอนให้ทำ
- ถ เริ่มแรกขายไม้เท้าไหว
- ต 2 บาท ตอนนั้นหมีราคา 3 โล 100
- ถ ตอนนั้นหมีละเท่าไรแล้ว
- ต ก็ 60-70 บาท ไปเรื่อย 90 บาทก็มี ไม่แน่นอน
- ถ ในแต่ละวัน ป่าต้องเตรียมของที่จะมาขายยังง
- ต ก็ให้มอเตอร์ไซด์ไปเอาหมีมา
- ถ ตั้งแต่กี่โมง
- ต มอเตอร์ไซด์ไปเอามาตั้งแต่ตี 4 ตีห้า จะมาที่บ้านก่อน แล้วเราก็จะสั่งว่าเอากี่โล คือแผงใหญ่ เค้าจะไปเอามาจากตลาดหัวรถไฟ ตรงศิริราช แล้วเค้าจะเอาไปขายที่วงเวียนใหญ่
- มอเตอร์ไซด์ เค้าก็จะไปซื้อที่วงเวียนใหญ่ ซื้อกันมาตั้งนานแล้ว ซื้อกันอยู่เจ้าเดียวเป็นประจำ
- ถ ลูกค้าที่เข้ามาซื้อเค้ารู้สึกอย่างไรที่มาซื้อของป่า
- ต เค้าเอาถุงหมีไปใส่เองเลย
- ถ ก็แสดงว่าส่วนใหญ่ เค้าเป็นลูกค้าประจำใช่ไหม
- ต ก็มีทั้งพวกเด็กนักเรียน ผู้ปกครองเด็ก
- ถ มีลูกค้าประจำบ้างไหม
- ต มี
- ถ เค้าเคยบอกไหมว่าทำไมซื้อหมีเราเป็นประจำ
- ต กินจนเคย บางคนกินเป็นสิบๆ ปี
- ถ ขายของแถวนี้ มีเทคนิคไหม
- ต มี เทคนิคกับแม่ค้าเป็นของคู่กัน

- ถ แล้วเวลาที่เจอเทศกิจ เราหนีเลยหรือเปล่า
- ต ถ้าเราไม่หนี เขาก็จะมาไล่ เราอยู่มานาน ตั้งแต่ยังไม่มีพวกมันแล้ว
- ถ เวลาเทศกิจมา เค้ามารู้เรายังไง
- ต เค้าจะมาบอกให้เขียบไปตรงโน้น ตรงนี้ บางทีเค้าก็ไม่มาบอก
- ถ มีแบบที่มาจับเลยโดยไม่บอกไหม
- ต มาจับเลย ไม่มี
- ถ พวกเทศกิจ เขาจะมายังไง
- ต มอเตอร์ไซด์
- ถ พอเค้าขี่มาแถวนี้ปั๊บ เราทำยังไง
- ต ถ้าเค้าไม่มาบอกอะไร เราก็จะตั้งของเราอยู่เฉยๆ
- ถ แล้วพอเทศกิจมา พวกที่บนทางเท้าตรงโน้น เค้าโดนไล่ เหมือนเราหรือเปล่า
- ต พวกโน้น เค้าก็เสีย ถ้าจะจับก็ต้องจับทั้งหมด ถ้าไม่จับ พวกนั้นเราก็ไม่ยอม
- ถ เคยเถียงกับพวกเทศกิจไหม ว่าไม่ยอมให้จับ
- ต เคย แต่ไม่ค่อยเถียงหรอก ไม่ใช่ว่ากลัวนะ แต่ขี้เกียจเถียง
- เราอายุมากแล้ว จะจับก็จับไป จับก็ไปเสียค่าปรับ ก็จับไป เค้าเห็นเป็นคนแก่ บางทีเค้าก็เอาร้อยเดียว
- ถ แล้วถ้าขอไม่ให้เค้าจับเราได้ไหม
- ต สมัยก่อน เราจะหนีไว้ก่อน ถ้าเค้าจับได้ ค่อยไปเสียค่าปรับ เวลาโดนจับที่ 4-5 คัน สมัยก่อนจะโดนจับอย่างนั้น แต่สมัยนี้ไม่มีแล้ว
- ถ เดียวนี้พอคุยกันได้
- ต เค้าคงคิดว่าคนไทยยังไม่มีกิน
- ถ นอกจากเทศกิจแล้ว ยังมีคนอื่นอีกไหมที่เข้ามายุ่งกับเรา
- ต ไม่มี ป้าอยู่มานานขนาดไหนแล้ว ไม่มีใครมาชู่เรา ไม่มี นอกจากเทศกิจอย่างเดียวที่กล้ำมายุ่ง
- ถ ป้าขายของที่นี่ทุกวันหรือเปล่า
- ต ก็ขายทุกวัน ถ้าไม่มีธุระอะไรก็ไม่หยุดขาย
- ถ ตั้งแต่กี่โมง
- ต ป้ายโมง จนถึง 2 ทุ่มกว่าๆ

- ถ ขายจนของหมดหรือเปล่า
- ต 2 หุ่่มกว่าๆ ของขายหมด ไม่หมด ก็ไม่สนใจแล้ว
- ถ เวลาให้มอเตอร์ไซค์รับจ้างไปซื้อของให้ต้องจ่ายสดหรือเปล่า
- ต จ่ายสดเลย พอมอเตอร์ไซค์มา เราจะซื้อกี่โล เราก็เขียนใส่กระดาษไปว่า เอากี่โล หมูโล เท่าไหร่ ก็จ่ายเงินไป ให้มอเตอร์ไซค์วันละ 40 บาท ไปเอามา
- ถ แล้วของอื่นๆ ละ
- ต ไม้ เครื่องปรุง เราไปซื้อเองที่ตลาดฝั่งตรงข้าม (ข้างที่พัก)
- ถ พอซื้อหมูมาแล้ว ต้องเอามาทำอะไรต่อ
- ต พอมอเตอร์ไซค์เอาหมูว่าววงไว้ที่บ้าน ตอน 7 โมง เราก็เอามาหั่น หั่นเสร็จแล้ว เราก็ตำเครื่อง แล้วก็เอามือมาหมัก
- ถ หมักไว้นานเท่าไร
- ต หมักไว้แล้ว ก็ไปทำอะไรอย่างอื่นต่อ หนึ่งข้าวเสร็จ ตักข้าวเหนียวใส่ถุงเสร็จ ก็หมักเสร็จพอดี ก็เสียบไม้เลย เสียบไม้เสร็จก็มาแล้ว
- ถ ป้าเข็นรถจากที่ไหน
- ต ก็เข็นมาจากตลาดฝั่งตรงข้าม ข้ามสะพานมา
- ถ แล้วป้าขายที่หน้าโรงเรียนที่เดียวหรือเปล่า
- ต ก็ขายที่นั่นมาตลอดนั่นแหละ นอกจากวันจันทร์ จะเข็นร่อนๆ หลบๆ ไปขายในตลาด
- ถ ทำไมไม่เป็นวันจันทร์
- ต ก็วันจันทร์เค้าไม่ให้ขาย เราก็หลบๆ แอบเข้าไปในตลาดก่อน พอบ่ายๆ เราก็ออกมา
- ถ ป้าเปลี่ยนสูตรที่ใช้ในการทำหมูบ้างไหม
- ต สูตรเดิม ไม่เปลี่ยน ผักชีโลละ 200 หรือโลละ 5 บาท เราก็ใส่แค่นั้นแหละ
- ถ วันหนึ่งป้าขายประมาณกี่ไม้
- ต ตามจำนวนหมู
- ถ ป้าคิดว่า การขายของป้าทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในเมือง หรือเปล่า เช่น ปัญหาความสกปรก ปัญหาความไม่เป็นระเบียบ กีดขวางคนอื่นหรือเปล่า
- ต กีดขวาง มันเป็นเรื่องธรรมดา มันต้องกีดขวางอยู่แล้ว แต่เราก็มาตั้งขายตรงทางเดินที่โล่ง ตรงไหนที่มันคนเยอะๆ แออัด เราก็ไม่เข้าไป เราจะไม่ไปขายบนถนนแบบพวกนั้น (พวกที่อยู่ตรงหน้าตลาด)
- ถ เมื่อก่อนกับตอนนี้เทคนิคเข้่มงวดขึ้นหรือเปล่า
- ต เดียวนี้ดีกว่า

- ถ เมื่อก่อนเป็นอย่างไรงถึงบอกว่าเข้มงวดกว่า
- ต เมื่อก่อนโดนจับเรื้อย
- ถ พอป่าถูกจับ เขาทำไรกับเราบ้าง
- ต ก็เสียค่าปรับไป แล้วเค้าก็ปล่อย
- ถ โดนจับบ่อยไหม แล้วเสียค่าปรับยังง
- ต โดนบ่อย บางทีก็ปรับ 200 บาท บางทีก็ปรับ 500 บาท เดียวนี้จับน้อยลง บางทีก็เอาผลงาน
- ถ ถ้ามีคนอื่นจะเข้ามาขายแบบป่าบ้างได้ไหม
- ต ขายได้ แต่เดี๋ยวก่อนตอนเย็น ตอนทุ่มหนึ่งของ (ดอกไม้) จะมาลงเต็มหมดแล้ว พวกดอกไม้
- ป่าก็ต้องขึ้นไปขายที่อื่น ถ้าของยังขายไม่หมด ไม่งั้นก็จะเข็นรถกลับบ้านเลย
- ถ หมูที่เหลือ ป่าทำยังง
- ต ใส่ตู้เย็น ใส่ช่องแข็ง แล้วอัดน้ำแข็งเข้าไป เก็บไว้ไม่เกินวันเดียว
- ถ คือต้องรู้ว่าตรงนี้ที่ใคร
- ต ที่ตรงนี้ มีเจ้าของหมด
- ถ แล้วพวกขายดอกไม้ต้องเสียดั่งค์ค่าที่หรือเปล่า
- ต เสียหมด อาทิตย์นึงเค้าจะมาเก็บที่
- ถ ใครเป็นคนเก็บ
- ต เทศกิจ ตรงที่เป็นจุดผ่อนผัน
- ถ ป่าขายของต้องใช้น้ำ ไฟ หรือเปล่า แล้วเอามาจากไหน เค้าคิดค่าใช้จ่ายยังง
- ต ก็เอามาจากร้านโน้น เป็นดวงๆ ละ 50 บาทต่อวัน
- ถ แล้วน้ำใช้จากที่ไหน
- ต ร้านขายน้ำโน้น กระจบละ 20 บาท เอาไว้พรมดอกไม้
- ถ ตอนไปหอน้ำ แล้วฝากร้านไว้กับใครละ
- ต เดินไปเฉยๆ ทั้งรถไวนี่แหละ ไม่มีใครมายุ่งหรอก อยู่มาหลายสิบปีแล้ว จราจร ตำรวจ เดียว
- เอาน้ำ เอาเครื่องดื่มมาให้
- ถ รู้จักกัน เป็นเพื่อนกัน
- ต รู้จักกัน เค้าเรียกแม่หมู แม่หมู
- ถ แต่เทศกิจ ไม่เคยเอาอะไรมาให้มั่ง
- ต มีแต่แม่หิวจิงเลย 3 คน แม่ ถึงแม่เราไม่เสียค่าเช่า แต่เราต้องให้ตรงนี้
- ถ พอเค้าพูดอย่างนี้ เราต้องทำยังง

- ด ก็จัดให้มันไป (ให้เป็นหมูปิ้ง ข้าวเหนียว) พอเทศกาลมันไม่มาจับ มันจะมาขออะไรอย่างนี้มากกว่า
- ถ ป้าเคยคิดจะปรับเปลี่ยนไปขายอย่างอื่นหรือเปล่า
- ด ไม่เอา จุกจิก
- ถ แล้วขายหมูปิ้ง มันไม่จุกจิกหรือ
- ด ก็จุกจิกเหมือนกัน งานมันเยอะจะตาม ไหนจะหมักหมู นึ่งข้าวเหนียว หนุนนี้
- ถ จุกจิกเหมือนกัน แต่ไม่คิดจะเปลี่ยน
- ด ไม่เอา ถ้าจะเลิกก็เลิกไปเลย
- ถ ป้ารู้สึกอย่างไรกับการที่ต้องการขายของรถเข็นแบบนี้
- ด สบายใจ ไม่ต้องเป็นลูกจ้างใครเค้า
- ถ แล้วลูกหลานเค้าว่ายังไงบ้างที่เรามาขายของแบบนี้
- ด เค้าอยากให้กลับ แต่ไม่กลับหรอก
- ถ ทำไมล่ะ
- ด หากินเองได้ จะไปพึ่งพาเค้าทำไม ขนาดหลานขายทำงานในวังอยู่กับฟ้าหญิงองค์เล็กเนี่ย เค้าก็ซื้อบ้านให้ขายไปอยู่กับเขา ป้ายังไม่เอาเลย
- ถ ทำไมไม่ไปอยู่กับเขาล่ะ
- ด อยู่นี้ หากินสบาย เช้าบ้านอยู่ ค่าเช่า 3 พัน ค่าไฟ 200 ค่าน้ำใช้ไปหะร้อยนึง เดือนนึงรวมๆ 3,500 บาท
- ถ แล้วบ้านนี้อยู่กันทั้งหมดกี่คน
- ด คนเดียว
- ถ เวลาป้าไม่สบาย ทำยังไงล่ะ
- ด มีข้างห้อง น้องชายมาเช่าอยู่ติดกัน เค้าจะพาไปหาหมอ
- ถ ค่ายา ค่าอะไรต้องจ่ายเอง มีบัตรทองอะไรหรือเปล่า
- ด บัตรทองยังไม่มี แต่เดียวหลานจะไปทำให้ในวัง ไม่ต้องเสียอะไร
- ถ ตอนนี้อย่างไรก็ต้องจ่ายเองก่อน
- ด ถ้ายังไม่เป็นอะไร ก็ยังไม่ต้องจ่าย
- ถ แล้วสุขภาพของป้าเป็นอย่างไรบ้าง
- ด ก็มีปวดขา เดินไปมา ยืนทั้งวัน
- ถ ไม่มีป่วยหนัก
- ด ไม่มี

- ถ อยู่ที่นี่ เคยเห็นคนเค้าทะเลาะกันเรื่องพี่ชายของกันใหม่
- ต มีทั้งนั้น บางคนเค้าบอกตรงนี้พี่ของเค้า ก็มีคนมาแหมะที่ข้างๆ เค้า
- ถ เป็นคนมาใหม่หรือ
- ต ไม่ใหม่หรอก มันเคยมีที่ มันก็แข่งให้คนอื่นเค้าไป พอหมดเงิน จะมาขายของใหม่ มันก็มาแหมะอยู่ข้างๆ เค้า เค้าก็ด่ามัน มันก็ทะเลาะกัน
- ถ อย่างนี้จะแก้กันยังไง
- ต ไล่คนที่ขาย มันก็ขายมันอยู่ไม่ได้ มันก็ต้องไป
- ถ แล้วพวกเทศกิจ เค้าช่วยอะไรได้หรือเปล่า
- ต เจ้าของที่ เค้ามีชื่ออยู่ที่เขตหมด คนที่แข่งให้ไปแล้วก็จะมีสิทธิ์ แต่เดี๋ยวนี้ เค้าไม่มีให้แข่งแล้ว
- ถ เค้าคิดค่าแข่งแพงกันยังไง
- ต แพง
- ถ ชักเท่าไร อย่างตอนนี้
- ต หลายแสน ผังโน้น (พี่ชายดอกไม้น้ำตาลาดบ้านหลวง) เป็นล้านเลย ก่อนนี้มีข้าวขาหมูอยู่เจ้า แข่งไป 2 ล้าน
- ถ มิน่าที่โป๊เบ๊ เค้าเลยมีปัญหา
- ต ยังไม่ทันขายเท่าไรก็โดนยึดไปแล้ว อย่างตรงนี้ อีกหน่อยเค้าก็ไล่ที่ ให้ไปขายที่อื่น
- ถ เค้าบอกเราตั้งแต่เมื่อไหร่
- ต เค้าบอกหลายเที่ยว โดนยึดไปหลายเที่ยวแล้ว
- ถ ในช่วงที่เค้าไม่ให้เราขาย แล้วเราทำยังไง
- ต เราก็ขายของเรา มันไล่กวาด เราก็ขายของเราไปเรื่อย มันมาบอกแป๊บๆ พอมันไปไหนต่อไหน เราก็กลับมาขายของเราไป
- ถ ป้าขายมาตั้งนาน เค้ามาไล่พวกป้าทำไม
- ต บอกไม่ถูก พวกชั้นก็ขายกันมาตั้งนาน ก่อนหน้านั้น ดาวเรืองไม่มีสักดอก มีแต่กล้วยไม้ ไม่มีมาตั้งรอมอย่างนี้ เจียบหมด จะมีตอนเย็นๆ ที่มีเอาดอกไม้มาส่ง แล้วซื้อกันเป็นรถเลย แล้วก็ไปตรงนี้มีไฟดวงเดียว หน้าโรงเรียนยังไม่มีไฟ เจียบเป็นป่าช้า มีโทรทัศน์ขาวดำ ตั้งกลางสนาม มีป้อมตำรวจ พวกผู้หญิงหาดังค์เพียบเลยแถวโน้น พอรดอกไม้มา ใครจะซื้อก็แข่งก็แข่ง ก็ว่ากันไป ไม่มีมานั่งจับจองเป็นเจ้าของที่กันอย่างนี้หรอก
- ถ ทางเท่าตอนนั้นก็มีใคร
- ต โลงๆ มีป้าคนเดียว แล้วไปเรียกเพื่อนมาอีกคน เค้าขายได้กรอกอยู่น้ำตาลาด มันบอกอยู่ไปเหอะ พี่ชายน่ากลัววะ ไม่มีคน เดียวใครมาปล้ำกู

- ถ แล้วมันเริ่มเยอะตอนไหน
- ต มันค่อยๆ เพิ่ม
- ถ ชักก็ปีทีมันค่อยๆ เพิ่ม
- ต ไม่มีมานาน เป็นสิบปีเลยละ ที่ไม่มีดอกไม้ มีแต่กล้วยไม้ รถก็มาจอดตรงนี้ ข้างล่างนี้ (ถนน) แต่ก่อนกล้วยไม้กำใหญ่ 10 บาท
- ถ แล้วทำไมเค้าต้องมานั่งขายบนทางเท้าอย่างนี้ละ
- ต พวกนี้มาที่หลัง พวกเก่าๆ เค้าแข่งให้หมด ให้เงินเยอะ คนเก่าเค้าก็รับค่าแข่งไป บางคนพอหมดเงินก็มาขายต่อ เดี่ยวนี้เค้าไม่ยอมให้ลงแล้ว พอคนนั่งมามันก็ชวนเพื่อนมันมาขายด้วย มันก็เลยล้นเต็มไปหมดแบบนี้
- ถ ถ้าสมมติว่าหลานป้าจะเปิดร้านให้ป้าขาย เอาใหม่ ไม่อยากให้ตากแดดร้อนแบบนี้
- ต เค้าซื้อบ้านแถวนนทบุรี ยังไม่มีใครไปอยู่ ป้ายังไม่อยากไปเลย ขายที่นี้ตั้งกี่ปี มีชาประจำเราอยู่ที่นี้เยอะแยะ มีเพื่อนคุยด้วย
- ถ วันหนึ่งป้าทำหมูปิ้งขายประมาณกี่ไม้
- ต สมัยก่อนทำวันละ 20 โล เดี่ยวนี้เหลือ 8-9 โล ไม่เคยนับเลยว่าได้กี่ไม้
- ถ วันหนึ่งหักค่าใช้จ่ายเบ็ดเสร็จ เหลือกำไรเท่าไร
- ต 500 กว่า
- ถ ป้ารู้สึกเบื่อหรือท้อแท้บางไหม
- ต ถ้าขายไม่ดีก็ท้อแท้ใจ บางวันขายดีแป๊บเดียวหมด เมื่อวานป้านี้ (4 โมงเย็น) ป้าหมูกลับบ้านแล้ว เมื่อวานโรงเรียนเค้าประชุมผู้ปกครองเด็ก ประตุนานี้เปิด เด็กเค้าก็ออกมาซื้อ
- ถ ปกติ วันไหนขายดี
- ต วันที่โรงเรียนเปิด เสาร์-อาทิตย์ก็จะน้อยหน่อย
- ถ มีคนเคยขอสูตรหมูปิ้งของป้าไปทำขายหรือเปล่า
- ต เยอะแยะเลย
- ถ แล้วป้าให้ไปหรือเปล่า
- ต ให้ ให้ฟรีๆ เลย
- ถ ป้าสอนให้ทำเหรอ
- ต ให้เค้าจดไปว่าทำยังไง คนมันเยอะ ไม่มีเวลาฝึกเหรอ
- ถ พอรู้ใหม่ว่าเค้าไปขายที่ไหนกันบ้าง
- ต เค้าขายตามแถวบ้าน เลี้ยงลูกเลี้ยงเต้า ขายได้ 5 โล 6 โล ก็อึกๆ แก๊กๆ ขายไม้ละ 2 บาทมั่ง
- ถ ถ้ามีญาติของป้าอยากจะทำช่วยทำ ป้าอยากให้เค้ามาทำด้วยหรือเปล่า

- ต รายได้ของเรามันไม่พอที่จะจ้างเค้า ถ้าจะมาช่วยก็ได้
- ถ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐอยากจะช่วยป่า ป่าอยากให้เค้าช่วยเรื่องอะไรบ้าง
- ต โอ้เราก็พอหาได้ เราก็ไม่อยากจะให้รัฐบาลมาช่วย เรื่องเงินคงไม่ต้อง มีแค่ค่ารักษาพยาบาลตอนไม่สบายก็ยังมี อยู่ตัวคนเดียวไม่ต้องใช้อะไรมากมาย ไม่สบายก็แค่หาหมอ
- ถ ป่ามีหนี้สินบ้างไหม กู้จากใครบ้าง
- ต มี บางทีหาไม่ทันบ้าง เามา 3 พัน ส่งวันละ 100 แค่นั้นแหละ มีคนมาปล่อยให้ เามาใช้ชื่อของ ให้ค่าบ้านมั่ง ส่งวันร้อย วันที่เรามาขาย เค้าก็จะมาเก็บเรา วันที่เราไม่มาขาย เค้าก็ไม่มาเก็บ
- ถ เค้าคิดดอกเบี้ยไหม
- ต ร้อยละ 20 ต่อเดือน ยืมมาให้ค่าบ้าน เราหาไม่ทัน ไม่ต้องกังวล มีเป็นก้อน ให้เค้าไปทีเดียว 3000 ค่าน้ำ ค่าไฟ เราก็หาไว้ต่างหาก 300 ที่เราอยู่ก็เหมือนบ้านส่วนตัวไม่มีใครมายุ่งกับเรา หลังบ้านเราเป็นเขื่อน ล้างของ ล้างอะไร เทน้ำลงเขื่อนได้ จอดรถ (เข็น) ทิ้งขยะหน้าบ้าน (ค่าเช่า) แบบถูกๆ ก็มี 2000 แต่สกปรก บางทีอยู่ใต้ถุนบ้านเค้าก็มี แต่ไม่เอา เหมือนบ้านส่วนตัวไม่ยุ่งกับใคร
- ถ แล้วลูกหลานเคยให้เงินบ้างหรือเปล่า
- ต มีเหมือนกัน เดือนนึงให้ 7-8 ร้อย เค้าเองก็มีลูกต้องเลี้ยง ก็แล้วแต่เค้า ให้ก็เอา ไม่ให้ก็ไม่เอา ไม่เคยไปนั่นนี่ ภาระเค้าเยอะ เงินข้าราชการก็ไม่ค่อยมากเท่าไร
- ถ ตอนนี้มีหนี้เยอะไหม
- ต ส่งวันละ 150 บาท ช่วงไหนค่าบ้านมันขาดเหลือ ก็ต้องหามาจ่ายเค้าไปก่อน
- ถ ป่าจะไปตั้งรถเข็นขายในเขตผอณผันแบบพวกที่ขายดอกไม้ไม่ได้หรือเปล่า
- ต ดอกไม้ก็อยู่ส่วนดอกไม้ ไม่เกี่ยวกับเรา เราจะขายรวมกับเค้าได้ยังไง อย่างป่ามันพวก ล้อเลื่อน
- ถ เค้าไม่ให้พวกล้อเลื่อนไปขายรวมกับแผงดอกไม้หรือ
- ต ไม่รู้สิ พวกขายดอกไม้เค้าวาง เค้าต้องเสียเงินให้เทศกิจกันทั้งนั้น อย่างพวกล้อเลื่อนอย่างป่า เทศกิจเค้าก็ไม่มาเก็บ ต้องเข็นไปโน้น เข็นมานี่ ป่าก็เข็นมาอยู่ที่นี่
- เมื่อก่อนป่าก็ขายอยู่ตรงที่พวกขายดอกไม้ตั้งแผงนี่แหละ เมื่อก่อนไม่มีดอกไม้ด้วยซ้ำ มีแต่ขายกล้วยไม้ จะมีรถขนกล้วยไม้มาขาย คนซื้อก็ซื้อกันไป ไม่มีมาตั้งแผงขายริมทางเท้าแบบนี้หรอก แล้วมีป่าขายหมูปิ้งอยู่หน้าไปรษณีย์
- ถ ทำไมป่าต้องย้ายมาขายหน้าโรงเรียนแบบนี้ล่ะ
- ต เทศกิจมันให้ป่ากระเก็บมา กระเก็บมา จนมาอยู่ที่นี่หน้าโรงเรียน ถ้าไล่พวกขาย

ดอกไม้ไป ป้าหมูก็คงขายได้ อีกหน่อยเค้ามีที่ใหม่ให้พวกขายดอกไม้ มันก็ต้องไปแล้ว เคยมีข่าวว่าจะหาที่ขายดอกไม้ให้ใหม่ แต่เดือนสองเดือนนี้เงียบไป

- ถ เทศกิจเค้าไม่ได้ขึ้นทะเบียนป่าไว้หรือ ว่าป่าขายตรงนี้มาตั้งนานแล้ว
- ต เทศกิจมันไม่ได้สนใจหรอก
- ถ วันก่อนไปถามเทศกิจ เค้าบอกว่าเค้าจะจกรายชื่อคนที่ขายมาก่อนไว้ ขึ้นทะเบียนไว้ และจะมีสิทธิขาย
- ต เราไม่รู้หนังสือ ให้ลูกสาวทำ ไม่มีชื่ออยู่ที่เขตหรือเปล่า ต้องขายเกะกะอยู่หน้าโรงเรียนนี้แหละ ป้าขายมานาน มาตั้งแต่เทศกิจยังไม่มี
- ถ แล้วเทศกิจเริ่มมีตั้งแต่เมื่อไหร่
- ต สมัยผู้ว่าจำลองนั้นแหละ
- ถ สมัยก่อนมีใครมาไล่ที่ขายป่าหรือเปล่า
- ต มีแต่ตำรวจ สมัยก่อนมีแต่ตำรวจ มีเทศกิจที่ไหน ตอนนั้นตำรวจจะจับปรับทีละ 10 บาท 50 บาท
- ถ สมัยนั้น ตอนเค้ามาจับเรา เราเถียงอะไรกับเค้าไหม
- ต จะเถียงอะไร มันเป็นหน้าที่ของเค้า ไม่ได้สนใจที่จะเถียง มีแต่จ่ายค่าปรับเค้าไป รถเข็นผักที่จอดทิ้งไว้ไม่ยอมเก็บหลังจากเลิกขาย จะถูกยึดและเจ้าของต้องตามไปเสียค่าไถ่จากเทศกิจ คันละ 250 บาท 2 คันรวม 500 บาท แล้วจะให้ใบเสร็จแก่เรา
- ถ เมื่อก่อนนั้น ที่ป่าเคยเป็นลูกจ้าง แล้วทำไมเปลี่ยนมาขายของ
- ต เมื่อก่อนขายของกับพี่สาวตั้งแต่เล็กๆ แล้ว ตรงหน้าร้านหมอมือ หน้าร้านขายทองตรงนั้น พี่สาวเค้าก็ขายข้าวแกงชาวมละ 2 บาท ตอนแรกก็ช่วยพี่สาวขาย 2 คนพี่น้อง ก็มีพี่น้องเค้า ค้าขายกันหมดเลยขายขนม ขายอะไร พอมาตอนหลังแต่งงาน เราก็เลยแยกมาขายหมูของเรา
- ถ เมื่อก่อนใช้รถเข็นแบบนี้หรือเปล่า
- ต เมื่อก่อนใช้หาบ เมื่อก่อนก็หาบขายกันหน้าไปรษณีย์ ข้างหนึ่งเป็นเตาย่างหมู อีกข้างหนึ่งเป็นหมู พี่สาวที่ขายข้าวแกง เมื่อก่อนก็ใช้หาบมาขาย มาตอนหลังจึงเปลี่ยนมาเป็นรถ ชีวิตเกิดมาก็ขายข้าวแกงกับพี่สาว แล้วก็แยกมาขายหมูอย่าง ไม่เคยขายอย่างอื่นเลย
- ถ ทำไมถึงเปลี่ยนจากหาบมาเป็นรถ
- ต คนขายคนอื่นเค้าใช้รถกัน เราก็อยากจะใช้รถเหมือนกับเขาบ้าง
- เมื่อก่อนจำลองจะสมัครเป็นผู้ว่า ก็ยังมายกมือไหว้ เคาะประตูบ้านตรงหลังโรงเรียนแสงอรุณ ตรงตลาดฝั่งตรงข้าม สมัยก่อนนั้นชั้นยังหาบขายอยู่เลย หาบจากโน่นมานี่

- ถ ทำไม่ถึงมาอยู่ที่ตลาดฝั่งตรงข้ามเป็นที่แรก
- ต พี่สาวชั้นอยู่ที่นี่ พี่สาวเค้าก็ตามน้ำชายมา น้ำชายทำงาน กทม เก็บขยะที่กทม เค้าก็เอากลูกลานมาทำงานด้วยกัน จนตอนหลังก็ตามมาอยู่ที่นี่กันหมด มาเช่าบ้านอยู่กันพี่ๆ น้องๆ แล้วก็มาหากินกันไปแถวตลาดบ้านหลวงตรงนี้ใกล้ๆ หน่อย
- ตรงหน้าตลาดก็ไม่มีเป็นที่ของใคร ก็ทำมาหากินขายกัน มีขายของกันไม่กี่เจ้า ข้าวแกงก็มีสองเจ้า
- ถ ทำไมป่าไม่ขายที่ตลาดฝั่งตรงข้ามเลยละ ไม่มีคนซื้อเหวอ
- ต ตลาดฝั่งตรงข้ามมันไม่มีคนซื้อ ตรงนั้นมันเป็นซอยแคบนิดเดียว เลียบถนนใหญ่มันเป็นตลาดคราวนี้เค้าตัดถนนจากโรงพยาบาลศิริราชตรงมา จากสะพานเจริญพาศน์ ตรงมานี้เลย ถนนมันเลยหมด ก็จะมีคนขายเล็ก ๆ น้อยๆ
- เมื่อก่อนเลยมาขายที่หน้าไปรษณีย์ ควันหมูปิ้งเข้าไปในไปรษณีย์เลย เค้ามียิงกัน (ช่วง 4 ตุลา) พนักงานไปรษณีย์เค้าบอก “ป่าหมู เข้ามาในนี้” ช่วงนั้นป่าก็มาขาย ขายดีด้วย รถเมล์มาปล่อยคนเดินลงมา จิ๊กโก๋ จิ๊กก็ ก็ไปปล้นรถสาย 8 ขับ มีมอเตอร์ไซด์เป็นร้อยคัน ขับปัดปาด ยัยป่าหมูก็ขายใหญ่ ไม่สนใจเหวอ เค้าจะยิงกันยังงี้ ไม่สนใจ
- ถ ตอนป่ามาใหม่ๆ ช่างๆ หาบป่า เค้าทำอะไรกันมั่งละ ตรงไปรษณีย์นี่
- ต ก็มีขายแต่กล้วยไม้อย่างเดียว กล้วยไม้ยังไม่มีเลย เค้าขายตรงถนน แต่ไม่ยาวบนทางเท้าถึงขนาดนี้ พวกดอกไม้พวกนี้มันมาที่หลัง
- ถ เค้าวางขายกันยังงี้
- ต เค้าวางขายบนฟุตบาท แต่ยังไม่เยอะ พวกกล้วยไม้มีอยู่นิดเดียว ตอนหลังมีดอกไม้มา แผงมันก็เริ่มยาวไปยาวไป
- ถ จริงๆ แล้ว ตรงข้างโรงเรียน เทศกิจเค้าให้ขายไหม
- ต แรกๆ ไม่มีใครมาขายเลย ตอนหลังพวกขายดอกไม้ เค้ารู้จักกัน เค้าก็ชวนๆ มึงมาตั้งนี่ มึงมาตั้งนั่น ชวนกันมาเรื่อยๆ แผงขายดอกไม้มันก็เลยยาวไปเรื่อย ทางโรงเรียนเค้าก็ไม่ว่าอะไร เค้าเห็นเป็นถนนทำมาหากิน ทางโรงเรียนเค้าให้เจ้าหน้าที่เค้าจัดการกันเอง จริงๆ ตั้งแต่ดูไปรษณีย์มาเรื่อยจนถึงโรงเรียนนี้เค้าห้ามขาย แต่ก็มีมาตั้งกันช่วงเย็นๆ
- ถ ที่เทศกิจเค้าให้ตั้งแผงดอกไม้ขาย นอกเขตผ่อนผันนี่ เทศกิจเค้าเรียกเก็บเงินไหม
- ต จะไปเหลือเหวอ กลางคืนเทศกิจเค้าก็จะมาเก็บเงินพวกที่ขายดอกไม้ นอกเขตผ่อนผัน
- ถ เก็บเท่าไรรู้มั้ย
- ต ไม่รู้เค้า ก่อนนี้ตำรวจ (เสรีพิสุทธ์) มา ก็เสียบไปพัก คนเก็บก็ไม่กล้ามาเก็บ
- ถ ที่ป่าไปเรียนทำหมุย่างกับป่าที่พระประแดง ป่าไปยังงี้

- ด คำเป็นน้องของหลานสะใภ้ เมื่อก่อนอยู่ใกล้ๆ กัน อยู่วัดกัลยาณ ตอมนี้อยู่พระประแดง เราไปเรียนวิธีการทำจากเค้า เค้าทำขายก็ไม่ค่อยอร่อยหรอก พอเรามาทำเอง เราก็มาแต่งเติมของเราเอง เราหมักหมู ตอแรกเราก็ยังทำไม่เป็นมาก่อน เค้าก็สอนให้
- ถ แนะนำกันยังไง เค้าถึงจะสอนป้าทำหมูปิ้ง
- ด ก็ดูมันทำ เห็นมันทำ ไม่ได้สอน ไม่ได้ถามด้วย ดูๆ ไป หมักหมู ตำพริกไท กระเทียมใส่ รากผักชีล้างให้สะอาด ผึ่งไว้ให้แห้ง หั่นๆ ใส่ แล้วก็ตำให้ละเอียด ใส่อะไรก่อน อะไรหลัง มัน (คนสอน) ทำอะไร ก็ชอบเบลอ ชอบคุ้ย มันก็เค็ม เราก็เห็นทุกวัน ดูไป เรายังสอนเค้าเลยว่า ใส่เกลือมากไป หมูมันก็แข็ง
- ถ ป้ารู้ได้ยังไง
- ด รู้สิ เมื่อก่อนเราขายข้าวแกง เราหมักหมูทอดกระเทียม เราก็รู้ เราก็เลยเอามาปรับในการทำหมูย่าง แล้วก็บอกเค้าด้วย
- ถ เดียวนี้คนสอนป้า เค้ายังขายหมูปิ้งอยู่หรือเปล่า
- ด เค้าย้ายไปอยู่พระประแดง เดียวนี้ไม่ได้เห็นขายแล้ว ใส่กระเจามาขายแทน คนทำมาหากิน มันหยุดค้าขายไม่ได้หรอก
- ถ ตอนซื้อหมู ป้าซื้อไหน ซื้อยังไง
- ด ไปซื้อที่วงเวียนใหญ่ แรกๆ ไปซื้อเองทุกวันเลย นั่งสามล้อไปกับน้องชาย น้องชายเค้าขายหมูย่างอยู่ในตลาด ตระกูลชั้นค้าขายหมดทุกคน ตอนหลังมันเริ่มมีมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ป้าก็เริ่มจ้างมอเตอร์ไซด์ บอกให้ไปที่ร้านนั้นะ
- ถ เราก็ซื้อหมูมาเป็นสิบๆ ปี แล้ว เราก็บอกว่าอ้าวชอบหมูแบบนี้ละ ลือตัดดีๆ นะ ถ้าตัดหมูไม่สวยมา อ้าวตีกลับทันทีนะ ต้องสวย และสะอาด และล้างให้สะอาดด้วย หมูมันต้องผ่านการตรวจให้เรียบร้อย ร้านมันเป็นหมูเชียงใหม่ ไม่เอาหมูก๊ากก็อกมาให้ เราชอบหมูแบบไหน ร้านเค้าก็เอาหมูแบบนั้นมาให้ เค้าก็เอาให้ตลอด
- ถ มอเตอร์ไซด์รับจ้างที่เค้าซื้อของให้เรา เราจ้างเค้ามานานหรือยัง
- ด ก็จ้างเค้ามาตลอด เดียวนี้วันละ 40 บาท
- ถ ป้ารู้จักมอเตอร์ไซด์รับจ้างคนนี้ได้ยังไง
- ด ตอนแรกหลังจากที่จ้างสามล้อไปเอาหมู ตอนหลังมีมอเตอร์ไซด์ เราก็จ้างมอเตอร์ไซด์ เห็นคนไหนนิสัยดีหน่อย เราก็จ้างเค้า เราก็ลงมาประจำนะ ลุงไปเอาหมูอย่างนี้ อย่างนี้นะ เราก็บอกทางเชียงใหม่ว่าให้ลุงเค้ามาประจำ ต้องหมูดีๆ นะ แบบนั้น แบบนั้น (มอเตอร์ไซด์) เค้าเป็นคนจีน เค้าก็คุยภาษาจีนกัน เค้าบอกเชียงใหม่ทำซี่ซี่ไม่ได้ ทำซี่ซี่ป้าหมูดำเอานะ
- ถ ป้าเลือกหมูอย่างไรที่บอกว่าดี

- ต หนูจะไปเอาสีแดงไหม้ ไม่ได้ ต้องสีชมพูหน่อยๆ ก็พอ เนื้อสากๆ ไม่ได้ ต้องเอาเนื้อที่มันสวย พอจับหนูเป็นเส้นลงมา หนูที่จะหมักเครื่องเข้า ไม่เข้า ขึ้นดูรู้หมด หนูเด็กเกินไปเนื้อแน่นก็หมักเครื่องไม่ค่อยเข้า เนื้อมันแข็ง กระด้าง ขึ้นก็ไม่เอา ต้องอายุกลางๆ
- ถ ป้าบอกว่าขายหมูย่างทุกวัน แล้ววันจันทร์ที่ห้ามขาย ป้าไปขายที่ไหน
- ต บางวันก็หยุด บางทีก็แอบขาย ไปอยู่ในซอยย่อย ถ้าเราไปเชื้อมัน (เทศกิจ) มันมาก เราก็อดตายกันพอดี ตอนนี้อาหารลำบาก เราต้องกินทุกวัน เราอยู่คนเดียว ค่าเช่าบ้านเดือนละ 3 พันกว่า แต่ก่อนค่าเช่าบ้านเดือนละ 5-6 ร้อย จะให้เราไปหาเช่าบ้านที่ถูกๆ หน่อย แต่ไม่มีที่ให้เราทำของ หรือสกปรก เราก็ไม่เอา เราต้องมีที่ทำของทำอะไร เราต้องมีที่ไปร่งโล่ง จอดรถขึ้นของเราได้ มีน้ำทำสะอาด ให้เราทำความสะอาด ล้างของ เราต้องยอมจ่ายแพงหน่อย ไม่มาขายวันจันทร์ก็ดีเหมือนกัน ชี้เกียจโดนจับ โดนจับทีก็เสียหลายตั้งค์
- ถ ขายที่หน้าโรงเรียนกับขายในซอย ตรงไหนขายดีกว่ากัน
- ต ตรงนี้ (หน้าโรงเรียน) ขายประจำเราเยอะ คนที่เค้ารู้จักเรา คนในโรงเรียนเค้ารู้จักเราหมด ไปขายตรงโน้น (ในซอย) ลูกค้าเค้าก็หาเราไม่เจอ ในโรงเรียนเค้ารู้จักป้าหนูทุกคน เด็กเค้าก็เรียก ยายหนู ยายหนู ทุกคน นักเรียนบางคนจบเป็น 10 ปี ก็เรียก ป้าหนูไปอยู่กับผมไหม ผมตั้งบริษัทใหญ่โต ไปอยู่กับผมไหม บางคนก็มาเกาะหน้าเกาะหลัง บอก ป้าหนูยังอยู่อีกหรือ บางคนพาลูกพาเมียมาหาเราด้วย
- ถ ป้ากับคนขายคนอื่นเป็นยังไงกันบ้าง
- ต คนขายใหม่ๆ ไม่กล้ามาอยู่กับชั้นหรอก มีแต่พวกขายดอกไม้เอาแผงมาตั้ง ทำให้ชั้นกระเถิบมา กระเถิบมา เทศกิจเค้าเก็บเงินค่าที่จากพวกแผงขายดอกไม้ เค้าก็ให้ตั้งแผงได้ ป้าไม่ได้จ่าย เค้าก็ไม่ให้ตั้ง ชั้นก็ต้องถูกเขี่ยมาทีละหน่อย ทีละหน่อย
- ถ แล้วพวกแผงขายดอกไม้เค้าจะมาตั้งแผง เค้าถามป้าไหมว่าตั้งได้หรือเปล่า
- ต เค้าจะถามชั้นทำไม เค้าก็ถามเทศกิจสิ พวกนี้มันรู้ อยู่แล้วว่าตั้งได้ ตั้งไม่ได้ มันทำมาค้าขาย ชวนกันมาอยู่ทุกวันๆ พวกแผงขายดอกไม้ คนไหนจะเลิกขาย เค้าก็มาแข่งให้กัน แผงไหนมีเวลาวางก็จะแข่งให้แผงอื่น คนใหม่ก็เข้ามาขายเรื่อยๆ คนเก่าก็มีขายหมูเนี่ย
- ถ ตอนที่เค้า (เทศกิจ) เค้าให้ป้าเขยิบจากหน้าไปรษณีย์มาหน้าโรงเรียน ป้ารู้สึกยังไง
- ต จะรู้สึกอะไรละ ชั้นปลงตก ช่างมันเถอะ แกก็อย่ามาอยู่กับฉัน
- ถ เป็นเพราะป้าไม่ว่าอะไรหรือเปล่า
- ต สมัยก่อนเคยด่า ใครมาตั้งหน้าร้านป้า ป้าจับโยนหมดเลย ดอกมั่ง ดอกไม้
- ถ ส่วนเทศกิจละ เวลาเค้ามาไล่ป้า ป้ารู้สึกอย่างไร

ต ถ้าเป็นพวกมาใหม่ๆ เค้าไม่รู้จักเรา มันก็มาได้ แต่ถ้าเป็นพวกที่อยู่มานาน ก็จะรู้จักเรา มันก็ “ป่าหมี” มันเอาหมีไปกินไม่รู้ก็กะละมังแล้ว บางทีพอมันมาได้ เราก็ขยับไป พอมันไป เราก็กลับมาก คนที่รู้จักเรา มันก็ไม่กล้ามาไล่หรอก แต่มันจะมาทักป่า แล้วก็ขอหมีป่าไปกิน พวกที่ย้ายมาใหม่ มันไม่รู้จักเรา มันก็เบ่งคับถนน แต่วันสองวันก็จะรู้จักเรา บางทีเทศกาลเค้าก็ให้ป่าช่วยเก็บค่าเช่าแผงให้ แผงละ 20 บาท แต่พอตอนหลังมันกลัวคนรู้ ก็เลยเลิกเก็บ ไม่ต้องให้เบเสร็จด้วย

ถ พวกที่เป็นแผงขายดอกไม้ เค้าแข่งที่ยังไง

ต พวกนี้แข่งต่อมาทั้งนั้น มีของตัวเองไม่กี่คน

ถ เวลาป่าไม่สบาย ป่าทำยังไง

ต ป่าจะฝากพวกที่เข็นรถผัก ผลไม้ ไปซื้อยาให้ จ้างมันไป เดินไปไหนต่อไป จ้างมัน มันก็ไปทั้งนั้น ไม่ให้ตั้งค์ มันไม่ไปหรอก ค่าจ้าง 20 บาท

ถ วันนี้ขายดีไหม

ต ขายไม่ค่อยได้ มันปิดเทอม

ถ ปิดเทอมอย่างนี้ ป่าจะไปขายที่อื่นหรือเปล่า

ต ไม่ไป ก็ลดจำนวนหมีเอา เมื่อก่อน ช่วงหมี 3 โล 100 ทำขายตั้ง 20 กว่าโล ตอนนี้อยู่ 70-80 บาท เหลือไม่กี่โล (8-9 โล)

ถ เดี่ยวนี้ มาญาติพี่น้องมาเยี่ยมป่าบ้างไหม

ต มามั่ง ไม่มามั่ง เค้าไม่ค่อยมีเวลาหรอก

ถ ญาติเค้ายังชวนให้เลิกขายหรือเปล่า

ต ชวนทุกคน แทบจะทุบกะละมังหมีทิ้ง เค้าบอกแก่แล้ว อายุมากแล้ว เหนื่อยเปล่าๆ คนเรายังหาเงินได้ กลัวอะไร ไม่เคยพึ่งพาอาศัยใคร มีเท่าไรก็กินเท่านั้น

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นพพร จันทรนำชู
วันเดือนปีเกิด	4 มีนาคม 2513
สถานที่เกิด	เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	171/144 หมู่บ้านเสรีวิลล่า ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม 73220
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาการเงินและการธนาคาร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ 19/1 ถนนเพชรเกษม แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 10160
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2534	เศรษฐศาสตรบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2539	เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2550	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ